

JAAARSTUKKEN 2021

GEMEENTE HARDENBERG

Inhoudsopgave

1 Voorwoord.....	4
2 2021 in vogelvlucht	7
3 Financieel verslag	11
4 Programmaplan Zin in de Toekomst.....	18
5 Financiële verantwoording op programmaniveau 2021.....	89
6 Verplichte paragrafen	90
Jaarrekening 2021	158
7 Balans	159
8 Grondslagen	161
9 Toelichting op de balans	167
10 Financiële verantwoording op programmaniveau	180
11 Financiële toelichting algemeen	182
12 Overzicht baten en lasten met toelichting.....	184
13 Begrotingsafwijkingen en begrotingsrechtmatigheid.....	235
14 Overzicht van incidentele baten en lasten	237
15 Overzicht specificatie algemene dekkingsmiddelen	241
16 Overzicht verloop post voor onvoorziene uitgaven	245
17 WNT-verantwoording 2021 gemeente Hardenberg.....	246
18 Bijlagen.....	248

1 Voorwoord

In dit jaarverslag verantwoorden wij ons over de uitvoering van het voor 2021 voorgenomen beleid.

We geven inzicht in wat we hebben gedaan en in wel en niet behaalde resultaten. We zijn dankbaar dat de dienstverlening aan en contacten met onze inwoners konden doorgaan, ondanks de beperkingen door de coronamaatregelen. We zijn trots op wat we van onze ambities, die in de begroting 2021 waren opgenomen, hebben gerealiseerd.

Het jaar 2021 was het laatste volledige jaar van deze bestuursperiode.

Op 7 mei 2018 ondertekenden de fractievoorzitters van CDA, ChristenUnie, OpKoers.nu en PvdA het coalitieakkoord 2018-2022 'Verbindingen van betekenis'. Dit akkoord vormde voor ons college de politiek-bestuurlijke opdracht voor een bestuursperiode van 4 jaar. Na de raadsverkiezingen van 16 maart 2022 start een nieuwe bestuursperiode.

Uitvoering van het coalitieakkoord 'Verbindingen van betekenis' was voor ons college de opdracht in deze bestuursperiode.

De opdracht om verbindingen in de meest brede zin van het woord tot stand te brengen en tegelijkertijd van betekenis te zijn voor de samenleving. We zijn er in de afgelopen periode in geslaagd om de positie van de gemeente Hardenberg te verstevigen en het is ons gelukt om klaar te zijn voor de toekomst.

De meest onverwachte gebeurtenis van deze bestuursperiode was uiteraard de coronapandemie.

Met ingrijpende gevolgen, ook voor onze lokale samenleving. En hoewel corona nog steeds veel leed veroorzaakt, zijn wij tegelijkertijd ook trots op onze samenleving die zodanig veerkrachtig is gebleken dat deze in belangrijke mate door bleef functioneren. Soms met een beetje steun van de lokale overheid, maar toch vooral omdat noaberschap diep in het DNA van onze samenleving is geworteld.

We zijn er in geslaagd om een heldere koers voor Hardenberg uit te zetten.

Centraal binnen deze koers staat de Omgevingsvisie. Een relevant visiedocument, waarin verleden, heden en toekomst van Hardenberg worden beschreven. Een visie die de ruimtelijke component weet te verbinden met sociaal-maatschappelijke vraagstukken. Een toekomstvisie die bovendien de bedding vormt voor samenhangende visies die in de afgelopen jaren zijn geschetst. Zoals de nieuwe economische koers voor Hardenberg, het programma wonen, het programma mobiliteit en het meerjarenprogramma duurzaamheid, waaraan ook circulariteit als thema is toegevoegd.

Ook op sociaal-maatschappelijk gebied is de gemeente Hardenberg klaar voor de toekomst. Het uitgangspunt 'iedereen doet mee', is bekrachtigd met een visie op inclusie en ook het armoedebeleid is daar een goed voorbeeld van. En tegelijkertijd is de transitie in het sociaal domein verder vormgegeven ten aanzien van de Wet maatschappelijke ondersteuning, de Jeugdwet en de Participatiewet. Van groot belang is daarbij het meerjarige programma 'Samen Door'. Door de inzet van dit programma zijn bijvoorbeeld nu jeugdconsulenten actief bij de huisartsen en is een algemene voorziening voor Huishoudelijke Hulp ingericht. We beginnen de vruchten van onze inzet te plukken. Zo hebben we over 2021 geen tekorten meer binnen het sociaal domein ten opzichte van de Rijksbijdrage.

De gemeente Hardenberg staat niet op zichzelf, maar maakt onderdeel uit van grotere netwerken. Netwerken waarbinnen de gemeente Hardenberg soms zelfs de ontbrekende schakel is. Een positie die in belangrijke mate wordt verklaard door de perifere ligging van Hardenberg, waarbij de gemeente Hardenberg de schakel vormt tussen Drenthe, Twente, de Regio Zwolle en Duitsland. Maar nog belangrijker dan de strategische ligging van de gemeente Hardenberg is de wil om samen te werken. Dat heeft zich in de afgelopen periode geuit in de bestendiging van de samenwerking binnen de Regio Zwolle en in de deelname aan de Dutch TechZone. Bovendien neemt de gemeente Hardenberg inmiddels deel aan twee regiodeals: de regiodeal Regio Zwolle en de regiodeal Zuid- en Oost Drenthe.

We hebben een uitgebreide evaluatie van de uitvoering van het coalitieakkoord 2018-2022 'Verbindingen van betekenis' gemaakt. Die evaluatie is aangeboden voor de onderhandelingen over een nieuw coalitieakkoord voor de bestuursperiode 2022-2026.

In de jaarrekening verantwoorden wij ons over de besteding van de budgetten.

De jaarrekening heeft een voordelig resultaat van € 15,8 miljoen. Dit is positiever dan we hadden begroot (€ 3,0 miljoen). Wij geven een toelichting op de grootste verschillen. Onze financiële positie is goed. We hebben een weerstandsvermogen die uitstekend is. Dit biedt ruimte voor een strategische financiële planning voor de komende jaren.

De indeling van het jaarverslag en de jaarrekening is op basis van de thema's in de begroting 2021.

- Vitaal Hardenberg (We zorgen voor een gezonde leefomgeving met passende voorzieningen voor iedereen).
- Duurzaam Hardenberg (We willen de wereld goed achterlaten voor onze kinderen).
- Landelijk Hardenberg (We bouwen aan een toekomstbestendig en leefbaar landelijk gebied).
- Ondernemend Hardenberg (Alle mensen hebben de kans te werken en zich te ontwikkelen).
- Zo doen we dat in Hardenberg (We bedenken en doen het samen met de inwoners).

Leeswijzer

In het hoofdstuk "2021 in vogelvlucht" beschrijven wij enkele aansprekende resultaten die in 2021 zijn behaald en de stappen die in 2021 zijn gezet om de ambities vanuit het coalitieakkoord te concretiseren. Ook noemen wij een aantal ontwikkelingen die in 2021 relevant waren.

Daarna volgt een financieel verslag. We beschrijven in hoofdlijnen de financiële ontwikkelingen in 2021. Daarbij gaan wij in op de ontwikkeling van de vermogenspositie, de rekeninguitkomsten en de algemene reserve.

In hoofdstuk 4 geven we een verantwoording van de vijf thema's die hierboven zijn genoemd. Alle thema's zijn onderverdeeld in meerdere onderwerpen (beleidsvelden). Per beleidsveld is de indeling:

- Een korte inleiding. Dit is dezelfde tekst als in de begroting 2021.
- Wat gaan we daarvoor doen? Dit is dezelfde tekst als in de begroting 2021.
- Wat hebben we daar in 2021 voor gedaan? In dit onderdeel beschrijven we wat we hebben gedaan en bereikt.

Elke thema wordt afgesloten met een overzicht van de begrote en werkelijke baten en lasten.

Ook is een aantal verplichte paragrafen in het jaarverslag opgenomen. In deze paragrafen wordt ingegaan op lokale heffingen, het grondbeleid, het onderhoud van kapitaalgoederen, financiering, verbonden partijen en de paragraaf weerstandsvermogen en risicobeheersing. Aanvullend zijn paragrafen opgenomen over informatieveiligheid en corona.

Op verzoek van uw raad hebben wij ook een lijst met afkortingen in dit jaarverslag opgenomen.

Wij kijken met trots terug op het afgelopen jaar en de voorbije raadsperiode. Trots op wat we samen met uw raad, de inwoners en ondernemers en de ambtelijke organisatie hebben gerealiseerd.

Burgemeester en wethouders van Hardenberg

Secretaris

I.A.A. Oostmeijer-Oosting

Burgemeester

drs. ing. M.W. Offinga MBM

2 2021 in vogelvlucht

Een bijzonder jaar

Het jaar 2021 was in meerdere opzichten een bijzonder jaar. Allereerst was 2021 een jaar dat ook voor onze samenleving nog in het teken stond van corona, met alle onzekerheden en beperkingen van dien.

Tegelijkertijd was 2021 ook het laatste volledige jaar van de raadsperiode 2018-2022. En daarnaast was 2021 het jaar, waarin uw raad naast een 'gewone' begroting eveneens een aanvullend investeringsprogramma van ruim 15 miljoen euro heeft vastgesteld. Dit programma zag op extra investeringen op de volgende thema's:

- Bereikbaarheid & infrastructuur;
- Een samenleving waarin iedereen kan meedoen (inclusiviteit);
- Duurzaamheid;
- Centrumontwikkelingen;
- Sport & gezondheid.

Dit aanvullende investeringsprogramma is door de raad bij wijze van eerste begrotingswijziging gelijktijdig met de begroting 2021 vastgesteld. Over de uitvoering van dit aanvullende investeringsprogramma rapporteren wij in de nu voorliggende jaarstukken, voor zover de investeringen betrekking hadden op 2021.

Navolgend schetsen wij u kort enkele highlights uit 2021, die wij bij wijze van vogelvlucht vooraf laten gaan aan de inhoudelijke jaarstukken over 2021. Deze vogelvlucht is zeker niet uitputtend, maar geeft wel enig inzicht in de resultaten die er in 2021 zijn behaald.

De impact van corona

Op verschillende beleidsterreinen zien we de impact van corona terug. In 2021 was het organiseren van evenementen aanvankelijk beperkt mogelijk door de coronapandemie. We hebben per evenement gezorgd voor maatwerk en flexibiliteit bij de subsidieverlening. Organisaties hebben creatief ingespeeld op de coronasituatie. Ook in 2021 hebben we weer een uitgebreid ondersteuningspakket beschikbaar gesteld voor inwoners, bedrijven en (maatschappelijke) organisaties die door corona in de knel dreigden te komen. Zo hebben we in 2021 op aanvraag 100% korting verleend op de BIZ-bijdrage van centrumondernemers in Dedemsvaart en Hardenberg. Tegelijkertijd heeft de gemeente zelf ook creatief moeten omgaan met de coronabeperkingen bij publieks- en informatiebijeenkomsten. Ook heeft de gemeenteraad een deel van 2021 digitaal moeten vergaderen.

Omgevingsvisie 'Landstad Hardenberg'

Medio 2021 heeft de raad de Omgevingsvisie 'Landstad Hardenberg' vastgesteld. Daarin vertellen we het verhaal van de gemeente Hardenberg. Hoe we veranderden van plattelandsgemeente tot een sterk streekcentrum. Hoe een nieuw platteland hand in hand is gegaan met economische groei, bruisende centra, een sterke maakindustrie en stedelijke voorzieningen met een regionaal verzorgingsgebied. Die voortdurende groei en aanwezigheid van stedelijke voorzieningen zijn uniek voor een grensgemeente. En we hebben het niet cadeau gekregen. Dankzij een ondernemende geest, slim samenwerken en een mentaliteit van 'samen de schouders eronder' hebben we een sterke economie en een betrokken samenleving. Dat willen we zo houden. En dat is ook nodig, gezien de uitdagingen die op ons afkomen. We moeten vasthouden en doorzetten. Deze Omgevingsvisie schetst onze opgaven en de koers die we samen met inwoners, bedrijfsleven en overheden willen varen. 'Landstad Hardenberg' staat voor de beweging die we moeten maken. Met behoud van het goede en respect voor het bestaande maken we de schaa sprong die nodig is om onze kwaliteiten te behouden én te benutten. Met aan boord een open houding en een belofte tot samenwerking.

Evaluatie woningbouwconvenanten

Met 11 Plaatselijke Belangen zijn in het verleden woningbouwconvenanten afgesloten. Daarin zijn procesafspraken gemaakt over de wijze van samenwerking en wordt de ruimte om te bouwen voor de eigen behoefte geborgd. Uit de medio 2021 uitgevoerde evaluatie blijkt dat bijna alle Plaatselijke Belangen tevreden zijn met de werking van de convenanten en deze graag willen verlengen. De conclusie is dan ook dat er door het convenant meer afstemming en overleg is en dat er beter wordt ingespeeld op de behoefte van de inwoners.

Versnelling woningbouw

De gemeente Hardenberg is bezig met een versnelling op het gebied van woningbouw en zal de komende jaren fors investeren in het beschikbaar maken van extra woonruimte. Alle mogelijkheden worden benut om ervoor te zorgen dat de groei van huishoudens wordt opgevangen door de bouw van extra woningen. De hoeveelheid beschikbare woningbouwlocaties is op dit moment echter beperkter dan de verwachte huishoudensgroei. Om ook na 2026 de verwachte huishoudensgroei te kunnen faciliteren met voldoende woningen, dient extra grond voor woningbouw beschikbaar te komen. Daarom heeft de gemeenteraad op 21 december 2021 besloten om op 2 gebieden in Dedemsvaart en 1 gebied in Balkbrug een zogenaamd voorkeursrecht te vestigen. Grondeigenaren zijn daarmee niet verplicht om hun gronden te verkopen, maar de gemeente verkrijgt daarmee wel een recht van eerste koop en voorkomt daarmee prijsopdrijving in het plangebied. In totaal gaat het om ruim 70 hectare.

Stationsomgeving Hardenberg

Op 26 oktober 2021 heeft het college het ambitiedocument voor de stationsomgeving Hardenberg vastgesteld. De doorontwikkeling van het gebied is belangrijk voor de groei en bloei van Landstad Hardenberg. Doorontwikkeling van het stationsknooppunt is een speerpunt in onze Omgevingsvisie. In het ambitiedocument laten we zien welke ontwikkelingen er al zijn. En welke ambities wij samen met onze partners in het gebied willen verwezenlijken. Door de ontwikkelingen en de ambities aan elkaar te verbinden, ontstaat een krachtig raamwerk. Zo ontstaat een stationsknooppunt dat past bij Landstad Hardenberg. Dankzij het samenspel tussen stad en platteland is Landstad Hardenberg een krachtig knooppunt in het regionale netwerk van Noordoost Nederland.

Evaluatie 'Erven met kwaliteit'

Naar aanleiding van een eerdere evaluatie van de 'rood-voor-rood' regeling is de beleidsnotitie 'Erven met kwaliteit' in 2020 vastgesteld door de raad. Deze regeling heeft tot doel om de sloop van landschapsontsierende gebouwen te stimuleren en daarmee de ruimtelijke kwaliteit in het buitengebied te vergroten. Als stimulans voor sloop worden verschillende nieuwe ontwikkelingsmogelijkheden geboden, zoals extra mogelijkheden voor de nieuwbouw van woningen maar ook uitbreidingsmogelijkheden voor bestaande bedrijven en ruimere mogelijkheden voor hergebruik van voormalige agrarische bedrijfsgebouwen, die nog in goede staat zijn. De raad heeft op 11 mei 2021 kennis genomen van een eerste evaluatie van 'Erven met kwaliteit', waarbij er geen aanleiding bestond om het beleid aan te passen.

Verlenging vestigingstermijn Asielzoekerscentrum (AZC) Hardenberg

In 2020 is een uitgebreide evaluatie gehouden van de aanwezigheid van het AZC in Hardenberg. Op basis van de uitkomsten van de evaluatie heeft de raad in 2021 besloten de opvangtermijn van asielzoekers in het AZC in Hardenberg (onder voorwaarden) te verlengen met viereneenhalf jaar (tot maart 2026). Deze voorwaarden betreffen onder andere het terugbrengen van het aantal niet-kwetsbare asielzoekers naar nul (per juli 2022), het evalueren van de verbetering van de beveiliging op en rondom het AZC en het investeren in voorzieningen om het AZC in Hardenberg bij uitstek geschikt te maken voor het opvangen van kinderen en gezinnen. Deze voorwaarden hebben een plek gekregen in het addendum van de bestuursovereenkomst dat in september 2021 is getekend.

Sociale coöperatie Hardenberg

Eind 2021 is de gemeente Hardenberg met provinciale cofinanciering een tweejarige pilot gestart met de Sociale coöperatie Hardenberg, bedoeld voor inwoners die vanuit de bijstand willen starten met ondernemen. Ieder lid heeft een eigen onderneming onder de vlag van de coöperatie. Ervaring elders in het land leert dat slechts een klein deel van de deelnemers na verloop van tijd geen beroep meer hoeft te doen op gemeentelijke bijstand maar vooral stappen zet op het gebied van maatschappelijke participatie. Inmiddels hebben zich 13 deelnemers aangemeld.

Ouderenakkoord

In 2021 hebben wij het Ouderenakkoord 'Waardig en vitaal ouder worden in de gemeente Hardenberg' mede ondertekend. Het doel van het lokaal ouderenakkoord is om samen met inwoners en samenwerkingspartners invulling te geven aan de gezamenlijke ambitie rond het vraagstuk waardig en vitaal ouder worden in de gemeente Hardenberg. Daarbij gaan we voor een integrale aanpak: onderwerpen die binnen de gemeentelijke organisatie bij verschillende afdelingen liggen en ook buiten de organisatie verspreid zijn over een grote variatie aan partners vereisen juist een op elkaar afgestemde benadering.

Lokaal preventieakkoord

In 2018 zijn in de vorm van een landelijk preventieakkoord afspraken gemaakt over het voorkomen van ziekte en zorg en een gezonder Nederland. In het landelijke preventieakkoord ligt de focus op thema's die gedrag-gerelateerd en daardoor zichtbaar zijn maar waarvan de oorzaak niet altijd wordt meegenomen in de aanpak. In het lokale preventieakkoord voor de gemeente Hardenberg dat wij in 2021 mede hebben ondertekend, kiezen we bewust voor thema's die wat minder zichtbaar zijn, zoals laaggeletterdheid en armoede. Wij realiseren ons dat gezondheid een verantwoordelijkheid is van de gehele lokale gemeenschap. Het lokale preventieakkoord is dan ook van de lokale samenleving. De gemeente faciliteert de totstandkoming en uitvoering.

RES 1.0 West Overijssel

De raad heeft medio 2021 ingestemd met de Regionale Energiestrategie 1.0. West Overijssel 'Samen voor een opgewekt Overijssel'. In de RES 1.0 zijn de gemeentelijke ambities vertaald naar een regionaal bod op de opwekking van duurzame elektriciteit en een Regionale Structuur Warmte. Dit bod is opgebouwd uit wat er al gerealiseerd is, wat in de pijplijn zit en wat er nog aan ambitie nodig is. De RES 1.0 is een uitwerking van de doelstellingen en randvoorwaarden van het concept-RES en het Hoofdlijnenakkoord waar de raad eerder mee heeft ingestemd. De RES 1.0 is tot stand gekomen na intensief overleg tussen de bestuurlijke partners en advisering van maatschappelijke organisaties.

Warmtevisie

Op 7 december 2021 heeft de raad ingestemd met de transitievisie Warmte. In 2050 moeten alle woningen en gebouwen in Nederland op een duurzame manier worden verwarmd. Deze warmtetransitie is één van de kernafspraken uit het Klimaatakkoord en is wettelijk verankerd in de Klimaatwet. Afspraak is dat gemeenten in 2021 de eerste transitievisie warmte vaststellen en deze visie vervolgens tenminste elke 5 jaar actualiseren. In de transitievisie Warmte geven we aan welke duurzame warmtebronnen als alternatieven voor aardgas in onze gemeente aanwezig zijn. Daarnaast geven we op hoofdlijnen aan wat de oplossingsrichtingen zijn voor de verschillende woningcategorieën. De gemeente Hardenberg kiest daarbij voor een woningtype-benadering in plaats van een wijkgerichte aanpak. Belangrijk uitgangspunt is dat de kosten voor de warmtetransitie (aanleg en verbruik) voor met name de inwoners zo laag mogelijk zijn en dat de warmtetransitie betaalbaar blijft.

Gebiedsproces Kloosterhaar-Bergentheim-Sibculo

Op 7 december 2021 heeft de gemeenteraad een motie aangenomen waarin het college wordt opgedragen om het gebiedsproces Bergentheim, Kloosterhaar en Sibculo te beëindigen. Een eerdere verkenning van de mogelijkheden voor windenergie in de gemeente Hardenberg leverde in totaal zeven zoekgebieden op. Het gebied tussen Bergentheim, Kloosterhaar en Sibculo bleek van deze gebieden het meest kansrijk. De gemeenteraad heeft dit gebied daarom destijds aangewezen als pilotproject. De gemeente heeft aan inwoners, grondeigenaren en belangengroepen in het gebied gevraagd om de opgave voor duurzame energie te helpen vormgeven. Hiervoor is in september 2019 een Omgevingsadviesgroep gestart. De gemeente heeft de Omgevingsadviesgroep gevraagd om de opgave uit te werken en hiervoor scenario's te maken. De gemeenteraad is in de motie van mening dat er nu geen urgentie is om het proces in dit gebied te forceren. Reden om het college op te dragen het gebiedsproces te beëindigen. Het college is tevens opgedragen om het gebiedsproces te evalueren.

Inclusieve samenleving

Op 12 januari 2021 heeft de raad ingestemd met het beleidsplan inclusie 2020-2023 'met z'n allen, heel gewoon'. Met het beleidsplan inclusie richten we onze blik nog meer naar buiten. We zetten ons ervoor in om meer mensen bewust te maken van toegankelijkheid en inclusie. Wanneer inwoners en (maatschappelijke) organisaties hier bewust van zijn is er ruimte voor verbetering. Deze overtuiging heeft er mede aan bijgedragen dat de gemeente Hardenberg ook in 2021 is doorgedrongen tot de laatste 5 van de verkiezing van de meest toegankelijke gemeente. Een titel die de gemeente Hardenberg in 2018 won. Een passage uit het juryrapport 2021:

"Hardenberg heeft in de lokale inclusie-agenda een brede benadering van inclusie, met een verbinding naar de 'Global Goals'. Hardenberg was in 2018 winnaar van de eerste editie van deze verkiezing. Toegankelijkheid op de agenda krijgen is één ding, het hoog op de agenda houden en weer in de top 5 terecht komen is een tweede. Dat is een compliment waard!"

3 Financieel verslag

Uitgangspunten financieel beleid

De uitgangspunten voor het financieel beleid van de gemeente zijn:

- de (meerjaren)begroting dient structureel sluitend te zijn
- de algemene reserve dient op voldoende niveau te zijn
- de schuldpositie van de gemeente dient een houdbare schuld te zijn. Hiervan is sprake zolang de netto schuldquote niet meer bedraagt dan 130%
- de belastingtarieven worden alleen met de inflatiecorrectie verhoogd, tenzij dit anders is vastgelegd in het door de raad vastgestelde bezuinigingsprogramma

Vermogenspositie

bedragen x € 1.000

Activa	31-12-2020	31-12-2021	Passiva	31-12-2020	31-12-2021
Immateriële vaste activa	8.475	10.294	Reserves	78.301	88.075
Materiële vaste activa	174.064	180.615	Resultaat jaarrekening	5.619	15.796
Financiële vaste activa	10.741	16.619	Voorzieningen	10.260	12.137
			Vaste schulden	108.112	96.660
Totaal vaste activa	193.280	207.528	Totaal vaste passiva	202.292	212.668
Vlottende activa	44.776	37.836	Vlottende passiva	35.764	32.696
Totaal activa	238.056	245.364	Totaal passiva	238.056	245.364

Toelichting op de vermogenspositie

Immateriële vaste activa

Deze is in 2021 toegenomen met € 1,8 miljoen. Dit betreft o.a. de bijdrage in de investering Multifunctionele Accommodatie De Krim van € 1,5 miljoen.

Materiële vaste activa

In 2021 is ruim € 17 miljoen aan investeringsuitgaven gedaan, waarin € 1,1 miljoen bijdragen van derden is ontvangen. Tegenover deze investeringsuitgaven staat een bedrag aan afschrijvingen/aflossingen van € 9,2 miljoen. Verder is € 0,3 miljoen aan grond in exploitatie genomen.

Voorbeelden van grotere investeringsuitgaven die in 2021 zijn gedaan, betreffen de aankoop gronden (€ 4,8 miljoen), scholenbouw (€ 1,1 miljoen), ICT (€ 1,1 miljoen) en investeringen hoofdinfrastructuur grondexploitatiegebieden (€ 1,7 miljoen).

Financiële vaste activa

De boekwaarde is toegenomen met € 5,9 miljoen. Dit is vooral het gevolg van de correctie van de waardering van de deelneming in het LOC+. Naar aanleiding van bevindingen van de accountant bij de controle van de jaarrekening 2020 hebben wij in 2021 onderzoek gedaan naar de juiste waardering van de deelneming. De uitkomst van het onderzoek is dat de deelneming € 6,6 miljoen hoger moet worden gewaardeerd. Verder is rond € 0,7 miljoen door derden afgelost.

Flottende activa

De flottende activa is in 2021 afgenomen met € 7,3 miljoen, vooral door de verkoop van gronden.

Eigen vermogen (reserves)

Tot het eigen vermogen worden de reserves en het rekeningresultaat gerekend. Het betreft:

omschrijving bedragen x € 1.000	31-12-2020	31-12-2021
algemene reserve	51.354	59.446
rekeningresultaat 2019	5.619	
rekeningresultaat 2020		15.796
reserve dekking kapitaallasten	26.947	28.629
	83.920	103.871

In 2021 is de algemene reserve toegenomen met € 8,1 miljoen. Deze toename is het saldo van: de toevoeging van:

- het rekeningresultaat 2020 € 5,6 miljoen
- de budgetoverhevelingen 2020, waartoe met de 2e bestuursrapportage 2020 is besloten € 1,8 miljoen
- correctie boekwaarde deelneming LOC (zie hiervoor) € 6,6 miljoen

de onttrekkingen ten behoeve van:

- vorming van de voorziening groot onderhoud gebouwen € 2,0 miljoen
- resultaatbestemmingen 2020 € 2,8 miljoen
- WMO hulpmiddelen € 0,5 miljoen
- aanschaf laptops (t.b.v. hybride werken) € 0,6 miljoen

Vaste schulden

In 2021 zijn geen nieuwe vaste geldleningen aangetrokken.

Ratio's

Voor de beoordeling van de financiële positie van de gemeente wordt een aantal ratio's gehanteerd.

Het opnemen van deze ratio's in de begroting en het jaarverslag is (landelijk) verplicht en vastgelegd in het Besluit Begroting en Verantwoording. Doel van de wetgever is, het gemeentebestuur (meer) inzicht te geven in de gemeentefinanciën. Daarbij heeft zij geen normen gesteld. Het is aan elke gemeente(raad) om hier zelf beleid op te formuleren. Dit heeft Hardenberg gedaan als het gaat om de Netto Schuldquote. Deze mag niet hoger zijn dan 130% van de jaarlijkse inkomsten.

In 2021 is de financiële positie verbeterd. We zien vooral een verbetering van de netto schuldquote en van de solvabiliteit. Voor wat betreft de netto schuldquote merken we daarbij wel op dat dit mede wordt verklaard uit het feit dat er vertraging is ontstaan bij de uitvoering van investeringen. Mede door deze vertragingen hoefde er in 2021 geen nieuwe vaste geldlening te worden aangetrokken. De verbetering van de solvabiliteit hangt grotendeels samen met de correctie van de waardering van de deelneming in het LOC+ en het rekeningresultaat 2021.

Er is in 2021 weer veel grond verkocht. Dit heeft geleid tot een lagere ratio grondexploitatie. Daarmee wordt tot uitdrukking gebracht dat de gemeente minder financiële risico's loopt als gevolg van het in portefeuille hebben van nog te verkopen gronden. Keerzijde is dat de gemeente inmiddels ook minder harde plannen

heeft om invulling te kunnen geven aan de ambitie om de behoefte aan woningen en bedrijventerreinen. Inmiddels zijn er acties ingezet om (meer) gronden te verwerven en dit zal gevolgen hebben voor de grondratio in de komende jaren (deze zal stijgen).

Maar ook met deze kanttekeningen blijft onze conclusie dat de financiële positie van Hardenberg in 2021 is verbeterd.

Jaarrekening 2021	JV 2018	JV 2019	JV 2020	JV 2021	B 2021
Netto schuldquote	77%	72%	64%	50%	82%
Netto schuldquote gecorrigeerd voor verstrekte leningen	73%	68%	61%	48%	74%
Solvabiliteitsratio	34%	36%	35%	42%	29%
Structurele exploitatieruimte	1%	0%	0%	0%	0%
Grondexploitatie	13%	9%	9%	5%	17%
Belastingcapaciteit	101%	98%	97%	93%	100%
Weerstandscapaciteit	2,38	2,73	2,34	2,76	2,30

In de paragraaf Weerstandvermogen wordt een nadere toelichting op deze ratio's gegeven.

Rekeninguitkomst

In de vergadering van 10 november 2020 heeft de raad de begroting 2021, inclusief de 1e wijziging 2021, vastgesteld. De begroting 2021 liet voor 2021 en volgende jaren structurele overschotten zien. Incidenteel werd voor 2021 een tekort voorzien van € 5,5 miljoen. Het begrotingssaldo 2021 is na de genoemde raadsvergadering via bestuursrapportages en beleidsvoorstellen met financiële gevolgen bijgesteld. Na de 2e bestuursrapportage 2021 werd voor 2021 een voordelig resultaat begroot van € 3 miljoen. Het rekeningresultaat 2021 is uitgekomen op € 15,8 miljoen voordelig.

Een verschil van rond € 12,8 miljoen. Deels te verklaren uit ontwikkelingen die al wel met de raad zijn gedeeld, maar nog niet in de begroting 2021 zijn verwerkt, zoals de hogere uitkering uit het Gemeentefonds. Daarnaast konden diverse beleidsvoornemens om uiteenlopende redenen dit jaar niet worden gerealiseerd, maar zijn uitgesteld. Op deze - en andere factoren - die hebben bijgedragen aan het toch wel grote rekeningresultaat gaan wij in het vervolg van dit verslag in.

Corona

Ook dit jaar is de coronacrisis van grote invloed geweest op de uitkomst van deze jaarrekening. Door de coronamaatregelen zijn diverse voorgenomen activiteiten uitgesteld. Inkomsten zijn lager uitgevallen, maar het nadeel hieruit kon vaak - voor een groot deel - worden opgevangen door kostenbesparingen. De steunmaatregelen van het rijk voor ondernemingen, zelfstandigen en verenigingen, hebben er toe geleid dat het beroep op de gemeente om financiële ondersteuning beperkt is gebleven. Verder hebben ook wij extra inkomsten ontvangen als gevolg van de steunpakketten van het rijk.

In een afzonderlijke paragraaf in dit jaarverslag besteden wij extra aandacht aan de impact van de coronacrisis.

Verklaring op hoofdlijnen

Het begrote saldo na de 2e bestuursrapportage is bepaald op basis van de kennis van de stand van zaken over de eerste 8 maanden van dit jaar. Nadien hebben zich nog diverse ontwikkelingen voorgedaan.

Budgetoverhevelingen/resultaatbestemmingen € 4,0 miljoen voordeel

Evenals voorgaande jaren zijn in de begroting budgetten opgenomen voor diverse projecten, waarvan wij nu bij het opmaken van de jaarrekening constateren dat de uitvoering niet in 2021 is afgerond, maar ook doorlopen in 2022 en volgende jaren. In totaal gaat het dan om een bedrag van € 4,0 miljoen aan budgetten dat dit jaar niet is besteed, maar waarvan wij u voorstellen om deze weer beschikbaar te stellen. Voorbeelden hiervan zijn, de uitvoering van het meerjarig programma duurzaam (€ 0,7 miljoen), het centrumplan Balkbrug (€ 0,5 miljoen) en het asfaltonderhoud Haardijk (€ 0,35 miljoen).

Algemene uitkering gemeentefonds € 2,6 miljoen voordeel

De raming van de algemene uitkering is nog gebaseerd op de informatie uit de zogenaamde meicirculaire 2021 van het gemeentefonds. Nadien zijn nog 2 circulaire's gepubliceerd, de september- en de decembercirculaire 2021. Deze circulaire's kwamen te laat om de uitkomsten nog mee te nemen in de 2e bestuursrapportage 2021.

Over de uitkomsten van deze circulaire's hebben wij u afzonderlijk geïnformeerd. De septembercirculaire leidde tot een verhoging van de algemene uitkering met € 1,6 miljoen en de decembercirculaire met € 1 miljoen. In totaal dus zo'n € 2,6 miljoen, waarvan € 1,1 miljoen betrekking had op compensatie gevolgen corona.

Ruimtelijke ordening € 1,5 miljoen voordeel

In 2021 zijn meer omgevingsvergunningen verleend dan begroot, waardoor een meeropbrengst is gerealiseerd van € 0,2 miljoen. Verder is € 0,1 miljoen minder uitgegeven aan inhuur personeel. De reden hiervoor is dat er onvoldoende mensen met de juiste kwalificaties op de markt beschikbaar waren.

De belangrijkste reden voor de hogere opbrengst is een gevolg van de gewijzigde begrotingsvoorschriften. In april 2021 heeft de Commissie Besluit Begroting en Verantwoording (BBV) een geactualiseerde notitie gepubliceerd over de lokale heffingen. Deze notitie geeft een overzicht van alle relevante aspecten van lokale heffingen en bijbehorende voorzieningen en reserves. Daarin gaat het onder andere over de verwerking van leges omgevingsvergunningen. In die notitie staat dat leges moeten worden toegerekend aan het moment van aanvraag. Voorheen werden de legesopbrengsten verantwoord bij het verlenen van de omgevingsvergunning. Door deze wijziging moeten alle openstaande aanvragen verantwoord worden in 2021, dit heeft tot gevolg een incidentele meeropbrengst van € 1.200.000

Grondexploitatie € 1,1 miljoen voordeel

Met de 2e bestuursrapportage 2021 hebben wij een voordelig resultaat grondexploitatie begroot van € 2,0 miljoen.

Over 2021 is uiteindelijk een voordelig resultaat gerealiseerd van € 3,1 miljoen. Het hogere resultaat was vooral mogelijk door een hogere "tussentijdse" winstneming van € 1,0 miljoen. Voor een nadere toelichting op dit resultaat verwijzen wij naar de paragraaf grondbeleid.

Stelpost ambulante jeugdzorg € 1,5 miljoen voordeel

Na de 2e bestuursrapportage 2021 resteerde nog een aantal bedragen op stelposten, waarvan de grootste de compensatie voor ambulante jeugdzorg ad € 1,5 miljoen betrof. Dit bedrag is via de algemene uitkering gemeentefonds ontvangen (meicirculaire 2021) als compensatie voor tekorten van afgelopen jaar. Verder zijn de middelen toegekend voor een bepaalde inzet, waaronder die van praktijkondersteuners bij huisartsen. Deze inzet hebben we uit eigen middelen (binnen de bestaande begroting) kunnen dekken.

Lagere kosten bedrijfsvoering € 1,5 miljoen voordeel

Mede als gevolg van corona en het hybride – meer thuis – werken zijn lagere uitgaven gedaan voor o.a. reis- en verblijfkosten, cursussen en congressen en is minder uitgegeven voor onderhoud en energieverbruik. Ook is een voordeel ontstaan op de loonkosten (vacaturevoordeel) en kosten inhuren personeel. Het blijkt dat het steeds lastiger om vacatures tijdig te vervullen en voldoende gekwalificeerd personeel aan te trekken. Volledigheidshalve merken wij hier op dat in de loonkosten wel de financiële gevolgen van de nieuwe CAO-gemeenteambtenaren voor 2021 zijn verwerkt. Met andere woorden deze gevolgen konden worden opgevangen binnen de bestaande budgetten. De nieuwe CAO is geldig vanaf 1 december 2021 en heeft ook betrekking op 2022.

Overige verschillen € 0,6 miljoen voordeel

Hieronder vallen voordelen als gevolg van lagere uitgaven voor Jeugdgezondheid (€ 0,4 miljoen), WMO welzijn (€ 0,3 miljoen), Participatie (€ 0,3 miljoen) en nadelen als gevolg van hogere uitgaven voor Onderwijshuisvesting (€ 0,3 miljoen), Sport en Accommodaties (€ 0,2 miljoen) en Bijstand/minimabeleid (€ 0,1 miljoen).

Voor de toelichting op deze en andere voor- en nadelen die hebben geleid tot het rekeningresultaat verwijzen wij hier naar de jaarrekening 2021.

Resultaatbestemming 2021

Overeenkomstig de lijn in voorgaande jaren stellen wij u voor om de restant budgetten van jaargrens-overschrijdende projecten in 2022 en/of 2023 weer beschikbaar te stellen. In het raadsvoorstel bij dit jaarverslag en de jaarrekening gaan wij meer in detail in op de projecten, die jaargrens-overschrijdend zijn.

Doorwerking uitkomsten rekening 2021

Het verschil tussen de begrote uitkomst en de werkelijk uitkomst hebben wij voorshands als een incidenteel voordeel aangemerkt. In de toelichting op de rekeninguitkomsten zult u bij een aantal programma's kunnen lezen, dat een voordeel of nadeel als structureel wordt aangeduid. Hiermee willen wij aangeven, dat het nodig kan zijn om de begroting voor 2022 en volgende jaren voor deze punten aan te passen. Op de financiële consequenties komen wij in de 1e bestuursrapportage 2022 terug.

Algemene reserve

De algemene reserve is een belangrijk onderdeel van de weerstandscapaciteit, dat nodig is als financiële buffer voor het opvangen van risico's. Aan het eind dit jaar bedraagt de algemene reserve - voor toevoeging resultaat 2021 - € 59,4 miljoen.

De algemene reserve vormt samen met de onbenutte belastingcapaciteit (€ 1,0 miljoen) de financiële buffer om risico's op te kunnen vangen. Voor de beoordeling van het weerstandsvermogen hanteert Hardenberg een norm van 1,4 keer de som van de ingeschatte risico's.

Onlangs is de risicoscan geactualiseerd. Voor de toelichting op de resultaten van deze scan verwijzen wij hier naar de paragraaf weerstandsvermogen en risicobeheersing. Het totaal benodigde bedrag voor het opvangen van de risico's is berekend op € 21,9 miljoen (2020: € 20,2 miljoen).

De verhouding tussen de omvang van het beschikbare weerstandsvermogen (algemene reserve plus belastingcapaciteit) in relatie tot het benodigde weerstandsvermogen (de som van de risico's) is 2,76.

Deze ratio ligt ruim boven de door de raad vastgestelde factor van 1,4.

Voor de toelichting op de berekening van deze ratio verwijzen wij hier ook naar de paragraaf weerstandsvermogen en risicobeheersing.

Dienstverlening aan de gemeente Ommen

Na de opheffing van de Bestuursdienst Ommen – Hardenberg per 1 januari 2019 verlenen wij voor een deel van de gemeentelijke taken diensten aan Ommen. Voor deze dienstverlening zijn overeenkomsten afgesloten.

De tijdelijke uitvoeringscontracten zijn op één na beëindigd

In de uitvoeringscontracten is een looptijd van 1 of 2 jaar afgesproken. De werkzaamheden op basis van deze contracten zijn op één na inmiddels beëindigd. Per 31 december 2021 zijn de werkzaamheden beëindigd voor financiën, belastingen en verzekeringen.

Voor de Publieksdienst was een contract afgesproken met een looptijd tot 31 december 2019. In onderling overleg is deze 2 keer verlengd en eindigen de werkzaamheden uiterlijk op 31 december 2022.

De dienstverleningsovereenkomsten hebben een looptijd tot en met 31 december 2024

In deze overeenkomsten zijn afspraken gemaakt over de dienstverlening voor:

- ICT, gegevensbeheer en archief- en postzaken (IAF)
- Openbaar Gebied
- Sociaal domein – backoffice.

Indien mogelijk vindt er een fasering plaats en worden werkzaamheden eerder overgedragen aan Ommen. Dit heeft zich al voor gedaan bij een deel van de werkzaamheden van gegevensbeheer. In verband met de beëindiging van het uitvoeringscontract voor belastingen per 31 december 2021 heeft Ommen gevraagd taken op het gebied van de Wet Waardering Onroerende Zaken (Woz) ook per die datum over te dragen. Wij hebben daarmee ingestemd.

Bij beëindiging van de dienstverlening vervalt de bijdrage van Ommen

In 2021 was de bijdrage van Ommen € 6,7 miljoen. Bij beëindiging van werkzaamheden voor Ommen in de komende jaren zal de bijdrage lager worden en zal op de lasten bezuinigd moeten worden.

Er zijn financiële risico's in het proces van de beëindiging van de dienstverlening aan Ommen. Wij verwachten dat er eenmalige frictiekosten zullen zijn. Als voorbeeld noemen we personele capaciteit. En ook ICT- en tractiemiddelen, waar systemen nauw met elkaar verbonden zijn / dezelfde systemen worden gebruikt. In de berekening van het weerstandsvermogen hebben we een risico opgenomen van 20% van de bijdrage van Ommen.

Taakstelling 2021

Per 1 januari 2019, bij de beëindiging van de Bestuursdienst, hebben Ommen en Hardenberg afgesproken dat Om men een deel van de werkzaamheden zelfstandig doet. Voor die werkzaamheden verlenen wij dus geen diensten aan Ommen. Omdat Hardenberg het personeel en de bedrijfsvoeringsmiddelen van de Bestuursdienst heeft overgenomen, was voor die werkzaamheden de personele capaciteit groter dan voor de eigen dienstverlening nodig is. Dit is aanleiding geweest voor het opnemen van een aantal taakstellingen in de begroting:

Bedrage x € 1.000	2020	2021	2022	2023	2024	2025
taakstelling (besparing TUC facilitair/financiën)		-100	-100	-100	-100	-100
taakstelling algemeen	-1.700	-1.700	-1.700	-1.700	-1.700	-1.700
verlaging personeelskosten door natuurlijk verloop		-500	-1.000	-1.000	-1.000	-1.000
totaal aan taakstellingen	-1.700	-2.300	-2.800	-2.800	-2.800	-2.800

De taakstelling 2021 is gerealiseerd/ingevuld door besparingen op de bedrijfsvoeringskosten.

De uitvoering van de taakstelling 2022 ligt op koers, waarmee deze taakstelling structureel wordt gerealiseerd.

Vennootschapsbelasting

De regelgeving heeft per 1 januari 2016 zijn intrede gedaan. De berekeningen van 2020 geven aan dat een kleine Vpb-last valt te verwachten namelijk € 7.000. Deze Vpb-last zit in de onderdelen reclame-inkomsten, detachering personeel en werkzaamheden cluster belastingen. Tegen de reclame-inkomsten is een bezwaarschrift ingediend die door de Belastingdienst wordt aangehouden in afwachting van landelijke rechtspraak. Er is namelijk landelijk een discussiepunt over de reclameactiviteiten, omdat de Belastingdienst vindt dat deze activiteiten belast zijn met Vennootschapsbelasting. Er loopt een proefprocedure van een aantal gemeenten, want de gemeenten zijn van mening dat het niet belast is met Vennootschapsbelasting.

Voor de grondexploitatie is op dit moment de verwachting dat de grondexploitatie met ingang van 2023 voor het eerst Vpb-plichtig zal worden, maar dit is afhankelijk van de marktwerking. Echter ieder jaar wordt voor het grondbedrijf de Post Quick Scan uitgevoerd. Deze scan toont aan of de gemeente Vpb-plichtig is. In 2021 zijn 4 aanslagen Vpb ontvangen over de jaren 2016 t/m 2019. Alle aanslagen zien op de reclame-inkomsten. Voor 1 mei a.s. wordt de aangifte Vpb 2020 ingediend. Zoals hiervoor aangegeven zal het gaan om een relatief klein bedrag.

Voor 2021 kan de berekening worden gemaakt na de accountantscontrole, dus in de loop van 2022.

4 Programmaplan Zin in de Toekomst

Algemeen

Op 23 april 2013 stelde de gemeenteraad van Hardenberg de toekomstvisie "De gemeente Hardenberg stapt stevig op de toekomst af" vast, na een evaluatie van de oorspronkelijke toekomstvisie uit 2004. De toekomstvisie bestrijkt het tijdvak 2013 – 2023 en kent drie doelstellingen:

- samenhang in diverse gemeentelijke beleidsvelden ondersteunen;
- een helder profiel naar buiten toe creëren;
- strategische politieke keuzes maken.

De toekomstvisie bevat drie programmalijnen: wonen, werken en welzijn. Hieronder worden deze kort toegelicht. Daarnaast gaat de toekomstvisie in op de rol van de gemeente.

Wonen

Woningbouw vindt bij de kleine en grote kernen plaats op basis van behoefte met speciale aandacht voor jongeren en ouderen, bij voorkeur via inbreiding. De meeste woningbouw vindt plaats in Hardenberg en Dedemsvaart. Ook in de veel kleinere kernen komt de woningbouw op stoom. In veel kernen wordt in goed overleg met de Plaatselijke belangen een woningbouwprogramma samengesteld. De gemeente vindt voorzieningen in de kernen belangrijk, waarbij betrokkenheid van inwoners en particulier initiatief uitgangspunten zijn. In de kleine kernen is een ontmoetingsplek een ondergrens voor het voorzieningenniveau. Bundeling en samenwerking zijn hierbij van belang. Centrale voorzieningen met een uitstraling voor de regio zijn er vooral in de kern Hardenberg gelegen, waarbij Dedemsvaart een aanvullende functie heeft. Eigen verantwoordelijkheid en elkaar aanspreken zijn van groot belang in de openbare ruimte en op het gebied van veiligheid. Bij grote sociale problemen is de gemeente regisseur die partijen bij elkaar brengt.

Werken

De gemeente concentreert bedrijvigheid en voorzieningen in Hardenberg en Dedemsvaart. In de kleinere kernen is binnen bestaande bebouwing en industrieterreinen ondernemerszin mogelijk. De gemeente koestert de bestaande bedrijvigheid en starters en stimuleert de maakindustrie, recreatie & toerisme en de (verbrede) agrarische sector als visitekaartje van de gemeente. Ook de zorg is een belangrijke sector.

Welzijn

Het bevorderen van 'zelfredzaamheid' is de beste manier om kwetsbare groepen te helpen. Indien mensen niet voor zichzelf kunnen zorgen en ook de omgeving geen rol kan spelen, zal de gemeente (tijdelijk) een vangnetfunctie vervullen en ondersteuning bieden. De gemeente stimuleert vrijwilligerswerk en mantelzorg. De gemeente versterkt de kwaliteiten van de groene ruimte met een gebiedsgerichte werkwijze.

Coalitieakkoord 2018-2022 en Zin in de Toekomst

Naar aanleiding van het coalitieprogramma "Verbindingen van betekenis" hebben wij de ambities voor de komende jaren ingedeeld op basis van vier thema's die voor ons college van belang zijn en waarmee wij zichtbaar en aanspreekbaar voor de samenleving willen zijn. We hebben dit "Zin in de Toekomst" genoemd. De begroting 2021 is opgebouwd naar de vier thema's van Zin in de Toekomst:

- Duurzaam Hardenberg
- Landelijk Hardenberg
- Ondernemend Hardenberg
- Vitaal Hardenberg

ZIN IN DE TOEKOMST

In Hardenberg zorgen we voor een gezonde leefomgeving en passende voorzieningen, zowel in de twee stedelijke centra als in de kleinere kernen. Onze inwoners voelen zich veilig en vitaal. We komen in beweging voor een gezonde leefstijl. We hebben aandacht voor elkaar en zorgen voor elkaar. Als het niet lukt, bieden we een (tijdelijk) vangnet.

VITAAAL HARDENBERG

In Hardenberg willen we de wereld goed achterlaten voor onze kinderen. We gaan bewust om met energie. Daarnaast wekken we zoveel mogelijk duurzame energie op. We spelen in op de gevolgen van klimaatverandering. Onze inwoners laten Hardenberg leven, en we hebben aandacht voor planten en dieren.

DUURZAAM HARDENBERG

In Hardenberg bedenken en doen we het samen met onze inwoners. We hebben daarbij oog voor de verscheidenheid aan kernen. We zijn bestuurlijk vernieuwend en hebben het

ZO DOEN WE DAT IN HARDENBERG

vertrouwen dat de samenleving zelf voldoende krachtig en vitaal is. Wij spelen in op ontwikkelingen binnen en buiten onze regio. Hardenberg is een inclusieve gemeente waar iedereen kan meedoen.

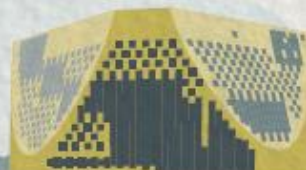
LANDELIJK HARDENBERG

In Hardenberg bouwen we aan een toekomstbestendig en leefbaar landelijk gebied. We koesteren onze agrarische ondernemers, de natuur en recreatiemogelijkheden. We willen klaar zijn voor de toekomst. Onze focus ligt daarbij op ontwikkeling, innovatie en verandering.

ONDERNEMEND HARDENBERG

In Hardenberg kunnen alle mensen de kans pakken om te werken en zich te ontwikkelen. We zetten ons ervoor in dat opleidingen in Hardenberg aansluiten op de vragen van werkgevers. Ondernemers krijgen ruimte voor innovatie en groei. Daarbij hoort een uitstekende (digitale) bereikbaarheid.

Deze naar buiten toe gerichte indeling sluit aan bij de indeling die we gebruiken bij het vormgeven van de Omgevingsvisie. Daarnaast is beschreven hoe wij in de samenleving staan en hoe wij met de samenleving willen samenwerken.

Zin in de Toekomst is bedoeld om meer focus aan te brengen in het uitwerken van het coalitieprogramma en om een zichtbaar en herkenbaar naar buiten te zijn. Qua uitgangspunten heeft geen wijziging plaatsgevonden ten opzichte van de toekomstvisie. Zin in de Toekomst is meer een hernieuwde en frisse focus op de ambities, dan een omwenteling van gemeentelijk beleid.

De programmaverantwoording 2021

In de begroting 2021 leest u in het programmaplan wat onze meerjarendoelstellingen zijn en wat we daarvoor in 2021 gaan doen. Voorafgaand aan de doelstellingen en acties, schetsen we per beleidsveld waar nodig eerst kort de context. In het jaarverslag 2021 hebben wij in de programmaverantwoording toegelicht wat we in 2021 hebben gedaan en wat het heeft gekost.

Leeswijzer

In de paragrafen 4.1 tot en met 4.5 beschrijven we wat we hebben gedaan in 2021. Dat doen we door uit te gaan van de activiteiten die we in de begroting voor 2021 hebben genoemd. Elke paragraaf is onderverdeeld in meerdere onderwerpen (beleidsvelden).

Per beleidsveld is de indeling:

- Een korte inleiding. Dit is dezelfde tekst als in de begroting 2021.
- Wat gaan we daarvoor doen? Dit is dezelfde tekst als in de begroting 2021.
- Wat hebben we daar in 2021 voor gedaan? In dit onderdeel beschrijven we wat we hebben gedaan en bereikt.

Elke paragraaf wordt afgesloten met een overzicht van de begrote en werkelijke baten en lasten.

4.1 Vitaal Hardenberg

In Hardenberg zorgen we voor een gezonde leefomgeving en passende voorzieningen, zowel in de twee stedelijke centra als in de kleinere kernen. Onze inwoners voelen zich veilig en vitaal. We komen in beweging voor een gezonde leefstijl. We hebben aandacht voor elkaar en zorgen voor elkaar. Als het niet lukt, bieden we een (tijdelijk) vangnet.

Ruimtelijke ordening

Omgevingswet

De Omgevingswet is uitgesteld tot 1 juli 2022.

Dat betekent dat we ook in 2021 gestaag blijven doorwerken aan een adequate invoering.

Zodat we ook in 2022 en volgende jaren ruimte kunnen blijven geven aan ontwikkelingen en waarborgen kunnen blijven bieden aan de ruimtelijke kwaliteit van de fysieke leefomgeving.

Tegelijk met de Omgevingswet treedt de Wet Kwaliteitsborging voor het bouwen (Wkb) in werking. Deze wet regelt dat de bouwtechnische toets voor minder complexe bouwaanvragen naar private partijen over gaat. Bij projecten in de openbare ruimte proberen we zoveel mogelijk de verschillende doelen te combineren of in de uitvoering mee te nemen. Het gaat dan onder meer om ambities op het gebied van mobiliteit, klimaat, inclusieve samenleving, biodiversiteit en duurzaamheid.

Wat gaan we daar voor doen?

We faciliteren ruimtelijke ontwikkelingen waarmee de ruimtelijke kwaliteit van de omgeving wordt benut en versterkt en waarmee een bijdrage wordt geleverd aan een vitale, dynamische en leefbare samenleving en een aantrekkelijke woon- en werkomgeving.

Omgevingswet

Invoering Omgevingswet

- Voor een adequate invoering van de Omgevingswet richten we ons vooral op informatievoorziening, communicatie en juridische besluitvorming.
- Als de Omgevingswet in werking treedt op 1 juli 2022 worden de noodzakelijke documenten digitaal tussen de verschillende betrokken partijen verstuurd. De gemeente wordt wettelijk verplicht op de landelijke voorziening (DSO Digitaal Stelsel Omgevingswet) aan te sluiten. De systemen van de gemeente moeten hierop worden aangepast.

Omgevingsvisie

- In 2021 wordt het participatietraject en het inspraakproces afgerond en zal de Omgevingsvisie Hardenberg ter vaststelling worden aangeboden.

Wet Kwaliteitsborging

- De inwerkingtreding van de Wet Kwaliteitsborging voor het bouwen (Wkb) is samen met de Omgevingswet uitgesteld tot 1 januari 2022. De Wkb regelt dat de bouwtechnische toets voor de minder complexe bouwaanvragen over gaat naar private partijen. In 2021 wordt onderzocht welke impact deze wet op de formatiegrootte van dit taakveld heeft.
- Tot dusver is op deze wet geanticipeerd door vrijkomende vaste vacatureruimte tijdelijk in te vullen. De vaste formatie is te klein om de totale werkvoorraad te kunnen behandelen. Daarom is er extra capaciteit (inhuur) nodig om de aanvragen tijdig te kunnen afhandelen. De extra inhuurkosten voor 2021 worden begroot op incidenteel €325.000. De legesopbrengsten van de aanvragen gaan waarschijnlijk de inhuurkosten dekken. De inkomende aanvragen worden gemonitord en de capaciteit (inhuur) wordt hierop afgestemd. De invloed van de coronacrisis op de bouwaanvragen in 2021 is op dit moment nog niet in te schatten.

Centrum Hardenberg

Blijvend wordt geïnvesteerd in het centrum van Hardenberg. Slotgraven zal in 2021 naar verwachting in een afrondende fase komen, maar ook langs de Vecht wordt volop gebouwd. Naar verwachting wordt gestart met de realisatie van de 40 nieuwe appartementen in het complex de Vechthorst. Vechtdal Wonen en gemeente zullen starten met de herontwikkeling van de Vechtzone. Daarnaast zal de herontwikkeling van de Spinde starten. Sloop en het bouwrijp maken in het plangebied is gepland voor het laatste kwartaal van 2021. Dit is uiteraard afhankelijk van de doorloop van de nog te starten planologische procedure.

Naast deze bouwplannen wordt ook de openbare ruimte op verschillende plekken aangepakt. In 2020 zijn de voorbereidingen gestart voor de plannen voor de herinrichting van de Admiraal Helfrichstraat, het Israël Emmanuelplein en het Badhuisplein voorbereid. De schetsontwerpen zijn in 2020 gereed gekomen, waarbij de uitvoering van deze plannen in 2021 is voorzien.

Een gebied dat de komende jaren ook aandacht nodig heeft is grofweg het gebied vanaf het gemeentehuis tot aan de Gedempte Haven. De openbare ruimte verdient een upgrade, de potentie van de Vecht kan krachtiger neergezet worden en rond deze openbare ruimte bevinden zich een aantal ontwikkellocaties. Om de samenhang tussen alle onderdelen te borgen wordt gewerkt aan een visiedocument voor de 'zuidzijde' van het centrum.

De inzet in het centrum beperkt zich niet tot alleen de fysieke bouwprojecten. Doorlopend wordt met stakeholders gesproken over het krachtig en vitaal houden van het centrum. De Coronacrisis zal naar verwachting het proces van het verminderen van het aantal winkels versnellen. Daarom is het van belang dat de gemeente, samen met stakeholders, blijft investeren in het compact houden van het centrum. Momenteel wordt met partners gesproken over het opzetten van een nieuw actieplan.

Wonen Hardenberg

Marslanden is het toekomstig uitbreidingsgebied voor woningbouw van de plaats Hardenberg. Deelgebied De

Cirkel nadert zijn voltooiing. Het is de bedoeling dat gestart zal worden met uitgifte van de kavels en het in aanbouw nemen van de woningen in het volgende deelgebied (De Marshoogte). De onderhandelingen over de fases daarna (Ydenhoogte en De Velden) zullen met de medeontwikkelaar in het gebied, worden opgestart. Verder wordt in het gebied aangrenzend aan de deelgebieden De Cirkel en De Marshoogte gewerkt aan plannen om een schoolgebouw te vestigen en sportvelden aan te leggen.

Centrum Dedemsvaart

Wij werken op verschillende plaatsen aan de herinrichting van de openbare ruimte. Samen met particuliere eigenaren zoeken wij naar herbestemming van leegkomende panden en braakliggende percelen in het centrum van Dedemsvaart. Deze leegstand ontstaat vaak als gevolg van het concentratiebeleid van detailhandel voor het centrum. Als voorbeelden kunnen hier worden genoemd het gebied Kop van Julianastraat Noord, Julianastraat zuidzijde, De Wisseling.

Wonen Dedemsvaart

Voor uitbreidingsgebied voor woningbouw is Bransveen de aangewezen plaats. In 2021 wordt uitvoering gegeven worden aan de volgende fase.

Wat hebben we daar in 2021 voor gedaan?

Omgevingswet

Wij hebben de invoering van de Omgevingswet verder voorbereid. Onder andere zijn maatregelen genomen voor de aansluiting op het digitale loket (Omgevingsloket) waar initiatiefnemers, overheden en belanghebbenden snel kunnen zien wat is toegestaan in de fysieke leefomgeving. Dit digitale loket is een landelijke voorziening.

Er zijn voorbereidingen gestart voor het opstellen van een omgevingsplan voor Balkbrug. Dit is een pilot. De Minister voor Volkshuisvesting en Ruimtelijke Ordening heeft de invoering van de Omgevingswet voor de vijfde keer uitgesteld. De nieuwe ingangsdatum is 1 januari 2023.

Omgevingsvisie

Voor de opstelling van de Omgevingsvisie hebben we gesproken met inwoners en ondernemers. In juli heeft de raad de Omgevingsvisie Landstad Hardenberg vastgesteld. Op internet staat een animatiefilmpje over de visie: <https://youtu.be/ogflwUcTt4o>. In de Omgevingsvisie vertellen we het verhaal van de gemeente Hardenberg. Hoe we veranderden van plattelandsgemeente tot een sterk streekcentrum. Hoe een nieuw platteland hand in hand is gegaan met economische groei, bruisende centra, een sterke maakindustrie en stedelijke voorzieningen met een regionaal verzorgingsgebied.

De Omgevingsvisie vertelt onze ruimtelijke en sociaal-maatschappelijke ambities voor de komende 20 jaar. De concrete opgaven op het gebied van wonen, werken, mobiliteit en duurzaamheid werken we uit in uitvoeringsprogramma's en willen we realiseren samen met inwoners, ondernemers en instellingen. We hebben onze ambities ook ingebracht in de gesprekken over de verstedelijkingstrategie van de regio Zwolle en de provinciale Omgevingsvisie.

Wet kwaliteitsborging

De ingangsdatum van de Wet kwaliteitsborging voor het bouwen is uitgesteld. Wij hebben alle voorbereidingen getroffen. De benodigde personele formatie is voorlopig vastgesteld.

In afwachting van de invoering van de wet is personele capaciteit ingehuurd. De kosten hiervan zijn gedekt uit de legesinkomsten.

Centrum Hardenberg

De bouw van woningen verloopt voorspoedig. In het plan Slotgraven zijn 4 twee-onder-één kapwoningen en 6 rijwoningen opgeleverd en zijn de eerste parkwoningen verkocht. Door Vechtdal Wonen zijn 8 appartementen gerealiseerd. En er is gestart met de bouw van 36 appartementen aan de Vecht (project Vechthorst).

Het bestemmingsplan voor de herontwikkeling van het gebied rond de Spinde is in december vastgesteld. De Spinde in Hardenberg wordt omgetoverd tot een aantrekkelijk gebied. Met drie nieuwe gebouwen, een nieuwe ingang voor de parkeergarage onder het gemeentehuis en veel ruimte voor groen en het opvangen van regenwater. Op internet staat een animatiefilmpje over de plannen: <https://youtu.be/SrgoPWUdQE>. De herinrichting van de Helfrichstraat en Emmanuelplein combineren we met de uitvoering van de plannen voor De Spinde.

Het definitieve ontwerp voor de herinrichting van het Badhuisplein is vastgesteld en eind van het jaar is de aanbestedingsprocedure gestart. De uitvoering is verschoven naar 2022.

Het visiedocument voor de zuidzijde van het centrum (tussen het gemeentehuis en de Gedempte Haven) is nog in ontwikkeling. Met eigenaren in dit gebied vinden gesprekken plaats om wensen en kansen te bespreken.

In het najaar is het nieuwe Actieplan Hardenberg Centrum vastgesteld. Met dit plan willen wij samen met Stichting Centrummanagement Stad Hardenberg (SCSH) en vastgoedbelegger en ontwikkelaar Kroonenberg Groep de levendigheid en beleving in de stad vergroten, de leegstand verminderen en de aantrekkingskracht op ondernemers vergroten. Er zijn door de partijen actiepunten geformuleerd. Het winkelgebied van Hardenberg is sinds 2010 een Bedrijven Investeringszone (BIZ). Alle ondernemers die binnen deze zone een zaak hebben, betalen mee aan activiteiten en projecten in het winkelgebied. Het gaat bijvoorbeeld om promotie, evenementen, verlichting, schoonmaak of beveiliging. Om te bepalen of de BIZ ook de komende vijf jaar van kracht is, konden ondernemers in het gebied stemmen. Een ruime meerderheid stemde hier voor.

Wonen Hardenberg

In Marslanden, in het deelgebied De Cirkel zijn alle woningen gerealiseerd en het woongebied is ook bijna woonrijp. Het deelgebied Marshoogte is bouwrijp gemaakt en alle gemeentelijke kavels zijn inmiddels verkocht. De eerste woningen zijn inmiddels opgeleverd en bewoond.

De gesprekken met de medeontwikkelaar over de plannen voor de deelgebieden Ydenhoogte, Leehoogte en De Velden zijn nog niet afgerond. Een bestemmingsplan voor een schoolgebouw en sportvelden in Leehoogte is in voorbereiding.

Centrum Dedemsvaart

Door de raad is het bestemmingsplan vastgesteld voor een appartementengebouw op de hoek Julianastraat/ Langewijk. Het gaat om drie aaneen gebouwde woongebouwen met daarin totaal acht appartementen.

Met belanghebbenden in Dedemsvaart en met de raad zijn bijeenkomsten geweest over de op te stellen visie voor een toekomstbestendig centrumgebied.

Wonen Dedemsvaart

Bijna alle woningbouw kavels in Fase II van Bransveen zijn uitgegeven. Met uitzondering van een klein aantal kavels dat binnen een hindercirkel valt van een agrarisch loonbedrijf. Er wordt gewerkt aan het opheffen van deze hindercirkel.

Volkshuisvesting en woningbouw

We hebben ons woonbeleid vastgelegd in het Programma Wonen 2019-2025. Eind 2020 /begin 2021 wordt aan de raad het actieplan 2021-2022 ter vaststelling aangeboden. Hierin worden de concrete acties en doelen benoemd.

Hardenberg is een van de weinige grensgemeenten die niet te maken heeft met bevolkingskrimp. Volgens de prognoses is er in de gemeente Hardenberg de komende 10 jaar behoefte aan ruim 1.600 nieuwe woningen. Per kern verschilt de woonbehoefte. Hardenberg en Dedemsvaart zijn in trek als woonlocatie, ook voor huishoudens van buiten onze gemeente. De dorpen en buurtschappen zijn vooral gewild bij de lokale bevolking en rustzoekers van buitenaf. Ook deze vraag faciliteren we binnen de mogelijkheden. Met de Plaatselijke Belangen verenigingen hebben we periodiek overleg over de woningbouwplanning in de kernen.

Wat gaan we daar voor doen?

Onze inwoners wonen in een voor hen passende woning, in een omgeving met rust en ruimte, met oog voor elkaar, ook in de toekomst.

- We streven ernaar om 200 tot 250 nieuwe woningen op te leveren in 2021. Het bouwprogramma wordt zo veel mogelijk afgestemd op de lokale situatie.
- Bij het bouwen van nieuwe woningen hebben we nadrukkelijk aandacht voor starters, senioren en huishoudens die zijn aangewezen op sociale huur. Het aantal sociale huurwoningen wordt in de periode tot 2022 uitgebreid met tenminste 150 woningen.

Wat hebben we daar in 2021 voor gedaan?

In 2021 zijn 227 nieuwbouwwoningen gerealiseerd waarvan 43 woningen voor sociale huur.

We maken werk van de energietransitie

- In de energietransitie heeft de gemeente een belangrijke rol in het informeren, adviseren en bieden van handelingsperspectief aan inwoners die de eigen woning willen verduurzamen. Hardenberg heeft de ambitie de inwoners goed te faciliteren bij de duurzaamheidsmaatregelen die zij in hun woning kunnen doorvoeren. Als gevolg van het steeds verder terugdringen van de gaswinning in Groningen en ontwikkelingen rondom het Klimaatakkoord krijgt het verduurzamen van de gebouwde omgeving steeds meer aandacht. Het bewust maken van de inwoners over de duurzaamheidsopgave en hun eigen bijdrage daarin, maakt onderdeel uit van onze aanpak. We helpen onze inwoners daarbij vanuit ons energieloket en met de inzet van energiecoaches.
- Het grootste deel van de huurwoningen in onze gemeente is in bezit van de woningcorporatie Vechtdal Wonen (5.197 woningen). Met de woningbouwcorporatie vindt frequent overleg plaats over het realiseren van de duurzaamheidsambities van gemeente en corporatie. De afspraken hierover worden vastgelegd in de jaarlijkse prestatieafspraken.

Wat hebben we daar in 2021 voor gedaan?

We hebben inwoners gewezen op de mogelijkheden om energie te besparen. In het programma Duurzaam Hardenberg geven wij u daarover meer informatie.

Met de woningcorporatie Vechtdal Wonen is een nieuwe samenwerkingsovereenkomst afgesloten en zijn prestatieafspraken gemaakt. Er zijn afspraken gemaakt over het verder realiseren van duurzaamheid en kwaliteit van de sociale huurwoningen.

Infrastructuur, mobiliteit en bereikbaarheid

Wij willen een bereikbare, verkeersveilige en leefbare gemeente te zijn. Daarvoor is eind 2020 het Programma mobiliteit vastgesteld. In het programma Mobiliteit staan onze ambities op het gebied van bereikbaarheid, leefbaarheid en verkeersveiligheid. We kijken daarbij verder dan de gemeentegrenzen: hoe houden we samen met onze partners de regio Hardenberg bereikbaar? Het programma geeft een richting voor de uitvoering van het verkeer- en vervoersbeleid voor de komende jaren. Aangezien automobilititeit tegen de fysieke grenzen aan loopt, zetten we meer in op de fiets en het openbaar vervoer (spoor en bus). Daarnaast streven we er naar om mobiliteit meer te verduurzamen. In het Gemeentelijke verkeer- en vervoerplan is een nadere uitwerking gemaakt om de verkeersveiligheid van Hardenberg te gaan verbeteren. In het Fietsplan zijn de fietsverbindingen tussen de kernen beoordeeld en geprioriteerd.

Wat gaan we daar voor doen?

We streven naar een goede bereikbaarheid, het optimaliseren van de regionale stroomwegen en de fietsverbindingen tussen kernen, woonwijken en voorzieningen.

- We werken het programma mobiliteit uit in een Gemeentelijk verkeer- en vervoerplan. Om de bereikbaarheid van Hardenberg te verbeteren, willen we investeren in projecten die de totale regio beter bereikbaar maken. We lobbyen daarvoor ook bij de provincie, het Rijk en doen dat ook in verschillende samenwerkingsverbanden. In het programma mobiliteit hebben we prioriteit toegekend aan de volgende projecten/acties:
  1. Verbetering bereikbaarheid door toepassing smart mobility en beperkte opwaardering van A- en N-wegen (Aanjagen & Stimuleren);
  2. Verbetering bereikbaarheid (openbaar vervoer) door opwaardering van de Vechtdallijnen en op lange termijn Nedersaksenlijn (Aanjagen & Stimuleren);
  3. Verbeteren bereikbaarheid en verkeersveiligheid door realisatie van kwalitatief goed fietsnetwerk (Realiseren & Aanjagen);
  4. Stimuleren ketenmobiliteit door realisatie van mobiliteitshubs.
  5. Verbeteren verkeersveiligheid door risico gestuurd beleid toe te passen, permanente verkeerseducatie en inrichting van wegen actief aan te passen indien nodig (Realiseren)
  6. Ondersteunen en stimuleren lokale initiatieven op het gebied van duurzame mobiliteit en MAAS (Faciliteren "mobilty as a service").
- We onderzoeken de mogelijkheden om met nieuwe technieken de doorstroming aan de Haardijk in Hardenberg te verbeteren. We leggen veilige oversteekplaatsen aan voor fietsers en voetgangers en zorgen voor extra groen. Hiermee wordt de entree van Hardenberg mooier, veiliger en klimaatbestendiger. We verwachten dat de totale reconstructie € 2,35 miljoen kost. In 2020 is voor dit project de voorbereiding gestart en is subsidie verkregen. Bij de planvoorbereiding is rekening gehouden met de nadrukkelijke wens om ter hoogte van de Hessenweg een ongelijkvloerse fietskruising te realiseren. De Hessenweg is de meest logische route voor de fietssnelweg tussen Zwolle en Hardenberg.
- De provincie Overijssel heeft de Vechtdalverbinding (de opwaardering van de N340, N377 en N48) eind 2018 aanbesteed. In 2021 zijn we gezamenlijk aan het werk om de provinciale infrastructuur op de gemeentelijke infrastructuur aan te laten sluiten. We zien daarmee kansen om daar 'werk met werk' te maken.
- In het centrum van Balkbrug legt de provincie een tunnel aan voor de N377. Boven de tunnel komt een verbindingsweg met een verblijfsgebied. Samen met de Coalitie Balkbrug en andere betrokkenen stellen we hiervoor een herinrichtingsplan op. We kijken ook hoe we ambities uit het collegeprogramma zoals levensloopbestendigheid, klimaatadaptatie en biodiversiteit kunnen realiseren. We onderzoeken de komende tijd de mogelijkheden om subsidie te verkrijgen voor dit project.

- Op initiatief van Plaatselijk Belang is de Broekdijk in de bebouwde kom van Bruchterveld ingericht als fietsstraat. Samen met Plaatselijk Belang en andere betrokkenen ligt er een plan om ook de Wijkstraat, de Schoolstraat en de Hoopsteeweg in 2021 op te waarderen. We verwachten dat dit project in aanmerking komt voor subsidie van de provincie Overijssel. In 2021 reserveren we hiervoor € 160.000 uit de onderhoudsbegroting wegen en € 80.000 uit het Gemeentelijk Rioleringsplan.
- In de Krim is gestart met de bouw van een nieuwe MFA. Op een aantal vrijkomende locaties ontstaat ruimte voor nieuwe functies (met name woningbouw). De omliggende wegen in het centrum rondom de her ontwikkellocaties worden herstraat en maken onderdeel uit van het groot-onderhoudsprogramma wegen.

Wat hebben we daar in 2021 voor gedaan?

Eind 2020 heeft de raad het programma Mobiliteit vastgesteld. De daarin beschreven visie op mobiliteit is opgenomen in de omgevingsvisie Landstad Hardenberg. Op basis van het programma is een gemeentelijk verkeers- en vervoersplan (GVVP) en een fietsplan opgesteld.

Voor het GVVP is een uitgebreide inventarisatie gedaan van de onveilige locaties binnen de gemeente. Inwoners hebben bijgedragen aan de inventarisatie. De uitkomsten zijn vertaald in een plan van aanpak voor de komende jaren.

In het fietsplan geven we invulling aan het belang van goede en veilige fietsverbindingen tussen de woonkernen. De ambitie om alle verbindingen de komende 10 jaar te verbeteren is ambitieus. Daarom hebben we moeten prioriteren. De komende jaren zullen wij ruim € 500.000,- per jaar investeren in het verbeteren van de fietsvoorzieningen. In 2021 zijn we begonnen met de uitwerking van het traject Slagharen - Hardenberg.

De voorbereiding van de integrale herinrichting van de Haardijk is verder opgepakt. De kansen en mogelijkheden van slimme verkeerslichten zijn verkend. De koppeling met de snel-fietsroute Zwolle-Hardenberg is gemaakt. Er zijn voor deze snel-fietsroute verschillende trace's en mogelijkheden verkend. De participatie met de omgeving van dit complexe project is opgestart. Waar mogelijk zoeken we de individuele inwoners op, om het gesprek aan te gaan. De gecombineerde werkzaamheden worden verder voorbereid en uitgevoerd door een bouwteam (samenwerking van gemeente en aannemer).

De tunnel in Balkbrug is in maart 2021 in gebruik genomen. Mede dankzij de gemeentelijke bijdrage aan dit provinciale project is er nu een verkeersveilig kruispunt en is de leefbaarheid van Balkbrug verbeterd. De inrichting van de noord-zuidverbinding is nog niet helemaal gereed en wordt aangevuld met de door inwoners gewenste maatregelen.

Tegelijkertijd met de groot onderhoudsmaatregelen is de fietsverbinding tussen De Krim en Ane aangepakt. Op een sobere manier is de route aangeduid als fietsstraat. De Anerveenseweg is voor een gedeelte voorzien van brede fietsstroken. De positie van de fiets ten opzichte van de auto is door deze maatregelen aanzienlijk verbeterd. Door autoverkeer te verleiden om van de Krimweg gebruik te maken ontstaat er ruimte voor de fiets op de Slagenweg.

De school - thuis route tussen Radewijk en Den Velde is veiliger gemaakt door het aanbrengen van plateaus op de kruispunten, 60 km markering en extra verlichting. Hierdoor kunnen leerlingen veiliger van Radewijk naar Den Velde fietsen.

Er is voldoende parkeerruimte op de juiste plaats en voor de juiste prijs voor alle doelgroepen.

- In 2019 hebben we het parkeerbeleid voor het centrum van Hardenberg met alle betrokken partijen geëvalueerd en de hoofdlijnen van beleid zijn in 2020 vastgesteld. In 2020 hebben we tevens een start gemaakt met de implementatie van het nieuwe beleid. De diverse uitwerkingen zijn aan de gemeenteraad voorgelegd. In 2021 worden de noodzakelijke apparatuur vervangen of gemoderniseerd. De gehele parkeerorganisatie wordt klaar gemaakt voor het nieuwe parkeerbeleid dat medio 2021 wordt ingevoerd.

Wat hebben we daar in 2021 voor gedaan?

Door de raad is in 2020 besloten dat het parkeren gemakkelijk en eenvoudig moet zijn en dat de beschikbare parkeerplaatsen beter benut kunnen worden. Daarom is in 2021 de parkeerapparatuur van de parkeergarages en parkeerterreinen vervangen. De aangepaste parkeervoorzieningen zijn vanaf 8 december 2021 in gebruik en in de parkeergarage onder het gemeentehuis kan alle dagen de eerste drie uur gratis worden geparkeerd. Bij het LOC hoeft op zaterdag de eerste drie uur niet te worden betaald.

De bereikbaarheid per openbaar vervoer verbetert en sluit goed aan op de regionale ov-hoofdinfrastructuur.

- In het programma mobiliteit leggen we de ambities vast voor het openbaar vervoer. Deze OV-visie zullen we de komende jaren verder uitdragen bij provincie en vervoerders. We zien de Vechtdallijnen daarbij als de hoofdverbindingen waarop het andere openbaar vervoer zo veel mogelijk moet aansluiten. In het programma mobiliteit zijn ook de ambities op het gebied van spoor verwoord. In 2021 zal samen met de regionale partners worden bekeken welke mogelijkheden er zijn om deze ambities te verwezenlijken. De gemeente zal daarbij zelf initiatieven nemen om bijvoorbeeld stations en hubs te verbeteren en/of te realiseren.

Wat hebben we daar in 2021 voor gedaan?

Onze gemeentelijke ambities op het gebied van openbaar vervoer zijn vastgelegd in het programma mobiliteit. Dit programma hebben we gebruikt voor onze lobby richting de provincie, ook voor bijvoorbeeld een nieuwe concessie.

Samen met de partners NS en ProRail hebben we de plannen voor het station Hardenberg nogmaals tegen het licht gehouden en het meer mobiliteitsgerichte plan uit 2017 voorzichtig vertaald naar een meer integrale visie voor het gehele stationskwartier. Door letterlijk behoeftes te stapelen ontstaan nieuwe kansen.

In Bergentheim hebben we samen met het plaatselijke belang de mogelijkheden verkent voor een mobiliteitshub en is er gewerkt aan een mobiliteitsonderzoek.

De route van buslijn 31 van Hoogeveen via Balkbrug naar Ommen is aangepast. De bus rijdt nu naar Dedemsvaart in plaats van Ommen.

Door de opheffing van de route Balkbrug – Ommen (lijn 31) dreigde een rechtstreekse verbinding te vervallen, waardoor onder andere scholieren werden getroffen. Samen met de provincie en het OV bureau Groningen -Drenthe is gezocht naar een (tijdelijke) oplossing. Door de inzet van een scholierenlijn richting Ommen en een spitslijn richting de Wolden is openbaar vervoer in de noord-zuid richting voorlopig behouden.

Nu lijn 31 van Hoogeveen via Balkbrug naar Dedemsvaart gaat, is de verbinding tussen Dedemsvaart en het station van Hoogeveen verbeterd.

De verkeersveiligheid verbetert, waarbij het aantal verkeersslachtoffers met lichamelijk letsel op gemeentelijke wegen de komende vijf jaar daalt.

- Als uitvloeisel van het programma mobiliteit stellen we een gemeentelijk verkeers- en vervoerplan (GVVP) op. In dit GVVP schenken we nadrukkelijk aandacht aan de verkeersveiligheid op gemeentelijke wegen en maken we een plan voor de aanpak van onveilige situaties. Daarnaast zetten we in op verkeerseducatie, met name bij kwetsbare groepen zoals jongeren en ouderen.

Wat hebben we daar in 2021 voor gedaan?

Hiervoor schreven we al over de opstelling van het GVVP met de inbreng van inwoners. In het plan van aanpak voor de komende jaren ligt de nadruk op de bescherming van kwetsbare verkeersdeelnemers en het verminderen van het aantal verkeersslachtoffers. Dat doen we door verkeersdeelnemers een duidelijke plek te geven.

Daarbij zijn ideeën ontwikkeld voor de inrichting van onder andere wijkontsluitingswegen zoals de Sportlaan in Dedemsvaart en de Rheezerweg in Hardenberg.

Het verkeerseducatie programma is als gevolg van de coronamaatregelen in een aangepaste vorm uitgevoerd.

We houden het onderhoud van wegen op orde met het budget dat hiervoor beschikbaar is en nemen daarin verkeersveiligheidsmaatregelen zo mogelijk mee.

- We voeren de werkzaamheden uit binnen het meerjarig onderhoudsprogramma voor wegen, bermen en sloten.
- We gaan verder met het verduurzamen van onze openbare verlichting door LED-verlichting toe te passen. De raad heeft voor het meerjarig vervangingsprogramma gelden beschikbaar gesteld. In 2021 zullen we binnen dit programma ook starten met het verduurzamen van de verlichting in het buitengebied
- Op basis van het beleidsplan civieltechnische kunstwerken voeren we onderhoud uit aan kunstwerken zoals bruggen, vlonders en tunnels.

Wat hebben we daar in 2021 voor gedaan?

Conform de planning hebben we onderhoudswerkzaamheden uitgevoerd aan wegen, bermen, sloten en civiele kunstwerken. En we zijn aan het werk geweest met door inwoners aangedragen wensen en knelpunten. Een voorbeeld daarvan is de verbetering van de langzaam-verkeersroute tussen Ane en De Krim.

We zijn begonnen met het actualiseren van het beleidsplan civiele kunstwerken, zodat de raad daarover in 2022 een besluit kan nemen.

Een groot deel van de openbare verlichting is inmiddels vervangen door Led verlichting. Daarmee dragen we bij aan het realiseren van de duurzaamheidsdoelstellingen.

Als voorbereiding op de plannen voor de vervanging van verlichting in het buitengebied hebben de eerste gesprekken plaats gevonden met inwoners. Hieraan wordt in 2022 verder invulling gegeven.

Onderwijs en educatie

Met een goede opleiding en een diploma op zak sta je sterker in de maatschappij. Daarom werken we samen met de verschillende onderwijs- en educatiepartners aan de opleiding voor onze kinderen. Dat begint al jong op de peuteropvang en voorschoolse educatie. Met ingang van 2020 is de voorschoolse educatie voor peuters met het risico op een ontwikkelingsachterstand uitgebreid van 10 naar 16 uur per week. We hebben afspraken gemaakt met de peuteropvang zodat ze hier voldoende aanbod voor ontwikkelen. Onze ambitie is dat alle peuters uit de doelgroep gebruik maken van de voorschoolse educatie om zo goed voorbereid te starten op de basisschool.

Wat gaan we daar voor doen?

We bieden een kwalitatief en kwantitatief goed aanbod aan voorschoolse educatie waar onze peuters volop gebruik van maken zodat ze goed voorbereid beginnen aan de basisschool.

- We stellen subsidie beschikbaar aan voorschoolse voorzieningen voor peuters in de doelgroep, en voor het basisaanbod peuteropvang voor kinderen waarvan de ouders geen recht hebben op kinderopvangtoeslag.
- We gaan voor 100% deelname van peuters in de doelgroep aan voorschoolse educatie. Daarom werken we samen met de voorschoolse voorzieningen en de Jeugdgezondheidszorg aan een goede organisatie van de indicatie voor en toeleiding naar de voorschoolse educatie.
- Om de kwaliteit van de VVE verder te verhogen continueren we ons scholingsaanbod voor pedagogisch medewerkers.

Wat hebben we daar in 2021 voor gedaan?

Door subsidie te verlenen aan voorschoolse voorzieningen zijn 125 peuters met een risico op ontwikkelingsachterstand opgevangen. Ook zijn met subsidie 90 kinderen opgevangen, waarvan de ouders geen recht hebben op kinderopvangtoeslag. Het resultaat is dat 99% van de peuters uit de doelgroep hebben deelgenomen aan de voorschoolse educatie.

In 2021 hebben 42 pedagogisch medewerkers de training voor de wettelijk verplichte certificering voorschoolse educatie voor doelgroepeuters succesvol afgerond.

Samen met onderwijs en Jeugdgezondheidszorg werken we aan de ondersteuning van jeugd.

- Samen met onderwijs en de Jeugdgezondheidszorg van de GGD werken we aan de ondersteuning van de jeugd op het gebied van onder andere leerplicht, zorgstructuur in en om school en leerlingenvervoer. In 2019 hebben we hiervoor een uitvoeringsprogramma opgesteld.
- Vanaf het schooljaar 2020-2021 starten we met pilots op de scholen voor voortgezet onderwijs om te onderzoeken of een intensievere samenwerking de inzet van zwaardere jeugdhulp kan voorkomen.
- Vanuit de pijler Welzijn van de Regiodeal Zuid Oost Drenthe is gemeente Hardenberg partner in het project Kansen4Kinderen.
- Samen met het primair onderwijs willen wij onze leerlingen 'Eerlijke Kansen' en een goed opleidingsperspectief dat daadwerkelijk past bij niveau van leerling bieden.

Wat hebben we daar in 2021 voor gedaan?

In het schooljaar 2021 werken we samen met de Jeugdgezondheidszorg van de GGD aan ondersteuning op twee VO scholen in Hardenberg. Er zijn daarvoor 16 uren leerlingbegeleider en 8 uren orthopedagoog toegevoegd aan de scholen. Zij stellen expertise mogelijkheden beschikbaar om zonder indicatie vernieuwende vormen van begeleiding/behandeling aan te bieden. De interventies zijn gericht op normaliseren (voorkomen dat leerlingen in de jeugdhulp komen, diagnoses krijgen, lang moeten wachten). De inzet op twee VO scholen in 2020-2021 gaf voldoende resultaten om deze inzet met nog een schooljaar te verlengen naar het schooljaar 2021-2022.

In januari 2021 hebben de directeur- bestuurders van het primair onderwijs en de wethouder de Werkgroep Eerlijke Kansen de opdracht gegeven om de samenwerking tussen onderwijs en gemeente te intensiveren. Aan de hand van 4 thema's zetten wij ons gezamenlijk in voor de kansen van kinderen in onze gemeente. De vier thema's zijn: (Doorstroom) anderstalige kinderen, taalachterstanden en taalstimulering, versterking van het gewone leven en doorstroom primair onderwijs naar voortgezet onderwijs.

Vanuit de Pijler Welzijn van de Regiodeal Zuid Oost Drenthe zijn voor het thema versterking van het gewone leven, Kansencoaches gestart op twee basisscholen in de gemeente Hardenberg. De komende tijd worden op nog eens vijf scholen Kansencoaches ingezet. Een Kansencoach adviseert onderwijsgevendend over de manier waarop het partnerschap met ouders voor educatie kan worden verbeterd. Doel is het voorkomen van achterstanden zowel in leerprestaties als sociaal emotioneel doordat onderwijsgevendend en ouders het niet eens worden over de benadering van het kind.

Vanuit het thema taalachterstanden en taalstimulering hebben wij als gemeente voor alle basisscholen het Programma Bouw ingekocht. Bouw is een programma dat wordt ingezet bij kinderen waarbij taalachterstanden zijn gesignaleerd. Elke school in het primair onderwijs in Hardenberg kan het programma gebruiken.

Gemeente Hardenberg heeft zich in 2021 aangesloten bij de Gelijke Kansen Alliantie. Met scholen, onderwijsinstellingen, ouders en maatschappelijke organisaties bevorderen we gelijke kansen in het onderwijs. Wij zetten in op verbinding tussen de leefwerelden (school, thuis, en omgeving), op effectieve ingrepen en op kennisdeling.

We dringen het aantal vroegtijdige schoolverlaters terug. Jongeren moeten in principe een startkwalificatie (havo of mbo-niveau 2 diploma) behalen.

- Binnen de RMC-regio (Regionaal Meld- en Coördinatiepunt) IJssel-Vecht werken 11 gemeenten samen om zoveel mogelijk voortijdige schoolverlaters terug te leiden naar een opleiding of hen te helpen om op een andere manier een startkwalificatie te halen. Samen met onderwijsinstellingen, Samen Doen en partners op de arbeidsmarkt voeren we projecten uit om schooluitval te voorkomen. Waar nodig scherpen we ons beleid op schooluitval en thuiszitters aan.

Wat hebben we daar in 2021 voor gedaan?

De ingezette lijn van vaste contactmomenten met de scholen in Hardenberg is doorgezet. Vanwege deze korte lijnen zijn alle kinderen in beeld. Het contact tussen team leerplicht/RMC en de scholen verloopt goed. De scholen en het team leerplicht/ RMC merken dat meer leerlingen na de vakanties en de lockdown moeite hebben om weer de schoolbanken in te gaan. Door het directe contact tussen school, Samen Doen BV, JGZ en team leerplicht/ RMC is er ingezet op maatwerk per leerling.

Wij kiezen ervoor om leerlingen, die in aanmerking komen voor een proces verbaal, een laatste kans te geven om "vrijwillig" (met drang) mee te werken aan het verminderen en stoppen van het schoolverzuim. Met ingang van 2021 werken wij daarvoor samen met Forza. De jongere maakt samen met de Forza-medewerker, school, leerplichtambtenaar, ouders en eventueel andere betrokkenen een plan om het naar school gaan te herstellen.

We pakken laaggeletterdheid aan.

- We werken plannen uit in het kader van de Vervolgaanpak laaggeletterdheid 2020-2024, Samen aan de Slag voor een vaardig Nederland. In de vervolgaanpak staat centraal dat de gemeente gefaciliteerd wordt om de regie te nemen in de aanpak van laaggeletterdheid en de verbinding te leggen met andere beleidsterreinen in het maatschappelijk domein zoals inclusie, armoedebeleid, onderwijsachterstandbeleid en gezondheidsbeleid. Over de uitwerking van de vervolgaanpak tussen gemeenten en Rijk is er op moment van schrijven nog geen overeenstemming tussen de VNG en het Rijk.

Wat hebben we daar in 2021 voor gedaan?

We hebben een uitvoeringsprogramma 'Aan de slag met basisvaardigheden in Hardenberg' opgesteld samen met de organisaties die betrokken zijn bij de aanpak van laaggeletterdheid voor de jaren 2022-2024. De planning is om dit programma begin 2022 vast te stellen.

De aanpak van laaggeletterdheid doen we gezamenlijk, vanuit de beleidsterreinen onderwijs(achterstanden), gezondheid, inburgering, inclusie en toegankelijke overheid. We werken ook samen met Vitaal Vechtdal, Pro Hardenberg en kinderopvangorganisaties.

Sport en accommodaties

In 2020 stelden we ons Sport- en beweegakkoord op, samen met onze maatschappelijke partners. Door de Coronacrisis is de uitvoering daarvan enigszins vertraagd. In het sport- en beweegakkoord zien we de invloed van positieve gezondheid terug. Sport is een belangrijk middel om maatschappelijke doelen te bereiken. Sport verenigt en is voor iedereen. Bewegen draagt bij aan onze vitaliteit en weerbaarheid.

We zien dat de deelname verschuift van het traditionele aanbod door sportverenigingen naar het commerciële aanbod en het ongeorganiseerde bewegen. De activiteiten spelen zich steeds meer af in de buitenruimte. Dat betekent dat we zowel moeten (blijven) investeren in onze accommodaties maar ook de buitenruimte beweegvriendelijk moeten inrichten. Werken aan de voorwaarden is één, het gebruik stimuleren een tweede. We zien dat kinderen minder bewegen en ook minder beweegvaardig zijn. Juist in de jeugdperiode wordt de basis gelegd voor een leven lang sporten en bewegen.

Deze trends bieden kansen voor vitale, ondernemende sportaanbieders, zowel de traditionele als de nieuwkomers. Wij blijven hen stimuleren, faciliteren en ondersteunen.

Wat gaan we daar voor doen?

We streven naar passende voorzieningen op het gebied van cultuur, sport, zorg, winkelgebieden en onderwijs.

- We ondersteunen Turn- en Sportcentrum Hardenberg (TSH) in hun zoektocht naar een betere accommodatie.

Wat hebben we daar in 2021 voor gedaan?

We hebben samen met het bestuur van de vereniging Turn- en Sportcentrum Hardenberg een aantal scenario's voor een betere accommodatie bepaald. We hebben onder meer onderzoek gedaan naar geschikte locaties en het draagvlak voor training- en een wedstrijdlocatie. Op basis daarvan hebben we een eerste investering- en kostenraming laten opstellen. We vervolgen de gesprekken in 2022.

Onderhoud en exploitatie van de sport- en cultuur-accommodaties is een gedeelde verantwoordelijkheid.

- Sportpark de Boshoeck in Hardenberg heeft onvoldoende ruimte voor alle sporters. We onderzoeken daarom of Hockeyclub GZG naar de Marslanden kan verhuizen.

Wat hebben we daar in 2021 voor gedaan?

We hebben in overleg met de hockeyclub de verhuisplannen omgezet naar concrete schetsen. Budgetten zijn geregeld, bestemmingsplannen worden aangepast en de schetsen worden nu omgezet naar definitieve tekeningen. De verhuizing van de Boshoeck naar Marslanden wordt daardoor concreet.

Meer sportverenigingen vervullen een actieve, maatschappelijke rol. Daarmee leveren zij een positieve bijdrage aan de leefbaarheid in de wijk, buurt, dorp of stad.

- In overleg met lokale sport- en beweegaanbieders en andere partners stelden we in 2020 een Lokaal Sportakkoord op. Hierin spraken we af hoe we op lokaal niveau willen werken aan de ambities op het gebied van sport en bewegen uit het Nationaal Sportakkoord. Hiervoor krijgen we van het Rijk een extra bijdrage van € 40.000 per jaar voor 2020 en 2021. Dit bedrag zetten we in om nieuwe initiatieven te ontwikkelen, of bestaande succesvolle initiatieven uit te bouwen.

Wat hebben we daar in 2021 voor gedaan?

Diverse aanvragers hebben in 2021 een projectvoorstel ingediend, gericht op het vergroten van de mogelijkheden tot sporten en bewegen in de gemeente. Een substantieel deel van de aanvragen voldeed aan de eisen en kon worden gehonoreerd. Zodoende zijn voor het tweede jaar van het Sport- en Beweegakkoord 17 initiatieven gehonoreerd.

Kunst, cultuur en monumentenzorg

Kunst en cultuur zijn onlosmakelijk verbonden met onze samenleving en horen zichtbaar te zijn op verschillende plekken in de gemeente. Kunst en cultuur zijn een belangrijk middel om maatschappelijke doelstellingen te bereiken. Het zorgt voor cohesie, vitaliteit, weerbaarheid, een goed vestigingsklimaat en voor verbinding.

We hebben verschillende programma's waarmee we onze inwoners verleiden om actief deel te nemen aan kunst en cultuur. Jongeren vormen hierbij een belangrijke doelgroep. Daarnaast willen we onze inwoners kennis laten maken met verschillende culturele activiteiten, en ze uitnodigen om deel te nemen aan een bloeiend verenigingsleven.

De Zeven Koloniën van Weldadigheid werken samen aan het uitdragen van het gezamenlijke verhaal van armoedebestrijding door sociale verheffing en het werk in de landbouw. Delen van vier koloniën komen mogelijk in aanmerking om erkend te worden als werelderfgoed. Helaas is de Ommerschans door het adviesorgaan van het werelderfgoedcomité als onvoldoende bijzonder beoordeeld om aangedragen te worden. Wel heeft de Ommerschans (en het bezoekerscentrum in oprichting) het Europees erfgoedlabel gekregen, en blijft het met de andere zeven koloniën samenwerken om gezamenlijk hun geschiedenis, de zeven verhalen en het beleefbaar maken van de koloniën te stimuleren.

Wat gaan we daar voor doen?

Aan de hand van zes thema's willen we de actieve deelname aan culturele activiteiten en evenementen vergroten waarbij we aansluiten bij vragen en behoeften vanuit de verschillende kernen en wijken.

- We zetten de ontwikkeling van jonge en nieuwe organisaties voort. Hierbij zetten we onder andere in op de verbinding tussen creativiteit en techniek, onderwijs en ondernemers.
- 2021 is het laatste jaar van de 4-jarige beleidsperiode waarin de bibliotheek Hardenberg de focus verlegt van o.a. het uitlenen van boeken naar het vergroten van de zelfredzaamheid van kwetsbare groepen en het ondersteunen van en bijdragen aan de persoonlijke ontwikkeling van onze inwoners.
- Samen met lokale partijen werken we het Bestuurlijk Kader Cultuur en Onderwijs Overijssel 2019-2026 uit tot een lokaal convenant. Hierin maken we concrete afspraken over inhoud, tijd en budget voor cultuuronderwijs.
- We organiseren een cultureel project onder leiding van een kunstenaar op basis van sociale of ruimtelijke vraagstukken. Door inwoners hierbij te betrekken draagt kunst en cultuur bij aan de verbinding in de samenleving en de beleving van de omgeving.
- We intensiveren de samenwerking tussen de partijen in het culturele veld. Waar mogelijk zetten we in op gezamenlijke programmering van activiteiten.
- Afhankelijk van de behoefte en mogelijkheden zetten we kunst en cultuur in om de levendigheid in het centrum van Hardenberg en Dedemsvaart te versterken.
- In de voorbereiding op een nieuwe beleidsperiode oriënteren we ons op de mogelijkheden voor een opdrachtenbeleid beeldende kunst.

Wat hebben we daar in 2021 voor gedaan?

Stichting Openbare bibliotheek Hardenberg

Ter bevordering van de participatie en zelfredzaamheid van onze inwoners heeft de bibliotheek diverse programma's aangeboden op het terrein van lezen, schrijven en digitale vaardigheden én op het gebied van werk, inkomen en gezondheid. Tijdens de sluiting van de bibliotheek als gevolg van de coronamaatregelen is door de bibliotheek ingezet op een afhaalservice en is de toegang tot de diverse activiteiten gedigitaliseerd.

Er is ingezet op een zogenaamd 'leesoffensief'. Dit houdt in, dat er sprake is van een nauwe samenwerking met het primair en voortgezet onderwijs waarbij bibliotheken op school geopend zijn en het gebruik van de bibliotheek intensiever wordt.

De bibliotheek heeft middels tal van activiteiten ondersteuning geboden aan de inwoners van het AZC en aan statushouders.

Samen met inwoners en verschillende partijen, waaronder de bibliotheek, is in Dedemsvaart het infohuis geopend. Het infohuis is een laagdrempelige plek voor en door inwoners: inwoners kunnen hier terecht met tal van vragen aangaande werk, zorg, welzijn en inkomen.

Een eerste aanzet van een inhoudelijke samenwerking tussen de bibliotheek en De Stuw heeft plaatsgevonden, waarbij de nadruk ligt op educatie en ondersteuning van de kwetsbare inwoners. Daarnaast is de samenwerking met andere lokale partners onderzocht in Bergentheim, De Krim en Balkbrug.

In samenwerking met het LOC, het Alfa College en HardenbergArt zijn voorbereidingen getroffen om de fysieke ruimte meer aan te laten sluiten bij de inhoudelijke samenwerking.

Cultuurkoepel Vechtdal

Als lokaal cultureel netwerkpartner verbindt Cultuurkoepel Vechtdal in toenemende mate cultuur aan het maatschappelijk- en sociaal domein. Cultuur is als middel opgenomen in het lokale preventieakkoord en er is er sprake van actieve betrokkenheid bij de totstandkoming van het lokaal gezondheidsbeleid.

In het voorjaar zijn de kindercursussen in de wijken en dorpen opgestart. Deze hebben zoveel als mogelijk plaatsgevonden. De coronamaatregelen hebben de mogelijkheden beperkt.

Fablab

In 2021 ontving FabLab Hardenberg (onderdeel van de bibliotheek) meerjarige impuls gelden vanuit Regiodeal Zuid Oost Drenthe en Sterk Techniek Onderwijs, die voor meer continuïteit in de jeugdprogrammering zorgen en die onze activiteiten voor de komende 4 jaar borgen. In 2021 werden zowel binnen- als buitenschools activiteiten/lessen ontwikkeld en uitgevoerd en werden docenten getraind. Daarnaast is in samenwerking met het Regionaal Techniek Centrum (RTC) een mobiel FabLab op wielen ('een Makerkar') ontwikkeld. Middels een aansprekend workshopprogramma kan jeugd daar op een laagdrempelige manier, dicht bij huis, kennis maken met harde techniek (educatie RTC) en nieuwe technologie (educatie FabLab).

Ommerschans

Onderdeel van de lokale agenda van de Ommerschans is de ontwikkeling en opzet van een informatiecentrum. Meerdere varianten bleken niet haalbaar, w.o. bij de Veldzichthoeve. Er vindt nu een nadere oriëntatie plaats bij een nieuwe locatie. Verder wordt gewerkt aan productontwikkeling en er is een toekomstperspectief voor samenwerking van de marketing van de 7 koloniën opgesteld; deze wordt nu vertaald naar een agenda.

Cultuureducatie

Op basis van een ingediend projectplan heeft de Provincie Overijssel ons subsidie verleend voor het inhuren van een externe procesbegeleider, die ons zal ondersteunen bij het opstellen van een lokaal convenant cultuuronderwijs. Speerpunt in het lokaal convenant is de verbinding binnenschoolse - en buitenschoolse cultuureducatie.

Om tot een duurzame versterking van het cultuuronderwijs te komen hebben wij voor de uitvoering van ons activiteitenplan "Cultuur aan de Basis" extra subsidie van de Provincie ontvangen en heeft de raad voor 2022 extra middelen beschikbaar gesteld voor de ureuitbreiding van de cultuurcoach.

Culturele projecten

De cultuurmakelaar heeft -als vervolgopdracht- met diverse culturele organisaties, verenigingen, jongerenwerkers en verschillende jongeren in diverse kernen gesprekken gevoerd. De gesprekken maken deel uit van een onderzoek naar de culturele activiteiten van jongeren in de gemeente. Centraal staat waar de jongeren zich bevinden, waar zit de behoefte en waar liggen kansen en verbindingen. Helaas is dit proces vertraagd door de beperkende coronamaatregelen.

De Voorvegter

De samenwerking tussen de theaters in de gemeente Hardenberg is geïntensiveerd. Theater de Voorvegter helpt/adviseert het Bostheater in Gramsbergen met de programmering, verkoop, marketing & communicatie. In 2021 heeft de Voorvegter het initiatief genomen tot inventariserende gesprekken om in de toekomst dezelfde (adviserende) rol te gaan vervullen voor het Gashouder podium in Dedemsvaart en de Reestkerk in Oud Avereest.

In 2021 zijn veel activiteiten aangepast en vaak online uitgevoerd. In mei en juni zijn veel basisscholen ondersteund bij de uitvoering van de eindmusical van groep 8. Daarnaast hebben de zogenaamde sleutelvoorstellingen plaatsgevonden: elke inwoner kreeg symbolisch een sleutel van het theater en daarmee de uitnodiging om zelf 'op de planken te gaan staan'. Daarnaast heeft het theater de gemeentelijke organisatie ondersteund bij digitale bijeenkomsten en teamoverleggen.

Theater De Voorvegter is de samenwerking aangegaan met de 10 grotere theaters uit de Culturele regio Zwolle. De samenwerking richt zich in eerste instantie met name op programmering, marketing & PR en uitwisseling van ambulante theatertechnici.

Beleidsperiode

In verband met de komende gemeenteraadsverkiezingen hebben wij besloten om de looptijd van de huidige cultuurvisie te verlengen tot en met 2022. De voorbereiding op een nieuwe beleidsperiode zal dus later plaatsvinden.

Sociaal domein

We richten ons de komende jaren verder op het vormgeven van de transformatie van het brede sociale domein. Dit doen we samen met verschillende partijen: inwoners, vrijwilligers en mantelzorgers, professionals in zorg en ondersteuning, medewerkers van Samen Doen, beleid, bestuur en politiek. Met de verdere vormgeving willen we bereiken dat:

- senioren waardig ouder worden;
- vitaliteit en solidariteit optimaal benut worden;
- jongeren gezond opgroeien en minder beroep hoeven te doen op jeugdhulp;
- mensen sneller geholpen worden bij zorg- of ondersteuningsvragen;
- mensen zorg en ondersteuning krijgen die zoveel mogelijk aansluit op hun persoonlijke (thuis)situatie, mogelijkheden en sociale netwerk;
- mensen die anderen zorg of hulp (willen) bieden, daarvoor alle ruimte en steun krijgen;
- de zorg wordt binnen de beschikbare budgetten geleverd.

Hoewel de zelfredzaamheid voorop staat, blijven we aandacht geven aan die mensen voor wie het (om welke reden dan ook) niet vanzelfsprekend is dat ze mee kunnen doen.

Om de transformatie van het brede sociale domein in de komende jaren verder vorm te geven vinden we het noodzakelijk de inzet op preventieve en collectieve activiteiten te verhogen. We zetten in op het versterken van de sociale netwerken in Hardenberg en op het eenvoudig en op gewone plekken organiseren van steuntjes in de rug wanneer dat nodig is.

Tegelijkertijd zien we financiële tekorten ontstaan op het sociaal domein waarbij er, gelet op diverse ontwikkelingen, sprake zal zijn van een trendmatige groei van de kosten. Om nu en in de toekomst op een verantwoordelijke en duurzame manier invulling te kunnen geven aan de wettelijke zorgtaak van de gemeente nemen we maatregelen voor de korte en de langere termijn.

Jongerenwerk

Wat gaan we daar voor doen?

- In de herfst van 2020 is de visie op jongerenwerk ontwikkeld. Deze visie wordt in 2021 in uitvoering gebracht. De beschikbaar gestelde middelen van €75.000 voor de inzet van jongerenwerk worden structureel ingezet om de formatie van het jongerenwerk op peil te houden.

Wat hebben we daar in 2021 voor gedaan?

De middelen zijn structureel toegevoegd aan de subsidie van welzijnsorganisatie de Stuw zodat de formatie van het jongerenwerk op peil blijft.

Bijstand en gemeentelijk minimabeleid

In 2020 is het nieuwe beleidsplan 'een eerlijke kans voor iedereen' vastgesteld. In 2021 gaan wij aan de slag met de actiepunten vanuit het beleidsplan. De doelstelling is dat we armoede doorbreken en dat onze inwoners financieel zelfredzaam worden en blijven. Wij zetten ons in om schulden actief te voorkomen door de samenwerking aan te gaan met woningcorporaties, schuldhulpverlening, Samen Doen teams, kerken, banken en organisaties als de Voedselbank en Kledingbank.

In 2021 zal ook de samenwerking met de nieuwe schulddienstverlenende partij 'Kredietbank Nederland' verder worden voortgezet. Wij krijgen steeds meer grip op schulddienstverlening, doordat onze consultants minimaal eens per jaar in contact zijn met onze inwoners en alle hulp inzetten die nodig is. We voorkomen terugval en bieden ondersteuning op maat.

Wat gaan we daar voor doen?

We willen experimenteren met regelluwe bijstand.

- We voeren het Pak je kans-fonds uit als experiment. Hiermee kunnen inwoners investeren in hun eigen ontwikkeling. De regeling kent zo min mogelijk kaders waardoor inwoners veel vrijheid hebben om hun eigen plannen te realiseren. Met het experiment willen we erachter komen of de vrijheid, verantwoordelijkheid en het eigenaarschap zorgt voor meer uitstroom, welbevinden en nieuwe inzichten voor onze reguliere dienstverlening.

Wat hebben we daar in 2021 voor gedaan?

Het Pak je kans-fonds kent een looptijd van 2 jaar. Een bijdrage uit dit fonds was bedoeld om de kans op (betaald) werk en maatschappelijke participatie te vergroten. Het jaar 2021 was het tweede jaar waarin inwoners een aanvraag konden doen voor een bijdrage uit het Pak je kans-fonds. Ook is in 2021 gestart met de evaluatie van het fonds. We meten zowel de resultaten van de deelnemers, als het effect van het fonds op het welbevinden van deelnemers. In het voorjaar van 2022 zal deze evaluatie worden opgeleverd.

Met onze ketenpartners ondersteunen wij onze inwoners en geven wij hen handvatten om financieel gezonde(re) keuzes te maken. Wij willen de inwoners de vaardigheden leren die noodzakelijk zijn financieel zelfredzaam te worden en te blijven.

- We blijven activiteiten uitvoeren zoals Voor Elkaar, Startpunt Geldzaken, 1 loket jeugdfondsen. In samenwerking met de scholen geven we leerlingen voorlichting over omgaan met geld.
- Eén van de actiepunten vanuit het nieuwe beleidsplan is het evalueren van onze minimaregelingen. Deze evaluatie zal in 2021 plaatsvinden, zodat inwoners de hulp krijgen die ze nodig hebben. Wij zullen bij de uitkomst kijken naar de mogelijkheden voor eventuele ambtshalve toekenning en het voorkomen van een armoedeval.
- Daarnaast zullen we in 2021 ook aan de slag gaan met onze communicatie, de voorbereiding hiervan start in 2020. Eind 2020 zal een product worden opgeleverd dat wij in 2021 kunnen inzetten, zodat onze hulp goed vindbaar is voor onze inwoners en zodat wij op een begrijpelijke wijze communiceren met onze inwoners.

Wat hebben we daar in 2021 voor gedaan?

- Voor Elkaar, vroegsignalering van schuldenproblematiek

In 2021 hebben wij de signaalpartners van vroegsignalering fors uitgebreid. Voorheen melden Vitens, Zilveren Kruis, Vechtdal Wonen en wij als gemeente betalingsachterstanden. In 2021 hebben wij ons aangesloten bij het landelijk convenant waardoor wij nu betalingsachterstanden van (bijna) alle nutsbedrijven en zorgverzekeraars ontvangen. Daarnaast verzenden wij naar aanleiding van elke melding een hulpaanbod. Dit wordt gedaan per sms, telefonisch en per brief. Op adressen waar meerdere achterstanden zijn gemeld wordt een huisbezoek afgelegd.

- Smpel Switchen

In 2021 is er een extern onderzoek gedaan naar onze dienstverlening vanuit Werk en Inkomen. Dit is gebeurd in het kader van Smpel Switchen, een programma van Divosa om overgangen in de uitkering voor de inwoner zo soepel mogelijk te maken. Dit kan bijvoorbeeld gaan om het aanvraagproces, het verrekenen van inkomsten bij parttime werk, en uitstroom. In het onderzoek is een klantreis gemaakt waarin goed naar voren kwam waar inwoners goed mee geholpen worden, en wat nog beter kan. Erg positief kwam naar voren het persoonlijk contact en het hebben van een vaste contactpersoon. De aanbevelingen uit het onderzoek zijn het opstellen van een communicatieplan om aan de inwoner duidelijk te maken wat hij/zij kan verwachten in de uitkering en bij uitstroom, en het versimpelen en versnellen van processen zoals een heraanvraag of het verrekenen van parttime inkomsten. Met deze aanbevelingen gaan we in 2022 aan de slag.

- Budgetloket Hardenberg

Om hulp vanuit het minimabeleid beter vindbaar te maken hebben wij het digitale Budgetloket opgericht. Het Budgetloket hebben wij zo laagdrempelig mogelijk ontworpen. Er is meegelezen vanuit laaggeletterdheid zodat de website voor iedereen begrijpelijk is. In 2021 is de website gelanceerd en de komende tijd zal deze verder ontwikkeld worden. (www.budgetloket-hardenberg.nl)

- Intergenerationele armoede

In 2021 zijn wij gestart met het doorbreken van intergenerationele armoede. Dit doen wij samen met de gemeenten Coevorden en Emmen vanuit de Regiodeal Zuid Oost Drenthe. Er wordt gedurende drie jaar intensieve gezinscoaching ingezet bij de gezinnen om bestaande patronen te doorbreken.

We zorgen voor adequate schulddienstverlening, gericht op preventie en het voorkomen van terugval.

- In 2021 gaat de gewijzigde Wet gemeentelijke schuldhulpverlening in. Deze wijziging richt zich voornamelijk op vroegsignaleren van schuldenproblematiek. Wij hebben dit vormgegeven in project 'Voor Elkaar' vanaf begin 2019 en willen dit per 2021 structureel gaan inzetten. Door de wetswijziging zullen ook energiemaatschappijen aansluiten bij ons convenant.
- In 2021 zullen de eerste evaluaties plaatsvinden met inwoners die hulp ontvangen vanuit onze nieuwe dienstverlenende partij 'Kredietbank Nederland'. Wij houden vinger aan de pols bij de hulp die onze inwoners ontvangen en sturen bij waar nodig.

Wat hebben we daar in 2021 voor gedaan?

- Kredietbank Nederland

In 2021 hebben wij een goede samenwerking opgebouwd met Kredietbank Nederland. De belangrijkste verbetering is dat hulp voor inwoners sneller start. Zodra duidelijk is dat er een schuldenregeling nodig is, worden schuldeisers meteen aangeschreven door Kredietbank Nederland. Voorheen werd er eerst gewacht totdat de financiën 'stabiel' waren, dat duurde soms een half jaar. Nu hebben wij ervoor gezorgd dat schuldenregelingen veel sneller starten en inwoners daardoor ook sneller van hun schulden af zijn.

- Hulp voor ondernemers

In 2021 hebben wij een meldpunt ingericht voor ondernemers met financiële problemen. Ondernemers kunnen bij Avedis aankloppen om hun hulpvraag te stellen. Mede door het stopzetten van de coronategemoetkomingen hebben wij dit meldpunt opgestart.

Om ondernemers ook een toekomstperspectief te bieden, hebben wij schuldhulpverlening voor ondernemers ingekocht bij Kredietbank Nederland. Avedis bespreekt de situatie met de ondernemer en verwijst waar nodig door naar Kredietbank Nederland.

Wet maatschappelijke ondersteuning (Wmo)

Ons uitgangspunt is dat mensen in eerste instantie zelf verantwoordelijk zijn voor hoe het met hen gaat. Als zelfredzaamheid en omzien naar een ander (tijdelijk) niet meer mogelijk is, bieden we ondersteuning. We hebben aandacht voor mensen voor wie het (om welke reden dan ook) niet vanzelfsprekend is dat ze mee kunnen doen.

We zijn trots op de betrokken en vitale samenleving van de gemeente Hardenberg. Inwoners zien naar elkaar om en noaberschap is ons niet vreemd. Veel mensen zetten zich in als vrijwilliger of mantelzorger. Dat willen we ondersteunen en verder uitbouwen. Hierbij zetten we in samenwerking met de partners in het veld in op de 4V's (vinden, verbinden, verlichten en versterken).

We ondersteunen inwoners zo goed mogelijk met de middelen die ons daarvoor ter beschikking staan. De Samen Doen teams zijn een belangrijk onderdeel van die ondersteuning en daarom bouwen wij daarop verder.

Wat gaan we daar voor doen?

Versterken van de samenleving door inzet op sociaal ondernemen (participerende overheid).

- We geven ruimte aan initiatieven uit de samenleving. Waar nodig ondersteunen we initiatieven, bijvoorbeeld door een bijdrage uit het Fonds Maatschappelijke Initiatieven. Met dit fonds investeren we in lokale initiatieven van inwoners met voldoende draagvlak. Voor deze initiatieven is structureel € 50.000 beschikbaar. Met de vaststelling van de begroting 2019 heeft de raad besloten dit budget voor de periode 2019-2022 incidenteel met € 50.000 te verhogen tot € 100.000 per jaar. Op 25 juni 2019 heeft de gemeenteraad met een motie eenmalig € 1 miljoen toegevoegd aan dit fonds. Hiermee wil de raad initiatieven vanuit de samenleving een incidentele impuls geven om de leefbaarheid zichtbaar te verbeteren. We zijn over de invulling met de raad in gesprek.

Wat hebben we daar in 2021 voor gedaan?

Met ingang van 21 januari 2021 is een nieuwe regeling van het Fonds Maatschappelijke Initiatieven in werking getreden. Inwoners kunnen een bijdrage krijgen als ze in hun buurt iets willen realiseren of organiseren. Vanaf die datum zijn er 26 aanvragen ingediend bij het fonds. De betreffende activiteiten waren divers van aard.

Alle vrijwilligersorganisaties kregen vanuit het fonds een gedeeltelijke compensatie voor de inkomstenderving als gevolg van de coronamaatregelen.

Door integraal werken en het bieden van maatwerk zorgen we voor betere ondersteuning van kwetsbare inwoners.

- In 2021 werken we met een nieuwe vorm van cliëntervaringsonderzoek die leidt tot een beter inzicht in het effect van onze dienstverlening. De verdiepende informatie uit dit onderzoek zal leiden tot meer mogelijkheden onze dienstverlening te verbeteren.

Wat hebben we daar in 2021 voor gedaan?

Er is gewerkt aan een duidelijk kader waarbinnen het cliëntervaringsonderzoek [CEO] de komende jaren uitgevoerd zal worden. Er wordt gewerkt met een continu onderzoek, waarbij inwoners zo snel mogelijk na een contactmoment met de gemeente, kort en gericht wordt bevraagd op de ervaring. Daarnaast verdiepen we de onderzoeken door de effecten van onze dienstverlening te meten op autonomie, competentie en verbondenheid. Eind 2021 is gestart met de implementatie van de nieuwe onderzoeksmethodiek.

We ontwikkelen een lokale aanpak Beschermd Wonen.

- Vanaf 2022 wordt het budget dat nu nog in z'n geheel naar de centrumgemeente Zwolle gaat, stapsgewijs met 10% per jaar gedecentraliseerd naar de afzonderlijke gemeenten. Ook wordt in 2021 (effect 2022) bekend hoe het nieuwe verdeelmodel er uit komt te zien. Vanuit het Rijk blijft er een verplichting om regionaal samen te werken bestaan. In 2021 stellen we vast op welke wijze we de decentralisatie en regionale samenwerking vanaf 2022 vorm geven.
- In de begroting hebben we rekening gehouden met de financiële berekeningen voor beschermd wonen en maatschappelijke opvang zoals die nu bij ons bekend zijn. Voor de begroting 2022 kijken we op basis van de actuele ontwikkelingen opnieuw naar de begrote bedragen.

Wat hebben we daar in 2021 voor gedaan?

De decentralisatie van Beschermd wonen is uitgesteld tot 1 januari 2023. In 2021 is een regionale visie opgesteld en akkoord bevonden in het regionale bestuurlijk overleg Beschermd wonen. De regionale visie is ter besluitvorming voorgelegd aan de gemeenteraden van alle regionale gemeenten. Wij hebben ook een lokaal plan opgesteld. Met de regiovisie en het lokale plan geven wij richting aan de regionale en lokale afspraken. Die afspraken moeten zorgen dat continuïteit van ondersteuning aan inwoners die al voor 1 januari 2023 gebruik maken van beschermd wonen wordt geboden. Voor inwoners die vanaf 1 januari 2023 aangewezen zijn op beschermd wonen of beschermd thuis bieden wij de ondersteuning die zij nodig hebben.

De participatieraad heeft positief geadviseerd over de regiovisie en het lokale plan. In januari 2022 besluit de gemeenteraad over de regiovisie en het lokale plan.

Alle inwoners, jong en oud - voor zover die ertoe in staat zijn - leveren op vrijwillige basis een bijdrage aan de maatschappij.

- De ondersteuning van vrijwilligers geven we de komende jaren vorm langs de lijnen stimuleren, faciliteren en waarderen; we willen vrijwilligers werven (stimuleren) en de vrijwilligers en hun organisaties ondersteunen (faciliteren).

Wat hebben we daar in 2021 voor gedaan?

Het vrijwilligerswerk hebben we gestimuleerd via De Stuw, Stichting Present en de Hardenbergse Uitdaging.

Bij het Servicepunt Vrijwilligers van De Stuw konden vrijwilligers en vrijwilligersorganisaties o.a. terecht voor ondersteuning, informatie, advies, deskundigheidsbevordering, bemiddeling en de digitale vacaturebank.

Het vrijwilligerswerk bieden we extra ondersteuning door een pagina in weekblad De Toren. Elke twee weken staan hier interessante artikelen over het vrijwilligerswerk, worden vacatures uitgelicht en komt er een overzicht van cursussen en workshops. De invulling voor deze pagina hebben we neergelegd bij Servicepunt Vrijwilligers van de Stuw.

Op 26 mei 2021 hebben de Stuw, Hardenbergse Uitdaging, Countus en de gemeente een webinar georganiseerd over de nieuwe Wet Bestuur en Toezicht Rechtspersonen voor vrijwilligersorganisaties. Tijdens deze bijeenkomst werd er een presentatie gehouden over de nieuwe wet en konden organisaties vragen stellen. Ongeveer 150 mensen hebben deelgenomen aan de webinar.

In het najaar hebben 93 vrijwilligers een waardebon voor het theater ontvangen in het kader van de waardering van de vrijwilligers.

We bevorderen participatie en zelfredzaamheid.

Gemeenten worden vanaf 2022 verantwoordelijk voor de inburgering van statushouders. Om ons hierop voor te bereiden, ontwikkelen we een nieuw werkproces rondom statushouders en zetten we een regisseur in op het thema inburgering. In 2020 starten we met de inkoopprocedure voor de leerroutes Inburgering.

Wat hebben we daar in 2021 voor gedaan?

- In 2021 hebben we de voorbereiding op de nieuwe wet Inburgering voortgezet. In 2020 is het Plan van Aanpak 2020-2021 'Laat integratie van statushouders werken!' vastgesteld. In 2021 hebben we invulling gegeven aan de acties in dit plan waaronder de inzet van de regisseur/consulent Inburgering, het beschrijven van het werkproces rondom Inburgering en we hebben de inkoop van leerroutes voorbereid. Dit laatste heeft door de landelijke signalen over de ontoereikendheid van de Rijksbijdragen nog niet geleid tot inkoopovereenkomsten. De verwachting is de inkoopcontracten in het eerste kwartaal 2022 te kunnen sluiten.
- In het IBT-rapport (Interbestuurlijk toezicht) van de provincie ontvangt de gemeente Hardenberg een compliment voor de getoonde inzet omdat er in totaal 24 statushouders extra gehuisvest zijn.
- Vanuit de visie van de nieuwe wet en onze ambitie in het plan van aanpak zetten we de begeleiding van statushouders al zo veel mogelijk sociaal domein breed (onderwijs en taal, participatie en werk en gezondheid) in.
- Begin 2021 heeft de gemeenteraad besloten de vestigingstermijn van het asielzoekerscentrum onder voorwaarden te verlengen tot maart 2026. Een van deze voorwaarden was te investeren in voorzieningen om dit centrum geschikt te maken voor opvang van kinderen en gezinnen. Dit heeft geresulteerd in een kinderopvang op het centrum.
- We hebben de samenwerking tussen de diverse lokale (vrijwilligers)organisaties die activiteiten organiseren voor de asielzoekers, verbeterd. Op basis van een integraal plan hebben we deze organisaties gesubsidieerd om de huidige en nieuwe acties uit te voeren.

We ondersteunen mensen met een chronische ziekte of beperking.

- We ontwikkelen integrale arrangementen voor de ondersteuning van mensen met een chronische ziekte of beperking. Hierin combineren we maatwerkvoorzieningen met algemene en collectieve voorzieningen.

Wat hebben we daar in 2021 voor gedaan?

We blijven inzetten op het gezins- en calamiteitenplan waar dat kan. Dit plan is bruikbaar in situaties waarbij het niet goed mogelijk is om tot een oplossing te komen binnen de bestaande regelgeving, waarbij het idee bestaat dat de inzet van het plan leidt tot een duidelijke verbetering in de situatie van de inwoner en waarbij naar verwachting ook escalatie en hogere kosten worden voorkomen.

We hebben een verdieping en verdere uitwerking van Samen Door gerealiseerd: Thuis Support is geborgd als project en Thuis Support Plus is in ontwikkeling.

Voor Thuis Support is een communicatie campagne uitgewerkt: een flyer is ontwikkeld voor meer bekendheid en er zijn ervaringsverhalen gemaakt die aankomend jaar gepubliceerd zullen worden.

Thuis Support Plus is een uitbreiding, waarbij we ons richten op mensen met een verstandelijke of psychische kwetsbaarheid (doordat steeds meer mensen langer en vaker zelfstandiger thuis wonen). Veel van deze inwoners kunnen, met ondersteuning van hun netwerk zichzelf redden. Veel van deze inwoners zijn echter ook kwetsbaar, omdat het netwerk (soms tijdelijk) wegvalt of omdat het met de inwoner zelf minder gaat waardoor het netwerk onvoldoende ondersteuning kan bieden. Snel op – en afschalen van aanvullende ondersteuning voorkomt dat situaties zich verergeren. En kan mogelijk escalatie worden voorkomen door het stabiliseren van de situatie.

Met de inzet van ondersteuningsvouchers kunnen inwoners gedurende een bepaalde periode voor een bepaald aantal momenten ondersteuning krijgen. De inwoner bepaalt zelf wanneer hij/zij de ondersteuning wil gebruiken zodat dat de ondersteuning op een adequate en efficiënte manier afgebouwd wordt. Door de aandacht rondom ondersteuningsvouchers zien we een verhoging van de inzet en een verhoging bij de nazorgfase en daarmee de uitstroom van maatwerkvoorzieningen.

We bieden waar nodig ondersteuning bij het huishouden.

- In 2020 is gebleken dat de financiële tekorten voor huishoudelijke hulp oplopen. We werken aan een nieuwe contract in 2021. Denk hierbij aan het inzetten van minder uren waar mogelijk, sturen bij de toegang en het werken met minder aanbieders.

Wat hebben we daar in 2021 voor gedaan?

In 2021 zijn wij nieuwe contracten aangegaan met drie aanbieders voor de huishoudelijke hulp. Daarnaast hebben wij de toegang intern vormgegeven en zijn wij gaan werken met een algemene- en een maatwerkvoorziening. Een zeer grote verandering voor de huishoudelijke hulp in onze gemeente en het resultaat mag er zijn. 50% van de gebruikers ontvangt een algemene voorziening en 50% een maatwerkvoorziening.

We kopen maatwerkvoorzieningen in.

- In 2021 blijven we werken met de raamovereenkomst Sociaal Contracteren. Dit is een 'open house systeem', gericht op resultaatfinanciering en op keuzevrijheid voor de inwoner. 'Open house' betekent dat zowel grote als kleine zorgaanbieders op elk moment een contract kunnen aangaan als zij voldoen aan de vereisten in de raamovereenkomst. Naast de raamovereenkomst werken we met een transformatieagenda, die we samen met de zorgaanbieders hebben ontwikkeld.

Wat hebben we daar in 2021 voor gedaan?

We hebben ruim 60 gecontracteerde zorgaanbieders voor uitvoering van de maatwerkvoorziening Wmo 2015.

Begin van het jaar hebben we een enquête afgenomen bij de gecontracteerde zorgaanbieders om inzichten te krijgen rondom kansen, mogelijkheden en aansluiting bij de transformatieagenda vanuit het programma Samen Door. In augustus hebben we rondom dit thema een brede (online) bijeenkomst georganiseerd. Aanwezigen gaven aan dat ze zich kunnen vinden in de visie, zijn benieuwd en willen bijdragen aan concrete vervolgstappen. Het was een heldere en mooie boodschap, maar ook ambitieus en uitdagend. Ze zien een oplossing in het geheel. Niet alleen gemeente, aanbieders en voorliggend veld, maar ook inwoners, samenleving, bedrijfsleven en minder voor de hand liggende organisaties. Er is naast de brede visie ook concreet aandacht geweest voor mogelijkheden rondom daginvulling (belevingsgericht en ontwikkelingsgericht), alternatieve dienstverlening (wat hebben we geleerd en zouden we breed moeten borgen naar aanleiding van onze ervaringen tijdens de Covid-19 pandemie) en over het thema eenzaamheid. Rond alle onderwerpen zijn werkgroepen geformeerd en zijn aanbieders aangesloten om mee te denken. De werkgroepen zijn o.a.: transformatie in daginvulling, rondje Hardenberg (elkaar vinden, ontmoeten en samenwerken) en eenzaamheid (aansluiting coalitie één tegen eenzaamheid).

We regelen efficiënt en effectief doelgroepenvervoer (Wmo en leerlingenvervoer).

- Vervoer vanuit de Wmo en leerlingenvervoer wordt inmiddels aangeboden door één vervoerder. We werken verder aan het versterken van de onderlinge samenhang tussen beide vormen van vervoer.
- We ontwikkelen lokale en regionale vervoersoplossingen die zonder indicatie kunnen worden gebruikt.

Wat hebben we daar in 2021 voor gedaan?

In 2021 is het Leerlingenvervoer, WMO-vervoer en Jeugdwetvervoer uitgevoerd door één vervoerder. Dit jaar hebben we ervoor gekozen om het contract met twee jaar te verlengen tot in ieder geval 1 augustus 2024. Er is intensieve samenwerking met de andere gemeenten van perceel 2. Dit zijn de gemeenten Ommen, Dalfsen en Olst-Wijhe. De samenhang tussen het WMO vervoer en het Leerlingenvervoer is minimaal vanwege de uitvoerbaarheid en de volle taxibussen. De samenhang tussen het jeugdwetvervoer en het leerlingenvervoer gaat goed.

We stimuleren inwoners gebruik te maken van voorliggende vervoersvoorzieningen. We stimuleren het openbaar vervoer en zetten via de Stuw in op Automaatje.

Op basis van het aantal geregistreerde klachten constateren we dat inwoners tevreden zijn over het vervoersaanbod. Voor het Wmo vervoer is het percentage geregistreerde klachten ten opzichte van het aantal ritten 0,14%; bij het leerlingenvervoer is dat 0,17%.

We streven naar een inclusieve samenleving.

- Wij willen een samenleving waarin iedereen volwaardig en naar vermogen kan meedoen, ongeacht leeftijd, opleiding, beperkingen, (seksuele) voorkeuren, afkomst of sociale positie. In 2021 geven we uitvoering aan de actiepunten die zijn omschreven in het inclusiebeleid dat in 2020 vast wordt gesteld. We werken intern aan fysieke toegankelijkheid, toegankelijke informatie en communicatie en toegankelijke dienstverlening. We gaan externe samenwerkingspartners stimuleren en enthousiasmeren om ook aan de slag te gaan met een inclusieve samenleving. We kijken verder dan een toegankelijke samenleving, namelijk een inclusieve samenleving waarin iedereen een eerlijke kans krijgt. Barrières die maatschappelijke deelname in de weg staan willen we wegnemen, of het gaat om laaggeletterdheid, eenzaamheid, etnische of gender-discriminatie of mobiliteit.

Wat hebben we daar in 2021 voor gedaan?

In het begin van 2021 heeft de gemeenteraad het beleidsstuk inclusie 'met z'n allen, heel gewoon' vastgesteld. In 2021 is al aan veel actiepunten uitvoering gegeven. Een paar voorbeelden:

- toegankelijkheid heeft een plaats gekregen in het integraal huisvestingsplan voor het onderwijs;
- er is een taalcoach gestart die zich richt op toegankelijk schrijven;
- het nieuwe beeldmerk voor inclusie is geïntroduceerd en wordt steeds bekender;
- de eerste Challenge Days hebben plaatsgevonden op voortgezet onderwijs scholen in de gemeente;
- de samenspeelvisie is volop in ontwikkeling;
- er is in samenwerking met andere gemeenten en ervaringsdeskundigen een lange afstand wandeling ontwikkeld in het kader van Zorgeloos Vechtdal;
- we hebben ook dit jaar de week van de toegankelijkheid georganiseerd met veel activiteiten;
- de werkgroep 'Kleurrijk Hardenberg' is opgezet. Deze maakt een actieplan tegen discriminatie;
- de regenboogvlag en de orange-the-world vlag zijn ook dit jaar weer gehesen.

Naast deze acties uit het beleidsstuk hebben we deelgenomen aan de verkiezing 'Meest toegankelijke gemeente van Nederland'. Helaas hebben we onze titel niet weten te behouden, deze is naar de gemeente Stein gegaan. We zaten wel in de top 5 en daar zijn we trots op.

In Hardenberg kun je waardig en vitaal ouder worden.

- In 2021 zullen we vanuit het ouderenakkoord verschillende initiatieven verbinden zodat inwoners waardig ouder kunnen worden.

Wat hebben we daar in 2021 voor gedaan?

Het ouderenakkoord is in het begin van 2021 vastgesteld door het college. Dit ouderenakkoord is tot stand gekomen door veel afstemming met onze samenwerkingspartners. De verbinding tussen verschillende organisaties is uitgebreid. Dit is te zien in de coalitie tegen eenzaamheid. Twee werkgroepen waarin 17 organisaties zijn vertegenwoordigd zijn actief aan de slag om de eenzaamheid in de gemeente terug te dringen. Daarnaast is een actieplan voor de komende jaren in ontwikkeling om de verbinding tussen de verschillende partijen die zich inzetten voor ouderen en eenzaamheid te versterken. Door als coalitie te werken aan dit thema verdwijnen de losse activiteiten, maar verenigen zij zich in de coalitie zodat de samenwerking wordt versterkt. De eerste resultaten hiervan werden al zichtbaar in de week tegen eenzaamheid en de kniepertjesactie.

Op het terrein van de overgang van de WMO naar de WLZ zijn ook mooie resultaten geboekt. Deze overgang is intensief onder de loep genomen en heeft voor een aantal inwoners al geleid tot een structurele voorziening via de WLZ. Dit geeft zekerheid aan onze inwoners.

2021 was ook het jaar voor het door ontwikkelen van de campagne 'lang zult u wonen'. De gemeente Hardenberg is in 2021 uitgekozen als pilotgemeente om het volgende jaar deze doorontwikkelde campagne te testen in de praktijk. Hierin is een sterke integrale samenwerking tussen wonen, duurzaamheid en welzijn.

Een aantal acties die staan beschreven in het ouderenakkoord hebben door de coronamaatregelen niet plaats kunnen vinden. Denk hierbij aan ontmoetingen tussen jong en oud en een campagne om inwoners voor te bereiden op ouder worden.

De bestaande woningvoorraad van levensloopbestendige (of levensloopbestendig te maken) woningen wordt vergroot, zodat inwoners zo lang mogelijk zelfstandig kunnen blijven wonen.

- We stimuleren de bouw van levensloopgeschikte woningen in en rond de centra van de kernen.
- We blijven onze inwoners ondersteunen om zelf aanpassingen te doen in hun woning door bewustwordings-campagnes zoals Lang zult u Wonen. Ook kunnen inwoners gebruik maken van de Verzilverlening.

Wat hebben we daar in 2021 voor gedaan?

Via de regeling Verzilverlening hebben we in 2021 één lening verstrekt en 2 aanvragen in behandeling genomen waarbij woningen met behulp van de overwaarde worden aangepast.

We stimuleren en bevorderen het bouwen boven de wettelijke norm op het gebied van zorg en duurzaamheid.

- We maken prestatieafspraken met de woningcorporatie en ontwikkelaars over zorg en duurzaamheid bij woningbouw. En zetten in op lokale verbindingen.

Wat hebben we daar in 2021 voor gedaan?

We hebben eind 2021 met de woningcorporatie afgesproken dat:

- partijen inzetten op ketensamenwerking met zorgpartijen en andere betrokken maatschappelijke partners en dat daarbinnen de mogelijkheden van vernieuwende wooninitiatieven worden verkend;
- de corporatie er naar streeft om nieuwbouw levensloop bestendig te realiseren. Ook volgens de eisen voor rollator toegankelijkheid, uit Woonkeur. De corporatie heeft als doel om tot en met 2025 circa 75 reguliere woningen geschikt te maken voor senioren en huurders met een fysieke beperking;
- de corporatie investeert in levensduur verlenging van woningen.
- de corporatie doorgaat met de aanpak om via duurzaamheidsmaatregelen de woonlasten voor huurders en de energie-index van de woningen te verlagen. Doelstelling van de corporatie is om Co2 neutraal te zijn in 2050.

Openbare gezondheidszorg

De gemeentelijke taak op het gebied van volksgezondheid is vastgelegd in de Wet Publieke Gezondheid (WPG). In de Wet Publieke Gezondheid staat een aantal verplichtingen. De wet laat ons echter voldoende vrijheid om lokaal gezondheidsbeleid te maken.

De GGD IJsselland is de uitvoeringspartner voor een groot deel van ons gezondheidsbeleid. Samen met de GGD vormen we netwerken die bijdragen aan realisatie van onze gezondheidsopgave.

De gezondheid en vitaliteit van de inwoners neemt toe. Inwoners doen minder snel een beroep op zorg en ondersteuning. We bevorderen een gezonde leefstijl.

- De gezondheidstoestand van onze inwoners monitoren we door structureel onderzoek van de GGD IJsselland en Proscop. (IJssellandscan). Deze scan vormt het uitgangspunt voor de interventies en programma's die we inzetten onder ons huismerk "GewoonGezond". We werken samen met Vitaal Vechtdal, ons schakelpunt tussen preventie en zorg. We ontsluiten de informatie hierover op twee websites: <https://www.gewoongezond.info/>, (gericht op leefstijl en omgeving) en <https://www.gewoonactief.nl/> (sport, cultuur en beweegaanbod).

Wat hebben we daar in 2021 voor gedaan?

De Covid-19 pandemie maakte ons behoedzaam voor de brede gevolgen, naast die van het virus. Op initiatief van Samen Doen bespraken we op informele basis de signalen die het werkveld ontving over de gezondheidssituatie van de inwoners. Incidentele metingen van de GGD namen we hierin mee. Dankzij de overleggen kregen we een goed beeld van de druk op gezondheid en welzijn. Het bleek niet nodig om de zorg extra te faciliteren. Eind 2021 kregen we de vierjaarlijkse GGD monitor ouderen en volwassenen. Deze zullen we begin 2022 intern bespreken en van beleidsadvies voorzien.

In "Vitaal Vechtdal" verband participeren we in twee werkgroepen: "E-health" (Digitale toepassingen voor gezondheid en zorg) en "Zorg in de Wijk" (juiste zorg op de juiste plek). Het accent ligt op inwoners langer thuis laten wonen. Met verschillende partners in het sociaal domein vormen we netwerken met het doel inwoners te motiveren voor een gezonde leefstijl. We legden dat vast in een convenant "Gezond gewicht in het Vechtdal" en ons eigen lokale "preventieakkoord". Aan het preventieakkoord koppelden we uitvoeringsbudget voor interventies.

We zetten het alcoholmatigingsbeleid gericht op jongeren voort.

- We zijn in 2018 gestart met een beleidsvormend leertraject volgens het IJslandse model. In IJsland was de aanpak van middelengebruik zeer succesvol. In 2020 heeft de tweede meting plaats gevonden onder de 15 en 16- jarigen in Dedemsvaart. Daarmee sloot het traject af. We weten echter dat een dergelijk traject pas succes laat zien na langere tijd.

Wat hebben we daar in 2021 voor gedaan?

In februari kregen we de uitslag van de meting van 2020. We zagen daarin een verbetering in Dedemsvaart ten opzicht van het onderzoek in 2018. Deze verbetering was vooral het gevolg van de coronamaatregelen, waardoor kinderen meer onder toezicht van ouders thuis waren). Het ondersteuningsaanbod kon slechts gedeeltelijk worden uitgevoerd. Deze uitslag hebben we besproken met maatschappelijke partners, GGD en scholen (Twee in Dedemsvaart en twee in Hardenberg). Daarmee werd het leertraject met de zes pilotgemeenten afgesloten. Terwijl een tiental nieuwe gemeenten in 2022 starten met de IJslandse aanpak gaan wij met de andere pilotgemeenten de volgende fase in met minder intensieve ondersteuning van het Trimbos instituut en het Nederlands Jeugd Instituut. Wat betreft de uitvoering richtten we ons op de organisatie van activiteiten voor jongeren en ouders. Dat deden we onder meer in samenwerking met jongerenwerk en de cultuurkoepel.

De theatervoorstelling "Onder invloed" voor ouders moest vanwege de coronamaatregelen worden afgelast. De (voorlichtings)activiteiten die Tactus en Halt op scholen organiseren konden grotendeels door gaan. Tactus organiseerde verder de webinar "Zien drinken doet drinken" met het doel ouders te wijzen op de uitwerking van voorbeeldgedrag op kinderen.

We werken samen met lokale partners in de brede school aan het versterken van de ontwikkelkansen van kinderen.

- In de brede school werken kinderopvang en primair onderwijs samen aan het versterken van de ontwikkelkansen van kinderen. Afhankelijk van de wens in de diverse kernen schuiven sportverenigingen, culturele instellingen, plaatselijke belangen of welzijnsorganisaties aan.
- Vanuit verschillende onderwijsstichtingen en kinderopvangorganisaties uit diverse kernen worden wij op de hoogte gehouden van de ontwikkelingen voor een IKC (Integraal Kindcentrum).

Wat hebben we daar in 2021 voor gedaan?

- Vanwege de coronamaatregelen hebben de brede school overleggen veelal digitaal plaatsgevonden, partijen weten elkaar te vinden.
- In het Integraal Huisvestingsplan is een passage over IKC-vorming opgenomen, in afstemming met de onderwijsbestuurders. Beschreven is dat de gemeente onder voorwaarden bereid is om te investeren in huisvesting voor IKC-'s, dus zowel in de huisvesting voor het onderwijs als voor de kinderopvang. Met dit uitgangspunt steunt de gemeente expliciet de totstandkoming van IKC-'s.

We bevorderen de gezondheid door activiteiten van de combinatiefunctionarissen op scholen en in de wijken en kernen.

- De combinatiefunctionarissen organiseren sport- en cultuuractiviteiten op het primair en voortgezet onderwijs en in de wijk of buurt. Doel van de activiteiten is om de gezondheid te bevorderen via de thema's Beweging, Roken, Alcohol, Voeding en Ontmoeting, (BRAVO).

Wat hebben we daar in 2021 voor gedaan?

De geplande buitenschoolse bewegingsactiviteiten in het primair onderwijs zijn zoveel als mogelijk georganiseerd. Er is een "gewoon actief" tour georganiseerd tijdens de zomervakantie. Elke week op een andere locatie in de gemeente. Participanten waren de combinatiefunctionarissen van gemeente, de Stuw, theater de Voorvegter, Sportservice Groep en de Cultuurkoepel. Tijdens de tour werden kinderen activiteiten aangeboden op sportief en cultureel gebied. Ook werd aandacht geschonken aan gezonde voeding.

In samenwerking met Vitaal Vechtdal is in januari de cursus "stoppen met roken in vier uur" aangeboden. Voor de campagne "Ik pas" (een maand zonder alcohol) hebben zich in januari 1069 deelnemers aangemeld.

In de "Gewoon Gezond" wijken organiseerden we diverse activiteiten:

- De jaarlijkse gezondheidsweek in Bergentheim en Heemse,
- De opening van een Beweegpark in Slagharen
- Het project Topkoks Slagharen.
- Het traject Positieve gezondheid met 18 personen in Kloosterhaar en 14 personen uit Bergentheim.
- In februari gestart met de Ommetje app – 400 deelnemers verdeeld over de gemeente Hardenberg
- Er zijn 8 filmpjes gemaakt ter inspiratie voor het buiten spelen + bijbehorende leskaarten om zo het buiten spelen te blijven stimuleren in tijden van lockdown
- Tijdens de week voor de gezonde jeugd hebben we 50 sport- en spelpakketten uitgedeeld aan straat-, wijk- en buurtverenigingen. Dit om het buiten spelen en ontmoeten te blijven stimuleren, ook tijdens de Covid-19 pandemie..
- Lancering JOGGEM (educatieve routes) in Sibculo.

We voorkomen overgewicht bij jongeren.

- Ook de komende drie jaren maken we gebruik van het JOGG-programma (Jongeren Op Gezond Gewicht) om overgewicht bij jongeren te voorkomen. Enerzijds door bewegen te stimuleren, anderzijds door een omgeving te creëren die minder verleidt tot consumeren van dikmakers. We werken met scholen en sportverenigingen samen aan het aanbod in de gezonde kantines. Met scholen ontmoedigen we de loop van jongeren naar de supermarkt, bijvoorbeeld door schoolpleinen aantrekkelijk te maken. Waar nodig zetten we programma's in om overgewicht terug te dringen maar het accent moet de komende jaren vooral liggen op het voorkomen daarvan. Ook hier zien we de samenhang binnen de BRAVO thema's.

Wat hebben we daar in 2021 voor gedaan?

Landelijke en lokale projecten aangaande gezonde voeding hebben we gebundeld in een menukaart voor de kinderopvang. Deze is met de kinderopvang gedeeld en waar nodig bieden we ondersteuning bij de uitvoering. In 2021 zijn 3 kinderopvanglocaties gestart met de aanpak gezonde kinderopvang. We constateren dat de kinderopvang goed op weg is richting een gezonde voedselomgeving. Ook voor de basisscholen is een menukaart ontwikkeld. We ondersteunen drie scholen met groente- en fruitbeleid. In juni hebben 8 scholen deelgenomen aan de week voor de gezonde jeugd.

We onderzochten de mogelijkheid voor een gezonde omgeving van scholen voor voortgezet onderwijs en willen in 2022 met een aanpak komen.

We zorgen voor voldoende uitdagende speelmogelijkheden in de wijken en kernen.

- We investeren in de vernieuwing van speel- en sportmogelijkheden in de openbare ruimte door bewonersinitiatieven te ondersteunen, onder meer via het Fonds Maatschappelijke Initiatieven.

Wat hebben we daar in 2021 voor gedaan?

We hebben een begin gemaakt met het opstellen van een nieuw speelruimteplan. We verwachten deze in het eerste kwartaal van 2022 af te ronden en met de raad en de samenleving te delen.

We ondersteunden het initiatief van de gebruikers van de skatebaan in Hardenberg voor uitbreiding van de baan alsmede de ontwikkeling van een "pumptrack" in Dedemsvaart. In oktober vond de kick off plaats van de speeltuinbende. Een groep van 20 kinderen met en zonder beperkingen gaan speeltuinen testen. Dit krijgt een vervolg in 2022.

We hebben een goed netwerk van AED's.

- De Stichting Hartveilig Hardenberg zet zich in voor de instandhouding en gewenste uitbreiding van het netwerk AED's in de gemeente Hardenberg. De gemeente verstrekt subsidie aan de stichting voor de exploitatie van het netwerk en de inzet van de vrijwilligers.

Wat hebben we daar in 2021 voor gedaan?

De Stichting Hartveilig Hardenberg spande zich in om de eerste lichter AED's na 10 jaar te vervangen om het netwerk op 130 aangesloten AED's te houden. Een groot deel van die lichter was destijds "om niet" geschonken aan buurten en wijken en men was financieel niet voorbereid op een vervanging. We spraken af met de Stichting dat de subsidiebijdrage voor aanschaf en onderhoud verhoogd mocht worden van 33% naar 50%.

Jeugdgezondheidszorg

Kinderen en jongeren hebben recht op de beste kansen om zichzelf te ontwikkelen. We zetten ons bestaande beleid voor jeugdgezondheidszorg voort. We geven prioriteit aan het beantwoorden van opvoedingsvragen en het tijdig signaleren van knelpunten waarvoor extra ondersteuning nodig is. We werken hierbij nauw samen met de Jeugdgezondheidszorg (JGZ) van de GGD IJsselland. We zetten meer in op preventie. We geven voorlichting over het gebruik van sociale media en stimuleren de weerbaarheid van kinderen en jongeren. Binnen de jeugdhulp zetten we in op het organiseren van jeugdconsulenten bij de huisarts, het voorkomen van (blijvende) schade bij kinderen in complexe echtscheidingsituaties en gaan we uit van het 'normaliseren' van de situatie. Bij 'normaliseren' is het uitgangspunt dat kwetsbaarheid bij het leven hoort en dat problemen bij het opvoeden en opgroeien hiervan niet zijn uitgesloten. We willen voor elk kind zo snel mogelijk herstel van het gewone leven.

Wat gaan we daar voor doen?

Alle kinderen hebben vanaf de geboorte dezelfde kansen, in welke wijk of dorp ze ook geboren worden.

- Met de programma's Kansrijke Start en VoorZorg versterken we de preventieve zorg in de periode rond de geboorte.
- In samenwerking met Veilig Thuis zetten we in op het bestrijden van kindermishandeling. Door de invoering van de meldcode huiselijk geweld en kindermishandeling is het een professionele norm om melding te doen bij Veilig Thuis als er vermoedens zijn van acute en structurele onveiligheid. Het gaat hierbij niet alleen om vermoedens van fysiek geweld, maar ook om vermoedens van psychisch of seksueel geweld en vermoedens van verwaarlozing van kinderen. In 2021 willen we de samenwerking met Veilig Thuis intensiveren. In de praktijk betekent dit dat casussen van Veilig Thuis zo lokaal mogelijk opgepakt gaan worden (in de Samen Doen teams).

Wat hebben we daar in 2021 voor gedaan?

- In Hardenberg hebben we een lokale coalitie voor de geboortezorg onder de naam Vroeg Erbij. Hier werken diverse partijen die betrokken zijn bij de geboortezorg samen. De gemeentelijke jeugdgezondheidszorg maakt daar deel van uit. Daarnaast hebben wij voor specifieke situaties het programma VoorZorg waarbij kwetsbare zwangeren begeleid worden. In 2021 zijn 4 casussen begeleid.
- In 2021 hebben we de samenwerking met Veilig Thuis versterkt in situaties waarbij er sprake was van acute en structurele onveiligheid. Om dit nog verder te versterken in de toekomst is er een ontwikkelplan opgesteld waarin doelen zijn afgesproken tussen Veilig Thuis, Samen Doen en andere relevante maatschappelijke partners. In dit plan zijn drie speerpunten opgenomen:
  1. Versterken signaleringsfunctie professionals in de lokale ondersteuningsketen;
  2. Versterken kennis en expertise veiligheids-casuïstiek;
  3. Optimale samenwerking in de keten (werken vanuit gedeelde visie en gezamenlijke opdracht).

We versterken het opvoedkundig klimaat rondom een jongere, waarbij er lichtere jeugdhulp kan worden ingezet in de normale omgeving van het kind (normaliseren).

- In de jeugdhulp is het uitgangspunt normaliseren. Dat betekent dat we het opvoedkundig klimaat rondom een jongere willen versterken, zodat er sneller lichtere jeugdhulp kan worden ingezet in de 'normale' omgeving van het kind (thuis, op school, op de kinderopvang, etc.). Hulp wordt in principe niet meer buiten de sociale omgeving van een kind geboden in gespecialiseerde voorzieningen.
- In 2021 wordt de gehele dyslexiezorg overgeheveld naar het onderwijs. Hiermee brengen we de dyslexiezorg dichterbij leerlingen en het geeft de onderwijssector de verantwoordelijkheid en het budget om het leesonderwijs in verbinding te brengen met de dyslexiezorg (zowel fysiek als inhoudelijk). Hiermee wordt de kwaliteit van de dyslexiezorg verbeterd en kan het onderwijs schaalvoordelen effectueren. Er is meer sprake van maatwerk en het resulteert in minder diagnoses bij kinderen.
- We positioneren een praktijkondersteuner bij de huisarts om onnodige doorverwijzingen naar de specialistische jeugdhulp te voorkomen. Door een goede samenwerking tussen Samen Doen en huisartsen kunnen kinderen tijdig de juiste hulp krijgen. Het werk van deze praktijkondersteuner is gericht op een goede doorverwijzing en triage én eventueel kortdurende begeleiding op (psychisch) gezondheidsvlak zodat doorverwijzen naar specialistische hulp niet meer nodig is. Deze praktijkondersteuner bij de huisarts voor jeugdcasuïstiek is onderdeel van Samen Doen, maar zal voor een deel van de tijd gestationeerd zijn bij de huisarts.
- In 2021 ontwikkelen we - in samenwerking met relevante partners - een lokaal gedragen visie over complexe scheidingen. Vanuit deze visie realiseren we een sluitend lokaal hulpaanbod voor minderjarige kinderen die betrokken zijn bij een complexe scheiding. Daarnaast realiseren we een laagdrempelige, centrale plek met (juridische) kennis en ervaring over relaties en scheiden (relatiedesk).

Wat hebben we daar in 2021 voor gedaan?

-In 2021 zijn we gestart met het project lokale inkoop 2021. De projectorganisatie - om vanaf 2023 de ambulante jeugdhulpverlening lokaal in te kopen - is ingericht en van start gegaan. Er zijn met jongeren en ouders én met alle betrokken partijen in het jeugddomein gesprekken gevoerd over het 'Hardenbergse Model voor Jeugdhulp'. Hierbij valt te denken aan jeugdhulpaanbieders, huisartsen, maatschappelijk werk, de welzijnsorganisatie, het onderwijs, de jeugdgezondheidszorg, het verenigingsleven, Samen Doen, etc. Dit heeft eind 2021 geresulteerd in een eerste schets van het Hardenbergse Model. Eén van de uitgangspunten van dit model is 'normaliseren'.

-Binnen het primair onderwijs bleek er geen draagvlak te zijn voor het overhevelen van het dyslexiebudget naar de onderwijsbesturen, zodat scholen zelf kunnen bepalen met welke dyslexieaanbieder zij willen samenwerken. Er is daarom in 2021 een meervoudig onderhandse aanbesteding gestart en afgerond voor het lokaal inkopen van de dyslexiezorg. Daarnaast is er een Poortwachter Dyslexie aangetrokken die verantwoordelijk wordt voor de kwaliteit van de dyslexiezorg door het optimaliseren van de verbinding en samenwerking in de gehele dyslexieketen (onderwijs, dyslexieaanbieder en gemeente).

-In het najaar 2021 zijn er bij 10 van de 13 huisartsenpraktijken jeugdconsulenten gestart om een effectieve verbinding te maken tussen huisartsen, Samen Doen en de jeugdhulp rondom het vaststellen van de ondersteuningsbehoefte van een kind, jongere of een gezin.

-In 2021 zijn we gestart met het traject 'verantwoord ouderschap in echtscheidingssituaties'. Hiervoor is in februari een startbijeenkomst georganiseerd met alle betrokken maatschappelijke organisaties bij een echtscheiding. Er is een gezamenlijke missie en visie geformuleerd en van daaruit zijn er drie projecten gedefinieerd:

Project I – informatieknooppunt relaties en scheiden

Project II – ontwikkeling van een woonoplossing voor ouders tijdens een echtscheiding

Project III – leernetwerk echtscheidingen

Jongeren zijn weerbaar genoeg om gezond door het leven te gaan, met speciale aandacht voor het voorkomen van problematisch alcohol- en middelengebruik.

- Sinds 2018 werken we met de JGZ en andere partners samen volgens de principes van het IJslandse model. (De aanpak in IJsland is bewezen effectief). We inventariseren de problematiek rond alcohol- en drugsgebruik en we kijken welke partijen een preventief ondersteuningsaanbod bieden.

Wat hebben we daar in 2021 voor gedaan?

Hiervoor informeerden wij u al over de uitkomsten van een onderzoek naar de effecten van het IJslandse model. We zagen daarin een verbetering in Dedemsvaart ten opzicht van het onderzoek in 2018. De coronamaatregelen hebben daaraan bijgedragen.

We bieden toegang tot alle vormen van ondersteuning en hulp via de Samen Doen teams.

In 2020 is de overgang naar de nieuwe B.V. van de gemeente afgerond. Onderdeel van de opdracht aan Samen Doen is het uitvoeren van de toegangsfunctie voor Wmo en Jeugdhulp.

Wat hebben we daar in 2021 voor gedaan?

Inwoners die ondersteuning nodig hebben melden zich bij Samen Doen. Samen Doen gaat met de inwoner na op welke wijze de ondersteuning kan worden gerealiseerd. Hierbij wordt gekeken wat een inwoner en/of het netwerk van een inwoner zelf kan. Soms is ook ondersteuning vanuit inzet van bijvoorbeeld vrijwilligers of maatschappelijke organisaties mogelijk. Als een andere oplossing niet mogelijk of toereikend is, wordt 'maatwerk' vanuit de Wmo of Jeugdhulp ingezet.

Samen Doen heeft voor de huishoudelijke hulp in de eerste helft van 2021 ruim 500 herindicaties gedaan. Dit betreft inwoners die hebben aangegeven niet voldoende te hebben aan huishoudelijke hulp zoals die vanuit de algemene voorziening wordt geleverd. Vanaf 1 april worden de indicaties voor het maatwerkdeel huishoudelijke hulp door Samen Doen uitgevoerd.

Gestart is met een in 2021 ontwikkelde aanpak voor ondersteuning aan gezinnen die al langdurig in armoede leven (intergenerationele armoede). Doel is om middels de aanpak het perspectief van de gezinnen in het algemeen maar specifiek voor de in de gezinnen aanwezige kinderen te verbeteren. De aanpak voorziet in het doen wat nodig is om het perspectief te verbeteren. In het project wordt nagegaan of deze aanpak leidt tot betere resultaten.

Voor het starten van gesprekken bij huisartsenpraktijken zijn jeugdconsulenten geselecteerd en geïnstrueerd. Met huisartsenpraktijken zijn afspraken gemaakt over samenwerking. In het najaar 2021 zijn er bij 10 van de 13 huisartsenpraktijken jeugdconsulenten gestart.

Samen Doen heeft met partners afspraken gemaakt over 'integrale vroeghulp'. Integrale vroeghulp richt zich op het waar nodig ondersteunen van gezinnen met kinderen waarbij sprake is van ontwikkelingsproblemen. De afstemming met partners richt zich op vroeg signalering en op het realiseren van een integraal plan voor ondersteuning van de ouders. Hiervoor wordt waar nodig een multidisciplinair overleg ingericht.

Met het oog op de gevolgen van de coronamaatregelen is in 2021 een overleg gestart met zorgaanbieders, jongerenwerk, GGD en maatschappelijk werk. In het overleg worden signalen gedeeld en casuïstiek besproken. Waar nodig worden afspraken gemaakt over ondersteuning aan inwoners.

De informatie over en hulp bij het opvoeden en opgroeien is laagdrempelig aanwezig voor de kinderen, jongeren, hun ouders en professional.

- We zorgen dat informatie voor ouders en opvoeders met kinderen in elke leeftijdsfase beschikbaar is, bijvoorbeeld via het consultatiebureau, jeugdgezondheidszorg, kinderopvang, scholen, maatschappelijk werk en jongerenwerk.
- We verstevigen de samenwerking tussen verschillende toegangen voor de jeugdhulp, zoals Samen Doen, huisartsen en kinderartsen.

Wat hebben we daar in 2021 voor gedaan?

Met de inzet van jeugdconsulenten werken we aan een effectieve verbinding tussen huisartsen, Samen Doen en de jeugdhulp rondom het vaststellen van de ondersteuningsbehoefte van een kind, jongere of een gezin. Daarnaast is er een plan van aanpak opgesteld voor het aanstellen van een consulent externe verwijzers om meer regie te voeren op het vaststellen van de ondersteuningsbehoefte van een jeugdige én de inzet van jeugdhulp door de gecertificeerde instellingen (GI), de jeugdarts en de medisch specialist.

De signalering van zorgen en problemen is zodanig georganiseerd, dat in een vroeg stadium hulp kan worden gegeven. Hierbij gaan we uit van de eigen kracht, de inzet van de hulp in de directe leefomgeving van het gezin en een integrale benadering.

- De samenwerking tussen de voorschoolse voorzieningen en onderwijs wordt verder versterkt. Hierbij richten we ons vooral op het vroegtijdig signaleren van problemen.

Wat hebben we daar in 2021 voor gedaan?

In 2021 is het leggen van contacten tussen jeugdgezondheidszorg (jgz) en het primair onderwijs over tijdige signalering onderdeel geworden van het basistakenpakket van de jgz. Er heeft in 2021 overleg plaatsgevonden over de praktische invulling van de contacten tussen het primair onderwijs, de jgz en Samen Doen. Ook met de voorschoolse voorzieningen heeft overleg plaatsgevonden over tijdige signalering van problemen en het waar nodig toe leiden naar noodzakelijke ondersteuning. Deze overleggen hebben als resultaat, dat samen met het samenwerkingsverband van het Primair Onderwijs, de jgz en Samen Doen een voorstel is ontwikkeld voor intensievere samenwerking. Ook is de onderlinge communicatie en bereikbaarheid verbeterd. Daarnaast zijn de afspraken over de samenwerking rond kinderopvang op sociaal medische indicatie verbeterd.

We ontwikkelen het resultaatgericht inkopen van de jeugdhulp op regionaal niveau verder door.

- We werken regionaal verder aan de doorontwikkeling van de inkoop van de jeugdhulp naar een model waar resultaatgericht hulp kan worden verleend, maar dat volgens een PxQ-systematiek wordt bekostigd. Dit betekent dat zorgverleners worden betaald voor bijvoorbeeld het aantal behandelingen. Hierbij maken we onder andere gebruik van een cliëntgebonden budgetplafond. Zo kunnen we volledig maatwerk leveren voor de cliënt en houden we meer grip op de kosten van de jeugdhulp. Implementatie van het nieuwe inkoopmodel is voorzien per 1 januari 2022.

Wat hebben we daar in 2021 voor gedaan?

In 2021 hebben we besloten om parallel aan het regionale proces een lokaal traject op te starten om de ambulante jeugdhulp per 1 januari 2023 volledig lokaal in te kopen. Hiervoor is een projectorganisatie ingericht en van start gegaan. Er zijn met alle betrokken partijen waaronder jongeren en ouders in het jeugddomein gesprekken gevoerd over het 'Hardenbergse Model voor Jeugdhulp'. Hierbij valt te denken aan jeugdhulpaanbieders, huisartsen, maatschappelijk werk, de welzijnsorganisatie, het onderwijs, de jeugdgezondheidszorg, het verenigingsleven, Samen Doen, etc. Dit heeft eind 2021 geresulteerd in een eerste schets van het Hardenbergse Model. We hebben met het Regionaal Serviceteam Jeugd IJsselland (RSJ IJsselland) afspraken gemaakt om het lokale en regionale traject goed op elkaar te laten aansluiten.

We bieden extra zorg vanuit de JGZ voor nareizigers van statushouders.

- We zien dat nareizende gezinnen van statushouders vaak nauwelijks zijn voorbereid op een leven in Nederland. De kinderen hebben geen jeugdgezondheidszorg ontvangen op een asielzoekerscentrum. JGZ is de partner om zicht te houden op een gezonde ontwikkeling van deze kinderen. Om hier gericht extra zorg aan te kunnen verlenen, gaan we de gezondheidsrisico's minderjarige statushouders in beeld brengen.
- We werken met de inzet van tolken en sleutelpersonen om de doelgroep goed te bereiken.
- We investeren in zorg in de periode van zwangerschap en geboorte.
- We geven voorlichting over het voorkomen van belangrijke gezondheidsrisico's.

Wat hebben we daar in 2021 voor gedaan?

We hebben ook in 2021 samen met de GGD ingezet op extra zorg van de jeugdige nareizigers van statushouders.

Middelen

Bedragen x € 1.000	Begroting primitief	Begroting na wijzigingen	Jaarrekening	Verschil
Baten				
1.1 Ruimtelijke ordening	1.612	2.586	4.054	1.468
1.2 Volkshuisvesting en woningbouw	59	378	91	-287
1.3 Infrastr.bereikbaarh.en verksr.vuil.h.	1.715	1.577	2.099	523
1.4 Overige onderwijs en educatie	297	2.356	975	-1.381
1.5 Sport en accommodaties	1.899	1.949	1.660	-288
1.6 Kunst, cultuur en monumentenzorg	874	927	386	-541
1.7 Bijstand / gemeentelijk minimabeleid	14.318	13.757	14.374	617
1.8 WMO Welzijn	1.139	1.287	1.608	321
1.9 WMO-woonvoorzieningen	0	0	0	0
1.10 Welzijnswerk	0	0	0	0
1.11 Maatsch.begeleiding en advies	0	0	104	104
1.12 Openbare gezondheidszorg	547	448	490	41
1.13 Jeugdgezondheidszorg	0	140	58	-82
Totaal Baten	22.460	25.406	25.900	494
Lasten				
1.1 Ruimtelijke ordening	-1.246	-1.752	-1.610	143
1.2 Volkshuisvesting en woningbouw	-1.985	-2.923	-2.002	922
1.3 Infrastr.bereikbaarh.en verksr.vuil.h.	-9.869	-9.647	-9.733	-86
1.4 Overige onderwijs en educatie	-4.429	-6.480	-5.027	1.453
1.5 Sport en accommodaties	-7.715	-7.413	-7.334	79
1.6 Kunst, cultuur en monumentenzorg	-2.101	-2.187	-1.725	462
1.7 Bijstand / gemeentelijk minimabeleid	-19.428	-18.887	-19.618	-731
1.8 WMO Welzijn	-19.021	-20.410	-20.418	-8
1.9 WMO-woonvoorzieningen	-438	-437	-686	-249
1.10 Welzijnswerk	-2.164	-2.179	-2.116	63
1.11 Maatsch.begeleiding en advies	-1.010	-1.040	-957	84
1.12 Openbare gezondheidszorg	-1.630	-1.885	-1.907	-23
1.13 Jeugdgezondheidszorg	-19.720	-19.855	-19.420	435
Totaal Lasten	-90.756	-95.097	-92.554	2.544
Saldo				
1.1 Ruimtelijke ordening	366	834	2.445	1.611
1.2 Volkshuisvesting en woningbouw	-1.926	-2.545	-1.910	634
1.3 Infrastr.bereikbaarh.en verksr.vuil.h.	-8.154	-8.070	-7.634	437
1.4 Overige onderwijs en educatie	-4.132	-4.124	-4.052	72
1.5 Sport en accommodaties	-5.816	-5.465	-5.674	-209
1.6 Kunst, cultuur en monumentenzorg	-1.228	-1.260	-1.340	-79
1.7 Bijstand / gemeentelijk minimabeleid	-5.110	-5.131	-5.244	-114
1.8 WMO Welzijn	-17.882	-19.123	-18.810	312
1.9 WMO-woonvoorzieningen	-438	-437	-686	-249
1.10 Welzijnswerk	-2.164	-2.179	-2.116	63
1.11 Maatsch.begeleiding en advies	-1.010	-1.040	-853	188
1.12 Openbare gezondheidszorg	-1.083	-1.436	-1.418	19
1.13 Jeugdgezondheidszorg	-19.720	-19.715	-19.362	353
Totaal Saldo	-68.296	-69.692	-66.654	3.038

4.2 Duurzaam Hardenberg

In Hardenberg willen we de wereld goed achterlaten voor onze kinderen. We gaan bewust om met energie. Daarnaast wekken we zoveel mogelijk duurzame energie op. We spelen in op de gevolgen van klimaatverandering. Onze inwoners laten Hardenberg leven en we hebben aandacht voor planten en dieren.

Duurzaamheid en milieu

Samen met inwoners, ondernemers en partners bouwt de gemeente al jarenlang aan een duurzame gemeente. We zijn goed op weg om ons aandeel te leveren aan de landelijke doelstelling uit de Klimaatwet en om in 2030 tot 49% CO₂-reductie te komen. Maar we zijn er nog lang niet. Het opwekken van meer duurzame energie en energiebesparing blijven ook de komende jaren belangrijke thema's. Daarnaast spelen we in op de gevolgen van klimaatverandering. Ook het behouden van waardevolle grondstoffen krijgt extra aandacht. De aanpak voor de komende jaren is vastgelegd in het Meerjarenprogramma Duurzaam Hardenberg 2020-2024.

In het nieuwe Meerjarenprogramma Duurzaam Hardenberg staan drie kernopgaven centraal:

1. De energietransitie: minder energie gebruiken en meer energie duurzaam opwekken
2. Aan de slag met klimaatadaptatie
3. Werken aan circulariteit

De gemeente Hardenberg bouwt op basis van dit programma voortvarend aan een duurzame toekomst. "Samen bouwen aan een duurzame toekomst" staat centraal in het meerjarenprogramma Duurzaam Hardenberg 2020-2024. Waar mogelijk koppelen we dat aan andere opgaven zoals andere omgevingsopgaven op het terrein van milieu, natuur en landschap.

Voor de energietransitie is onze ambitie:

- We besparen de komende vier jaar minimaal 2% per jaar op het energieverbruik en daarna 1,5% per jaar tot 2030.
- De energie die we in Hardenberg gebruiken wekken we duurzaam op in onze eigen gemeente. In 2030 wekken we 30% van ons energiegebruik duurzaam op binnen de eigen gemeentegrens. In 2050 zijn we 100% energieneutraal

Om dit te bereiken betrekken we onze inwoners en ondernemers, werken we samen met een groot aantal partners en partijen. Denk aan de provincie Overijssel, de netwerkbedrijven, de woningstichting, De Koppel en lokale energiecoöperaties. En we leveren ons aandeel in de Regionale Energiestrategie (RES) West-Overijssel.

Wat gaan we daar voor doen?

We streven naar een duurzame leefomgeving voor alle inwoners en bedrijven met voldoende energiebronnen.

Om onze ambitie te halen, moeten we in 2030 tenminste 900 tot 1.000 TJ aan stroom en warmte duurzaam opwekken. Dat doen we door grootschalig stroom op te wekken vanuit zonne-energie, wind en biomassa. Samen met inwoners en initiatiefnemers werken we verder aan het uitwerken en realiseren van de pilotprojecten voor duurzame energieopwekking die we in 2017 hebben vastgesteld. Concreet gaan we het volgende doen:

- We stimuleren dat daken optimaal om zonne-energie op te wekken. Zon op daken heeft de voorkeur, daarna op onbebouwde terreinen in bebouwd gebied. Zonneparken op natuur- of landbouwgronden door lokale initiatiefnemers zijn alleen mogelijk als dit vanuit een lokale energiecoöperatie wordt geïnitieerd.
- We verkennen de mogelijkheden voor windenergie in het gebied Bergentheim-Kloosterhaar-Sibculo en de locatie Diffelen.
- We bevorderen de productie en het gebruik van duurzaam gas en biostroom in samenwerking met (netwerk)bedrijven.
- We ondersteunen lokale energiecoöperaties.

Wat hebben we daar in 2021 voor gedaan?

- Op het gebied van Regionale Energie Strategie (RES) werken we samen in de regio West-Overijssel. De regio heeft zich ten doel gesteld om een bijdrage te leveren aan de opwek van duurzame elektriciteit in het kader van het Klimaatakkoord. Op 6 juli heeft de raad ingestemd met de RES 1.0 met de titel Samen naar een Opgewekt Overijssel.
- De vergunde zonneparken op de zandwinplas in Kloosterhaar en in Hoogenweg zijn opgeleverd en het zonnepark bij Baalderveld wordt gebouwd. De realisatie van het zonnepark Heemserpoort is nog in voorbereiding. In navolging van het besluit van de raad zijn geen vergunningaanvragen voor nieuwe initiatieven zon op land in behandeling genomen, waarbij opgemerkt dat de raad ruimte laat aan lokale initiatieven (energiecoöperatie)
- Met de provincie en de gemeente Ommen worden de mogelijkheden voor windenergie in samenhang met bosontwikkeling verkend. De resultaten daarvan vormen voor de provincie input voor de herijking van de provinciale uitsluitingsgebieden voor windenergie, waaronder het NNN-gebied bij Diffelen.
- Op 7 december 2021 heeft de gemeenteraad een motie aangenomen waarin het college wordt opgedragen om het gebiedsproces, dat in opdracht van de raad gestart is, in het gebied Bergentheim, Kloosterhaar en Sibculo te beëindigen.
- Op 7 september 2021 heeft het college principemedewerking toegezegd aan een biogasproject van een aantal agrariërs aan het Ommerkanaal in Dedemsvaart en Ommen. Daarbij wordt het biogas van drie mono vergisters met een verzamelleiding naar een centraal punt gebracht, opgewerkt tot aardgaskwaliteit en ingevoed in het aardgasnetwerk van RENDO. De vergunningaanvraag is in voorbereiding en wordt begin 2022 verwacht.
- Jaarlijks rapporteren we in de Monitor Duurzaam Hardenberg wat het energieverbruik en de realisatie en prognose is van de binnen de gemeentegrenzen van Hardenberg opgewekte duurzame energie. In de nieuwste monitor is specifiek aandacht besteed aan de bijdrage van Hardenberg in de RES1.0. De bijdrage van Hardenberg in het bod van de Regionale Energie strategie West-Overijssel heeft betrekking op: zon-op-dak (> 15 kWp), zon-op-land en windenergie. Wij wekken inmiddels 70 Gwh duurzame energie op.
- Op 15 oktober 2021 is de Gebiedscoöperatie Hardenberg opgericht en zit in de opstartfase. Deze coöperatie helpt duurzame energie initiatieven opstarten en zorgt dat inwoners betrokken worden en participeren in duurzame energieprojecten.

Hardenberg blijft voorloper op het gebied van duurzaamheid, met name bij de ontwikkeling van de aanpak voor de bestaande woningvoorraad.

Iedereen krijgt te maken met de energietransitie. Daarom vinden we het belangrijk om iedereen goed te informeren, mensen bewust te maken en inwoners en het bedrijfsleven te betrekken bij het doorvoeren van maatregelen. We willen 49% minder broeikasgas uitstoten dan in 1990. Energiebesparing bij woningen helpt hierbij. Om inwoners hierbij te ondersteunen doen we het volgende:

- Het Energieloket helpt inwoners bij het verduurzamen van hun woning.
- We maken per wijk een plan voor het duurzaam verwarmen van woningen. We richten ons op specifieke doelgroepen, zoals: woningeigenaren, bouwbedrijven, huishoudens met smalle beurs, huurders
- We zien de energietransitie als economische kans voor bedrijfsleven en landbouw. Daarom ondersteunen het bedrijfsleven bij het verduurzamen van de bedrijfsvoering en helpen we agrarische bedrijven bij het besparen van energie en het duurzaam opwekken van energie. We zoeken kansen voor duurzame bedrijven en bedrijventerreinen en zorgen voor het naleven van de energieregels.

In het Klimaatakkoord is afgesproken dat in 2030 in 25% van alle bestaande wijken de woningen van het gas af zijn. Op lange termijn (2050) moeten alle woningen aardgasvrij zijn. Ons uitgangspunt is dat de kosten voor de inwoners zo laag mogelijk zijn. Hiervoor gaan we het volgende doen:

- In de Transitievisie Warmte geven we per wijk de duurzame alternatieven aan voor koken, warm water en het verwarmen van de woning.
- In wijkuitvoeringsplannen geven we per wijk aan wat er wanneer moet gebeuren en wat dit kost.
- We onderzoeken de mogelijkheden van duurzaam gas voor het verwarmen van woningen. Dit doen we samen met onze netwerkbedrijven.
- We verkennen in het kader van de RES en transitievisie warmte de mogelijkheden voor het benutten van restwarmte industrie en andere lokale warmtebronnen voor de warmtetransitie.
- We verkennen de mogelijkheden van een hoogtemperatuur warmtenet voor het centrum en omgeving en de mogelijkheden voor warmtenetten elders in onze gemeente.

Wat hebben we daar in 2021 voor gedaan?

- Als gevolg van de stijgende energiekosten en de aandacht voor het klimaatprobleem is er in toenemende mate belangstelling voor het verduurzamen van de woning. We proberen inwoners op verschillende manieren te activeren en op weg te helpen om tot uitvoering van maatregelen te komen. Op verschillende deel terreinen zijn de activiteiten die daaraan bijdragen sterk geïntensiveerd. Het afgelopen jaar zijn onderstaande activiteiten uitgevoerd:
  - Dit jaar zijn met succes 5 acties afgerond in het kader van de Regeling Reductie Energiegebruik (RRE) om huiseigenaren te stimuleren in het nemen van energiebesparende maatregelen: Waardebonnenactie, Advies- en inkoopactie, Slim Wonen App, Energy Check-up, Gratis inregelen verwarming (deels afgerond). Er is veel gecommuniceerd over deze acties. Via verschillende kanalen zijn de inwoners geïnformeerd: brieven, advertenties, social media, Webinars, nieuwsbrieven etc.
  - Via een Europese aanbesteding van gemeenten in Overijssel is aan Duurzaam Bouwloket dit jaar opdracht gegeven om het Energieloket (digitaal platform, website, klantcontactcentrum + klantvolgsysteem) uit te voeren. Het Energieloket is een loket voor inwoners in Hardenberg voor onafhankelijk advies, hulp en informatie over het verduurzamen van de woning. Het Energieloket voldoet aan de kwaliteitseisen van het Rijk (bereikbaarheid, toegankelijkheid, privacy et cetera).
  - In samenwerking met NAC de Koppel is het Startpunt Duurzaam opgezet. Dit is een fysieke plek waar mensen informatie kunnen vinden en op weg worden geholpen bij het nemen van duurzaamheidsmaatregelen in de woning. Ook voor andere duurzaamheidsthema's kunnen

inwoners terecht bij het Startpunt Duurzaam. Het Startpunt wordt bemest door een groep vrijwilligers die afgelopen jaar zijn opgeleid tot duurzaamheidsgids.

- Hardenberg participeert in de regiodeal Zuid Oost Drenthe met een proeftuinproject in de wijk Norden in Hardenberg. Doelstelling is om woningen in particulier bezit toekomstbestendig te maken waarbij een mix aan instrumenten wordt ingezet om drempels weg te nemen en uitvoering van maatregelen te stimuleren. Hierbij is ook aandacht van de huishoudens met een smalle beurs.
- Energiecoaches worden ingezet om inwoners te informeren over kleine maatregelen in huis om te besparen op energiekosten. De energiecoach komt bij de mensen thuis en geeft advies en bespaartips.
- Met het project Energieneutraal verbouwen worden inwoners ondersteund die de woning willen verduurzamen naar energieneutraal. De ondersteuning bestaat uit het organiseren van informatiebijeenkomsten (digitaal + fysiek), aanbieden van excursies, beschikbaar stellen van informatiemateriaal en persoonlijk advies en begeleiding door een energieneutraalcoach. De kosten van de energieneutraalcoach worden voor 50% gesubsidieerd.

- In december 2021 is de Transitievisie warmte (TVW) unaniem vastgesteld door de raad. De visie is opgesteld in samenwerking met de netwerkbedrijven Cogas, Enexis en RENDO en de woningcorporatie Vechtdal Wonen. De uitkomsten van de publieksbijeenkomsten die voor het meerjarenprogramma Duurzaam Hardenberg zijn gehouden zijn daarbij betrokken.

Er is gekozen voor een woningtypebenadering (en niet voor een wijkgerichte benadering). Het duurzaam

aardgasvrij verwarmen van woningen samen met inwoners regelen we stap voor stap:

- Stap 1: Optimaal isoleren van woningen zodat er minder warmte nodig is.
- Stap 2: Toepassen van energiezuinige installaties en apparaten.
- Stap 3: Duurzame warmtebronnen gebruiken voor het verwarmen van woningen.
- Er is onderzoek gedaan naar de aanwezigheid en potentie van warmtebronnen, de mogelijkheden in de warmtetransitie (hoog-/laagtemperatuur) per woningtype en de mogelijkheden van collectieve oplossingen in de warmtetransitie binnen de gemeente (warmtenet, duurzaam gas).
- De mogelijkheid van een warmtenet voor Centrum Hardenberg is globaal verkend. Restwarmte vanuit de industrie komt als bron met hoogste potentie uit dat onderzoek naar voren. Dit wordt verder onderzocht.

Op basis van de intentieovereenkomst duurzaam gas werken we vanaf november 2019 samen met de netwerkbedrijven aan de productie en het invoeden op de netwerken van duurzame gassen, als ook de allocatie van duurzame gassen voor het verwarmen van woningen.

We geven zelf het goede voorbeeld, bijvoorbeeld door duurzaamheidsmaatregelen in de eigen gebouwen te nemen en het gemeentelijk vastgoed zo te verduurzamen. Nieuwe gemeentelijke gebouwen zijn met duurzame materialen gebouwd en zijn energieneutraal.

We geven zelf het goede voorbeeld. Daarom zorgen we ervoor dat onze eigen gemeentelijke gebouwen en onze activiteiten duurzaam zijn. Hiervoor doen we het volgende:

- We houden ons eigen energieverbruik scherp in de gaten.
- Op logische momenten, bijvoorbeeld bij nieuwbouw of renovatie, verduurzamen we gemeentelijke gebouwen.
- We passen innovaties toe bij gemeentelijke gebouwen en activiteiten.
- We stimuleren gebruikers van gemeentelijke gebouwen om energie te besparen.
- We maken infrastructuur voor nieuwe energie mogelijk.

Wat hebben we daar in 2021 voor gedaan?

- Jaarlijks rapporteren we in de Monitor Duurzaam Hardenberg wat het energieverbruik is van de gemeentelijke organisatie en hoeveel energie daarvan duurzaam is opgewekt. Uit de monitor van december 2021 blijkt dat de gemeentelijke organisatie 12 Gwh energie verbruikt. Daarvan is 2 Gwh duurzaam opgewekte energie.
- In de nota vastgoedmanagement 2021-2025, vastgesteld in juni 2021, is vastgelegd hoe we omgaan met en investeren in duurzaamheid in het gemeentelijk vastgoed. Het betreft energiebesparing door aanpassingen in installaties en gebruik en het steeds verder verduurzamen van de benodigde energie voor stroom en warmte. Daarbij wordt aangesloten bij logische investeringsmomenten. De komende jaren wordt per gebouw een verduurzamingsplan opgesteld.
- De coronapandemie maakt noodzakelijk dat gebouwen meer geventileerd worden. Dit heeft geleid tot een stijging van energieverbruik. Tegelijkertijd zijn veel gebouwen minder of beperkt gebruikt wat geleid heeft tot een lager energieverbruik.
- Met de uitvoering van het Integraal Huisvestingsplan Onderwijs (basisonderwijs) geven we, in aansluiting op logische investeringsmomenten en in overleg met schoolbesturen, invulling aan duurzaamheid, waaronder het plaatsen van zonnepanelen op schooldaken. Voor het voortgezet onderwijs geldt een maatwerkaanpak.
- We zetten in op innovatieve technieken en inregelmogelijkheden. Onder meer in de Matrix bereiken we goede resultaten met een innovatieve inregeltechniek en in De Koppel wordt een voorbeeldinstallatie voor een duurzame warmtevoorziening gerealiseerd ter ondersteuning van het Startpunt Duurzaamheid. We renoveren in 2021 en 2022 sporthal de Meet op een duurzame manier.
- We zetten in op energiezuinige verlichting en onderzoeken de innovatieve mogelijkheden om lantaarnpalen ook als laadpunt voor elektrisch voertuigen in te zetten.
- We verbeteren de laadpaalinfrastructuur in onze gemeente en doen mee in een nieuwe aanbesteding voor de aanleg van laadpalen in onze gemeente
- In de gezamenlijke inkoop van onze energie werken we aan het vergroten van het aandeel duurzame energie. Tot en met 2023 zijn we gebonden aan een overeenkomst met de inkoopcombinatie voor energie-inkoop. Tot die tijd bieden de inkoopcontracten geen ruimte voor het inkopen van lokaal geproduceerde duurzame energie. Een verkenning is gestart om per 2024 wel (gedeeltelijk) lokaal geproduceerde duurzame energie in te kopen.

Afvalverwijdering en afvalverwerking

We zetten in op het nog beter scheiden van het afval, om zo waardevolle grondstoffen te besparen. In 2021 verwachten we een kostenstijging omdat de gemeente afvalstoffenbelasting moet betalen. Daarnaast zien we dat de kosten voor het inzamelen en verwerken van afval hoger worden, terwijl de vergoeding voor de ingezamelde grondstoffen afneemt. Het tarief van de afvalstoffenheffing wordt jaarlijks door de raad in december vastgesteld

Wat gaan we daar voor doen?

Duurzaam gebruik van grondstoffen door maximale scheiding van waardevolle grondstoffen en verdere reductie van de hoeveelheid huishoudelijk restafval. De doelstelling voor 2020 is een hergebruikspercentage van 75%. De doelstelling voor het jaar 2025 is een hergebruikspercentage van 90%.

- In 2020 hebben we een evaluatie gehouden over onze werkwijze bij de inzameling van afval. De uitkomsten van deze evaluatie gebruiken we om ons beleid bij te stellen en zo nodig aan te vullen. In het najaar van 2020 heeft de raad hierover besluit genomen. De implementatie hiervan vindt plaats in 2021. Verder doen we mee aan het ROVA-brede Programma Aanpak Kwaliteit Grondstoffen om de kwaliteit van de ingezamelde grondstoffen te verbeteren.

Wat hebben we daar in 2021 voor gedaan?

Voor het ROVA-brede Programma Aanpak Kwaliteit Grondstoffen is het project met als titel 'Terugwinnaars' uitgevoerd. Resultaat van de wijkaanpak is dat circa een kleine 10% van de inwoners beter afval is gaan scheiden. In 2021 is op hoofdlijnen de strategie bepaald hoe te komen tot een gedragen meerjarig grondstoffenplan.

Riolering en water

In het Gemeentelijk Rioleringsplan Hardenberg 2018-2022 is uitgewerkt hoe we ons riolering- en watersysteem onderhouden en optimaliseren.

Eén van de grootste opgaven voor de komende planperioden is het klimaatrobuust maken van ons riolering- en watersysteem. Als gevolg van klimaatverandering nemen extreme weersomstandigheden toe. Zo is de verwachting dat in 2050 de extreme neerslagsituaties tot vijf keer zo vaak optreden dan nu het geval is. Daarom is op Prinsjesdag 2017 het DeltaPlan Ruimtelijke Adaptatie (DPRA) gepresenteerd. Dit is een gezamenlijk plan van gemeenten, waterschappen, provincies en rijk waarin concrete acties en doelen zijn benoemd. Het plan moet er toe leiden dat Nederland in 2050 klimaatrobuust is ingericht.

Wat gaan we daar voor doen?

Met uitvoering van het Gemeentelijk Rioleringsplan (GRP) beschermen we de volksgezondheid, beperken we overlast en hinder, voorkomen we schade en het sparen we het milieu.

- We nemen in 2021 verschillende maatregelen die inspelen op de klimaatverandering.
- In Hardenberg-centrum zijn dit o.a. de werkzaamheden rond het Israël Emmanuel plein. Het klimaatrobuust maken van de Molstraat, de Clemmestraat en het Spindeplein staat eveneens geprogrammeerd.
- Binnen een provinciaal innovatief programma vindt er onderzoek plaats naar de mogelijkheden van het verduurzamen van de rioolinstallaties in het buitengebied.
- In Balkbrug verlengen we vooruitlopend op de reconstructiewerkzaamheden de rioolpersleiding rondom de aanleg van de tunnel.
- In Balkbrug wordt tevens een stuw aangelegd voor het beheersen van overlast bij extreme neerslag.
- In een eerste proefgebied in het buitengebied wordt het hemelwater afgekoppeld van de drukriolering.

Wat hebben we daar in 2021 voor gedaan?

In 2021 hebben we de Burgemeester van Riemsdijkstraat heringericht. Hier hebben we o.a. infiltratierolering aangelegd. In de Johan Clemmestraat zijn deze werkzaamheden gestart en nagenoeg afgerond.

In het programma Vitaal Hardenberg schreven we dat het bestemmingsplan voor het gebied rond De Spinde in december is vastgesteld. De herinrichting van de Helfrichstraat en Emmanuelplein combineren we met de uitvoering van de plannen voor De Spinde. In de plannen zijn klimaatrobuuste maatregelen opgenomen.

Bij het verleggen van de persleiding in Balkbrug was het de bedoeling om 'werk met werk' te maken. Bij de nadere uitwerking bleek het echter efficiënter te zijn om de werkzaamheden aan de persleiding aansluitend te laten plaats vinden aan de werkzaamheden van de tunnel. In de tweede bestuursrapportage hebben we daarom voorgesteld het bijbehorende budget door te schuiven naar 2022.

De voorbereidingen voor de aanleg van de stuw in Balkbrug zijn in volle gang. De start van de realisatie is voorzien in februari 2022. De werkzaamheden zullen nog voor de zomer van 2022 worden afgerond.

Het afkoppelen van hemelwater in het buitengebied was een onderdeel van de klimaatagenda die begin 2021 door de raad is verworpen. We onderzoeken nu of het mogelijk is om deze regeling te positioneren binnen het uitvoeringsprogramma DPRA en het GRP 2023-2027. Dit GRP is één van de programma's die voortvloeien uit de onlangs door de raad vastgestelde omgevingsvisie.

Middelen

Bedragen x € 1.000	Begroting primitief	Begroting na wijziging	Jaarrekening	Vershil
Baten				
2.1 Duurzaamheid en milieu	0	635	662	27
2.2 Afvalverwijdering/verwerking	6.553	7.049	6.904	-145
2.3 Riolering en waterzuivering	6.967	7.721	7.905	185
Totaal Baten	13.520	15.405	15.472	67
Lasten				
2.1 Duurzaamheid en milieu	-2.280	-3.206	-2.689	517
2.2 Afvalverwijdering/verwerking	-5.480	-5.531	-5.420	111
2.3 Riolering en waterzuivering	-5.173	-5.420	-5.393	27
Totaal Lasten	-12.933	-14.156	-13.502	654
Saldo				
2.1 Duurzaamheid en milieu	-2.280	-2.571	-2.027	544
2.2 Afvalverwijdering/verwerking	1.073	1.519	1.485	-34
2.3 Riolering en waterzuivering	1.794	2.301	2.513	211
Totaal Saldo	587	1.249	1.970	721

4.3 Landelijk Hardenberg

In Hardenberg bouwen we aan een toekomstbestendig en leefbaar landelijk gebied. We koesteren onze agrarische ondernemers, de natuur en de recreatiemogelijkheden. We willen klaar zijn voor toekomst. Onze focus ligt daarbij op ontwikkeling, innovatie en verandering.

Landbouw en agribusiness

De agrarische sector bevindt zich in een transitie waarbij het denken in termen van groei geleidelijk schuift naar een denken over verbetering van kwaliteit, oriëntatie op de markt en het voldoen aan maatschappelijke vraagstukken. Voor deze transitie is het van belang dat de netwerken, toegang tot kennis, talent, financiële middelen en hardware op orde zijn.

Ondernemers worden daarnaast geconfronteerd met vragen naar lokaal geproduceerd voedsel en authentieke mogelijkheden voor vrijetijdsbesteding. Lokaal draagvlak voor de agrarische bedrijfsvoering is niet meer altijd vanzelfsprekend. We stimuleren de dialoog tussen ondernemers en diverse maatschappelijke organisaties en dragen bij aan de ontwikkeling van verdienmodellen en regionale samenwerkingsprojecten. We besteden specifieke aandacht aan de mogelijkheden die vrijkomende agrarische bedrijfsbebouwing biedt voor het vestigen van nieuwe bedrijvigheid in het buitengebied. Met de aanleg van glasvezel is dit kansrijker geworden. Dit biedt de mogelijkheid om, als tegenprestatie, oude schuren te laten slopen en andere investeringen te doen in de ruimtelijke kwaliteit.

Wat gaan we daar voor doen?

We stimuleren een innovatieve en omgevingsgerichte agro- en foodsector, in samenwerking met partners.

- Wij faciliteren innovatie en het tot stand komen van cross-overs met andere sectoren en partijen, onder meer door de samenwerking met het Ondernemershuis voor het Vechtdal en Kennispoort van de regio Zwolle.
- We ondersteunen innovatieve projecten en kennisuitwisseling op het gebied van kringlooplandbouw, opwekking van duurzame energie op agrarische bedrijven, bodemgezondheid en biomassa.
- We stimuleren verbreding van de agrarische sector door innovatieve projecten en kennisontwikkeling te ondersteunen op het gebied van regionale ketens voor de productie, verwerking en consumptie van voedsel, natuurinclusieve landbouw en de dialoog tussen agrarische sector en de maatschappij.

Wat hebben we daar in 2021 voor gedaan?

- Door het Ondernemershuis zijn bijeenkomsten georganiseerd met ondernemers en betrokken organisaties over waardecreatie op het erf. Voor het project "Verrukkelijk Vechtdal" (cross-over met VTE) wordt verwezen naar de tekst over vrijetijdseconomie.
- Innovatieve projecten zoals de proeftuin regeneratieve landbouw zijn ondersteund.
- Samenwerkingsinitiatieven op het gebied van groen gas door mestvergisting zijn verkend.

We streven naar behoud van een gevarieerd en aantrekkelijk landschap en voeren een actief beleid om de zorg en waardering voor onze natuur te vergroten.

- Agrarische ondernemers die binnen hun bedrijfsvoering de zorg voor biodiversiteit en landschap willen versterken, kunnen gebruik van bedrijfsspecifiek advies.
- Biodiversiteit begint bij een gezonde bodem. Agrarische ondernemers die hiervan gebruik maken, kunnen deelnemen aan een kennisprogramma over de verbetering van het bodemleven.
- We spelen in op de mogelijkheden voor agrarisch of particulier landschapsbeheer door nieuwe aanvragen in behandeling te nemen voor groene diensten.
- Met de diverse betrokken partijen verkennen we hoe de omstandigheden voor boerenlandvogels verbeterd kunnen worden.
- Om burgerinitiatieven en investeringen van ondernemers in de biodiversiteit te ondersteunen, voeren we de subsidieregeling Zorg en waardering voor natuur uit.
- We zorgen voor een actieve en herkenbare communicatie over het belang van de biodiversiteit, met daarbij aandacht voor wat de gemeente Hardenberg hieraan doet en wat de inwoners en ondernemers zelf kunnen doen.

Wat hebben we daarin 2021 voor gedaan?

- In 2021 zijn initiatieven ondersteund op het gebied van biodiversiteit. Aanvragen zijn gehonoreerd van enkele vrijwilligersorganisaties, van een school, een zorginstelling en van een recreatiebedrijf.
- Een nieuwe ronde groene diensten, waarbij nieuwe aanvragen voor subsidies voor particulier landschapsbeheer in behandeling worden genomen, is voorbereid maar nog niet van start gegaan, aangezien de nieuwe dienstenbundel voor Overijssel wat langer op zich heeft laten wachten. Bij de voorbereiding stond de versterking van biodiversiteit en de aandacht voor boerenlandvogels centraal.
- Via eigen communicatie op sociale media en in Kijk op Hardenberg en via de Groene Loper Vechtdal is aandacht besteed aan het belang van biodiversiteit en hoe inwoners en ondernemers hier zelf aan kunnen bijdragen.

We spelen in op burgerinitiatieven voor versterking van de vitaliteit van de kleine kernen en het versterken van de plattelandseconomie.

- Om het buitengebied leefbaar te houden, zijn initiatieven van ondernemers en inwoners essentieel. Daarom nemen we deel aan het Europese Leader programma. Daarbinnen zijn bijdragen aan lokale initiatieven mogelijk met behulp van Europese en provinciale middelen, als de initiatiefnemers en de lokale overheid ook bijdragen.

Wat hebben we daar in 2021 voor gedaan?

In 2021 zijn de volgende Leader projecten ondersteund:

- Vecht Floot, een samenwerkingsproject voor verhuur van elektrisch aangedreven vaartuigen.
- Vechtdal Proef, een samenwerkingsproject voor recreatieve arrangementen.
- De Trailer, een rijdend leslokaal voor innovatief praktijk onderwijs van het Zone.college.
- Boer-inn, een recreatief concept op basis van circulaire economie.
- 167 kilometer, een samenwerking rond de grensoverschrijdende fietsverbinding langs de Vecht.

Openbaar groen en openluchtrecreatie

We beheren en onderhouden het openbaar groen op een ecologisch verantwoorde manier, met aandacht voor biodiversiteit.

Daarnaast voeren wij dit beheer en onderhoud uit met inzet van medewerkers met een SW-status (Sociale Werkvoorziening) en met een doelgroepenregistratie.

De aanwezigheid van de eikenprocessierupsen geeft bij onze inwoners en bezoekers veel overlast. Daarom krijgt een adequate bestrijding nog steeds zeer veel aandacht. Een bestrijding op ecologisch verantwoorde wijze is nog volop in onderzoek. De gemeente Hardenberg volgt dit en werkt hier ook zoveel mogelijk aan mee.

Op lange termijn is deze plaag alleen onder controle te krijgen door volop in te zetten op biodiversiteit.

Wat gaan we daar voor doen?

We zorgen voor ecologisch bermbeheer en maken van bermmaaisel een grondstof.

- We gaan door met de pilot Berm zoekt Boer.
- We doen mee met het vervolg van het project Verwaarden Bermgras in de regio Zuid West Drenthe.

Wat hebben we daar in 2021 voor gedaan?

1. We hebben een begin gemaakt met het opstellen van een ecologisch bermbeheerplan en hebben hiervoor een subsidie aangevraagd.
2. De pilot Berm zoekt Boer is voortgezet. Maaisel van bermen en sloten hebben we toegepast voor bodemverbetering in samenwerking met lokale agrariërs.
3. Onze deelname aan het project Verwaarden Groene Reststromen van de GebiedsCoöperatie ZuidWest Drenthe is bevestigd met de ondertekening van een gezamenlijke intentieovereenkomst. Doel van dit project is om uiterlijk in 2025 de regionale verwerking te realiseren van bermgras tot Groen Gas, met als bijproduct een veenvervanger voor de bereiding van potgrond.

We bevorderen de biodiversiteit van openbaar groen.

- We maaien de bermen selectief.
- In samenwerking met inwoners worden (net als vorig jaar) pluktuinen geïnitieerd binnen het openbaar groen.

Wat hebben we daar in 2021 voor gedaan?

Als onderdeel van het plan voor een natuurlijke bestrijding van eikenprocessierups, hebben we met verschillende plaatselijke belangen plannen gemaakt en uitgevoerd voor inzaai van kruidenmengsels en aanplant van bloembollen in de omgeving van eikenbomen.

We behouden een groene omgeving.

- We leggen een tiny forest aan.
- Overmatige wortelgroei geeft schade aan particuliere eigendommen langs de Kanaalweg-west en de Koningsvaren. In overleg met bewoners worden plannen gemaakt om deze overlast te verminderen.
- Er ligt een wens vanuit de omgeving voor een plan van aanpak voor het park bij het voormalige gemeentehuis in Dedemsvaart.
- Met het verplaatsen van de rietkraag in het Vechtpark, kan het college tegemoet komen aan de wens van omwonenden.

Wat hebben we daar in 2021 voor gedaan?

1. We hebben de laatste van in totaal 4 Tiny Forests gerealiseerd. Daarmee is dit project, begonnen in 2019, voltooid.
2. Voor de Koningsvaren in Dedemsvaart is een plan uitgewerkt voor vervanging van de meest overlastgevende en schadeveroorzakende straatbomen. De kapvergunning is onherroepelijk, maar uitvoering in 2021 was niet meer haalbaar en is daarom doorgeschoven naar 2022.
3. De verplaatsing van de rietkraag in het Vechtpark is uitgevoerd. Ter compensatie is bij de monding van de Oude Radewijkerbeek in het Vechtpark een nieuwe rietbiotoop aangelegd.
4. De vervanging van de bomen langs de Kanaalweg West is doorgeschoven in verband met het onderzoek naar de oorzaken van de verzakkingsproblematiek langs het kanaal Almelo-de-Haandrik.

Bij het beheer en onderhoud van openbaar groen zetten we mensen met een SW-status of doelgroepenregistratie in.

Bij de afdeling Openbaar Gebied werken op dit moment gemiddeld 105 medewerkers met een SW-status (Sociale Werkvoorziening), voornamelijk in het beheer van het openbaar groen. Door de invoering van de Participatiewet in 2015 worden geen nieuwe mensen toegelaten tot de SW. We vervangen de vertrekkende SW-medewerkers door mensen met een doelgroepenregistratie. Met de uitstroom vanuit de SW wordt ook de SW-subsidie vanuit de Rijksoverheid beëindigd. Voor het inzetten van mensen met een doelgroepenregistratie krijgen we loonkostensubsidie, die deels de kosten dekt.

Wat wilden we in 2021 bereiken?

We vervangen de vertrekkende SW-medewerkers door mensen met een doelgroepenregistratie.

Wat hebben we daar in 2021 voor gedaan?

De uitstroom van de SW-collega's voor de komende jaren op basis van pensioenleeftijd is in beeld. Op basis van de verwachte uitstroom, hebben we in de begroting voor de komende jaren een bijdrage opgenomen. We hebben gekeken naar de inzet van mogelijke kandidaten vanuit de doelgroep. Ook zijn wervingsacties met advertenties en de inzet van het netwerk opgezet om nieuwe mensen te vinden. In de praktijk blijkt het vinden van de juiste mensen vanuit de doelgroep lastig te zijn.

Met de voor 2021 beschikbare gelden hebben we 5 nieuwe mensen met een doelgroepenregistratie een contract aangeboden als vervanging van de uitgestroomde collega's met een SW-status.

We beheren de gemeentelijke begraafplaatsen.

- We verzorgen het onderhoud van de gemeentelijke begraafplaatsen en zorgen dat er voldoende grafruimte beschikbaar is.
- We gaan door met bovengronds ruimen; als het grafrecht is vervallen wordt de grafsteen verwijderd.
- We zetten in op meer mogelijkheden voor maatwerk bij de uitgifte van graven en bieden meer verschillende mogelijkheden aan in de termijnen van grafrecht.
- We onderzoeken of uitbreiding van de begraafplaats Gramsbergen mogelijk is.

Wat hebben we daar in 2021 voor gedaan?

1. De regels voor de begraafplaats zijn in 2021 gewijzigd en opnieuw vastgesteld, met meer mogelijkheden bij uitgifte van graven.
2. Voor de begraafplaats van Gramsbergen monitoren we de begraafcijfers om te bepalen of er behoefte is aan uitbreiding van het aantal graven. Op basis van cijfers tot 5 jaar terug is die behoefte er wel, maar omdat er de laatste jaren een sterk dalende trend zichtbaar is, hebben we het zinvol geacht om het onderzoek nog wat langer door te laten lopen, alvorens een conclusie te trekken over de noodzaak van uitbreiding van de begraafplaats.

Recreatie en toerisme

Vrijtijdseconomie is hét visitekaartje voor de gemeente Hardenberg. Het zorgt voor een economische impuls en is een middel bij bredere vraagstukken zoals vestigingsklimaat, imago, leefbaarheid en voorzieningen. Dat de impact van vrijetijdseconomie op het leefklimaat groot is, wordt zowel voor bewoner als bezoeker in deze tijd van pandemie nog eens onderstreept. Juist nu wordt de waarde van de omgeving voelbaar. Daarmee is de vrijetijdseconomie van strategisch belang voor de vitaliteit van de regio.

De impact van maatschappelijke veranderingen, digitalisering en circulaire economie is groot. Dat vraagt om samenwerking. Inzet is om waardeketens in de vrijetijdseconomie te realiseren. Excellent in het eigen segment, maar tevens onderdeel van ketens waarin recreatieve beleving jaarrond tot meerwaarde wordt gebracht binnen een gezamenlijk duurzaam conceptueel model. Innovatie, kwaliteitsverbetering, (gekwalificeerd) personeel, een excellente klantreis en branding zijn daarbij belangrijke aandachtspunten en randvoorwaarden.

Onderdeel van de vrijetijdseconomie zijn ook de minder florerende vakantieparken. De parken aan de onderkant van de markt hebben een negatief effect op het imago van de gemeente als recreatiegemeente. Daarom heeft Hardenberg meegedaan aan een pilot project samen met de Vechtdalgemeenten en de provincie. Dit project heet Vitale Vakantieparken Vechtdal. Het jaar 2021 en volgende jaren, worden de jaren van de concrete verbetering van deze parken.

Wat gaan we daar voor doen?

We versterken de (verblijfs-)recreatieve functie van onze gemeente door te investeren in ondernemerschap, innovatie en internationalisering.

- We voeren activiteiten uit binnen het jaarprogramma 'Lange Termijn Agenda Gastvrij Hardenberg'. We faciliteren en stimuleren daarin samenwerking, kennisdeling, productontwikkeling, gastheerschap, innovatie en marketing & promotie.
- De Vechtdal visie met de programmalijnen wordt vertaald naar een programma-aanpak waarin de fysieke infrastructuur wordt verbeterd (w.o. varen, vissen, wandelen & fietsen), productontwikkeling plaatsvindt (Anjerpunten, Tien torens, Verrukkelijk Vechtdal next level, Zorgeloos Vechtdal, Buiten spelen), de bekendheid en het profiel wordt verbeterd (ontsluiten informatie, promotie, gastheren/-vrouwen). Ook wordt ingezet op toekomstbestendig ondernemerschap (bijv. circulair, innovatie, natuur inclusief, vitaliteit, hub, buitenlandse gasten).
- Vanuit vrijetijdseconomie sluiten we aan op de Regio Deal Zwolle: Human Capital Agenda.
- We zetten het project Digitalisering Regio Deal Zuid Oost Drenthe verder op.

Wat hebben we daar in 2021 voor gedaan?

- We hebben actief ingezet op accountmanagement/communicatie als onderdeel van het ondernemersloket.
- Het platform Gastvrij Hardenberg heeft het afgelopen jaar vooral ingestoken op kennisdeling (door nieuwsbrieven en opzet partnerportaal), aanjagen samenwerking middels de stimuleringsregeling en onderzoek naar seizoensverlenging.
- In 2021 zijn de programmalijnen Gastheerschap & Ondernemerschap en Zorgzaam & Gezond uit de Vechtdal Visie samen met organisaties en ondernemers nader uitgewerkt naar een programma aanpak voor de komende jaren. Dit traject is nog niet geheel afgerond.
- Vanuit de Human Capital Agenda is in 2021 de Stichting Vakschool 100% Gastvrij Vechtdal opgericht. Ambitie van de vakschool is om uit te groeien tot een toonaangevende organisatie als het gaat om het opleiden en bekwamen van professionals in de Horeca, Hospitality en Leisure branche. In totaal zijn 17 ondernemers inmiddels verbonden aan de Vakschool.
- Aan de workshops binnen het project Digitalisering Regiodeal Zuid Oost Drenthe hebben in totaal 46 bedrijven (waarvan 6 bedrijven uit Hardenberg) uit de betrokken gemeenten deelgenomen. De planvorming voor fase 2 heeft eind 2021 plaatsgevonden.

We zetten in op het versterken van de toeristische gastvrijheid, ons imago en promotie

- Ondersteuning Informatiepunt (IP) vanuit Gastvrij Hardenberg.
- We bieden actuele en toegankelijke informatie voor (potentiële) bezoekers van Hardenberg via de website Visit Hardenberg.
- Binnen het Vechtdal/Visit Oost voeren we de citymarketingstrategie Hardenberg uit.
- We zetten Hardenberg in de markt binnen de Vechtdal-campagnes.

Wat hebben we daar in 2021 voor gedaan?

- Met inachtneming van de coronamaatregelen is de informatieve functie door het IP vormgegeven.
- De website Visit Hardenberg (2021: 91.525 bezoekers) is ingezet om actuele informatie aan te bieden en spreading te bevorderen.
- Rekening houdend met de coronamaatregelen zijn de citymarketingstrategie en Vechtdal campagnes vormgegeven.
- In 2021 hebben 16 Vechtdal recreatieondernemers de cursus 'Gastheer van het landschap' afgerond. Op dit moment zijn 39 ondernemers gecertificeerd als gastheer/-vrouw van het Landschap Vechtdal.
- In 2021 is een rapport met aanbevelingen opgesteld met een visie op "Gastheerschap in het Vechtdal", op de onderdelen verwelkomen & ontzorgen en informatie & inspiratie. Het adviesrapport wordt in dit stadium besproken met o.a. stakeholders en ondernemers.
- Er is gestart met het project Merkontwikkeling Vechtdal waarbij met behulp van het verzamelen van SMART-data die relevante inzichten verschaffen, gezamenlijk met gebiedspartners het merk Vechtdal wordt aangescherpt.

We bevorderen de recreatieve mogelijkheden.

- We verbeteren de recreatieve mogelijkheden op en langs de Vecht en de Reest vanuit de Vechtdal visie en de netwerkorganisatie Ruimte voor de Vecht (inzet op projecten). Voor Ruimte voor de Vecht wordt samen met de gemeenten in het Vechtdal, de provincie, het waterschap en andere betrokken partijen uitvoering gegeven aan het Masterplan, waarin de thema's klimaatadaptatie & waterveiligheid, natuurontwikkeling & verbeteren biodiversiteit, verduurzaming van de landbouw & sociaaleconomische ontwikkeling en duurzaam gastheerschap & aantrekkelijke leefomgeving terugkomen. De komende jaren mede met een bijdrage vanuit de Regio Deal Zwolle.
- De vaarrecreatie wordt gestimuleerd door middel van het uitvoeringsprogramma Ruimte voor de Vecht.
- Aanvullende voorzieningen Passantenhaven Hardenberg (toilet en douchevoorziening, etc)
- Revisie van het fiets- en wandelnetwerk in Vechtdalverband (Hardenberg-Ommen-Dalfsen).
- Recreative ontsluiting vormgeven bij gebiedsontwikkelingen zoals Rheezermaten, Engbertsdijkvenen en Gramsbergen.

Wat hebben we daar in 2021 voor gedaan?

- Met een bijdrage vanuit de Regiodeal Regio Zwolle is gestart met een eerste inventarisatie van het huidige aanbod en de wensen ten aanzien van de gidsen in het Vechtdal. Op basis van conclusies en aanbevelingen wordt hier een vervolg aan gegeven.
- De haven in Hardenberg is dit jaar heringericht met uitbreiding van het aantal aanlegplaatsen en aanvullende voorzieningen voor vaarrecreanten.
- Binnen het uitvoeringsprogramma van Ruimte voor de Vecht, wordt uitvoering gegeven aan het stimuleren van de vaarrecreatie middels het project Varen op de Vecht.
- De revisie van het wandelnetwerk Vechtdal is in 2021 voltooid en het fietsnetwerk wordt begin 2022 afgerond.
- Met de uitvoer van de derde fase (Veldbrakenweg) is over de volle lengte van de Rheezermaten een nieuw fietspad aangelegd.
- Afgelopen jaar zijn we bezig geweest met de planvoorbereiding voor Vechtrijk Gramsbergen. Binnen dit project wordt een nieuwe haven voorzien in de Vecht. Ook worden er nieuwe recreatieve voorzieningen gerealiseerd, waaronder wandelpaden en speelvoorzieningen.

We stimuleren crossovers.

- Uitvoering van de bestuurlijke agenda Vechtdal, met de programmalijnen Verbindende Vecht, Beleefbaar Landschap en Zorgzaam & Gezond.
- We zetten verhaallijnen in om ons cultureel erfgoed tot leven te brengen.
- We stimuleren nieuwe product-markt-partner combinaties.

Wat hebben we daar in 2021 voor gedaan?

- De LEADER projecten Verrukkelijk Vechtdal en Zorgeloos Genieten zijn dit jaar afgerond. Met beide projecten is in het laatste jaar ingezet op kennisontwikkeling, aanbodontwikkeling en marketing. Voor beide projecten wordt gekeken naar een vervolg binnen de uitwerking van de programmalijn Zorgzaam & Gezond.
- Belangrijkste prioriteit in de lokale agenda van de Ommerschans is de ontwikkeling en opzet van een informatiecentrum. Meerdere varianten bleken niet haalbaar, onder andere bij de Veldzichthoeve. Er vindt nu een nadere oriëntatie plaats voor een nieuwe locatie. Verder wordt gewerkt aan productontwikkeling en is er een toekomstperspectief samenwerking marketing van de 7 koloniën opgesteld.
- De stimuleringsregeling Gastvrij Hardenberg is onder andere ingezet voor de projectaanvragen Vechtfloat, Toegankelijk Reestdal en Tijdreis van het Oerrund.

We werken samen met waterschap Vechtstromen en bewoners aan het project Vechtrijk Gramsbergen, met als doel herinrichting van de Vecht en de uiterwaarden bij Gramsbergen.

- In 2019 is de concept visie voor Vechtrijk Gramsbergen opgesteld. In samenwerking met inwoners van Gramsbergen en andere stakeholders is deze visie verder afgerond in een meer definitieve vorm. Na besluitvorming over de vormgeving en financiering van deelprojecten kunnen deze in 2021 in uitvoering gebracht worden.

Wat hebben we daar in 2021 aan gedaan?

Samen met het waterschap is een begin gemaakt met de uitwerking van de visie in een ontwerp voor de aanleg van een nevengeul en een insteekhaven en recreatief verblijfsgebied in de stadsrandzone langs de Vecht in Gramsbergen. Stadsbelang, groene groepen en belanghebbenden uit de recreatieve sector werken mee aan dit proces. Doel is het vaststellen van een definitief ontwerp in 2022 en realisatie in 2023. Het proces hiervoor ligt op schema.

We zorgen dat voor de 4 parken, die hebben meegedaan in de pilot Vitale Vakantieparken Vechtdal, een passende en duurzame oplossing komt, zodat deze parken een weer bijdragen aan een goed imago van Hardenberg als recreatiegemeente.

Het project vitale vakantie parken Vechtdal loopt komende jaren door. Voor de vier parken die deelnemen in de gemeente Hardenberg gaat het hierbij om twee sporen:

- 1) Voor twee parken moet de toekomststrategie in 2021 door de raad worden vastgesteld.
- 2) Voor twee parken volgt een implementatie van de door de raad vastgestelde strategie (eind 2020) van twee andere parken.

Wat wilden we in 2021 bereiken?

In het kader van de pilot Vitale vakantieparken zijn voor vier parken in de afgelopen periode analyses uitgevoerd, intensieve gesprekken geweest met de belanghebbenden en zijn adviezen uitgebracht door bureau ZKA Leisure Consultants. Onder meer door de coronamaatregelen is beperkt voortgang geboekt met het vaststellen van de strategie voor verschillende terreinen en/of de uitvoering daarvan. De uitvoeringsperiode van de subsidie van de provincie Overijssel is verlengd tot eind 2022.

Bij één van de parken is ondersteuning verleend bij het oprichten van de Vereniging van eigenaren, voor een tweede park is een subsidie voor fysieke recreatievoorzieningen in voorbereiding, voor een derde park is het toekomstperspectief vastgesteld en bij het vierde park is een financiële quick-scan uitgevoerd voor de transformatie.

Middelen

Bedragen x € 1.000	Begroting primitief	Begroting na wijzigingen	Jaarrekening	Vershil
Baten				
3.1 Landbouw en agribusiness	0	0	0	0
3.2 Openbaar groen en openluchtrecreatie	292	647	794	146
3.3 Recreatie en Toerisme	7	110	15	-95
Totaal Baten	298	757	809	51
Lasten				
3.1 Landbouw en agribusiness	-483	-288	-189	99
3.2 Openbaar groen en openluchtrecreatie	-3.283	-3.697	-3.706	-9
3.3 Recreatie en Toerisme	-228	-538	-388	150
Totaal Lasten	-3.993	-4.522	-4.283	240
Saldo				
3.1 Landbouw en agribusiness	-483	-288	-189	99
3.2 Openbaar groen en openluchtrecreatie	-2.991	-3.049	-2.912	137
3.3 Recreatie en Toerisme	-221	-428	-373	55
Totaal Saldo	-3.695	-3.765	-3.474	291

4.4 Ondernemend Hardenberg

In Hardenberg kunnen alle mensen de kans pakken om te werken en zich te ontwikkelen. We zetten ons ervoor in dat opleidingen aansluiten op de vraag van werkgevers. Ondernemers krijgen ruimte voor innovatie en groei. Daarbij hoort een uitstekende (digitale) bereikbaarheid.

We zijn realistisch. We weten dat er demografische en technologische ontwikkelingen, transities en maatschappelijke opgaven op ons af komen. Wat de impact hiervan is, is lastig te voorspellen. Daarom is het belangrijk dat we ons voorbereiden op het onzekere en onbekende. Samen met onze lokale en regionale partners werken we aan een vitale economie, voor nu en de toekomst.

Hierbij werken we aan de volgende speerpunten:

- Een antwoord vinden op de grote demografische ontwikkelingen: vergrijzing en een afnemende beroepsbevolking. Dit betekent dat de arbeidsproductiviteit omhoog moet. Innovatie is nodig om alle voorzieningen te kunnen blijven leveren, bijvoorbeeld in de zorg.
- Vergroten van de wendbaarheid en weerbaarheid van de beroepsbevolking. Veel banen op alle niveaus staan onder druk, zeker waar sprake is van vervanging door apparaten en algoritmes. De komende jaren verandert alleen al door de digitalisering 20% van de banen onherkenbaar. Dit betekent een grote opgave als het gaat om om- en bijscholing en een leven lang ontwikkelen. Beleid op de hardnekkige kern in het werklozenbestand zonder startkwalificatie blijft nodig en wordt steeds belangrijker. Gelet op de economische ambities is het zaak meer hooggekwalificeerd talent aan de gemeenten te binden.
- Vergroten van de wendbaarheid en weerbaarheid van de ondernemers. Technologie en de biowetenschap ontwikkelen zich razendsnel en zijn lastig voorspelbaar. Ondernemers moeten in staat zijn om op dergelijke ontwikkelingen in te kunnen spelen om bij de winnaars van de toekomst te blijven horen. Investerings in ondernemerschap, innovatie en internationalisering zijn nodig om de concurrentiekracht van de ondernemers in Hardenberg te verbeteren. Daarnaast werken we aan een economie die mede is gebaseerd op nieuwe waarden (groen en sociaal). I
- Het aantrekken en vasthouden van ondernemers en talent vraagt blijvende aandacht voor de attractiviteit van het vestigingsklimaat. Hardenberg moet haar werklocaties en haar centra op orde houden. Om talent en ondernemers aan Hardenberg te binden is integraal beleid nodig: Hardenberg dient deze doelgroepen te verleiden met een attractief woonmilieu, recreatieve mogelijkheden en kwaliteiten, cultuurklimaat en optimale fysieke en digitale bereikbaarheid.

Participatie en werkgelegenheid

Tot de komst van de Corona-crisis bestond ons uitkeringsbestand vooral uit mensen die moeilijk plaatsbaar zijn bij een werkgever. Naar verwachting zullen er vanwege de Corona-crisis ook mensen die voorheen makkelijk aan werk konden komen een beroep op gemeentelijke bijstand doen. Dit is sterk afhankelijk van de sector waarin ze werken.

We blijven erop inzetten om iedere inwoner die kan werken te begeleiden naar werk. Daarnaast kijken we (veelal in regionaal verband) hoe we de instroom als gevolg van Corona kunnen beperken of - indien dat niet kan - de periode in de bijstand zo kort mogelijk te houden. Dit doen we met name door (in samenwerking met bedrijfsleven, onderwijs en andere relevante partijen) om- en bijscholing zo makkelijk mogelijk te maken via onder andere het regionale ontwikkelfonds en een gratis aanbod vanuit verschillende onderwijsinstellingen (Regio-opleiders).

Daarnaast maken we kansen in de arbeidsmarkt zo veel als mogelijk transparant. De gemeente heeft hierin vooral een faciliterende en verbindende rol.

Wat gaan we daar voor doen?

We bevorderen zelfredzaamheid en participatie. Zo vinden meer mensen zonder werk een betere aansluiting tot de arbeidsmarkt.

- Inwoners kunnen een subsidie aanvragen vanuit het 'Pak je kans fonds' om aan de slag te gaan met hun eigen ontwikkelplan richting werk of participatie.
- Inwoners die kunnen werken, helpen we aan werk (Nieuw beschut werk, garantiebaan of regulier werk) en daarmee aan financiële zelfredzaamheid.
- Beschut werk
Gemeenten zijn verantwoordelijk voor het aanbieden van beschut werk aan mensen met een arbeidsbeperking die zeer veel begeleiding nodig hebben.
Via Larcom bieden we Nieuw Beschut Werk aan alle mensen met een dergelijke arbeidsbeperking (dus met of zonder formele Beschut werk-indicatie). Daarnaast zoeken we ook bij andere werkgevers de mogelijkheid tot het plaatsen van mensen met een beschut werk-indicatie. Daarmee wordt de kans op een passende plaatsing groter.
- Met het Ontwikkelfonds van de Human Capital Agenda werken we aan een leven lang leren.
- Statushouders vormen een groot deel van onze bijstandspopulatie. Vooruitlopend op nieuwe wetgeving die in 2022 van kracht gaat, nemen we als gemeente vast de regie. Daarbij begeleiden we statushouders naar fulltime-trajecten waarbij zij inburgeringslessen krijgen of werkzaam zijn.

Wat hebben we daar in 2021 voor gedaan?

- Het Pak je kans-fonds kent een looptijd van 2 jaar. Het jaar 2021 was het tweede jaar waarin inwoners een aanvraag konden doen voor een bijdrage uit het Pak je kans-fonds. Ook is in 2021 gestart met de evaluatie van het fonds. We meten zowel de resultaten van de deelnemers, als het effect van het fonds op het welbevinden van deelnemers. In het voorjaar van 2022 zal deze evaluatie worden opgeleverd.
- Begeleiding naar werk. We hebben 355 nieuwe plaatsingen naar werk (en scholingen) gerealiseerd:

• Werkervaringsplek :	111
• Regulier betaald werk:	112
• Scholing:	4
• Beschut werk:	13
• LKS dienstverband :	57
• Leer-werktrajecten:	5
Totaal	355
- Daarnaast hebben we nog 134 plaatsingen verlengd.
- Beschut werk: inmiddels zijn er 34 mensen in beschut werk geplaatst. Hiermee komen we boven de taakstelling van 30. Het lukt beter ook bij andere werkgevers plaatsingen te realiseren. Inmiddels hebben we bij verschillende werkgevers mensen (7) met een beschut werk indicatie geplaatst.
- Het ontwikkelfonds is regionaal een succes waarbij ook vanuit Hardenberg volop gebruik gemaakt van het ontwikkelfonds. Dit heeft (cijfers t/m november) geleid tot 133 aanvragen van individuele inwoners en 53 aanvragen van werkgevers. Hiervan zijn er 38 (ind.) resp. 36 (werkgever) toegekend, een deel is afgewezen en een deel is nog in behandeling.
- We hebben ingezet op de ondersteuning en ontwikkeling van statushouders met een grote afstand tot de arbeidsmarkt, zoals de inzet van begeleiding en werkervaring door Larcom, de inzet van extra Nederlandse lessen bij het Alfa College en stageplekken bij o.a. de kinderopvang scholen (voor vrouwelijke statushouders).
- Eind 2021 zijn we de Sociale Coöperatie Hardenberg gestart. Binnen de coöperatie kunnen inwoners met bijstand onder begeleiding het ondernemerschap uitoefenen. Na diverse informatiebijeenkomsten hebben we 13 kandidaten geselecteerd waarmee de coöperatie wordt gestart.

We willen een eenduidige benadering van werkgevers. Daarom geven we onder andere via het team Werk en Participatie, het Werkbedrijf Regio Zwolle en de één-werkgeversbenadering uitvoering aan de Participatiewet.

- We continueren onze dienstverlening in het regionaal Werkbedrijf Zwolle. Waar mogelijk zetten we in op doorontwikkeling om beter te voldoen aan de vraag van de werkgever en de mogelijkheden van onze inwoners.

Wat hebben we daar in 2021 voor gedaan?

Ook in 2021 hebben we volop meegewerkt aan de dienstverlening vanuit het regionaal werkbedrijf Zwolle. Naast deelname aan de corebusiness (werkgeversdienstverlening zitten we bestuurlijk in het DB en ambtelijk vooraan bij de doorontwikkeling van het werkbedrijf.

Bedrijven en ondernemers

Een vitale economie is een voorwaarde voor het welzijn van onze inwoners. Economisch perspectief leidt tot grotere financiële zelfredzaamheid en eigenwaarde en is daarmee een belangrijke factor als het gaat om het geluk van mensen. Door in te zetten op toekomstbestendige werkgelegenheid willen we dit veiligstellen, ook voor volgende generaties. Een vitale economie draagt bovendien bij aan levendige centra en wijken, aan een bloeiend verenigingsleven, aan ruimtelijke kwaliteit en biedt een oplossing voor een keur aan maatschappelijke vraagstukken. Wij willen bijdragen aan een economie waar de samenleving beter van wordt. Dit doen we in samenwerking met partners op lokaal en regionaal niveau.

Wat gaan we daar voor doen?

De gemeente Hardenberg versterkt haar economische structuur en verhoogt de ambitie.

- Met de Regio Zwolle werken we aan projecten die van belang zijn voor de regio, zoals het Ontwikkelingsfonds (Human Capital Agenda) en projecten op het gebied van bereikbaarheid, logistiek, E-commerce en internationalisering. Met de Regio Zwolle hebben we in 2020 een Regio Deal gesloten met de Rijksoverheid, voor de jaren 2020 tot en met 2023, voor totaal 22,5 mln rijksbudget en daarnaast publieke en private cofinanciering. Hierin realiseren we projecten binnen een viertal actielijnen, waarvan de actielijnen 1 en 2 zich met name richten op de economie en arbeidsmarkt.
  - o Actielijn 1: Economische structuurversterking door duurzaam groeien en circulair ondernemen van het MKB. Versterking van de concurrentiepositie van het MKB door deze bekwaam te maken in vernieuwde verdienmodellen en productie- en logistieke processen, met een zo'n klein mogelijke ecologische voetafdruk;
  - o Actielijn 2: Toekomstbestendig maken van de arbeidsmarkt (Human Capital Agenda). Balans brengen in de arbeidsmarkt door mensen werkzekerheid en ontwikkelingskansen te bieden en door het benutten van talenten van iedereen, door gericht te investeren in skills en vaardigheden van (potentieel) werkenden;
  - o De Actielijnen 3 en 4 van de Regio Deal Regio Zwolle richten zich op Evenwichtige groei van stad en platteland en klimaatoplossingen. Deze komen aan de orde bij Duurzaam en Landelijk Hardenberg, m.b.t. Ruimte voor de Rivier.

- Binnen de regio Dutch Techzone werken we met de gemeenten Hoogeveen, Coevorden en Emmen samen aan het versterken van de economische structuur. Dit doen we in vier clusters: HTSM (maakindustrie), nieuwe energie, chemie/biobased en logistiek. Als rode draad door de clusters loopt het cluster onderwijs/leerlijnen.
- Voor de periode 2020-2023 werken we samen met het Rijk, de provincie Drenthe en vijf andere gemeenten in de Regio Deal Zuid Oost Drenthe. Doel van de regiodeal is het versterken van de sociaaleconomische structuur van de regio. Hiervoor voeren we projecten uit binnen de pijlers werken, wonen en welzijn. De projecten worden gefinancierd met co-financiering door het Rijk (€ 20 miljoen), de provincie Drenthe (€ 10 miljoen) en de deelnemende zes gemeenten eveneens voor € 10 miljoen, zodat een gezamenlijk investeringsbudget ontstaat van € 40 miljoen. Hardenberg betaalt over een periode van vier jaar € 1.960.000 mee aan de Regio Deal. Om de Regio Deal te kunnen uitvoeren heeft de raad € 150.000 per jaar beschikbaar gesteld voor aanvullende ambtelijke capaciteit. Voor de jaren 2021-2023 is een bedrag van € 640.000 per jaar in de meerjarenbegroting opgenomen.
- De gemeente verkent vraaggestuurd samen met partners voor haar economische speerpunten (agro, maakindustrie en vrijetijdseconomie) een drietal hub's met als doel innovatie te bevorderen en samenwerking tussen bedrijven onderling en met kennis- en onderwijsinstellingen te stimuleren. Deze hub's dienen publiek-privaat te worden gefinancierd en ook vanuit Regiodeals worden hiervoor gelden aangewend.

Wat hebben we daar in 2021 voor gedaan?

De Regio Deal Regio Zwolle is eind 2020 ondertekend. Het jaar 2021 is vooral benut om voor alle projecten de (co)financiering op orde te krijgen. Voor meer informatie over de voortgang van de Regio Deal: <https://regiozwolle.info/wp-content/uploads/2021/12/Nieuwsbrief-Regio-Deal-Regio-Zwolle-nummer-2-november-2021.pdf>.

Wij hebben geïnvesteerd in de projecten:

- Future Farm: Kennis en Innovatiehub circulaire rundveehouderij; actielijn 1.
- Dutch Circulair Polymer Valley; actielijn 1.
- Toekomstbestendige Arbeidsmarkt Regio Zwolle, HCA; actielijn 2.
- Project Brede Welvaart in het Vechtdal; actielijn 4.

Voor Dutch TechZone is in 2021 een nieuwe economische strategische koers opgesteld en daarbij is de samenwerking geëvalueerd en daarna verlengd.

Regio Deal Zuid- en Oost- Drenthe is een triple helix samenwerking tussen vijf Drentse gemeenten (Aa en Hunze, Borger-Odoorn, Coevorden, Emmen, Hoogeveen) en Hardenberg, de provincies Drenthe en Overijssel en het Rijk, als ook onderwijsinstellingen en ondernemers. Er wordt een groot aantal projecten ontwikkeld, in een drietal pijlers: Werken, Wonen en Welzijn. Voor Hardenberg zijn enkele specifieke projecten te benoemen:

Voor werken zijn dat: IQ BLVD, Fablab Hardenberg en Bouwen aan mensen.

Voor Wonen is dat: Proeftuin Norden.

Voor Welzijn zijn dat: Gezinscoaches, Kansen4Kinderen en Jeugdhulp gewoon dichtbij.

In 2021 is Future Farm opgericht en zijn projecten voor de agrarische sector opgezet. Eind 2021 zijn de resultaten geëvalueerd.

Voor de IQ BLVD is in 2021, samen met 15 hoogwaardige maakbedrijven, een subsidie van € 3 miljoen gereserveerd en zijn de eerste stappen gezet voor de realisatie. In 2021 heeft een eerste verkenning plaatsgevonden.

De stichting is opgericht, het bestuur is geïnstalleerd, de directeur en een deel van het team zijn aangesteld, de huisvesting is geregeld en met de deelnemers en partners is de agenda gezet.

In 2021 is de vakschool 100% gastvrij opgericht, waaraan 17 bedrijven meedoen. Eveneens heeft de verkenning plaatsgevonden van de vrijetijdssector, deze twee initiatieven samen zullen in 2022 tot verdere clustervorming (hub) verkend worden.

De gemeente streeft naar een ontwikkeling met oog voor (verbetering van) kwaliteit op de lange termijn. Het ondersteunen en begeleiden van de ondernemers blijft een speerpunt. Daarnaast is de opgave het verleiden en aantrekken van (jong) talent en het verkrijgen van goed, gekwalificeerd personeel.

- We werken samen met onder andere Startershuis Doen, Ondernemershuis voor het Vechtdal, Vechtdal Projecten, Projectbureau Doen, het Regionaal Techniek Centrum en regionale kennis- en innovatie-instellingen aan het versterken van het ondernemersklimaat en de economische structuur en het verkrijgen van goed, gekwalificeerd personeel.
- Binnen de Regio Zwolle is een Ontwikkelfonds (uitwerking van Regio Deal Regio Zwolle: Human Capital agenda) opgericht. Voor de komende drie jaar worden hieruit tenders opengesteld om met opleidingen de regionale arbeidsmarkt wendbaar en weerbaar te maken. De gemeentelijke bijdrage (€ 1,80 per inwoner voor de periode van 5 jaar) wordt gedekt vanuit de middelen Economie.
- We stellen samen met het bedrijfsleven en onderwijsinstellingen een gemeentelijke human capital agenda op, waar ook het actieplan werk (met als doel het aantrekken en behouden van jong arbeidspotentieel) onderdeel van uitmaakt. In 2021 gaan we aan de slag met de uitvoering van de HCA.

Wat hebben we daar in 2021 voor gedaan?

- Vanuit het Ondernemershuis voor het Vechtdal, waar de gemeente subsidie aan verleend, zijn circa 90 ondernemers ondersteund op het gebied van de doorontwikkeling van hun onderneming, innovatie en internationalisering. Ook zijn enkele ondernemersevents georganiseerd op het gebied van circulariteit. Vanuit het Startershuis Doen is een grote groep (pré)starters ondersteund in hun ontwikkeling van hun eigen onderneming. Ondernemershuis en startershuis hebben gezamenlijk een nieuwe aanpak voor startups en scale-ups ontwikkeld, waarmee de economische dynamiek in Hardenberg kan worden vergroot.
- Deltion College, Windesheim, Alfa College en stichting Ondernemershuis werken samen om studenten binnen de Hardenbergse bedrijven werkervaring op te laten doen. De gemeente ondersteunt het Regionaal Techniek Centrum (RTC) bij hun bijdrage aan de uitvoering van de Human Capital Agenda uit de economische koers van de gemeente. Een gedeelde visie en een hechtere samenwerking tussen de ruim honderd RTC lid-bedrijven zal resulteren in een sterke bijdrage op 'leven lang leren' van het personeelsbestand van deze bedrijven in de regio. Een professionalisering van de organisatie en het onderwijs draagt bij aan het afleveren van vakmensen aan de arbeidsmarkt.
- Het Ontwikkelfonds is regionaal een succes waarbij ook vanuit Hardenberg volop gebruik van wordt gemaakt. Dit heeft (cijfers tot en met november 2021) geleid tot 133 aanvragen van individuele inwoners en 53 aanvragen van werkgevers. Hiervan zijn er 38 aan individuele inwoners toegekend en 36 aan werkgevers. Een deel van de aanvragen zijn afgewezen en een deel is nog in behandeling.
- Op 6 juli 2021 is de Human Capital Agenda Gemeente Hardenberg 2021 - 2024 vastgesteld door het College. Er is gestart met de uitvoering.

De kern Hardenberg behoudt haar regionale streekfunctie.

- We voeren de ruimtelijk economische ontwikkelagenda uit ter versterking van de streekfunctie van de kern Hardenberg.
- Bedrijvigheid met een regionale uitstraling concentreren we bij uitstek in de kern Hardenberg. Dedemsvaart is aanvullend aan de kern Hardenberg.
- We zorgen voor marketing en promotie van de vestigingsmogelijkheden, onder meer door digitale nieuwsbrieven en netwerkevenementen (indien de COVID-19 maatregelen dat toelaten).

Wat hebben we daar in 2021 voor gedaan?

- Medio 2021 is de Omgevingsvisie Landstad Hardenberg vastgesteld. Hiermee is de ambitie een Streekfunctie 2.0 te realiseren vastgesteld. In 2021 dienden zich verschillende bovenlokale trajecten aan waarin we de streekfunctie van de kern Hardenberg moesten veiligstellen om deze te kunnen realiseren. Er is in 2021 ingezet op de lobby om de streekfunctie van Hardenberg zowel in de nieuwe Omgevingsvisie van provincie Overijssel een plek te geven, als ook in de Verstedelijkingsstrategie die met Regio Zwolle wordt opgesteld. Eind 2021 is Hardenberg in de concept Verstedelijkingsstrategie aangewezen als "Middelgrote kern met een warm hart" waar ruimte is voor groei; In de concept Omgevingsvisie wordt de streekfunctie van Hardenberg inmiddels genoemd. Verdere uitwerking en vaststelling van beide documenten is voorzien in 2022 en 2023. Het goed op de kaart zetten van Hardenberg als streekcentrum met een bijzondere ligging op het kruispunt van verbindingen richting Zwolle, Twente, Drenthe/Groningen blijft komende tijd aandacht vragen.
- In 2021 hebben diverse lokale bedrijven hun onderneming uitgebreid. We hebben meerdere locaties verworven, deze uitbreidingen en verwervingen zijn in lijn met de programmeringsafspraken, die de regio West-Overijssel heeft gemaakt met de provincie Overijssel.
- Voor een goede dienstverlening is het stroomlijnen van de informatievoorziening van essentieel belang. Het accountmanagement, bedrijvenloket en bedrijvenserviceteam zijn voorbeelden die hieraan bijdragen. Om bedrijven te informeren en te inspireren is de site <https://ondernemeninhardenberg.nl/> en een app gebouwd.

We zorgen voor vestigings- en uitbreidingsmogelijkheden voor Hardenberg en Dedemsvaart.

- Binnen de regio West-Overijssel zijn in juni 2019 nieuwe regionale afspraken gemaakt over de programmering van de bedrijventerreinen. Deze afspraken hebben geleid tot nieuwe uitbreidingsmogelijkheden.
- In 2020 is de herziene Bedrijventerreinvisie vastgesteld door de raad. In 2021 geven we verder uitvoering aan dit beleid.
- De gemeente faciliteert en ondersteunt nieuwe vestigingen en uitbreidingsplannen, onder andere door de inzet van het bedrijvenloket, het bedrijvenserviceteam, accountmanagement en nieuwe diensten zoals bereikbaarheid via Whatsapp.

Wat hebben we daar in 2021 voor gedaan?

- Op basis van de programmeringsafspraken, die in 2019 zijn gemaakt, zijn projectteams opgestart met het doel om de bedrijventerreinen Heemserpoort en Broeklanden Zuid fase 2 te ontwikkelen. Daarnaast is de onderhandeling gestart voor de aankoop van gronden voor de uitbreiding van het bedrijventerrein Rollepaal in Dedemsvaart. Met diverse ondernemers hebben inmiddels gesprekken plaats gevonden over hun concrete belangstelling voor de uitbreiding van dit bedrijventerrein. Op ambtelijk niveau is gestart met de evaluatie van de in 2019 gemaakte programmeringsafspraken. Op basis van de planning van de evaluatie vindt in 2022 bestuurlijke besluitvorming plaats over het vervolg op de bestuurlijke programmeringsafspraken.
- In 2021 is gestart met de ontwikkeling van de Bedrijventerreinenstrategie Hardenberg 2022-2027. De bedrijventerreinvisie wordt in 2022 voor besluitvorming aangeboden aan de raad.
- De gemeente faciliteert en ondersteunt nieuwe vestigingen en uitbreidingsplannen, onder andere door de inzet van het bedrijvenloket, het bedrijvenserviceteam en accountmanagement.

We gaan structurele leegstand in de centra van de grote kernen gezamenlijk met andere partijen tegen, bijvoorbeeld door het gebruik van leegstaande panden voor andere functies mogelijk te maken. Verbetering blijkt uit afname van de leegstand.

- Bedrijventerreinen: hergebruik van leegstand en vrijkomend vastgoed willen we stimuleren. Hiervoor willen we een vitaliteitsfonds inrichten. Dit is uitgewerkt in de Bedrijventerreinvisie.
- Detailhandel: we voeren het uitvoeringsprogramma uit dat hoort bij de Detailhandelstructuurvisie. Hierin is specifieke aandacht voor Hardenberg, Dedemsvaart en de grotere kernen. Voor de centra van Hardenberg en Dedemsvaart voeren we de meerjarige actieprogramma's uit.

Wat hebben we daar in 2021 voor gedaan?

- In 2021 is gestart met de ontwikkeling van de Bedrijventerreinvisie Hardenberg 2022-2027. Hierin is de ambitie opgenomen dat in het kader van Toekomstbestendigheid van bedrijventerreinen het behoud en het verbeteren van huidige bedrijventerreinen van groot belang is. Voor een goede Toekomstbestendigheid is van belang dat leegstaand vastgoed op een goede nieuwe invulling krijgt. Initiatieven die bijdragen aan het op peil houden of verbeteren van de toekomstbestendigheid van bedrijventerreinen worden ondersteund.
- We voeren het uitvoeringsprogramma uit dat hoort bij de Detailhandelsstructuurvisie (DSV). Dat betekent dat er ook in 2021 weer verschillende subsidies zijn verstrekt om de diverse winkelcentra in de gemeente Hardenberg een impuls te geven. .

Evenementen zorgen voor economische spin-off, beleving, levendigheid, reuring en dynamiek, en leveren een bijdrage aan de attractiviteit van de regio Hardenberg.

- Voor de periode 2019-2022 is jaarlijks € 75.000 beschikbaar voor evenementen die zonder financiële ondersteuning niet door kunnen gaan. In 2019 bleek het goede aanbod aan evenementen en de behoefte aan subsidie groter, en is er voor 103.000 euro beschikt voor evenementen in 2020. In 2020 speelt evenwel corona de evenementen parten en kunnen veel evenementen niet doorgaan. Organisatoren hebben bericht gekregen dat we als gemeente in vertrouwen toch subsidiëren bij al gemaakte kosten. In 2020 passen we de subsidieregeling t.b.v. evenementen in 2021 beperkt aan, om een soortgelijke situatie te voorkomen. We vragen organisatoren om op voorhand na te denken over hoe omgaan met eventueel corona en mogelijke alternatieven. Daartoe houden we in 2020 een inspiratiesessie.

Wat hebben we daar in 2021 voor gedaan?

In 2021 was het organiseren van evenementen aanvankelijk beperkt mogelijk door de coronamaatregelen. We hebben per evenement gezorgd voor maatwerk en flexibiliteit bij de subsidieverlening. Organisaties hebben creatief ingespeeld op de corona situatie. Enkele voorbeelden van geslaagde evenementen: de Zomermarkten, Rock Your Boots, een Game Event voor jongeren en nieuwe evenementen zoals de SIMAC Ladies Tour waardoor Hardenberg een hele dag op RTV Oost en Eurosport te zien was, Internationale dagen, de Hapjesdag, de Moonlight Shopping. Ook de drie promotiestichtingen hebben hun activiteiten in 2021 zoveel mogelijk waargemaakt.

Onderwijshuisvesting

Het Integraal Huisvestingsplan (IHP) et basisonderwijs wordt periodiek geactualiseerd. Samen met de schoolbesturen passen we het IHP regelmatig aan. Dit doen we op basis van nieuwe prognoses voor de leerlingenaantallen, onderwijskundige ontwikkelingen, veranderende duurzaamheidseisen en ontwikkelingen in de markt. Voor het voortgezet onderwijs willen we naar een soortgelijke werkwijze toe. Terwijl de cyclus van planvorming en -bijstelling doorloopt worden projecten ten uitvoer gebracht.

Wat gaan we daar voor doen?

We geven uitvoering aan de gemeentelijke zorgplicht voor de onderwijshuisvesting.

- Een van de belangrijkste aandachtspunten voor de onderwijshuisvesting is de uitbreiding van de capaciteit voor het basisonderwijs in Marslanden. In het verlengde van de toename van het aantal woningen groeit het aantal basisschoolleerlingen in dit deel van de gemeente. In samenwerking met de relevante schoolbesturen willen we op een passende manier voorzien in deugdelijke en duurzame onderwijshuisvesting. In 2021 zetten we stappen in de voorbereiding hiervan.
- Een tweede aandachtspunt is de gezamenlijke nieuwbouw voor GBS Albertus Risaeus en de OBS Baalder.
- Ook in Balkbrug en Slagharen werken we aan een reorganisatie van het scholenbestand, door CBS Balkbrug en OBS Margriet gezamenlijk in één gebouw onder te brengen en door KBS De Kwinkslag en OBS De Regenboog bij elkaar te huisvesten.

Wat hebben we daar in 2021 voor gedaan?

Bij de lopende nieuwbouwprojecten brengen we basisscholen samen in één gebouw. Waar mogelijk geven we invulling aan de IKC-gedachte, de totstandkoming van Integrale Kind Centra. Dat betekent dat ook kinderopvangorganisaties nauw betrokken zijn bij de voorbereidingen. In 2021 is er door de schoolbesturen en -directies gewerkt aan het opstellen van onderwijskundige visies, die vervolgens vertaald gaan worden in programma's van eisen voor de te realiseren gebouwen. Ook de toekomstige samenwerking binnen deze gebouwen is daarbij nadrukkelijk een aandachtspunt.

In Slagharen hebben we onderzoek gedaan naar de locatie voor de nieuwbouw voor de basisscholen De Kwinkslag en De Regenboog. Dit heeft geresulteerd in een besluit om de nieuwbouw te realiseren op de bestaande locatie van de scholen.

In de loop van 2021 is de gemeentelijke ambitie geformuleerd om op diverse plekken in de gemeente meer woningen te gaan bouwen en het tempo van de woningbouw op te schroeven. Deze ambitie raakt ook de onderwijshuisvesting. De gevolgen worden nader in kaart gebracht.

We verbeteren de huisvesting van Praktijkschool Pro Hardenberg.

- Praktijkschool ProHardenberg heeft een gebouw dat kwalitatief en kwantitatief onder de maat is. Bestuur en directie roeien met de riemen die ze hebben, maar geven aan dat het steeds moeilijker wordt om passend onderwijs aan hun kwetsbare leerlingen te bieden. Het voortgezet onderwijs in de gemeente is over het algemeen behoorlijk gehuisvest; het gebouw van ProHardenberg is in dit licht duidelijk een dissonant. Een nieuw gebouw voor ProHardenberg, passend bij het toegenomen aantal leerlingen, is nodig.

Wat hebben we daar in 2021 voor gedaan?

In 2021 hebben we langs twee sporen gewerkt aan de voorbereiding van de toekomstige huisvesting van ProHardenberg. Ten eerste is er overleg gevoerd met de gezamenlijke besturen van de VO-scholen over de eventuele samenhang van het vraagstuk van de huisvesting van ProHardenberg met de overige ontwikkelingen binnen het voortgezet onderwijs. Daarnaast is in nauw overleg met het bestuur en de directie van ProHardenberg verkennend gezocht naar bestaande of nieuwe onderwijslocaties, waar ProHardenberg mogelijk gehuisvest zou kunnen worden. De noodzaak om binnen een niet te grote afstand van het station een geschikte plek te vinden beperkt het aantal opties nogal. In 2022 zullen beide sporen in combinatie naar verwachting leiden tot een koersbepaling.

Middelen

Bedragen x € 1.000	Begroting primitief	Begroting na wijzigingen	Jaarrekening	Verschil
Baten				
4.1 Bedrijven en ondernemers	311	1.127	336	-791
4.2 Onderwijshuisvesting	358	338	695	356
4.3 Participatie en werkgelegenheid	541	396	365	-31
4.4 Grondexploitatie	12.232	14.798	22.234	7.436
Totaal Baten	13.442	16.659	23.630	6.970
Lasten				
4.1 Bedrijven en ondernemers	-3.319	-4.570	-3.197	1.373
4.2 Onderwijshuisvesting	-4.766	-4.121	-4.813	-693
4.3 Participatie en werkgelegenheid	-12.942	-12.787	-12.434	353
4.4 Grondexploitatie	-12.168	-12.745	-19.122	-6.377
Totaal Lasten	-33.194	-34.222	-39.566	-5.344
Saldo				
4.1 Bedrijven en ondernemers	-3.008	-3.443	-2.860	583
4.2 Onderwijshuisvesting	-4.408	-3.782	-4.119	-336
4.3 Participatie en werkgelegenheid	-12.401	-12.391	-12.069	321
4.4 Grondexploitatie	64	2.053	3.112	1.059
Totaal Saldo	-19.753	-17.563	-15.937	1.626

4.5 Zo doen we dat in Hardenberg

In Hardenberg bedenken en doen we het samen met onze inwoners. We hebben daarbij oog voor de verscheidenheid aan kernen. We zijn bestuurlijk vernieuwend en hebben het vertrouwen dat de samenleving zelf voldoende krachtig en vitaal is. Wij spelen in op ontwikkelingen binnen en buiten onze regio. Hardenberg is een inclusieve gemeente waar iedereen kan meedoen.

Bestuur en bestuursondersteuning

In het coalitieakkoord 2018-2022 'verbindingen van betekenis' heeft de coalitie de wens uitgesproken dat de gehele gemeenteraad gezamenlijk tot de vorming van een raadsagenda komt. Een raadsagenda moet zorgen voor een meer initiërende en stimulerende rol voor de gemeenteraad. Op die manier plaatst de gemeenteraad zichzelf op enkele onderwerpen aan de voorkant van het proces in plaats van het college. Hierdoor kunnen alle partijen hun inbreng vergroten en meer ruimte bieden voor participatie van inwoners en/of overheid. Vanuit de raad is het onderwerp 'bestuurlijke vernieuwing' naar voren gebracht ter gedeeltelijke invulling van deze raadsagenda. Het coalitieakkoord gaat uitvoerig in op het belang om na te denken over de toekomstige verhouding van de lokale overheid ten opzichte van de samenleving en daarbij te investeren in nieuwe vormen van bestuur. Tegen deze achtergrond is in 2019 vanuit de gemeenteraad een werkgroep 'bestuurlijke vernieuwing' opgericht, waarin iedere raadsfractie vertegenwoordigd is. Vanuit het college maakt de burgemeester deel uit van deze werkgroep, aangezien de portefeuille 'bestuurlijke vernieuwing' bij de burgemeester is belegd. De werkgroep wordt ambtelijk ondersteund.

We investeren in nieuwe vormen van bestuur.

- De werkgroep 'bestuurlijke vernieuwing' onderzoekt in 2021 de mogelijkheden om aan te sluiten bij het VNG-programma 'Thorbecke 2024'. Vanuit dit programma wordt een toekomstverkenning gedaan rond lokale democratie en bestuur, vanuit de gedachte dat gemeenten transformeren naar een maatwerkdemocratie: een gemeentebestuur dat meebeweegt met de tijd. Waarbij ruimte is voor variatie. Het programma beoogt om projecten, experimenten en vergezichten voor de lokale democratie en bestuur te verzamelen en te ontwikkelen. Het programma start met vijf thema's: Digitale democratie, Directe democratie, Democratische schaal, Inclusieve democratie en Burgerbestuur. Voor elk thema biedt de VNG inzicht, inspiratie en ondersteuning.

Wat hebben we daar in 2021 voor gedaan?

In 2021 hebben we de Quick Scan Lokale Democratie laten uitvoeren. Deze Quick Scan maakt onderdeel uit van het programma "Democratie in Actie". Dit is een samenwerkingsprogramma van het ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties, de Vereniging van Nederlandse Gemeenten en de beroeps- en belangenverenigingen van raadsleden, griffiers, wethouders, gemeentesecretarissen en burgemeesters. Het programma richt zich op het versterken en vernieuwen van de lokale democratie, primair voor gemeenten en waar mogelijk ook voor provincies en waterschappen. De Quick Scan is een instrument om een 'foto' te maken van de lokale democratie. Dit beeld komt tot stand door de input van inwoners, raadsleden, collegeleden en ambtenaren op basis van een vragenlijst. De uitkomst is het startpunt om in gesprek te gaan over de lokale democratie. Daarna kunnen er samen stappen worden gezet om het democratische samenspel verder te versterken. Dat gebeurt aan de hand van een verbeteragenda.

Openbare orde en veiligheid

Binnen het veiligheidsbeleid kennen we inzet op een aantal vaste onderdelen zoals high impact crimes (gewelddelicten en woninginbraken), jeugd, AZC, overlast, handel in en gebruik van middelen en verkeersveiligheid. Daarnaast is er blijvende inzet voor de crisisorganisatie en inzet tijdens daadwerkelijke crises en calamiteiten; in de fysieke sfeer, in geval van besmettelijke ziekten en bij incidenten binnen het sociaal-maatschappelijk domein. Naast de reguliere werkzaamheden is in 2021 extra aandacht besteed aan de thema's jeugd en middelen, ondermijning en veilig buitengebied, en sociale veiligheid en zorg, maar ook aan andere zaken, zoals de coronapandemie, specifieke casuïstiek, en de verlenging van de bestuursovereenkomst voor het azc.

Inwoners ervaren een verbetering in de beleving en de veiligheid van hun woon- en leefomgeving.

- Binnen de gemeente vormen de verkoop en het gebruik van drugs een aanhoudend probleem. Om dit aan te pakken werken we samen met verschillende partijen. Om de samenwerking en informatievoorziening tussen de betrokken partijen op een goede wijze vorm te geven en te coördineren wordt hierbij gebruik gemaakt van de procesregisseur Jeugd.
- Vanuit het gemeentelijke ondermijningsbeeld en vanuit de regionale samenwerking binnen IJsselland werken we aan een concretere aanpak van ondermijning. De APV wordt in dit kader aangescherpt en de beleidslijn wet Bibob wordt geactualiseerd. Ook blijven we werken aan het versterken van bewustwording. Voor het verkrijgen van signalen en het bijeenbrengen van relevante informatie richten we een integrale werkgroep op. Daarnaast zetten we in op het vergroten van bewustwording en kennis van inwoners van de gemeente, met name in het buitengebied door middel van het project Veilig Buitengebied.
- Na het opdoen van de eerste ervaringen in 2020, zal de uitvoering van de wet verplichte geestelijke gezondheidszorg geëvalueerd en nader uitgewerkt worden. Ook zal aandacht besteed worden aan het opzetten van een gemeentelijke structuur voor buurtbemiddeling en zal er een beleidslijn opgesteld worden voor de toepassing van de bevoegdheden van de burgemeester op basis van de wet woonoverlast.
- We leggen de gemeentelijke toezicht- en handhavingstaken vast in het Vergunningverlening, Toezicht en handhaving Uitvoeringsplan 2021 (VTH-UP 2021). Deze baseren we op de Hardenbergse ambitie (VTH-beleid) en de beschikbare capaciteit. We zetten structureel in op de handhaving op recreatieparken.

Wat hebben we daar in 2021 voor gedaan?

- De procesregisseur Jeugd heeft de samenwerking en informatievoorziening op het gebied van de aanpak van jeugdproblematiek gecoördineerd en geprofessionaliseerd door de implementatie van een gezamenlijk registratiesysteem. Ook is er een convenant opgesteld waarin de samenwerking wordt vastgelegd (pas definitief in 2022). Het plan van aanpak RE-ACT is samen met de ketenpartners geïmplementeerd door interventies in te zetten en gebruik te maken van een nieuw opgezette overlegstructuur. Daarnaast is er gewerkt aan het maken van procesafspraken rondom het inzetten van bestuurlijke maatregelen met politie.
- In het kader van het thema 'aanpak ondermijning' is er een nieuwe beleidslijn art. 13b Opiumwet vastgesteld, hebben we deelgenomen aan een MMA-campagne en is er gewerkt aan een regionale beleidslijn voor de aanpak van mensenhandel. Deze zal in 2022 vastgesteld worden. Daarnaast is er een overleg geïnitieerd voor het ontvangen en wegen van ondermijningsignalen en zijn we aangehaakt bij het ondermijningscentrum IJsselland. Binnen dit overleg kan informatie met RIEC-partners gedeeld worden, zodat met de juiste informatie ondermijningszaken aangepakt kunnen worden. Ook hebben er enkele integrale controles plaatsgevonden en is het project Veilig Buitengebied verder uitgerold, waarbij er een samenwerkingsverband gesmeed wordt met ketenpartners om ondermijning tegen te

gaan. Als gevolg van de corona-beperkingen konden helaas niet alle geplande controles doorgaan. Dat geldt ook voor een aantal geplande bewustwordingsbijeenkomsten.

- In afstemming met de regiogemeenten, is de uitvoering van de wet verplichte geestelijke gezondheidszorg nader vormgegeven en geëvalueerd. Dit krijgt nog een vervolg, mede in de regionale agenda zorg & veiligheid waardoor de zorg- en veiligheidsketens nog beter op elkaar aangesloten worden.
- De toezicht- en handhavingstaken zijn uitgevoerd volgens het Vergunningverlening, Toezicht en Handhaving Uitvoeringsplan 2021 (VTH-up 2021). In 2021 is een integrale controle (politie en gemeente) voor een recreatiepark voorbereid. Vanwege de coronapandemie is deze actie niet uitgevoerd.

Dienstverlening en burgerzaken

Algemeen

Op het terrein van de dienstverlening zijn er allerlei ontwikkelingen. De huidige taken veranderen in complexiteit en die complexiteit zal alleen maar toenemen. Zo moet het team Publieksdienst zich meer gaan specialiseren in fraudepreventie en het verstrekken van een digitale identiteit aan de burger.

Binnen een paar jaar krijgen burgers de mogelijkheid om naast het verplichte paspoort/identiteitskaart ook een soort digitale identiteitskaart aan te vragen als vervanger van DigiD.

Corona en de dienstverlening

Ondanks de coronamaatregelen is de dienstverlening naar de inwoners gewoon doorgegaan. Er zijn landelijke maatregelen van kracht die wij uiteraard volgen. Wat betekent dat we zoveel mogelijk thuiswerken, de balies zijn ingericht op 1 ½ meter en er zijn kuchschermen geplaatst.

Om de reisbewegingen van onze inwoners zoveel mogelijk te beperken bieden wij de mogelijkheid om een aangevraagd reisdocument gratis thuis te bezorgen. Zo hoeft een inwoner maar een keer naar het gemeentehuis voor een reisdocument.

Tweede Kamerverkiezingen

Op 15 tot en met 17 maart 2021 hebben de Tweede Kamerverkiezingen plaatsgevonden. Door de coronamaatregelen hebben de verkiezingen verspreid over 3 dagen plaatsgevonden én kon er per brief worden gestemd. Dit heeft organisatorisch en in de voorbereidingen tot veel extra werk geleid, toch zijn de verkiezingen goed verlopen. Het opkomstpercentage was 82,75%. Hardenberg heeft meegedaan aan het experiment centrale stemopneming op één locatie, waarbij het tellen van de stemmen de dag na de verkiezingen in de Evenementenhal heeft plaatsgevonden.

Gemeenteraadsverkiezingen

Er is begonnen met de voorbereidingen voor de Gemeenteraadsverkiezingen 2022. Evenals bij de Tweede Kamerverkiezingen is er de mogelijkheid voor vervroegd stemmen (early voting).

Rijbewijzen

Ten opzichte van wat is begroot ligt het aantal uitgegeven rijbewijzen iets lager. Er zijn 7.272 rijbewijzen begroot, in werkelijkheid zijn er 6.804 uitgegeven, waarvan 640 als spoedaanvraag. Dit is een verschil van 468 en is te wijten aan de coronamaatregelen, omdat veel rijexamens niet door konden gaan.

Reisdocumenten

Ten opzichte van wat is begroot (5738) wijkt het totaal aantal uitgegeven reisdocumenten (6.359) wat af. We zien een verschuiving van het hoge aantal verwachte ID-kaarten voor personen van 14 jaar en ouder naar paspoorten en een hoger aantal aanvragen van ID-kaarten voor personen tot 14 jaar. De redenen daarvan zijn niet bekend.

Middelen

Bedragen x € 1.000	Begroting primitief	Begroting na wijzigingen	Jaarrekening	Vershil
Baten				
5.1 Bestuur en bestuursondersteuning	0	0	266	266
5.2 Openbare orde en veiligheid	340	327	510	183
5.3 Dienstverlening en burgerzaken	798	780	841	61
5.4 Algemene baten en lasten	418	4.762	861	-3.901
Totaal Baten	1.557	5.869	2.478	-3.391
Lasten				
5.1 Bestuur en bestuursondersteuning	-4.297	-4.338	-4.165	173
5.2 Openbare orde en veiligheid	-5.516	-5.496	-5.667	-172
5.3 Dienstverlening en burgerzaken	-2.197	-2.367	-2.381	-14
5.4 Algemene baten en lasten	-24.461	-30.147	-23.823	6.324
Totaal Lasten	-36.471	-42.348	-36.036	6.312
Lasten				
5.1 Bestuur en bestuursondersteuning	-4.297	-4.338	-3.899	439
5.2 Openbare orde en veiligheid	-5.176	-5.169	-5.157	11
5.3 Dienstverlening en burgerzaken	-1.399	-1.587	-1.539	48
5.4 Algemene baten en lasten	-24.043	-25.385	-22.962	2.423
Totaal Lasten	-34.915	-36.479	-33.558	2.921

5 Financiële verantwoording op programmaniveau 2021

De raad stelt de begroting vast. Met dit besluit wordt het college geautoriseerd om verplichtingen aan te gaan tot de in de begroting bedragen. De raad stelt de begroting vast op het niveau van de programma's. Dat wil zeggen dat het college de ruimte heeft om binnen de kaders van het programma te schuiven met budgetten. Daarbij wordt opgemerkt dat deze kaders zowel financieel als beleidsinhoudelijk zijn. Onderstaand wordt een samenvattend overzicht gegeven van de werkelijke baten en lasten van de programma's. Voorgesteld wordt om onderstaande bedragen voor de baten en lasten vast te stellen.

Bedragen x € 1.000	Baten	Lasten	Saldo
Programma			
Vitaal Hardenberg	25.900	-92.554	-66.654
Duurzaam Hardenberg	15.472	-13.502	1.970
Landelijk Hardenberg	809	-4.283	-3.474
Ondernemend Hardenberg	23.630	-39.566	-15.937
Zo doen we het in Hardenberg	2.476	-16.370	-13.895
Totaal van de programma's	68.286	-166.275	-97.989
Algemene dekkingsmiddelen en onvoorzien			
<i>Algemene Uitkering</i>	108.045		108.045
<i>Dividend</i>	6.092		6.092
<i>Lokale heffingen</i>	16.850		16.850
<i>Saldo financierings functie</i>	2		2
<i>Onvoorzien</i>			
Totaal algemene dekkingsmiddelen en onvoorzien	130.989		130.989
Overhead	2	-19.638	-19.636
Vennootschapsbelasting	0	0	0
Saldo van baten en lasten	199.277	-185.940	13.337
Mutatie reserves	7.079	-4.620	2.459
Resultaat	206.356	-190.560	15.796

6 Verplichte paragrafen

6.1 Lokale Heffingen

Inleiding en wettelijk kader

Lokale heffingen hebben tot doel dat de gemeente door het verwerven van eigen middelen dekking vindt voor haar uitgaven in het kader van de uitvoering van de gemeentelijke taken. De invoering, wijziging of intrekking van lokale heffingen gebeurt door middel van een door de gemeenteraad vast te stellen verordening. De belastingverordeningen 2021 zijn vastgesteld op 1 december 2020.

De lokale heffingen kunnen worden ingedeeld in algemene belastingen, bestemmingsbelastingen en retributies.

De algemene belastingen komen ten goede aan algemene middelen van de gemeente. Dit betekent dat de opbrengsten niet gelabeld zijn maar voor alle gemeentelijke taken en voorzieningen kunnen worden ingezet. De gemeenteraad bepaalt waarvoor. Onder de algemene belastingen vallen de onroerende-zaakbelastingen, de hondenbelasting, de parkeerbelasting, de forensenbelasting en toeristenbelasting.

Bestemmingsbelastingen zijn belastingen waarvan de opbrengsten zijn bestemd voor specifieke taken of voorzieningen met een duidelijk algemeen belang. De rioolheffing en de afvalstoffenheffing zijn bestemmingsbelastingen waarvoor geldt dat de gemeente niet meer mag heffen dan de kosten die zij voor de betreffende taak of voorziening maakt. Ook de bedrijveninvesteringszone (BIZ) valt onder de bestemmingsbelastingen. De belastingopbrengst wordt als subsidie uitgekeerd aan een door de ondernemers opgerichte uitvoeringsorganisatie.

Retributies worden geheven van personen aan wie de gemeente een specifieke dienst verleent die voor die persoon een individueel voordeel oplevert. De belangrijkste retributies zijn de leges: vergoedingen voor een bij de gemeente aangevraagde dienst als het aanvragen van een paspoort of een vergunning. Net als bij bestemmingsbelastingen mogen de retributies niet meer dan kostendekkend zijn. Hieronder vallen ook de marktgelden en lijkbezorgingsrechten.

De lokale heffingen vormen een belangrijk onderdeel van de inkomsten van gemeenten en zijn daarom een integraal onderdeel van het gemeentelijk beleid. De gemeente Hardenberg haalde in 2021 rond 18% van haar inkomsten uit lokale heffingen. In deze paragraaf informeren wij u over:

- De opbrengsten per heffing;
- De lokale lastendruk in vergelijking met omliggende gemeenten;
- De uitvoering van het kwijtscheldingsbeleid.

De opbrengsten per heffing

In de gemeente Hardenberg werden in 2021 verschillende belastingen geheven. In onderstaande tabel staat de begrote opbrengst 2021 (primair en na wijzigingen via bestuursrapportages) en de werkelijke opbrengst 2021.

Soort heffing	Begrote baten 2021	Begroot na wijziging	Werkelijk (incl. oninbaar)	Vershil
Onroerende-zaakbelastingen woningen	€ 6.612.000	€ 6.441.500	€ 6.485.659	€ 44.159
Onroerende-zaakbelasting niet woningen	€ 7.998.000	€ 8.297.500	€ 8.276.235	€ -21.265
Afvalstoffenheffing	€ 5.446.000	€ 5.495.900	€ 5.696.568	€ 200.668
Hondenbelasting	€ 201.000	€ 201.500	€ 206.020	€ 4.520
Rioolheffing	€ 6.927.000	€ 7.317.000	€ 7.343.902	€ 26.902
Forensenbelasting	€ 386.000	€ 385.500	€ 428.819	€ 43.319
Toeristenbelasting	€ 1.212.000	€ 1.212.000	€ 1.224.171	€ 12.171
Parkeerbelasting	€ 1.451.000	€ 1.191.170	€ 1.019.540	€ -171.630
Leges	€ 2.642.000	€ 3.339.340	€ 4.679.598	€ 1.340.258
Marktgelden	€ 54.000	€ 53.970	€ 27.318	€ -26.652
Lijkbezorgingsrechten	€ 522.000	€ 446.960	€ 398.453	€ -48.507
BIZ	€ 252.000	€ 171.000	€ 154.951	€ -16.049
Totaal	€ 33.703.000	€ 34.553.340	€ 35.941.234	€ 1.387.894

Beleid ten aanzien van de lokale heffingen

Het beleid met betrekking tot de tarieven van alle heffingen en daarmee de opbrengsten van de verschillende heffingen, is dat deze worden verhoogd met de inflatiecorrectie. Deze inflatiecorrectie bedroeg voor 2021 1,8%. Bij het voorstel bij de belastingverordeningen 2021 is aangegeven dat bij de hondenbelasting, de toeristenbelasting, de parkeerbelasting en enkele legestarieven hiervan is afgeweken. In onderstaande tabel worden de meest voorkomende tarieven voor 2021 vermeld.

Belastingtarieven 2021	
Ozb-tarief eigenaar woning	0,1118%
Ozb-tarief eigenaar niet-woning	0,3344%
Ozb-tarief gebruiker niet-woning	0,2834%
Vastrecht afvalstoffenheffing standaard	164,00
Vastrecht afvalstoffenheffing (hoogbouw en buitengebied i.v.m. ontbreken GFT-container)	143,00
Lediging 240 liter container restafval	10,60
Lediging 240 liter container GFT	0
Lediging 140 liter container restafval	6,50
Lediging 140 liter container GFT	0
Verzamelcontainer restafval 40 liter	1,55
Rioolheffing woning	265,00
Hondenbelasting	
1e hond	45,00
2de en volgende hond	72,50
Toeristenbelasting	0,97
Forensenbelasting	
12,5 - 20m ²	107,00
20 - 30m ²	160,00
30 - 40m ²	211,00
40 - 50m ²	264,00
50 - 60m ²	314,00
> 60 m ²	413,00

Kwaliteit uitvoering Wet WOZ

De aanslag onroerende-zaakbelastingen en de aanslag bedrijveninvesteringszone (BIZ) zijn gebaseerd op de WOZ-waarde. De Waarderingskamer controleert of gemeenten de Wet Waardering Onroerende zaken (Wet WOZ) goed uitvoeren. Hiervoor vinden verschillende onderzoeken en inspecties plaats. Het algemene oordeel van de Waarderingskamer over de uitvoering van de Wet WOZ in Hardenberg is 'Goed'. Voor 2021 heeft de Waarderingskamer ingestemd met het bekend maken van de WOZ-waarden.

Overzicht op hoofdlijnen van de diverse heffingen

Hierna wordt ingegaan op de werkelijke opbrengsten uit algemene belastingen, bestemmingsbelastingen en retributies die de gemeente heft.

Algemene belastingen

Onroerende-zaakbelastingen

Er zijn drie verschillende OZB-tarieven. De tariefsaanpassing voor 2021 is opgebouwd uit twee verschillende onderdelen: de inflatiecorrectie en de correctie in verband met de waardeontwikkeling.

De totale OZB laat bij de jaarrekening een positief saldo zien van € 23.000.

OZB woningen

In de jaarrekening is de opbrengst OZB woningen € 44.000 hoger dan begroot na wijziging. Dit wordt voornamelijk veroorzaakt doordat er minder oninbare belastingen afgeboekt zijn dan waar in de begroting rekening mee is gehouden. In 2021 is er bijna € 6.000 oninbaar afgeboekt. Dit is € 37.000 minder dan begroot. De looptijd van een faillissement en schuldsanering is gemiddeld 3 jaar. Oninbare bedragen kunnen daardoor per jaar fluctueren.

Bezwaar en beroep tegen de vastgestelde WOZ-waarde kunnen de opbrengst nog beïnvloeden. Dit komt ten laste van een volgend jaar.

OZB niet-woningen

In de jaarrekening is de opbrengst OZB niet woningen € 21.000 lager dan begroot na wijziging. Dit wordt veroorzaakt door bezwaar en beroepsprocedures, € 32.000 heeft betrekking op verminderingen voor voorgaande jaren en € 4.000 op 2021. Daarnaast zijn er minder oninbare belastingen afgeboekt dan waar met de begroting rekening mee is gehouden. In 2021 is er ruim € 8.000 oninbaar afgeboekt. Dit is bijna € 16.000 minder dan begroot. De looptijd van een faillissement en schuldsanering is gemiddeld 3 jaar. Oninbare bedragen kunnen daardoor per jaar fluctueren.

Bezwaar en beroep tegen de vastgestelde WOZ-waarde kunnen de opbrengst nog beïnvloeden. Dit komt ten laste van een volgend jaar.

De gemeente Hardenberg kent een compensatieregeling OZB voor vrijwilligersorganisaties. Eigenaren en gebruikers van maatschappelijke objecten krijgen op grond van vastgestelde subsidieverordening 50% van de aanslag OZB gecompenseerd. De subsidie is direct op het aanslagbiljet in mindering gebracht.

Hondenbelasting

De opbrengst hondenbelasting is gerealiseerd. Er is een kleine meeropbrengst van bijna € 5.000 euro inclusief oninbaar.

Toeristenbelasting

Het werkelijk aantal belastbare overnachtingen is de grondslag voor de aanslag toeristenbelasting. Alleen seizoenplaatsen kunnen nog forfaitair worden afgerekend. Door de coronacrisis is er besloten om de voorlopige aanslag 2021 in september op te leggen. De definitieve aanslag over het belastingjaar 2021 is eind april 2022 opgelegd. Verwacht wordt dat er nog € 146.000 opgelegd kan worden over 2021.

In 2021 is de definitieve aanslag over 2020 opgelegd. Er zijn ruim 1,1 miljoen overnachtingen afgerekend. Controles hebben invloed gehad op de uiteindelijke opbrengst. Hierdoor zijn later aanslagen opgelegd voor voorgaande jaren. Dit verklaart een meeropbrengst van € 12.000. Bezwaar- en beroepsprocedures kunnen nog invloed hebben op de opbrengst.

Forensenbelasting

De tarieven voor de forensenbelasting zijn met de inflatiecorrectie verhoogd. De heffingssystematiek voor de forensenbelasting is in 2021 voor het laatste jaar de oppervlakte van het object. Vanaf 2022 wordt er geheven naar een vast bedrag. De forensenbelasting laat een meeropbrengst zien van € 43.000. Door intensievere controles zijn er meer aanslagen opgelegd dan waar bij de begroting rekening mee is gehouden.

Parkeerbelasting

De tarieven voor parkeren worden niet jaarlijks met de inflatiecorrectie verhoogd. Hiervoor gelden andere afspraken. De parkeertarieven in 2021 waren hierdoor gelijk aan 2020. In februari 2021 is nieuw parkeerbeleid vastgesteld. Dit nieuwe beleid is ingegaan op 8 december 2021. De tarieven zijn bijna overal gelijk gebleven. Als de parkeerbelasting niet wordt voldaan, kan er een naheffingsaanslag worden opgelegd. In 2021 zijn er 51 naheffingsaanslagen opgelegd.

Bestemmingsbelastingen

Afvalstoffenheffing

Met de afvalstoffenheffing bekostigt de gemeente de inzameling van het huishoudelijk afval. De afvalstoffenheffing en de wettelijke plicht huishoudelijke afvalstoffen in te zamelen is geregeld in de Wet milieubeheer. De afvalstoffenheffing bestaat uit twee soorten tarieven. Het vastrecht en een variabel tarief. Of een huishouden ook daadwerkelijk afval aanbiedt, is voor de heffing van het vastrecht niet van belang. Voor het variabele tarief is dat wel van belang. Per aanbieding van de restafvalcontainer moet een bedrag worden betaald. Na afloop van het belastingjaar wordt dit afgerekend op de gecombineerde aanslag gemeentelijke heffingen.

Het uitgangspunt bij de afvalstoffenheffing is kostendekkende tarieven. In 2021 was het tarief voor het vast recht € 164,-. In het tarief is een korting van € 10,- per aansluiting verwerkt die ten laste komt van de reserve.

De totale opbrengst van de afvalstoffenheffing laat een meeropbrengst zien van € 201.000. Dit wordt grotendeels veroorzaakt door het variabele deel. In 2021 zijn er meer restafvalcontainers aangeboden dan waar bij de begroting rekening mee is gehouden. Er is een volumegroei met betrekking tot het aantal woningen. Het totale aantal aanbiedingen neemt hierdoor ook toe. Daarnaast zijn de mensen wellicht veel thuis. Dit verklaart een meeropbrengst van € 173.000.

Jaarlijks zijn er aanslagen die oninbaar afgeboekt worden. In 2021 is er ruim € 17.000 oninbaar afgeboekt. Dit is bijna € 7.000 minder dan begroot. De looptijd van faillissementen en schuldsaneringen is gemiddeld 3 jaar. Oninbare bedragen kunnen daardoor per jaar fluctueren.

Bij de jaarrekening laat het vast recht afvalstoffenheffing een meeropbrengst zien van € 21.000. Er zijn voor meer woningen aanslagen opgelegd dan waar bij de begroting rekening mee is gehouden.

Rioolheffing

De rioolheffing hangt samen met de wettelijke zorgplicht voor drie beleidsvelden op het gebied van water: De afvoer van afvalwater, de afvoer van regenwater (ook wel hemelwater genoemd) en het beheer van het grondwaterpeil. Omdat het overgrote deel van de investeringen in deze zorgtaken gebruik maakt van het afvoerstelsel, spreekt men over de rioolheffing. In het Gemeentelijk rioleringsplan benoemt de gemeente de voorzieningen op het gebied van riolering, hoe deze voorzieningen functioneren, hoe het rioolstelsel beheerd wordt en hoe dit gefinancierd wordt. In 2017 is het geldende Gemeentelijk rioleringsplan vastgesteld.

De opbrengst rioolheffing is gerealiseerd. Er is een meeropbrengst van € 27.000.

Dit wordt veroorzaakt doordat er meer uitbreiding is geweest dan waar bij de begroting rekening mee is gehouden. Hierdoor zijn meer belastingplichtigen die in de heffing zijn betrokken. Daarnaast zijn er minder oninbare aanslagen afgeboekt. In 2021 is er € 20.000 oninbaar afgeboekt. Dat is € 10.000 minder dan begroot.

Bedrijven Investeringszone (BIZ)

Voor de periode 2017-2021 zijn er BIZ-verordeningen vastgesteld voor het centrum van Hardenberg en het centrum van Dedemsvaart. Het bijzondere aan deze heffingen is dat de gemeente belasting heft, maar de inkomsten overdraagt aan Stichting Centrummanagement Hardenberg en Stichting Centrummanagement Dedemsvaart.

In verband met de coronacrisis kunnen ondernemers 100% korting krijgen op de BIZ 2021. De omvang van de gemeentelijke afdracht aan Stichting Centrummanagement blijft met betrekking tot deze regeling voor 2021 gelijk. In 2021 is € 92.000 aan korting verleend. Ook zijn er overige aanslagen uit voorgaande jaren oninbaar verklaard. Deze bedragen worden niet overgemaakt aan de stichtingen. Een negatief saldo op de BIZ leidt in deze gevallen dus niet tot een negatief saldo voor de gemeente.

Kostendekking

Met ingang van 2017 moet door gewijzigde regelgeving (Besluit Begroting en Verantwoording) meer inzicht gegeven worden in de kostendekkendheid van heffingen. Bij de toepasselijke heffingen zijn de lasten-batenoverzichten en specifieke beleidsuitgangspunten vermeld. Naast de lasten die direct uit de taakvelden zijn af te leiden, mogen ook overheadkosten en BTW worden toegerekend. De BTW is berekend als opslag over de 'derdenkosten'. De afschrijvingslasten zijn ontstaan uit investeringen waarbij deels sprake is van derdenkosten. De BTW daarover is ook meegenomen.

Mate van kostendekking van de gebonden belastingen

De gebonden heffingen mogen maximaal kostendekkend zijn. Dit wordt op begrotingsbasis bepaald. In werkelijkheid waren de lasten en baten per heffing:

Afval:

Lasten	Overhead	Kwijtschelding	BTW	Totaal
5.399.390	264.000	224.249	1.017.450	6.905.089
Baten heffing	Baten overig			Totaal
5.713.950	1.186.483			6.900.433
Verschil lasten - baten				4.656

Het tekort over 2021 is met de voorziening afval verrekend.

Riool:

Lasten	Overhead	Kwijtschelding	BTW	Totaal
5.739.898	930.000	228.897	1.006.600	7.904.395
Baten heffing	Baten overig			Totaal
7.364.384	177.506			7.541.891
Verschil lasten - baten				362.504

Het tekort over 2021 is met de voorziening riolering verrekend.

Retributies

In 2021 heeft de gemeente de volgende retributies geheven; marktgelden, lijkbezorgingsrechten en leges.

Marktgelden zijn retributies voor het ter beschikking stellen van een standplaats op de markt in Hardenberg of Dedemsvaart.

De lijkbezorgingsrechten zijn retributies voor het gebruik van de gemeentelijke begraafplaats. Naast een retributie voor de uitgifte van graven en urnenruimten, regelt de verordening ook de vergoeding voor het gebruik van gemeentelijke diensten in verband met de begraafplaats.

Leges zijn retributies voor diensten die door de gemeente worden verleend. Veel van de retributies gaan over het aanvragen van vergunningen of documenten. Te denken valt aan omgevingsvergunningen, paspoorten of een uittreksel uit het bevolkingsregister. Maar ook bijvoorbeeld activiteiten van het gemeentearchief worden in de legesverordening geregeld.

Voor een toelichting op de verschillende retributies wordt verwezen naar de diverse onderdelen in de jaarrekening.

Een aanduiding van de lokale lastendruk

Een aanduiding van de lokale lastendruk is van belang voor de integrale afweging tussen beleid en inkomsten. Onder de woonlasten verstaan we het gemiddelde bedrag dat een meerpersoonshuishouden in de gemeente betaalt aan OZB, riool- en afvalstoffenheffing. Over het belastingjaar 2021 is dat volgens het Centrum voor Onderzoek van de Economie van de Lagere Overheden (COELO) in de gemeente Hardenberg een bedrag van € 752. Voor deze berekening van de OZB is uitgegaan van de gemiddelde WOZ-waarde. Deze is in 2021 voor een woning € 235.872,- (bron: COELO).

In 2020 waren de woonlasten € 764. Hiermee staat onze gemeente nu op plaats 76 (in 2020: 134) van de gemeenten met de laagste woonlasten in Nederland (totaal 370 (deel)gemeenten).

Het landelijke gemiddelde is een bedrag van € 811. In de Provincie Overijssel is het gemiddelde € 796. (Bron: Coelo, atlas van de lokale lasten 2021).

In onderstaande tabel worden de woonlasten van de omliggende gemeenten vermeld.

Omliggende gemeenten	Woonlasten per huishouden	Landelijke rangorde (aantal (deel) gemeenten 370)
Zwolle	702	35
Dalfsen	741	59
De Wolden	748	73
Hardenberg	752	76
Staphorst	754	81
Ommen	761	94
Hoogeveen	792	132
Twenterand	822	174
Coevorden	908	295

Voor de woonlasten voor huurders met een meerpersoonshuishouden is de gemeente Hardenberg gestegen van plek 288 naar 259. De woonlasten voor huurders zijn in 2021 dus lager dan in 2020.

Het verschil in ranking ten opzichte van eigenaren is te verklaren door de rioolheffing. Deze wordt in veel gemeenten (deels) aan de eigenaar opgelegd, waardoor de lasten voor huurders lager zijn. De door Coelo

berekende woonlasten voor huurders van € 488,- liggen ruim boven het landelijk gemiddelde van € 411,-. Wel is er in Hardenberg volledige kwijtschelding mogelijk van de woonlasten voor huurders.

Kwijtscheldingsbeleid

Voor inwoners die niet in staat zijn bepaalde gemeentelijke belastingen te betalen, is kwijtschelding mogelijk. Dit was in 2021 mogelijk voor de afvalstoffenheffing, de rioolheffing, de onroerende zaakbelasting. Ook was het vanaf 2020 weer mogelijk om kwijtschelding te verlenen voor de eerste hond. Of kwijtschelding wordt verleend hangt af van de betalingscapaciteit van belastingplichtigen. Bij de bepaling daarvan houden we rekening met 100% van de kosten van levensonderhoud zoals opgenomen in de landelijke richtlijnen voor het kwijtscheldingsbeleid. Dit is in overeenstemming met het kwijtscheldingsbeleid dat door de raad is vastgesteld.

In 2021 zijn er 1049 kwijtscheldingsverzoeken ontvangen. Hiervan zijn er 843 toegekend. Dit is op het niveau van vorig jaar. Er lopen nog een aantal beroepszaken. Eventuele toekenning komt ten laste van 2022.

6.2 Weerstandsvermogen en risicobeheersing

Inleiding en wettelijk kader

De paragraaf weerstandsvermogen en risicobeheersing is een verplicht onderdeel van de begroting op grond van artikel 7 en 9 van het Besluit Begroting en Verantwoording (BBV).

In artikel 11 lid 2 van het BBV staat welke informatie in de paragraaf weerstandsvermogen en risicobeheersing moet staan:

- het beleid omtrent de weerstandscapaciteit en de risico's
- een inventarisatie van de risico's
- een inventarisatie van de weerstandscapaciteit
- kengetallen voor de netto schuldquote, de netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen, solvabiliteitsratio, grondexploitatie, structurele exploitatieruimte en belastingcapaciteit
- een beoordeling van de onderlinge verhouding tussen de kengetallen in relatie tot de financiële positie.

Het beleid omtrent de weerstandscapaciteit en de risico's

De weerstandscapaciteit is in het BBV omschreven als 'de middelen en mogelijkheden waarover de gemeente beschikt of kan beschikken om niet begrote kosten te dekken'. De beschikbare weerstandscapaciteit berekenen wij op basis van:

- De omvang van de algemene reserve (vrij aanwendbaar gedeelte);
- De eventueel ongebruikte belastingcapaciteit;
- De omvang van stille reserves (indien aanwezig);
- De ruimte in de structurele begroting.

Onze visie ten aanzien van het weerstandsvermogen is:

'Wij streven naar weerstandsvermogen dat groter is dan de omvang van de risico's. Daarvoor willen we inzicht in en beheersing van de risico's en een goede balans tussen de bestuurlijke ambitie en de daarmee gepaard gaande risico's'.

De raad heeft besloten dat voor de opvang van de risico's het benodigde weerstandsvermogen 1,4 maal het totaal van de risico's moet zijn.

Onze doelstelling is:

- het handhaven van een gezonde financiële positie;
- het voorkomen dat ingrijpende beleidswijzigingen noodzakelijk worden bij niet afgedekte risico's.

Een risico definiëren wij als: een kans op een gebeurtenis dat een nadelig effect kan hebben op de organisatie, de doelen die zijn gesteld en / of de financiële positie.

De risico's zijn onderverdeeld naar drie categorieën:

- Mogelijke financiële tegenvallers die samenhangen met de uitvoering van bepaalde activiteiten. Voorbeelden zijn het ondernemersrisico bij grondexploitaties en het risico op overschrijding van budgetten bij opendeurengelingen.
- Voorzienbare tekorten op reguliere budgetten. De tekorten zijn min of meer duidelijk. Zeker waar de tekorten een structureel karakter hebben, heeft het vanuit bedrijfseconomisch oogpunt de voorkeur dit op te lossen binnen de exploitatie.
- (Ongewenste) schommelingen van budgetten, waardoor behoefte ontstaat in egalisatie van jaarlasten. Riolerings- en wegenwerken zijn hiervan de belangrijkste voorbeelden. Als de noodzakelijke onderhoudskosten structureel in de begroting zijn geraamd is er geen sprake van een risico dat relevant is voor het weerstandsvermogen.

Vanuit de betekenis van het begrip weerstandsvermogen zoals in het Besluit begroting en verantwoording (BBV) is beschreven, is uitsluitend de eerste categorie van belang voor het bepalen van het benodigde weerstandsvermogen.

Risicoprofiel

Wij hebben de mogelijke risico's, inclusief hun oorzaken en gevolgen voor het continueren van de bestaande dienstverlening en bedrijfsvoering, geactualiseerd. De totale omvang van de geïdentificeerde risico's bedraagt bruto € 35 miljoen.

Voor de berekening van het benodigde weerstandsvermogen houden we rekening met de kans dat een gebeurtenis zich voordoet, het aantal keren dat een gebeurtenis zich kan voordoen (frequentie) en het financieel gevolg van een gebeurtenis (= kans * frequentie * financiële impact). In de berekening houden we er ook rekening mee dat niet alle risico's zich tegelijkertijd en in dezelfde omvang voor doen.

Het resultaat is dat met een beschikbare weerstandscapaciteit van € 21,9 miljoen het voor 90% zeker is dat alle risico's die zich in een jaar kunnen voordoen zijn afgedekt.

Toelichting risico's

1. Grondexploitaties € 4.717.000

In de Nota Grondexploitatie 2022 en de paragraaf Grondbeleid zijn de risico's beschreven in de grondexploitaties. De grootste risico's binnen de grondexploitaties zijn:

- Vertraging afname bouwkevels.
- Niet tijdig vaststellen van bestemmingsplannen, waardoor de uitgifte van gronden vertraagd.
- Druk op grondprijzen, door daling van Vrij-op-naam-prijzen en stijging van de bouwkosten.

Voor de jaarrekening 2021 is de risicoanalyse geactualiseerd. De omvang van de benodigde risicoreserve is niet veranderd.

Grondexploitatie	Benodigde risicoreserve
Centrumplan Hardenberg	€ 699.000
Centrumplan Dedemsvaart	€ 406.000
Hardenberg Wonen	€ 136.000
Hardenberg Werken	€ 1.257.000
Marslanden II	€ 1.639.000
Overige projecten	€ 580.000
Totaal	€ 4.717.000

2. Budgetoverschrijding Jeugdwet € 2.500.000,- WMO € 2.200.000,-

De uitvoering van de Jeugdwet en de Wet maatschappelijke ondersteuning is een openeinderegeling. De gemeente heeft de plicht inwoners te ondersteunen. Een overschrijding van het budget in de begroting is geen reden om deze ondersteuning niet te bieden. Als een groter beroep wordt gedaan op de voorzieningen stijgen de kosten. Wij werken aan maatregelen om de stijging van de kosten te beheersen en zo mogelijk kosten te verlagen, waarbij er ook nadrukkelijk geïnvesteerd wordt in de sturing op verwijzingen naar de zorg en de verantwoording.

3. Beëindigen dienstverlening aan gemeente Ommen

€ 1.200.000,-

Na de beëindiging van de Bestuursdienst Ommen - Hardenberg per 1 januari 2019 verlenen we diensten aan de gemeente Ommen voor publiekszaken, bedrijfsvoering, openbaar gebied en backoffice sociaal domein. Daarvoor zijn tijdelijke uitvoeringscontracten (TUC) en dienstverleningsovereenkomsten (DVO) vastgesteld. In 2020 is besloten de dienstverlening aan/samenwerking met de gemeente Ommen niet te verlengen na afloop van de afgesproken termijn in de betreffende DVO of TUC (uiterlijk 31 december 2024). De periode tot en met 2024 geeft gelegenheid om de kosten terug te brengen naar het benodigde niveau voor Hardenberg. We hebben een risico opgenomen van 20% van de te realiseren bedragen.

4. Budgetoverschrijding Participatiewet, IOAW, IOAZ en Bbz

€ 1.000.000,-

Wij ontvangen van het Rijk een gebundelde uitkering (BUIG) voor het bekostigen van de uitkeringen in het kader van de Participatiewet, IOAW, IOAZ en Bbz 2004 (levensonderhoud startende ondernemers) en voor de inzet van loonkostensubsidie. Wij zijn zelf verantwoordelijk voor het beleid rondom de uitkeringen en de loonkostensubsidie, en voor de uitvoering ervan. De financieringssysteem sluit hierbij aan. Het Rijk stelt jaarlijks een macrobudget vast dat volgens een vaste verdeelsystematiek onder de gemeenten wordt verdeeld. Dat budget is niet geoormerkt: een gemeente mag een overschot vrij besteden, maar moet een tekort in beginsel zelf opvangen.

5. Informatiebeveiliging

€ 1.000.000,-

Als gemeente werken we veel met waardevolle en privacygevoelige informatie, die steeds meer tijd- en plaats onafhankelijk beschikbaar moet zijn. Daarvoor gebruiken we allerlei systemen. Door maatschappelijke- en technologische ontwikkelingen is het beheersen van de risico's op uitval en van de veiligheid van informatie belangrijk. We zorgen voor bewustwording van de risico's en nemen beheersmaatregelen. Desondanks blijft het risico dat onze systemen uitvallen. Door cybercrime (o.a. ransomware) of een technische storing. Als vervanging of herstel van systemen nodig is buiten de reguliere vervangingsperiode kunnen extra investeringen nodig zijn.

Niet gecalculeerde risico's

Naast deze top 5 van risico's constateren wij dat mondiale en economische ontwikkelingen leiden tot stijging van lonen, prijzen en rente. De duur en de omvang van die ontwikkelingen zijn nog niet goed in te schatten. In de berekening van het risicoprofiel is hiermee nog geen rekening gehouden. Wij zullen deze ontwikkelingen verwerken in de (meerjaren)begroting.

Beschikbare weerstandscapaciteit

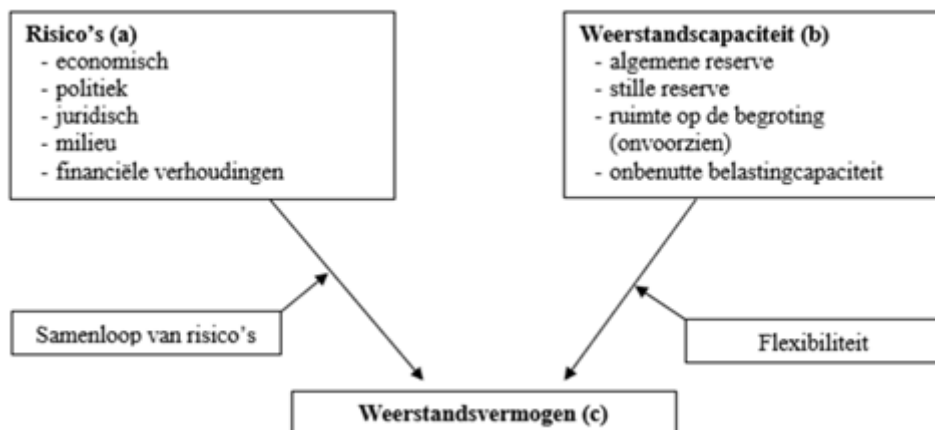
De beschikbare weerstandscapaciteit is in het Besluit Begroting en Verantwoording (artikel 11.1) omschreven als 'de middelen en mogelijkheden waarover de gemeente beschikt of kan beschikken om niet begrote kosten te dekken'. De volgende componenten worden tot de beschikbare weerstandscapaciteit gerekend:

Beschrijving	Begroot bedrag per ultimo 2021
De algemene reserve	€ 59.446.000
De ongebruikte belastingcapaciteit	€ 1.000.000
De stille reserves (indien aanwezig)	€ 0
De ruimte op de structurele begroting	€ 0

In de omvang van de algemene reserve is uitgegaan van de in de begroting 2021 geraamde toevoegingen en onttrekking aan de reserve en de correctie van de boekwaarde van de deelneming in het LOC+.

Beoordeling weerstandsvermogen

Het weerstandsvermogen bestaat uit de relatie tussen de weerstandscapaciteit en alle risico's waarvoor geen maatregelen zijn getroffen en die van materiële betekenis kunnen zijn in relatie tot de financiële positie. Dit verband is in onderstaande figuur schematisch weergegeven.

Naast de aanwezige weerstandscapaciteit en de ongedekte risico's zijn ook de andere factoren van invloed op het weerstandsvermogen, zoals het aanpassingsvermogen van de organisatie en de kans dat tegenslagen zich gelijktijdig voordoen. Wanneer op zichzelf genomen betrekkelijk kleine risico's gelijktijdig of vlak na elkaar optreden, kan toch een beroep op de weerstandscapaciteit noodzakelijk zijn.

Het benodigde weerstandsvermogen voor de opvang van de risico's is € 21,9 miljoen.

Per 31 december 2021 is de verwachte omvang van het weerstandsvermogen:

€ 59,446 miljoen algemene reserve + € 1 miljoen belastingcapaciteit = € 60,446 miljoen.

De ratio is:

Ratio weerstandsvermogen =	Beschikbare weerstandscapaciteit	=	€ 60.446.000	= 2,76
	Benodigde weerstandcapaciteit		€ 21.900.000	

Deze ratio ligt ruim boven de door de raad vastgestelde factor van 1,4.

De ruimte tussen de beschikbare weerstandscapaciteit (€ 60,45 miljoen) en de gewenste weerstandscapaciteit ($1,4 * € 21,9 \text{ miljoen} = € 30,66 \text{ miljoen}$) is € 30 miljoen per 31 december 2021.

Volledigheidshalve merken wij op dat het jaarrekeningresultaat 2021 en de in de meerjarenbegroting 2022 – 2024 begrote onttrekkingen aan de algemene reserve niet in de berekening zijn meegenomen.

Door het Nederlands Adviesbureau voor Risicomanagement en de Universiteit Twente is een waarderingstabel opgesteld, die aangeeft hoe de ratio beoordeeld kan worden. Daaruit blijkt dat een ratio van meer dan 2,0 als uitstekend wordt gezien. Zie onderstaande tabel:

Ratio	Betekenis
> 2	Uitstekend
1,4 – 2	Ruim voldoende
1 – 1,4	Voldoende
0,8 – 1	Matig
0,6 – 0,8	Onvoldoende
< 0,6	Ruim onvoldoende

Indicatoren DEPLA

Door de commissie DEPLA is een aantal indicatoren ontwikkeld, die de raad kunnen helpen in het verkrijgen van inzicht in de gemeentefinanciën, namelijk:

- de netto schuldquote inclusief de quote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen
- solvabiliteitsratio
- kengetal grondexploitatie
- structurele exploitatieruimte
- belastingcapaciteit.

Voor onze gemeente is het beeld als volgt:

Jaarrekening 2021	Verslag 2018	Verslag 2019	Verslag 2020	Verslag 2021	Begroot 2021
Netto schuldquote	77%	72%	64%	50%	82%
Netto schuldquote gecorrigeerd voor verstrekte leningen	73%	68%	61%	48%	74%
Solvabiliteitsratio	34%	36%	35%	42%	29%
Structurele exploitatieruimte	1%	0%	0%	0%	0%
Grondexploitatie	13%	9%	9%	5%	17%
Belastingcapaciteit	101%	98%	97%	93%	100%
Weerstandscapaciteit	2,38	2,73	2,34	2,76	2,30

De schuldquote ligt ruim onder de afgesproken norm van 130%.

Ten opzichte van het verslagjaar 2020 is zichtbaar sprake van een verbetering van de financiële positie.

Naar onze mening bevestigen deze indicatoren dat Hardenberg financieel gezond is.

Hieronder treft u per genoemd kengetal een uitleg aan:

1. Netto schuldquote (gecorrigeerd)

Definitie:

De netto schuldquote geeft de verhouding weer tussen het niveau van de schuldenlast van de gemeente ten opzichte van de eigen middelen. In het verlengde hiervan kennen we ook de zogenoemde "Netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen". Bij deze specifieke quote wordt er gekeken naar het effect van door de gemeente verstrekte leningen op de schuldenlast van de gemeente. De gemeente Hardenberg heeft een maximale netto schuldquote van 130% vastgesteld.

2. Solvabiliteitsratio

Definitie:

De mate waarin de gemeente in staat is aan haar financiële verplichtingen te voldoen. Dit wordt uitgedrukt in het percentage Eigen Vermogen ten opzichte van het balanstotaal.

3. Kengetal grondexploitatie

Definitie:

De boekwaarde van de voorraden grond zijn van belang, want deze waarden moeten meerjarig worden terugverdiend bij de verkoop. De ratio wordt berekend door de boekwaarde van de gronden in exploitatie te delen door de totale baten van de programmabegroting of jaarrekening.

4. Structurele exploitatie ruimte

Definitie:

Om een flexibele begroting te kunnen bewerkstelligen is het zinvol de structurele baten hoger te laten zijn dan de structurele lasten. De structurele exploitatieruimte wordt bepaald door het saldo van de structurele baten en lasten en het saldo van de structurele onttrekkingen en toevoegingen aan reserves gedeeld door de totale baten en uitgedrukt in een percentage.

5. Belastingcapaciteit

Definitie:

De ruimte die een gemeente heeft om zijn belastingen te verhogen wordt vaak gerelateerd aan de totale woonlasten. Dit kengetal wordt berekend door de lokale lasten (OZB/afval/riool) voor een gemiddeld huishouden in de gemeente te vergelijken met het landelijk gemiddelde. Het Coelo publiceert jaarlijks deze gegevens. Daarbij wordt een ranglijst gepubliceerd van de woonlasten van gemeenten. De gemeente Hardenberg stond in 2021 op plaats 76 (ranglijst eigenaar-bewoner meerpersoonshuishouden), terwijl dat in 2018 nog plaats 201 was. De woonlasten voor deze categorie (€ 752,-) liggen onder het landelijk gemiddelde (€ 811,-) en het provinciaal gemiddelde (€ 796,-).

6.3 Financiering

Korte omschrijving

In het Treasurystatuut staan de uitgangspunten en doelstellingen voor het treasurybeleid vermeld. De uitvoering van het treasurybeleid komt in de financieringsparagraaf in de begroting en jaarrekening aan de orde. In het Besluit begroting en verantwoording (BBV) is vastgelegd, welke informatie in de financieringsparagraaf in ieder geval moet worden opgenomen. Het gaat daarbij om de beleidsvoornemens die relevant zijn voor het risicobeheer van de financieringsportefeuille en geeft inzicht in de rentelasten, het renteresultaat, de wijze waarop rente aan investeringen, grondexploitaties en taakvelden wordt toegerekend en de financieringsbehoefte.

Treasurybeheer / Liquiditeitsrisicobeheer

Liquiditeitsrisico's worden beperkt door treasury-activiteiten te baseren op een middellange termijnplanning. Dit gebeurt met behulp van een zogenaamde liquiditeitsbegroting, waarin de belangrijkste (grote) geldstromen zijn opgenomen. In 2021 is het treasurybeleid verder aangescherpt en dit zal in 2022 worden toegepast.

Ontwikkelingen op de geld- en kapitaalmarkt

Na de historisch diepe recessie van 2020 veert de economie in 2021 opmerkelijk snel weer op. De lockdown die eind 2020 gold, ging gepaard met een economische krimp van 0,8% in het eerste kwartaal van 2021. Vergeleken met de krimp van 8,4% in de eerste coronagolf (voorjaar 2020) is dit vrij beperkt. Sinds eind april zijn de coronamaatregelen stapsgewijs afgebouwd. Dit heeft eraan bijgedragen dat in het tweede kwartaal van 2021 het bbp met 3,1% is toegenomen. In het derde en het vierde kwartaal herstelde de economie verder, waarmee de economische groei over geheel 2021 uitkomt op 3,9%.

Renterisicobeheer

Renterisico is het gevaar van ongewenste veranderingen van de (financiële) resultaten van de gemeente door rentewijzigingen. Voor de beheersing van de renterisico's gelden twee concrete richtlijnen, namelijk de kasgeldlimiet en de renterisiconorm.

Kasgeldlimiet

De kasgeldlimiet is een wettelijke limiet en betreft de maximale omvang van de kortgeldpositie in enig jaar. In 2021 bedraagt de kasgeldlimiet 8,5% van het totaal van de begrote lasten, namelijk € 15.130.000 (€ 178.000.000 x 8,5%). Als de kasgeldlimiet voor drie op een volgende kwartalen wordt overschreden, dient de gemeente haar toezichthouder te informeren en een plan op te stellen om binnen de kasgeldlimiet te blijven. In 2021 is de kasgeldlimiet in geen enkel kwartaal overschreden.

Renterisiconorm

Met deze norm wordt tot uitdrukking gebracht tot welk bedrag de gemeente renterisico's mag lopen.

Renterisico's kunnen voortvloeien uit de noodzaak om bijvoorbeeld leningen af te lossen of door renteherzieningsmomenten

De renterisiconorm voor 2021 bedraagt 20% van het begrotingstotaal c.q. € 35.600.000. De gemeente Hardenberg had in 2021 een leningenportefeuille zonder renteherziening en een lineair aflossingsschema. De aflossing bedraagt in 2021 €11,402 mln. en zit daarmee onder de renterisiconorm. In 2021 is de renterisiconorm niet overschreden.

Leningenportefeuille

Op 1 januari 2021 bedroeg de totale hoofdsom van de vaste geldleningen € 107,6 miljoen en per 31 december 2021 is het schuldrestant teruggelopen tot € 96,2 miljoen.

Schuldrestant:

- negen lineaire geldleningen van de BNG Bank
- een lineaire geldlening van de NWB Bank.

In 2021 zijn geen nieuwe vaste geldleningen aangetrokken. In onderstaand schema worden de mutaties van de leningenportefeuille in 2021 weergegeven en toegelicht.

Mutaties in leningenportefeuille (bedragen x € 1.000)	2021
Stand per 1 januari	€107.618
Nieuwe leningen	€
Reguliere aflossingen	-€11.402
aflossing nieuwe leningen	€
Vervroegde aflossingen	n.v.t.
Rente aanpassing (oud percentage)	n.v.t.
Rente aanpassing (nieuw percentage)	n.v.t.
Stand per 31 december	€96.216

Ontwikkeling rente leningenportefeuille	2021
Rente	€4.052,00
Gemiddeld rentepercentage	3,77%

Herfinanciering van de bestaande leningenportefeuille:

In 2021 hebben wij onderzocht om de bestaande leningenportefeuille te herfinancieren.

Voor het overgaan tot een herfinanciering wordt er boeterente in rekening gebracht. De gemeente Hardenberg heeft onvoldoende liquide middelen om deze boeterente in één keer af te lossen. Het is daarnaast onwenselijk om de boeterente mee te nemen in de lening, en daarmee de schuldquote te verhogen. De boeterente zal als agio geconverteerd worden in het rentepercentage. Hierdoor zal er op korte termijn een voordeel ontstaan in rente en aflossing dat op lange termijn weer wordt ingehaald. Over de totale looptijd zien wij geen voordeel. Met de huidige leningenportefeuille loopt de gemeente Hardenberg weinig renterisico. Daarnaast heeft de gemeente op dit moment geen behoefte aan meer liquiditeit om te voldoen aan de aflossingsverplichting.

Renteresultaat

De rentelasten worden aan de programma's/producten doorberekend op basis van het zogenaamde renteomslagpercentage. De omslagrente wordt berekend door de aan de programma's/producten toe te rekenen rente te delen door de boekwaarde per 1 januari van de vaste activa die integraal gefinancierd zijn. Het bij de begroting (voor)gecalculeerde omslagrentepercentage mag binnen een marge van 0,5% worden afgerond. Indien de werkelijke rentelasten, die over een jaar moeten worden doorbelast, met meer dan 25% afwijken van de rentelasten die op basis van de voorcalculatie zijn doorbelast, is de gemeente verplicht tot correctie van het omslagpercentage.

In onderstaand overzicht hebben wij de bepaling van de financieringsbehoefte, als grondslag voor de berekening van het rente omslagpercentage, opgenomen.

activa Bedrag x € 1.000	Begr. 2021	Werk. 31-12- 2020	Werk. 31-12- 2021	passiva Bedrag x € 1.000	Begr. 2021	Werk. 31-12- 2020	Werk. 31-12- 2021
activa integraal gefinancierd	225.234	194.336	207.659	eigen vermogen	77.726	83.371	104.111
voorraad gronden	29.800	27.977	20.837	voorzieningen	20.745	24.524	25.741
				geldleningen o/g	108.769	107.618	96.216
				totaal financieringsmiddelen	207.240	215.513	226.068
				financierings-behoefte kort	15.130	6.800	2.428
				financierings-behoefte lang	32.664		
totaal	255.034	222.313	228.496	totaal	255.034	222.313	228.496

Uit dit overzicht volgt een begrote financieringsbehoefte van € 48 miljoen. De afgelopen jaren bleek uit de jaarrekeningen dat de werkelijke financieringsbehoefte aanmerkelijk afweek van de begrote financieringsbehoefte. Dit blijkt in 2021 niet anders dan voorgaande jaren. Het is in 2021 niet nodig geweest om een nieuwe lening aan te trekken.

Rente Bedrag x € 1.000	Begroting 2021	Begroot na wijziging	Werkelijk 2021	Vershil
geldleningen o/g	4.096	4.058	4.053	-5
kortlopend nieuw	38	22	-6	-28
langlopend nieuw	490		0	
totaal	4.624	4.080	4.047	-33
waarvan toe te rekenen aan grondexploitatie	670	662	631	31
overige	3.954	3.601	3.417	184
rente-omslagpercentage grondexploitatie	2,25%	2.25%	2,25%	
overige	1,76%	1,69%	1,76%	
Saldo financieringsfunctie	12	-129		182

Bij de begroting 2021 is het rente-omslagpercentage berekend op 1,76%, verdeeld is 1,75%. Hieruit volgt een (nadelig) renteresultaat van € 12.000. Bij de jaarrekening komt het werkelijke rente-omslagpercentage ook uit op 1,76% (verdeeld 1,75%), wat resulteert in een nadelig resultaat van € 17.000. Aangezien de afwijking kleiner is dan 25%, is een nacalculatie niet verplicht.

Verplicht schatkistbankieren

Decentrale overheden zijn verplicht hun overtollige liquide middelen op een rekening aan te houden bij het ministerie van Financiën. De regeling verplichtschatkistbankieren decentrale overheden uit de wet fido vermindert het financieel risico van decentrale overheden. De Nederlandse staat hoeft bovendien voor zijn financieringsbehoefte minder te lenen op de kapitaalmarkt, wat zich vertaalt in een verlaging van de staatsschuld. Uit evaluatie in 2019 blijkt dat schatkistbankieren heeft bijgedragen aan verlaging van de EMU-schuld.

De drempel voor het overhevelen van middelen naar de schatkist voor gemeenten met een begroting van < € 500 miljoen is vanaf 1 juli 2021 verhoogd naar 2% van het begrotingstotaal (met een minimum van 1 miljoen). Zolang de middelen onder deze drempel blijven is het niet verplicht deze over te hevelen.

Voor de gemeente Hardenberg wordt er dagelijks gekeken naar de liquide middelen en het afgesproken drempelbedrag. Indien deze wordt overschreden, wordt er automatisch overgeboekt naar de schatkist. Dit draagt bij aan een doelmatig kasbeheer en we voldoen daarmee aan de verplichting. In 2021 is aan de regeling schatkistbankieren voldaan.

Cashflow

Bedragen x € 1.000	Begroot 2021	Werkelijk 2021
Kasstroom uit operationele activiteiten		
Saldo van baten en lasten	-€ 4.983	€ 16.037
Aanpassingen voor		
- afschrijvingen	€ 10.595	€ 9.428
- mutaties voorzieningen / reserves	-€ 1.942	€ 6.032
Verandering in vlottende middelen		
- voorraden	€ 2.688	-€ 6.904
- mutatie vorderingen		
- mutatie kortlopende schulden		
Totaal operationele activiteiten	€ 6.358	€ 24.593
Kasstroom uit investeringen		
Immateriële vaste activa		
Materiële vaste activa*	-€ 22.890	-€ 13.242
Financiële vaste activa		
Totaal investeringsactiviteiten	-€ 22.890	-€ 13.242
Mutaties liquide middelen	-€ 12.392	-€ 4.429
Beginstand liquide middelen	€ 0	
Nieuw opgenomen leningen lang	€ 15.000	
Nieuw opgenomen leningen kort	€ 14.400	€ 5.000
Aflossingen langlopende leningen	-€ 12.191	-€ 11.402
Eindstand liquide middelen	€ 677	€ 520

* exclusief financieringsbehoefte uit restantkredieten.

6.4 Grondbeleid

1. Grondbeleid

Met grondbeleid kan de gemeente invloed uitoefenen op de grond- en vastgoedmarkt. Op basis van haar rol en inzet van instrumenten kan de gemeente hiermee uitvoering geven aan gewenste ruimtelijke ontwikkelingen. Hierbij is grondbeleid geen doel op zich maar ondersteunend aan uitvoering van gemeentelijke doelstellingen.

In november 2019 is de Nota Grondbeleid 2020-2024 vastgesteld waarin als algemene koers is opgenomen dat 'situationeel grondbeleid' wordt toegepast. Dat houdt in dat per geval wordt afgewogen welke rol en houding de gemeente toepast. Als algemene richtlijn is opgenomen dat in geval van maatschappelijk belang, de rol van de gemeente meer actief dan facilitair zal zijn.

2. Inzet actief grondbeleid in 2021

In 2021 is actief grondbeleid ingezet voor uitbreiding van bedrijventerreinen om daarmee de groeimogelijkheden voor bedrijven te borgen en daarmee werkgelegenheid te stimuleren. Dit heeft plaatsgevonden in de vorm van grondverwerving ter plaatse van Heemserpoort te Hardenberg (6,3 hectare bruto) en ter plaatse van Rollepaal-Oost te Dedemsvaart (25,6 hectare bruto).

Daarnaast is in 2021 actief grondbeleid ingezet voor uitbreidingsmogelijkheden van nieuwe woningen om te voorzien in de woningbehoefte.

"In de onlangs vastgestelde Omgevingsvisie 'Landstad Hardenberg' wordt een groeiambitie uitgesproken van 1.000 woningen extra voor de bijdrage aan de regionale woonopgave Zwolle, bovenop de autonome groei. De totale woningbouwopgave voor Hardenberg komt hiermee uit op circa 3.200 woningen tot en met 2031. Om dat te kunnen realiseren moet de gemeente nieuwe locaties aanwijzen, de ontwikkeling van bestemmingsplannen voor woongebieden en daaraan ten grondslag liggende gebiedsprocessen voortvarend oppakken. Dat moet leiden tot een versnelling van de woningbouwproductie tot een gemiddelde van jaarlijks 400 woningen per jaar voor de periode 2022 t/m 2025".

Binnen deze opgave heeft in 2021 grondverwerving plaatsgevonden ter plaatse van Slagharen (3,9 hectare bruto). Daarnaast is 2021 de Wet voorkeursrecht (Wvg) gevestigd op een locatie in Balkbrug en twee locaties in Dedemsvaart met een totale omvang van circa 75 hectare.

3. Nota Grondexploitatie 2022

De nota Grondexploitatie 2022 is in november 2021 vastgesteld door de Raad. Hierin zijn de actuele resultaten van de grondexploitaties opgenomen en is een prognose afgegeven van de (tussentijdse) winstverwachting van de grondexploitaties en meer specifiek voor 2021. Voor verliesgevende grondexploitaties zijn voorzieningen getroffen op basis van de actuele resultaten. Tevens zijn de risico's geactualiseerd. Deze uitkomst hiervan bepaalt de omvang van het benodigde weerstandsvermogen. Met deze nota Grondexploitaties 2022 heeft de raad het actuele inzicht in de stand van zaken van de grondexploitaties.

In voorliggende jaarrekening wordt de verantwoording afgelegd tussen de verwachtingen uit de nota Grondexploitatie 2022 en de werkelijke realisatie.

4. Gepronosticeerde versus gerealiseerde verkopen van de grondexploitatie

Onderstaande tabel geeft op totaalniveau de vergelijking van de geprognosticeerde en gerealiseerde verkopen voor bedrijventerrein en woningbouw in 2021:

	Prognose 2021	Werkelijk 2021
Bedrijventerrein in Ha	2,4 ha	7,3 ha
Woningbouwkavels	226	243

Uit de tabel volgt dat de prognose voor bedrijventerrein en woningbouw ruim is gehaald. Voor woningbouw is sprake van een licht positieve afwijking ten opzichte van de prognose. Voor bedrijventerreinen is sprake van een sterke positieve afwijking van ruim 300%. Het verschil wordt veroorzaakt door een sterke economische ontwikkeling van bedrijven. Met als gevolg meer aankoopbeslissingen die leiden tot een grotere afname van bedrijventerrein in één jaar in vergelijking met de fasering van verkoop in de grondexploitaties. De fasering in de grondexploitaties houdt geen rekening met economische pieken en dalen maar gaat uit van een gemiddeld uitgiftetempo.

Onderstaande tabel geeft een onderbouwing van de uitgifte van bedrijfgrond uitgewerkt per bedrijventerrein:

	Nota grex 2022	2021 in m2
Broeklanden	4.000	11.927
Broeklanden De Kop	5.000	
Broeklanden Zuid	10.000	5.054
Rollepaal Zuid en Oost		245
Katingerveld	5.000	54.120
Steenmaat	200	
Haardijk II		2.028
Slagharen Moeshoek		
Totaal	24.200	73.374

Onderstaande tabel geeft een onderbouwing van de uitgifte van woningbouwkavels uitgewerkt per woningbouwlocatie:

	Nota grex 2022	2021 in aantallen
Bransveen II	42	69
CPH Leisure Zone	18	18
De Meerstal	4	4
De Meerstal II	2	
Garstlanden III	3	3
Garstlanden IV	32	40
Slagharen Moeshoek wonen	8	13
Sluis V	4	3
De Marke II	1	1
Marshoogte	89	86
De Cirkel	6	6
Havezate Es	10	
De Kuilen III	2	
De Wieken	5	
Totaal	226	243

5. Tussentijdse winstneming op basis van de POC methodiek

In de notitie Grondbeleid in begroting en jaarstukken (Commissie BBV, 2019) is met betrekking tot tussentijds winstnemen het volgende opgenomen:

Volgens het realisatiebeginsel dient in de situatie dat voldoende zekerheid is over de winst, de winst te worden genomen. Hierbij dient de percentage of completion methode (POC) te worden gevolgd. Indien aan de volgende voorwaarden is voldaan, bestaat er voldoende zekerheid om winst te kunnen nemen:

1. Het resultaat op de grondexploitatie kan betrouwbaar worden ingeschat; én
2. De grond (of het deelperceel) moet zijn verkocht; én
3. De kosten zijn gerealiseerd (winst naar rato van de realisatie genomen).

Bij de berekening van de winstneming op basis van de POC methode worden vervolgens de aanwezige project specifieke risico's betrokken. De commissie BBV beveelt aan om de wijze waarop met (project-specifieke) risico's wordt omgegaan bij het bepalen van de tussentijdse winstneming en de omvang van het weerstandsvermogen uit te werken in bijvoorbeeld de paragraaf grondbeleid of weerstandsvermogen en risico's, een van beide gelijknamige nota's of de financiële verordening.

In de Nota Grondbeleid 2020-2024 is opgenomen op welke wijze jaarlijks de project-specifieke risico's in beeld worden gebracht en gekwantificeerd. Deze wordt vervolgens volgens de formule 'bedrag risico x kans op voordoen' in mindering gebracht op de becijferde tussentijdse winstneming per afzonderlijke grondexploitatie.

Als aanvulling op de Nota Grondbeleid 2020-2024 kan worden aangegeven dat de gemeente hiervoor genoemde methode toegepast bij het opstellen van de Nota Grondexploitaties (en jaarrekening). Per grondexploitatie worden hierbij de risico's in beeld gebracht. Hierbij wordt vervolgens onderscheid gemaakt tussen algemene risico's en project-specifieke risico's.

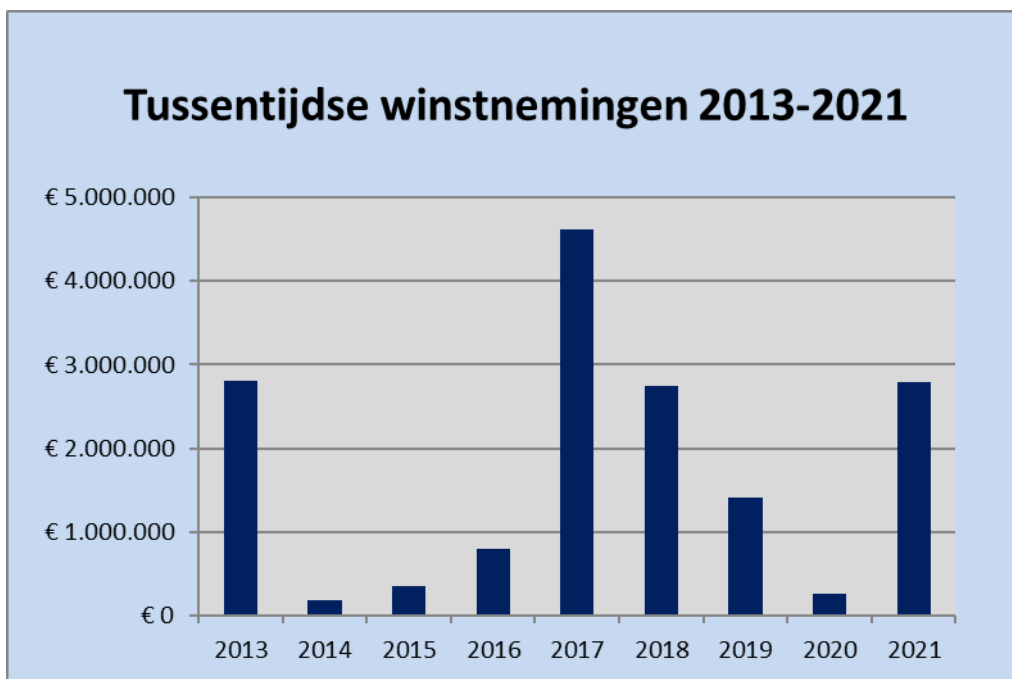
Op basis van de POC methodiek betreft de tussentijdse winstneming 2021 een bedrag van € 2.794.000. Onderstaande tabel geeft de opbouw van de tussentijdse winstneming 2021:

Tussentijdse winstneming 2021	
De Meerstal	-€ 40.000
Katingerveld	-€ 700.000
Bransveen	-€ 260.000
garstlanden III	-€ 220.000
Broeklanden De Kop	-€ 90.000
Sluis V	-€ 100.000
De Marke II	-€ 20.000
Marslanden II	-€ 330.000
Garstlanden IV	-€ 340.000
Bransveen II	-€ 620.000
Afgesloten complex Haardijk II	-€ 74.000
Totaal	€ -2.794.000

De becijferde tussentijdse winstnemingen worden volgens bestendig beleid toegevoegd aan de Algemene Reserve. In de 2e Berap 2021 hebben wij een tussentijdse winst berekend via de POC-methodiek gebaseerd op de werkelijke kosten en opbrengsten medio 2021. Die sloot destijds op € 1,80 mln.

Het hoge verschil kan met name worden toegeschreven aan de vele verkopen op het bedrijventerrein Katingerveld en de voorspoedige verkoop van woningbouwkavels op Bransveen II en Garstlanden IV.

In onderstaande grafiek zijn de tussentijdse winstnemingen vanaf 2013 t/m 2021 weergegeven:

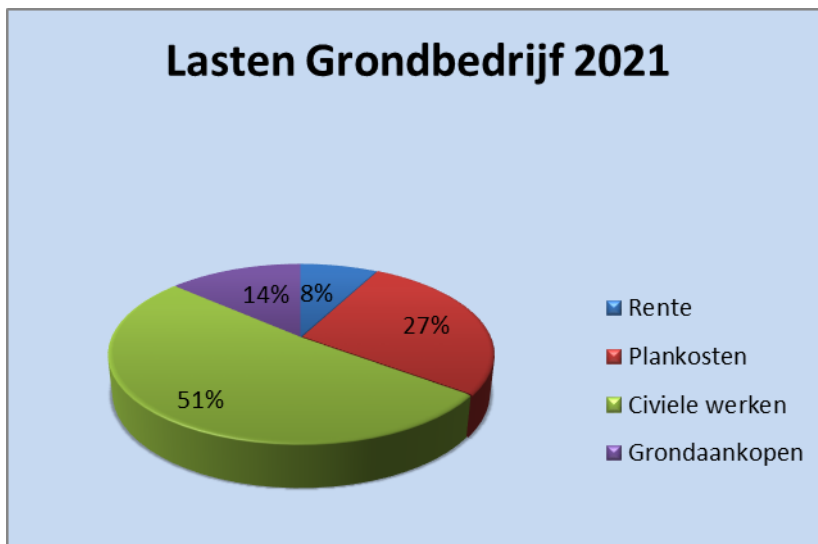
6. Verloop boekwaarde grondbedrijf en resultaten 2021

Het jaar 2021 was evenals 2020 een positief jaar voor de resultaten van de grondexploitaties voor het Hardenbergse Grondbedrijf. Door hoge gerealiseerde grondverkoop kon net als in 2020 op het geïnvesteerde vermogen terugverdiend worden. In 2021 is de bruto boekwaarde van het Grondbedrijf met circa € 7,31 mln. afgenomen naar € 20,71 mln.

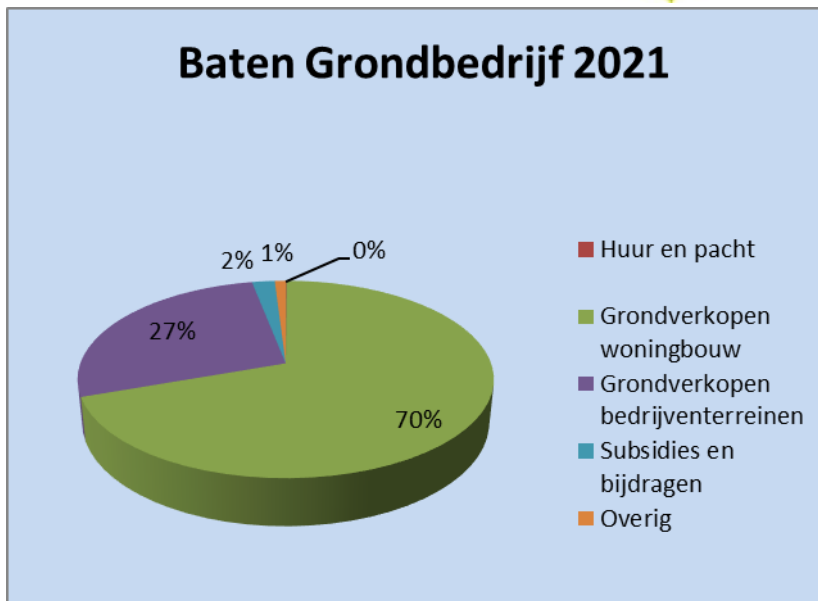
De totale lasten 2021 bedroegen € 11,08 mln., de inkomsten waren in totaal €18,40 mln..

Het verminderen van de bruto boekwaarde wordt veroorzaakt door kavelverkoop, minus rentebijdrage, de gemaakte plankosten en door de in 2021 gemaakte kosten van civiele werken. Daarnaast is vanaf 2018 een toevoeging van boekwaarde van gronden uit de balanspost Materiele Vaste Activa aan de grondexploitaties een nieuwe post. Wegens de vaststelling van nieuwe grondexploitaties is in 2021, ruim 166.000 m² vanuit MVA tegen een boekwaarde van € 299.000 toegevoegd aan de grondexploitaties. Dit bedrag is als vermeerdering van de totale boekwaarde opgenomen.

Onderstaande diagrammen tonen de percentuele onderverdeling van baten en lasten 2021 van het Grondbedrijf:

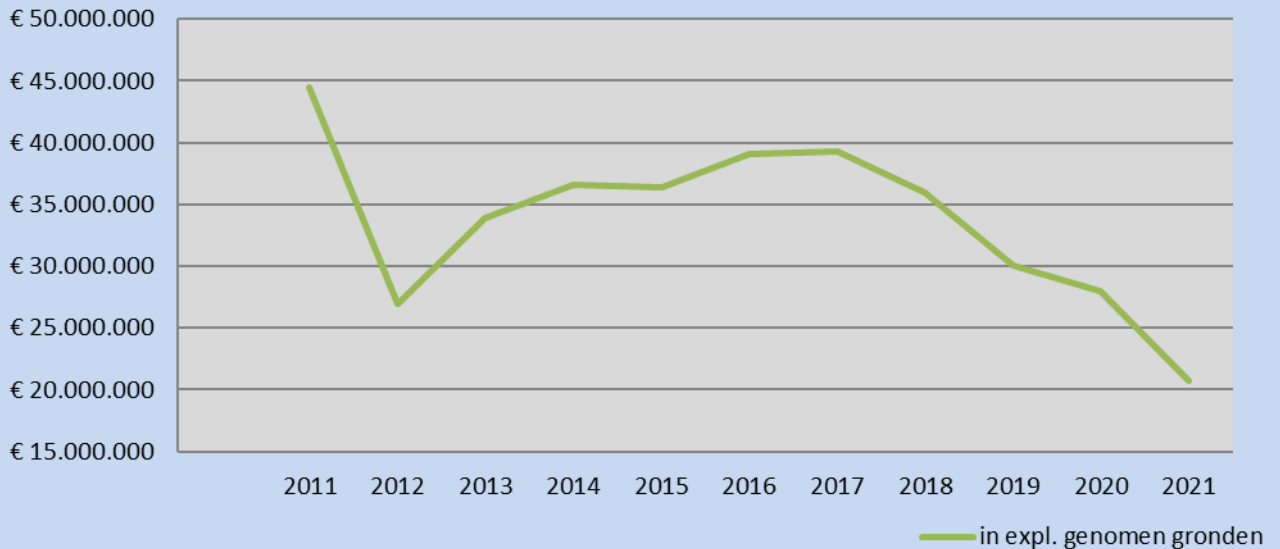

Het verloop van de boekwaarde van het Grondbedrijf in 2021 is in onderstaande tabel cijfermatig weergegeven.

Verloop Boekwaarde	1-1-2021	31-12-2021
Bruto boekwaarde	€ 28.025.000	€ 20.714.000
Af: Voorzieningen	-€ 11.978.000	-€ 11.570.000
Netto boekwaarde	€ 16.047.000	€ 9.144.000

Terugziend naar de afgelopen 10 jaren ziet het verloop van de bruto boekwaarde van de in exploitatie genomen gronden van het Grondbedrijf er als volgt uit:

Bruto Boekwaarde Grondbedrijf 2011-2021

Onderstaand overzicht geeft het verloop van de boekwaarde van de in exploitatie genomen grondexploitaties weer, inclusief het verwachte resultaat van deze grondexploitaties. Tevens is het vergelijk gemaakt met 2020. De tussentijdse winstneming geven een drukkend effect op de positieve grondexploitaties.

	werkelijk 2020	werkelijk 2021
Bruto Boekwaarde	-€ 28.025.000	-€ 20.714.000
Nog te maken kosten	-€ 57.555.000	-€ 52.841.000
Nog te ontvangen bijdragen	€ 345.000	€ 1.622.000
Nog te realiseren grondopbrengsten	€ 86.877.000	€ 73.540.000
Resultaat op eindwaarde	€ 1.642.000	€ 1.607.000
NCW resultaat 31 december	-€ 278.000	€ 176.000

Het verloop van de voorzieningen in 2021 is weergegeven in de volgende tabel

verloop voorzieningen 2021		Mutaties			Stand 31-12-2021	Stand op eindwaarde
		Nota Grex 2021	Jaarrekening	vrijval voorzn.		
Voorzieningen grondexploitatie (incl.rente)	€ 12.218.000	-€ 232.000	-€ 208.000	€ -208.000	€ 11.570.000	12.370.000
Voorzieningen exploitatieovereenkomsten (incl.rente)	€ 347.000	-€ 3.000	€ 29.000		€ 373.000	399.000
Totaal 1 januari 2021	€ 12.565.000	-€ 235.000	-€ 179.000	-€ 208.000	€ 11.943.000	12.769.000
Mutaties nota grondexploitatie 2022	-€ 235.000					
Mutaties jaarrekening 2021	-€ 179.000					
Vrijval voorzieningen	-€ 208.000					
Stand per 31 december 2021	€ 11.943.000					
Stand op eindwaarde	€ 12.769.000					

7. Voorzieningen

De voorzieningen in 2021 worden net zoals in voorgaande jaren getroffen op basis van de negatieve grondexploitatie-resultaten op Netto Contante Waarde (NCW).

Ter informatie zijn in onderstaande tabel de voorzieningen weergegeven op basis van zowel de netto contante waarde als de eindwaarde.

Voorzieningen stand per 31-12-2021	netto contante waarde	eindwaarde
Broeklanden Zuid	€ 898.000	€ 1.053.000
Broeklanden		
De Steenmaat		
Rollepaal Oost	€ 185.000	€ 193.000
Centrumplan Hardenberg	€ 4.799.000	€ 5.093.000
Gezondheidspark	€ 4.005.000	€ 4.250.000
Moeshoek wonen	€ 1.250.000	€ 1.326.000
Moeshoek werken	€ 81.000	€ 82.000
Lutten de Wieken	€ 30.000	€ 31.000
Centrumplan Dedemsvaart	€ 321.000	€ 341.000
	€ 11.569.000	€ 12.369.000
Mollincksvaart	€ 184.000	€ 200.000
Marslanden I	€ 190.000	€ 200.000
	€ 374.000	€ 400.000
Totaal	€ 11.943.000	€ 12.769.000

Onderstaande tabel geeft een overzicht van het jaarresultaat 2021 Grondexploitaties:

Het totale resultaat bedraagt € 3.109.000. Onder te verdelen in € 2.794.000 aan tussentijdse winstneming, € 418.000 mutaties op voorzieningen, afgesloten complexen - € 85.000 en overige mutaties - € 18.000

Resultaat 2021	begroot	werkelijk	restant
<i>Tussentijdse winstneming</i>			
De Meerstal	-€ 135.000	-€ 40.000	-€ 95.000
Katingerveld	-€ 95.000	-€ 700.000	€ 605.000
Bransveen	-€ 205.000	-€ 260.000	€ 55.000
garstlanden III	-€ 300.000	-€ 220.000	-€ 80.000
Broeklanden	-€ 40.000	-€ 90.000	€ 50.000
Broeklanden de Kop	-€ 5.000		-€ 5.000
Sluis V	-€ 120.000	-€ 100.000	-€ 20.000
De Marke II	-€ 30.000	-€ 20.000	-€ 10.000
De Kuilen III	-€ 150.000		-€ 150.000
Garstlanden IV	-€ 135.000	-€ 340.000	€ 205.000
Marslanden II	-€ 285.000	-€ 330.000	€ 45.000
Meerstal II	-€ 5.000		-€ 5.000
Haardijk II		-74.000	74.000
Bransveen II	-295.000	-620.000	325.000
<i>Aanpassen voorzieningen</i>			
Broeklanden	-€ 26.000	-€ 27.000	€ 1.000
Rollepaal Oost	-€ 47.000	-€ 53.000	€ 6.000
Broeklanden Zuid	-€ 148.000	-€ 322.000	€ 174.000
Marslanden I	-€ 2.000	€ 4.000	-€ 6.000
Mollincksvaart	-€ 1.000	€ 22.000	-€ 23.000
Moeshoek wonen	-€ 43.000	-€ 55.000	€ 12.000
Gezondheidspark	€ 96.000	€ 116.000	-€ 20.000
Lutten De Wieken	€ 32.000	€ 30.000	€ 2.000
Centrumplan Hardenberg	-€ 103.000	-€ 126.000	€ 23.000
Centrumplan Dedemsvaart	€ 5.000	-€ 3.000	€ 8.000
De Knarrenhof	€ 0	-€ 4.000	€ 4.000
Moeshoek werken	€ 3.000		€ 3.000
<i>Afsluiten complexen/winstneming:</i>			
afsluiten complex Baalder		-€ 30.000	€ 30.000
afsluiten complex Steenmaat		€ 6.000	-€ 6.000
afsluiten complex Gamma Oost		€ 109.000	-€ 109.000
<i>Overige resultaten</i>			
bedrijfsvoeringskosten	-€ 387.000	-€ 290.000	-€ 96.000
bespaarde rente	€ 323.000	€ 246.000	€ 76.000
voorbereidingskosten toekomstige exploitaties	€ 45.000	€ 62.000	-€ 17.000
Totaal resultaat	-€ 2.053.000	-€ 3.109.000	€ 1.056.000

8. Weerstandsvermogen en Risicomanagement

Vanaf 2015 wordt professioneel risicomanagement toegepast voor grondexploitaties. Volgens de methodiek van de Monte Carlosimulatie zijn risicoanalyses opgezet voor de geclusterde gemeentelijke bedrijventerreinen en de grotere woningbouwlocaties.

Dit heeft geleid tot een volledige risicoanalyse van de belangrijkste grondexploitaties van de gemeente Hardenberg. De risicoanalyses zijn gesplitst in de volgende onderdelen:

- Wonen, bestaande uit Bransveen I +II, Moeshoek woongebied, Garstlanden III+IV, Sluis V.
- Werken, bestaande uit Broeklanden, Broeklanden de Kop, Broeklanden Zuid en Katingerveld.
- Marslanden II
- Centrumplan Hardenberg
- Centrumplan Dedemsvaart

Voor de overige (kleine) grondexploitaties is een algemene risicoanalyse opgesteld.

In de Nota Grondexploitatie 2022 is het totaalbeeld van de risicoanalyse voor grondexploitaties opgenomen. De onderliggende berekeningen zijn gebaseerd op de resultaatsverwachtingen naar peildatum 1 januari 2021. De actualisatieslag die is uitgevoerd voor de jaarrekening 2021 laat behoudens enkele marginale aanpassingen vrijwel hetzelfde beeld zien als dat van de Nota Grondexploitatie 2022. Daar komt nog bij dat, vanwege goede verkoopresultaten een paar omvangrijke grondexploitaties verder verbeterd zijn. Om die redenen is afgezien van een volledige hernieuwde doorrekening van het risicoprofiel voor het nu te schetsen beeld en hanteren we de cijferopstelling uit de Nota Grondexploitatie 2022.

In onderstaand overzicht zijn de risicoresultaten van de genoemde grondexploitaties verzameld:

Benodigde risicoreserve per grondexploitatie	nota grex 2022	Te alloceren nota grex 2022	Jaarrekening 2021
Centrumplan Hardenberg	€ 699.000	€ 699.000	€ 699.000
Centrumplan Dedemsvaart	€ 406.000	€ 406.000	€ 406.000
Hardenberg Wonen	€ 1.380.000	€ 136.000	€ 136.000
Hardenberg Werken	€ 1.909.000	€ 1.257.000	€ 1.257.000
Marslanden II	€ 6.851.000	€ 1.639.000	€ 1.639.000
Overige projecten	€ 580.000	€ 580.000	€ 580.000
Totaal	€ 11.825.000	€ 4.717.000	€ 4.717.000

Uit de tabel blijkt dat een totaal risicoreserve benodigd is van € 11,83 mln. Hiervan kan bijna € 7,11 mln. worden afgedekt door de positieve resultaten van de grondexploitaties.

Blijft over een te alloceren bedrag van € 4,72 mln. Ten opzichte van de risicoanalyse in de jaarrekening 2020 is het te alloceren bedrag afgenomen met € 1,89 mln.

Uiteraard zijn niet al deze risico's als even "hard" te bestempelen, en ook manifesteren de risico's zich veelal niet tegelijkertijd en in volle omvang. Zoals eerder gemeld worden deze risico's in samenhang beoordeeld met de overige gemeente financiële risico's. Het is hierbij gewenst de risico's uit de grondexploitatie afzonderlijke inzichtelijk te houden en te onderkennen en ze in de Algemene Reserve op adequate wijze af te dekken.

De berekende benodigde risicoreserve betekent per definitie niet dat de gemeente dit geld nu al kwijt is, het is juist de bedoeling om de reserve niet of zo beperkt mogelijk aan te wenden door gedurende de planperiode en planuitvoering beheersmaatregelen te treffen waardoor risico's worden geneutraliseerd of gereduceerd. Echter indien zich risico's wel gaan manifesteren dient de aanwezige buffer in de vorm van de Algemene Reserve toereikend te zijn.

6.5 Onderhoud kapitaalgoederen

Kapitaalgoederen zijn investeringen die de gemeente doet, die daarna regelmatig onderhoud nodig hebben, zoals wegen, gebouwen, riolering, openbare verlichting en groen. Deze goederen worden vaak intensief gebruikt en het is belangrijk om ze goed te beheren, zodat ze aan de gestelde eisen kunnen blijven voldoen. Op deze manier dragen we bij aan de bereikbaarheid en leefbaarheid van onze gemeente. Het is juist vaak de kwaliteit van de openbare ruimte die door de inwoners intensief wordt beleefd.

Deze paragraaf geeft inzicht in hoe de gemeente omgaat met haar kapitaalgoederen. We willen laten zien dat het noodzakelijk onderhoud is geborgd. Dit is grotendeels vastgelegd in allerlei meerjarenplannen, nota's, visies en regelingen. In deze beheerplannen zijn ook de financiële middelen en het gewenste kwaliteitsniveau opgenomen.

Hieronder wordt per kapitaalgoed kort aangegeven welk plan of beleid er momenteel geldt en wat het vastgestelde kwaliteitsniveau is. Het actuele beleidskader en de financiële vertaling van de gevolgen van het vastgestelde kwaliteitsniveau worden samengevat in de tabel aan het eind van deze paragraaf.

Het gaat om de volgende categorieën kapitaalgoederen:

1. Wegen, bermen en sloten
2. Kunstwerken
3. Openbare verlichting
4. Riolering en water
5. Openbaar groen
6. Begraafplaatsen
7. Gemeentelijke gebouwen

Wegen, bermen en sloten

Elke drie jaar wordt het beheerplan wegen geactualiseerd voor het wegennetwerk in onze gemeente. Het huidige kader staat beschreven in de nota meerjaren onderhoudsprogramma wegen 2020-2022. Op basis van een landelijk toegepaste methodiek van de CROW (nationaal kennisplatform voor infrastructuur, verkeer & vervoer en openbare ruimte) wordt het gemeentelijke wegennet van Hardenberg geïnspecteerd, beheerd en onderhouden.

De omvang van het beheergebied bestaat uit ruim 950 km aan verharde wegen en 185 km aan fietspaden. De raad heeft geen specifieke kwaliteitsnormen vastgesteld, maar wel 10 bestuurlijke uitgangspunten om tot verantwoorde afwegingen en prioritering te komen.

Als uitgangspunt voor de kwaliteit wordt de CROW norm genomen, die naar de Hardenbergs situatie wordt vertaald ("de Hardenbergse norm"). We streven naar een goede balans tussen de vraag naar onderhoud aan gemeentelijke wegen, esthetische waarden en de beschikbare (financiële) middelen. De exploitatielasten die in de begroting zijn opgenomen zijn voldoende voor sober en doelmatig onderhoud.

Naast het uitvoeren van een kwaliteitsinspectie wordt twee keer per jaar een wegenschouw gehouden. De gemeente Hardenberg beschikt over een gecertificeerd geautomatiseerd wegbeheersysteem. Dit systeem geeft de basis voor de onderhoudsmaatregelen die genomen moeten worden. Daarnaast worden signalen uit het "veld" en meldingen van gebruikers en van de Plaatselijke belangen meegenomen in de afweging. Het onderhoud wordt zoveel mogelijk gecombineerd met andere werkzaamheden, zoals riolerings- en herinrichtingsprojecten, als mede verkeerskundige opgaven.

Het beheer en onderhoud van wegen begint met het bewust ontwerpen van de infrastructuur en de keuze voor duurzame materialen van degelijke kwaliteit. Dat heeft op de lange termijn positieve effecten op het beheer en onderhoud. De afstemming tussen ontwerp en uitvoering is onderdeel van ons dagelijkse werk.

Kunstwerken

De gemeente Hardenberg heeft 162 civiele kunstwerken in beheer. Dit zijn onder andere bruggen, viaducten en tunnels. Alle kunstwerken zijn aan een kwaliteitsinspectie onderworpen en zijn opgenomen in een beheersysteem. Op basis hiervan is het onderhoudsprogramma vastgesteld.

Begin 2018 heeft de gemeenteraad een beleidsplan kunstwerken vastgesteld. Het beleidsplan geeft een integrale visie met inzicht in de maatregelen en bijbehorende kosten die nodig zijn kunstwerken in stand te houden en, wanneer nodig, te vervangen. In het plan zijn 3 onderhoudsscenario's uitgewerkt, waarbij het scenario "heel en veilig" het beste bij de Hardenbergse visie op het beheer en onderhoud past. De uitstraling en het comfort zijn gebaseerd op onderhoudsniveau B (basis CROW). De financiële basis is opgenomen in de begroting en is gebaseerd op het scenario "veilig". In 2021 hebben er naast het gewone onderhoud enkele vervangingen van houten bruggen plaats gevonden.

Openbare Verlichting

Inzichten en technieken rondom openbare verlichting worden de laatste jaren nadrukkelijk langs de duurzaamheidslat gelegd. Daarnaast is ook het veiligheidsdenken belangrijker geworden (verkeer en sociale veiligheid). Het beleidsplan Openbare Verlichting geeft inzicht in hoe we de komende jaren met nieuwe ontwikkelingen zoals technische innovaties met o.a. LED verlichting, om willen gaan.

We zitten momenteel midden in een uitvoeringsprogramma waarbij het vervangen van de conventionele verlichting door LED-verlichting centraal staat. Bij de onderhoudsmaatregelen, die voor de komende jaren aan de openbare verlichting zijn geprogrammeerd, houden we eveneens rekening met deze ontwikkelingen. Voor het reguliere onderhoud hebben we in 2021 met een meerjarig onderhoudsbestek gewerkt. Dit is aanbesteed in 2020.

Riolering en Water

In 2017 is het Gemeentelijk RioleringsPlan (GRP) 2018-2022 voor de gemeente Hardenberg opgesteld en vastgesteld. Dit GRP heeft een doorlooptijd van 5 jaar. Het inhoudelijke proces is samen met de partners uit de waterketen Noordelijke Vechtstromen opgepakt (Gemeenten Borger-Odoorn, Emmen, Coevorden, Hardenberg, Ommen en waterschap Vechtstromen en waterleidingbedrijf).

In dit GRP, waarin ook onze zorgplichten voor hemelwater en grondwater zijn meegenomen, staat hoe ons rioolstelsel (vrijvervalriool o.a. gemengd en gescheiden rioolstelsel, regenwaterriolering, drukriolering en pompen en gemalen) worden beheerd en onderhouden en welke rioleringen worden vervangen gedurende de GRP-periode 2018-2022. Daarnaast zijn er duurzaamheidsambities uitgewerkt en willen wij ons riolering- en watersysteem klimaatrobuust maken. Sinds 2018 hebben we ons gehele vrijvervalstelsel geïnspecteerd. Op basis van deze informatie beheren we ons riool functiegericht. Dit houdt in dat we ons riool op basis van kwaliteit zo lang mogelijk in stand houden, tegen maatschappelijk aanvaardbare kosten (sober en doelmatig). Functiegericht rioolbeheer is één van de speerpunten van de samenwerking in de waterketen. Alle waterketenpartners hebben afgesproken hun riool in de toekomst functiegericht te gaan beheren. Ons rioolstelsel bestaat o.a. uit circa 186 km gemengd stelsel, 137 km gescheiden stelsel en 520 km drukriolering. Daarnaast zijn er kolkaansluitingen (21.175), grote gemalen (85 van de gemeente en 15 van het waterschap) en pompen en gemalen in het buitengebied (ca. 2.100).

De uitgaven voor de rioleringszorg zijn niet elk jaar exact gelijk, deze kunnen fluctueren. Het is onwenselijk om het rioolrecht mee te laten fluctueren. Daarom schrijft het BBV voor dat gemeenten een reserve en een voorziening moeten hebben, deze zorgen er voor dat grote schommelingen in het tarief niet nodig zijn. De fluctuaties in de investeringen voor groot onderhoud worden opgevangen binnen de voorziening. Het exploitatieresultaat wordt verrekend op de reserve.

Het rioolrecht was in 2021 € 265. Voor 2022 is het rioolrecht vastgesteld op € 269.

Openbaar groen

Er is nog geen meerjarig onderhoudsplan. In geval er sprake is van noodzakelijk onderhoud wordt dit meegenomen in projecten die relatie hebben met opwaardering woonomgeving. Of dit wordt via een vervangingsinvesteringen meegenomen in de Kadernota.

Begraafplaatsen

Er is geen meerjarig onderhoudsplan. Ingeval er sprake is van noodzakelijk onderhoud, wordt dit via de vervangingsinvesteringen meegenomen in de Kadernota.

Gemeentelijke gebouwen

Vastgoednota 2021-2025

Wat wilden we in 2021 bereiken:

Gepland was om de vastgoednota te actualiseren voor de periode 2021-2025.

Wat hebben we daar in 2021 voor gedaan:

De nota vastgoedmanagement 2021-2025 is in juni 2021 vastgesteld. In de nota hebben we afgesproken dat we een plan van aanpak opstellen voor de implementatie van twee speerpunten, zijnde het vaststellen van de strategie voor ieder gebouw en de implementatie van marktconforme huur. We verwachten deze plannen in de eerste helft 2022 af te kunnen ronden.

Voorziening groot onderhoud

Wat wilden we in 2021 bereiken:

Gepland was om een voorziening te treffen voor de uitvoering van groot onderhoud aan de vaste gebouwvoorraad.

Wat hebben we daar in 2021 voor gedaan:

In juni 2021 is besloten om een voorziening voor groot onderhoud te treffen voor de uitvoering van groot onderhoud aan de vaste gebouwvoorraad.

Hiervoor is een eenmalige dotatie van € 2.020.000,- gedaan ter dekking van de kosten.

Voor gebouwen uit de flexibele voorraad wordt geen onderhoudsplan opgesteld omdat er naar wordt gestreefd deze gebouwen zo kort als mogelijk in bezit te houden. Alleen hoogst nodige investeringen zullen worden gedaan. Financieringsaanvragen worden via de reguliere begrotingscyclus ingediend.

Uitvoering beheer en onderhoud

Wat wilden we in 2021 bereiken:

Het uitvoeren van onze reguliere werkzaamheden zoals het herstellen van storingen, het uitvoeren van onderhoud, de afstemming met onze gebouwgebruikers, het beheren van onze contracten en huurovereenkomsten naar tevredenheid van onze stakeholders.

Wat hebben we daar in 2021 voor gedaan:

De afhandeling van storingen is onder controle. Er is actueel inzicht in openstaande storingen. De urgente storingen worden nu inmiddels direct opgelost. De storingen die niet direct wordt afgewikkeld zijn gereduceerd naar een beperkt aantal (niet urgente) storingen. Deze worden binnen de reguliere onderhoudswerkzaamheden afgewikkeld.

Het systeem waarin huur/pachtovereenkomsten worden geregistreerd en wat de basis vormt voor facturatie en navolging huurafspraken wordt niet meer door de leverancier ondersteund. In 2021 is de vervanging voorbereid, de vervanging vindt plaats in week 2 van 2022.

De uitvoering van groot onderhoud is achtergebleven bij wat was gepland. Voornaamste oorzaak hiervoor is het uitstel van grote projecten in verband met beleidsontwikkeling, zoals onderhoud van het theater, renovatie van twee gymzalen. Een andere oorzaak is de beperkte beschikbaarheid van adviseurs en aannemers door krapte in de markt als gevolg van de corona-crisis, dit leidt tot forse vertragingen in uitvoering.

Verduurzaming gemeentelijk vastgoed

Wat wilden we in 2021 bereiken:

De verdere verduurzaming van het gemeentelijk vastgoed en het verminderen van energieverbruik krijgt structureel aandacht.

Wat hebben we daar in 2021 voor gedaan:

Bij de uitvoering van renovatie en groot onderhoud aan gemeentelijk vastgoed is waar mogelijk rekening gehouden met duurzame, energiezuinige maatregelen. In 2021 zijn de grote renovaties van sporthal de Meet en de Matrix in uitvoering genomen, de gebouwen worden in belangrijke mate verduurzaamd. De vervanging en verduurzaming van de installaties van NatuurEducatieCentrum de Koppel is vertraagd, uitvoering vindt plaats in 2022.

In de vastgoednota is afgesproken dat voor ieder gebouw in de vaste gebouwvoorraad een verduurzamingsplan wordt opgesteld. In 2021 is gestart met de voorbereiding voor het in kaart brengen van verduurzamingsmaatregelen. Gepland is om in 2022 een adviseur te contracteren zodat een belangrijk deel van de verduurzamingsmaatregelen eind 2022 inzichtelijk zijn.

In 2021 is het oude energiemonitoringsysteem vervangen door een nieuw systeem. Hierdoor kan energieverbruik beter gemonitord worden. Extra functionaliteit is de automatische controle van energiefacturen, dit wordt aanvullend in 2022 geïmplementeerd.

Hiermee proberen we ons verbruik en de kosten verder te beperken. In 2021 hebben we ons ingezet om, samen met de inkoopcombinatie die voor ons de energie inkoop, de stijging van energietarieven voor 2022 te beperken. Desondanks zijn de tarieven voor energie in 2022 fors hoger.

Corona

Wat wilden we in 2021 bereiken:

Gepland was het inventariseren en waar nodig verbeteren van de ventilatie van schoolgebouwen die in eigendom zijn van de gemeente en de inventarisatie van noodzakelijke maatregelen voor binnensportaccommodaties en kinderopvanglocaties voor zover deze in eigendom zijn van de gemeente.

Wat hebben we daar in 2021 voor gedaan:

Onderzoek naar de ventilatie van de schoolgebouwen die in eigendom zijn van gemeente heeft plaatsgevonden. Waar nodig zijn maatregelen in uitvoering genomen.

Onderzoek naar de ventilatie van binnensportaccommodaties en kinderopvanglocaties is uitgevoerd voor de gebouwen die in eigendom zijn van de gemeente. Het is de verwachting dat we begin 2022 een raadsvoorstel indienen waarin de uitvoering van maatregelen wordt voorgesteld.

Verbetering procesvoering vastgoedmanagement

Wat wilden we in 2021 bereiken:

Het inzichtelijk maken van de procesvoering van de belangrijkste processen op gebied van vastgoedmanagement en het beschikbaar maken van stuurinformatie.

Wat hebben we daar in 2021 voor gedaan:

We hebben de financiële processen op gebied van vastgoedmanagement samen met Finance&Control in kaart gebracht. Per proces hebben we de taken, verantwoordelijkheden en bevoegdheden vastgelegd.

In de vastgoednota is beschreven dat het beschikbaar hebben van stuurinformatie noodzakelijk is voor het monitoren van voortgang en het maken van strategische keuzes. Ook de Raad heeft aangegeven op de hoogte te willen blijven van de voortgang van gestelde doelen in de nota. Hiervoor hebben we twee pilotprojecten opgestart, voor de aansturing en voortgangsbewaking van de uitvoeringsactiviteiten en voor het beschikbaar maken van stuurinformatie. De resultaten van deze pilots worden in 2022 verwacht.

Tabel: beleidskader en financiën

Programma	Kapitaalgoed	Actueel beleidskader	Exploitatielasten 2021 x € 1.000
05 Vitaal Hardenberg	Wegen, bermen en sloten	Nota meerjaren onderhoudsprogramma wegen 2020-2022	4.092
	Kunstwerken	Collegebesluit strategische visie kunstwerken (april 2017) Beleidsplan kunstwerken 2018	289
	Openbare verlichting	Beleidsplan openbare verlichting (2011)	786
02 Duurzaam Hardenberg	Riolering en water	Gemeentelijk Rioleringsplan 2018-2022 (www.hardenberg.nl/rioleringsplan)	4.829
04 Landelijk Hardenberg	Openbaar groen	Notitie ecologisch bermbeheer (raadsbesluit 18 juli 2017)	411
	Begraafplaatsen	Beheersverordening gem. begraafplaatsen 2009, Nadere regels voor de begraafplaatsen 2021, Verordening lijkbezorgingsrechten	280
01 Zo doen we het in Hardenberg	Gemeentelijke gebouwen	Nota Vastgoedmanagement 2021-2024	1.165

6.6 Bedrijfsvoering

Verder bouwen aan een organisatie die de samenleving centraal stelt.

Wij willen de regionale positie van Hardenberg versterken en uitbouwen. Dit vraagt om een meer strategische oriëntatie en het kunnen maken van verbindingen met relevante partners. We willen meer gebruik maken van de kracht van de samenleving. Als gemeente minder alles voor willen schrijven. Dit vraagt om een organisatie die flexibel inspeelt op de snel veranderende vraag vanuit de samenleving. Die een betrokken, uitnodigende en slagvaardige uitstraling naar buiten heeft. Die intern een omgeving creëert waarin feedback geven als normaal en opbouwend wordt ervaren.

In de ontwikkelagenda van de organisatie, hebben wij uitgewerkt hoe wij in samenwerking en samenhang de organisatie de komende jaren doorontwikkelen en welke accenten wij daarin willen leggen. We zijn op weg naar een organisatie die de samenleving centraal stelt, een organisatie van samen met elkaar en anderen, ontwikkelgericht en met overtuiging een aantrekkelijke werkgever willen zijn. Ondanks corona hebben we in 2021 stappen weten te zetten. Onder meer: een conceptvisie op dienstverlening, de doorontwikkeling van de Hardenberg Academie, inzetten van acties duurzame inzetbaarheid, formuleren van uitgangspunten arbeidsmobiliteit, uitvoeren leiderschapsprogramma en het herijken van de medewerkerencyclus. De medewerkers die opgeleid zijn tot Ynnovator helpen de organisatie te komen met vernieuwende ideeën en werkwijzen en zorgen dat de ontwikkelactiviteiten aangejaagd worden.

De coronacrisis zal leiden tot een blijvend andere manier van samenwerken (binnen de gemeente). Wat willen we aan goede ontwikkelingen als meer focus, meer flexibiliteit, minder reisbewegingen en betere balans werk-privé vasthouden uit de tijd van verplicht thuiswerken en wat kan en moet de organisatie daarin faciliteren? In het afgelopen jaar hebben we een visie op het nieuwe thuis- en samenwerken vastgesteld. De uitgangspunten van deze visie hebben we vertaald naar werkbare praktijkvormen en passende afspraken. Helaas hebben we door de ontwikkeling van het coronavirus nog weinig concrete ervaring op kunnen doen met de feitelijke uitwerking in de praktijk. We hebben de ervaring in 2022 ook nodig om een beeld te krijgen van benodigde werk- en ontmoetingsplekken en vier kante meters op kantoor.

Naast de ambities hebben we ook te maken met de gevolgen van de coronacrisis, de uitdagingen in het sociaal domein op Jeugd en WMO, de ontvlechting met onze buurgemeente en het willen tonen van een ambitieuze meerjarig sluitende begroting. Dat vraagt om een organisatie die efficiënt en effectief werkt en ook zo is ingericht. Het formatie onderzoek dat gestart in het laatste kwartaal van 2021 geeft ons inzicht in die efficiënte en effectieve inrichting.

Versterken van sturing, beheersing en verantwoording

“Basis op orde” is een belangrijk ontwikkelspoor uit de ontwikkelagenda. Daartoe rekenen we ook het verbeteren van de sturing, beheersing en verantwoording. In 2020 is een start gemaakt met het herijken en verbeteren van de bestuurs- en managementcyclus. Dit is in 2021 doorgezet en hebben de sturingsvisie vastgesteld, de Kadernota is meer beleidsinhoudelijk, het management krijgt meer handvatten om te sturen met de kwartaalrapportages. Doel is de juiste informatie tijdig bij de juiste personen om tijdig de beste beslissingen te nemen. Zodoende komen bestuur en management beter in control en kunnen sneller sturen. In 2022 zal dit naar verwachting als project afgerond kunnen worden.

Het gezicht van Hardenberg

Duidelijke communicatie is en blijft een speerpunt. Campagne “direct duidelijk” is een voorbeeld van ingezette actie. In het afgelopen jaar hebben wij verdere invulling gegeven aan het speerpunt “direct duidelijk”. Zo hebben wij in het najaar een taalcoach voor de periode van één jaar aangesteld. Inmiddels is er een ambitieplan vastgesteld, met daarin acties die wij het komende jaar in het kader van “direct duidelijk” gaan uitvoeren.

In het kader van de digitale toegankelijkheid, hebben wij een projectplan opgesteld, dat voorziet in een gefaseerde aanpak. In het afgelopen jaar is daar een start mee gemaakt. Zo is onze gemeentelijke website officieel gescreend. In het komende jaar zullen verschillende andere sites worden gescreend.

Het verhaal van Hardenberg zal in samenspraak met het nieuwe college verder vorm krijgen en worden afgerond. Tegelijkertijd hebben we gewerkt aan een nieuwe strategische communicatie visie. Deze visie zal in het eerste kwartaal van 2022 worden vastgesteld, inclusief een plan van aanpak voor de implementatie en de ontwikkeling van nieuwe communicatiemiddelen.

Onderzoek naar juridische kwaliteit en kwantiteit

In het afgelopen jaar hebben wij een intern onderzoek uitgevoerd naar de juridische functie. Eind december 2021 is het eindrapport opgeleverd, inclusief een aantal aanbevelingen. Het eindrapport zal begin 2022 worden besproken en zullen nadere besluiten worden genomen over voorgestelde aanbevelingen als periodiek rapporteren over bezwaren, beroepen en klachten en onderzoeken of een nieuw raamcontract met juridische adviseurs raadzaam kan zijn.

Afbouw dienstverlening aan Ommen

In 2021 is gewerkt aan het afbouwen van de dienstverlening aan Ommen voor financiën en belastingen, inclusief gegevensmanagement/WOZ. Per 31 december 2021 is de dienstverlening aan Ommen voor deze taken beëindigd. In 2022 werken we aan een zorgvuldige overdracht en voorbereiding op overdracht van de nog lopende overeenkomsten. De dienstverlening aan Ommen eindigt conform besluit op 31 december 2014 voor alle domeinen.

Inkoopbeleid

Het inkoopbeleid is in 2021 herijkt en door de Raad vastgesteld. Inkoop helpt bij het bereiken van sociale, economische en duurzaamheidsdoelstellingen. Bij de gemeentelijke inkoop en aanbesteding bouwen we verder aan circulaire inkoop, lokale inkoop en kansen voor mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt. De bereikte professionalisering op inkoop zetten we voort.

Waardering woningen op basis van gebruiksoppervlakte

In 2019 is gestart met het ombouwen van de waardering woningen van inhoud naar gebruiksoppervlakte, overeenkomstige de gewijzigde wetgeving.

2020 is het jaar van schaduwdraaien geweest en het project is in Q4 2021 afgerond. De woningen worden voor belastingjaar 2022 op basis van de gebruiksoppervlakte gewaardeerd. Hierdoor wordt voldaan aan de gewijzigde wetgeving.

Werken op basis van de i visie

Na het vaststellen van de visie op informatie in maart, werken we aan het een meerjarig informatieplan. In het informatieplan wordt de informatie visie vertaald in concrete doelstellingen en resultaten die nodig zijn om de Hardenbergse informatievoorziening te ontwikkelen in de gewenste richting en met het daarbij passende tempo. Door op basis van dit informatieplan de ontwikkelingen te doseren, is een gezonde balans tussen ontwikkeling en continuïteit van informatievoorziening mogelijk. Eind 2021 is opdracht gegeven voor een intern onderzoek naar inrichting van een gemeente breed datawarehouse als basis voor datagedreven werken.

Pré-depot

Het team digitale informatie voorziening (DIV) heeft een export van data uitgevoerd vanuit het oude archief systeem. Daar wordt op dit moment een (tweede) controle uitgevoerd op volledigheid. Bij akkoord kunnen wij vanuit ons nieuwe Zaaksysteem alle informatie opvragen welke voorheen in het oude systeem (Verseon) zat. De volgende stap zal zijn dat wij ons moeten verdiepen in een daadwerkelijk e-depot. Dit is iets wat wij de komende 3 jaar moeten uitwerken.

Faciliteren van het plaats onafhankelijk werken.

In 2021 is de scope bepaald van het onderzoek dat een extern bureau voor ons zal uitvoeren. Zij komen in Q1 met een voorstel 'Doorvertaling' I-visie waarop de ICT-services (techniek/infrastructuur) voor de komende jaren ingericht gaan worden. Daarnaast zijn in 2021 de Microsoft contracten hernieuwd en heeft de gemeente gekozen voor een uitgebreidere licentie om meer gebruik te kunnen maken van de Microsoft Cloud diensten. Exchange Online (mail in de Cloud) is het eerste onderdeel wat hiervan geïmplementeerd is. In 2022 zal de Raad en ambtelijke organisatie hier naar toe worden gemigreerd. Om het hybride vergaderen te ondersteunen zijn Microsoft Teams Rooms aangeschaft. Dit zijn schermen met een camera en audio installatie waarbij een aantal deelnemers van een vergadering fysiek en een gedeelte online kan deelnemen. Voor de Hardenbergzaal zal maatwerk worden opgeleverd vanwege de wens om hier ook O-rondes voor de Raads te houden.

Optimaliseren leveranciersmanagement ICT

Voor leveranciersmanagement zijn wij bezig met kwaliteitsborging. De in scope zijnde leveranciers hebben minimaal eenmaal per jaar een leveranciersgesprek, hierin wordt vooral de gebruikerservaring benadrukt. Naast het gesprek worden rapportages zoals overeengekomen met elkaar verstrekt. Hier ligt vooral de nadruk op de continuïteit en kwaliteitsborging van de dienstverlening. Dit wordt getoetst uit test rapportage of wordt gedekt door de her certificering (ISO 27000 of NEN 3401).

6.7 Informatiebeveiliging en privacy

Informatiebeveiliging en privacy

Als gemeente werken we veel met waardevolle en privacygevoelige informatie, die steeds meer tijd- en plaats onafhankelijk beschikbaar moet zijn. Informatiebeveiliging en dus ook het nemen van allerlei beheersmaatregelen om de risico's te beperken, wordt daarom steeds belangrijker. Vanaf 1 januari 2020 werken we met de Baseline Informatiebeveiliging Overheid (BIO). De BIO bestaat uit diverse informatiebeveiligingscontroles en –maatregelen die een verplichtend karakter hebben. Zo wordt de beveiliging van informatie verder op orde gebracht. Dit is een continue proces.

In 2021 waren acties op het gebied van informatiebeveiliging en privacy gericht op:

- **Bewustwording:** de mens is en blijft de meest cruciale schakel in de informatiebeveiliging en bescherming van persoonsgegevens. Daarom is regelmatig aandacht geschonken aan het vergroten van het risicobewustzijn van de medewerkers, bestuurders en raadsleden.
- **Verantwoording:** We willen aan de steeds aangescherpte normen van de ENSIA (een optimaal proces voor de horizontale verantwoording richting de gemeenteraad en verticale vertegenwoordiging richting het ministerie) blijven voldoen. Voor privacy is een normenkader opgesteld waarlangs controles plaats gaan vinden. Uitgangspunten vanuit de AVG zijn hierin opgenomen. De bevindingen en aanbevelingen worden in een separaat jaarrapport gegevensbescherming 2021 door de functionaris gegevensbescherming aan het college voorgelegd.
- **Ontwikkeling:** Er worden ook continu maatregelen genomen ter bevordering van o.a. de fysieke-/toegangsbeveiliging, personele beveiliging, beheer van bedrijfsmiddelen en incidentenbeheer. In 2021 is net als in 2020 veel aandacht besteed aan veilig thuiswerken. Eind 2020 is gestart met de leercirkel iBewustzijn waarvoor een nulmeting is gehouden. De uitwerking van de nulmeting heeft in 2021 plaats gevonden door middel van de e-learning Informatieveiligheid.

Bewustwording

Er is structureel budget voor bewustwording. Bewustwording in het juist omgaan met gegevens groeit wanneer je met elkaar in gesprek gaat en weet welke risico's er zijn. We willen en moeten hier blijvend aandacht aan geven.

In 2021 is de campagne "word in 6 maanden iBewust" gedraaid. Deze campagne bestond uit 6 modules in een e-learning Informatieveiligheid. Iedere maand werd de nieuwe module op intranet aangekondigd met een tekst of een filmpje. Vanuit het CMT is het volgen van de e-learning verplicht gesteld. De meeste medewerkers hebben de e-learning inmiddels gevolgd. In 2022 willen we de bewustwording vergroten door verschillende bijeenkomsten te organiseren.

Daarnaast is de bewustwording binnen het management en bestuur verder vergroot door trainingen aan te bieden over hoe te acteren in geval van cyberaanvallen en echt te oefenen met een fictieve cyberaanval.

Verantwoording

In de periode 2019-2022 is de organisatie volop bezig met de implementatie van informatiebeveiliging en privacy. Voor privacy zal op basis van het in 2018 vastgestelde privacybeleid en implementatieplan onze meest risicovolle processen onderworpen worden aan een data protectie impact analyse (DPIA). Dit leidt mogelijk tot aanpassingen van de primaire processen op basis van de procesplannen als output van deze DPIA's. De organisatie is nog niet voldoende bekend met het uitvoeren van een DPIA. Door de COVID-19 is het trainen met het uitvoeren van een DPIA vertraagd.

Onderzoek

Naast de ENSIA audit hebben er meer onderzoeken plaatsgevonden in 2021. Naast de jaarlijkse penetratietest (pentest), waarbij de technisch beveiliging van onze interne en externe ICT-omgeving wordt doorgelicht en de IT-audit die vooral kijkt naar systemen en processen die te maken hebben met financiële administraties, heeft de rekenkamer onderzoek uit laten voeren op gebied van informatiebeveiliging. Deze onderzoeken zijn in goede samenwerking gegaan en zorgt voor positieve aandacht voor dit onderwerp.

Beveiligingsincidenten en kwetsbaarheden

Een beveiligingsincident kan variëren van een deur die niet goed sluit, een email die aan een verkeerde persoon verstuurd is, tot een grote malware uitbraak (ransomware). Als er persoonsgegevens betrokken zijn bij een incident, spreekt men van een datalek.

Het afgelopen jaar hebben zich een aantal beveiligingsincidenten voorgedaan waarvan zich op het moment van schrijven zich 10 gemanifesteerd hebben als datalek en als zodoende zijn geregistreerd en behandeld. De oorzaken variëren van veelal menselijk handelen tot technische onvolkomenheden. De geregistreerde datalekken hebben geen nadelige gevolgen gehad voor de gemeente of voor de betrokkenen. Bij ieder datalek worden er aanbevelingen gedaan om het risico op herhaling te voorkomen.

Ook het wegnemen van acute bedreigingen heeft grote impact op onze organisatie. Aan het einde van het 2021 hebben we te maken gehad met een ernstige kwetsbaarheid in Log4j, een relatief onbekend onderdeel binnen enorm veel applicaties. Er is veel werk verzet om het risico af te wegen en preventieve (nood)maatregelen te nemen om daadwerkelijk misbruik te voorkomen.

Verplichte maatregelen AVG

Om vanuit gegevensbescherming verantwoording af te kunnen leggen kijken we in eerste instantie of er voldaan wordt aan de verplichte maatregelen uit de AVG (Algemene Verordening Gegevens bescherming). Één van die verplichte maatregelen is het hebben van een Register van Verwerkingen. Er is een verwerkingsregister opgesteld en verdeeld per afdeling. Er wordt steeds vaker een DPIA gedaan om vooraf te bepalen waar de grootste risico's zitten in het verwerken van persoonsgegevens en hoe die risico's zo klein mogelijk gemaakt kunnen worden. De komende periode worden ook op de bestaande hoog risico verwerkingen een DPIA uitgevoerd.

Met de komst van de BIO komt de verantwoordelijkheid nog nadrukkelijker in de lijn te liggen. Alles processen dienen te worden gewogen en de proceseigenaar wordt als (risico) eigenaar aangemerkt. Die per proces bepaald hoe en wat voor maatregelen er genomen worden en hiervoor verantwoording aflegt middels audits en rapportages. Samen met concerncontrol is gekeken naar een manier om controles met elkaar te verbinden en te kijken naar een ondersteuningstool. Dit heeft geresulteerd in de aanschaf van een dashboard. In dit dashboard worden de maatregelen getoetst van zowel de BIO als de AVG met als doel dat er verantwoording kan plaatvinden.

Ontwikkeling

Door de snelle maatschappelijke- en technologische ontwikkelingen en toenemende cybercriminaliteit worden de risico's op dit gebied steeds groter. Om deze risico's te verkleinen worden de eisen en richtlijnen voor overheidsorganisaties steeds verder aangescherpt, met als gevolg dat we nieuwe en aanvullende organisatorische en technische maatregelen dienen te implementeren om te voldoen. Zo is thuis- of hybride werken een ontwikkeling die blijvend is, waarbij ook digitale communicatie en middelen om digitaal samen te werken cruciaal zijn geworden.

6.8 Verbonden partijen

Een verbonden partij is een privaat- dan wel publiekrechtelijke organisatie waarin de gemeente een bestuurlijk én een financieel belang heeft. Een financieel belang is aanwezig wanneer een ter beschikking gesteld bedrag niet verhaalbaar is bij faillissement, dan wel als financiële aansprakelijkheid bestaat indien de verbonden partij haar verplichtingen niet nakomt (artikel 1 BBV). Bestuurlijk belang is aanwezig, indien er zeggenschap bestaat uit hoofde van stemrecht dan wel vertegenwoordiging in het bestuur van de organisatie.

Deelnemingen in Gemeenschappelijke regelingen	Cijfers op basis van
EuRegio	Jaarrekening 2019 (Bijdrage = realisatie 2021)
GGD IJsselland	Begroting 2022 (Bijdrage = realisatie 2021)
Omgevingsdienst IJsselland	Begroting 2022 (Bijdrage = realisatie 2021)
Regionaal Serviceteam Jeugd IJsselland	Jaarrekening 2021
Sociale Recherche IJssel-Vechtstreek	Jaarrekening 2020 (Bijdrage = realisatie 2021)
Veiligheidsregio IJsselland	Jaarrekening 2021

Deelnemingen in Vennootschappen bijdrage	Cijfers op basis van
Beheersmaatschappij LOC+	Jaarrekening 2020
Samen Doen Hardenberg B.V.	Jaarrekening 2020 (Bijdrage = 2021)

Deelnemingen in Vennootschappen ontvangst	Cijfers op basis van
Bank Nederlandse Gemeenten	Jaarrekening 2020
Cogas Holding	Jaarrekening 2020
CSV Amsterdam B.V.	Jaarrekening 2021
Enexis Holding	Jaarrekening 2021
Publiek Belang Elektriciteitsproductie BV	Jaarrekening 2021
Rendo Holding	Jaarrekening 2020
Rova	Jaarrekening 2020
Vitens	Jaarrekening 2020
Wadinko	Jaarrekening 2020

Deelnemingen in Verenigingen en stichtingen	Cijfers op basis van
Stichting LOC+	
Vereniging van Nederlandse Gemeenten	Jaarrekening 2020

Gemeenschappelijke regelingen

EuRegio		Gronau / Enschede	
Rechtsvorm	Gemeenschappelijke regeling		
Betrokken partijen	131 Duitse en Nederlandse gemeenten en Duitse 'Kreise'.		
Bestuurlijk belang	Vertegenwoordiging in de Euregioraad		
Bijdrage aan de gemeentelijke doelstellingen	De Euregio wil een bijdrage leveren aan de welvaart en het welzijn in het grensgebied en het bevorderen van wederzijdse begrip tussen de mensen. De Euregio houdt daarbij rekening met mogelijke culturele verschillen tussen de Nederlandse en Duitse samenleving.		
Website	www.euregio.nl		
Bedragen x € 1.000	Vermogen op 1 januari	Vermogen op 31 december	
Eigen vermogen	1.880	1.880	
Vreemd vermogen	33.971	31.584	
Resultaat boekjaar	184		
Financiële bijdrage van gemeente	18		
Risico's, kansen en ontwikkelingen	Onder het vreemd vermogen is de Certificeringsautoriteit in de balans opgenomen. Deze instantie beheert de gelden van het INTERREG V-Programma. Op de balans staat hiervoor een verplichting van € 30.253.570. Hier tegenover staat aan de activa-zijde op de balans een post van liquide middelen van gelijke hoogte		
Bron	Jaarrekening 2019 (Bijdrage = realisatie 2021)		

GGD IJsselland	Zwolle	
Rechtsvorm	Gemeenschappelijke regeling	
Betrokken partijen	De gemeenten Dalfsen, Deventer, Hardenberg, Kampen, Ommen, Olst-Wijhe, Raalte, Staphorst, Steenwijkerland, Zwartewaterland, Zwolle.	
Bestuurlijk belang	Gemeenten hebben zitting in het algemeen bestuur. Iedere gemeente heeft 1 stem.	
Bijdrage aan de gemeentelijke doelstellingen	<p>GGD IJsselland: "Gezond centraal: van crisis naar kans" (Missie december 2020).</p> <p>Gezondheid wordt gezien als het vermogen van mensen om zich aan te passen en eigen regie te voeren in het licht van fysieke, emotionele en sociale uitdagingen in het leven. Gezondheid is een belangrijke voorwaarde om te kunnen meedoen in de maatschappij. We zetten ons in voor publieke gezondheid. Dat wil zeggen de gezondheid van alle inwoners in onze regio van jong tot oud. We maken mogelijk dat mensen individueel en als groep meer grip hebben op hun eigen gezonde leven en leefomgeving. We werken aan gelijke kansen op een gezond leven voor iedereen. Dit doen we door beleid, advies, onderzoek en ondersteuning en een vangnet voor mensen die (tijdelijk) niet zelfredzaam zijn.</p> <p>We opereren in de publieke gezondheid op het snijvlak van zorg, markt en politiek en kiezen daarbinnen welke specifieke waarde we kunnen toevoegen.</p> <p>We werken voor én met de elf gemeenten in IJsselland en samen met diverse organisaties: voor een gezonde samenleving.</p> <p>GGD IJsselland werkt voor ruim 530 duizend inwoners.</p> <p>GGD IJsselland is daarnaast onderdeel van een samenhangend aanbod van publieke gezondheid in Nederland en voert taken uit zoals deze in de wet Publieke gezondheid aan gemeenten zijn opgedragen.</p>	
Website	www.ggdijsselland.nl/	
Bedragen x € 1.000	Vermogen op 1 januari	Vermogen op 31 december
Eigen vermogen	0	0
Vreemd vermogen	4.802	4.550
Resultaat boekjaar	0	
Financiële bijdrage van gemeente	2.391	

<p>Risico's, kansen en ontwikkelingen</p>	<p><i>Risico's inclusief genomen beheersmaatregelen GGD</i> Elke gemeente geeft een bijdrage per inwoner voor de basisproducten die voor alle gemeenten gezamenlijk worden uitgevoerd (inwonerbijdrage). GGD IJsselland voert een actief financieel risicobeleid. De weerstandscapaciteit wordt geëvalueerd op basis van een financiële risico-inventarisatie. Aanvullende producten en diensten worden gefinancierd door de gemeenten die deze afnemen. Voor de risico's voor incidentele aanvullende diensten (maatwerk en projecten) is een aparte voorziening getroffen. Risico's voor structureel aanvullende producten kunnen niet ten laste komen van alle gemeenten in de Gemeenschappelijke regeling. Indien de weerstandscapaciteit niet voldoet, kunnen gemeenten – naar rato van het inwonertal - worden aangesproken op een eventueel exploitatietekort.</p> <p>Op basis van de meerjarenraming van GGD IJsselland is het risico voor de deelnemende gemeenten klein .</p> <p><i>Ontwikkelingen</i> 2022 wordt het jaar van de gemeenteraadsverkiezingen en de start van een nieuwe bestuursperiode voor GGD IJsselland. In 2022 worden de opbrengsten van de agenda publieke gezondheid 'Beweging vanuit eigen regie' geborgd en zal de GGD samen met het nieuwe bestuur bouwen aan een bestuursagenda, die de beweging voortzet.</p>
<p>Bron</p>	<p>Begroting 2022 (Bijdrage = realisatie 2021)</p>

Omgevingsdienst IJsselland	Zwolle	
Rechtsvorm	Gemeenschappelijke regeling	
Betrokken partijen	De gemeenten Dalfsen, Deventer, Hardenberg, Kampen, Ommen, Olst-Wijhe, Raalte, Staphorst, Steenwijkerland, Zwartewaterland, Zwolle, Provincie Overijssel en Veiligheidsregio IJsselland.	
Bestuurlijk belang	Deelname in AB/DB	
Bijdrage aan de gemeentelijke doelstellingen	<p>We vormen een moderne uitvoeringsorganisatie die voorop wil lopen met vernieuwende werkmethoden, actuele expertise en moderne ICT-voorzieningen.</p> <p>De Omgevingsdienst IJsselland wil een hoogwaardige bijdrage leveren aan een veilige, gezonde, aantrekkelijke en duurzame omgeving om in te wonen, werken en leven. Onder het motto 'Lokale binding, regionale bundeling' combineert de Omgevingsdienst nabijheid met schaalvergroting. De verbinding van kwaliteitsverbetering en efficiencywinst komt zo binnen bereik. De Omgevingsdienst is een betrouwbare partner in de keten met het Openbaar Ministerie (OM), politie, Gemeentelijke Gezondheidsdienst (GGD) en Veiligheidsregio (VR) en een samenwerkingspartner van de waterschappen in Overijssel. De Omgevingsdiensten die zijn ontstaan hebben het doel om meerwaarde te creëren op het gebied van de fysieke leefomgeving. De Omgevingsdienst IJsselland wil van toegevoegde waarde zijn voor het bedrijfsleven, de inwoners en de leefomgeving van IJsselland.</p> <p>Het managementteam geeft in de eerste drie jaar prioriteit aan de ontwikkelopgaven:</p> <ul style="list-style-type: none"> • borgen en doorontwikkelen van politieke sensitiviteit en lokale binding; • vormen van één organisatie, en • anticiperen op inwerkingtreding Omgevingswet, wet VTH, wet Natuurbescherming en wet Kwaliteitsborging voor het Bouwen. 	
Website	www.odijsselland.nl/	
Bedragen x € 1.000	Vermogen op 1 januari	Vermogen op 31 december
Eigen vermogen	316	316
Vreemd vermogen	1.883	1.751
Resultaat boekjaar	0	
Financiële bijdrage van gemeente	1.334	
Risico's, kansen en ontwikkelingen		
Bron	Begroting 2022 (Bijdrage = realisatie 2021)	

Regionaal Serviceteam Jeugd IJsselland	Zwolle	
Rechtsvorm	Gemeenschappelijke regeling	
Betrokken partijen	Dalfsen, Deventer, Hardenberg, Kampen, Olst-Wijhe, Ommen, Raalte, Staphorst, Steenwijkerland, Zwartewaterland en Zwolle	
Bestuurlijk belang	Deelname in het algemeen bestuur	
Bijdrage aan de gemeentelijke doelstellingen	De elf samenwerkende gemeenten in de regio IJsselland hebben een gemeenschappelijke bedrijfsvoerings organisatie opgericht, genaamd Regionaal Serviceteam Jeugd IJsselland. Het RSJ regelt namens hen de inkoop en het contractmanagement en levert managementinformatie. De administratie en de facturatie doet Hardenberg vanaf 2018 zelf.	
Website	www.rsj-ijsselland.nl/	
Bedragen x € 1.000	Vermogen op 1 januari	Vermogen op 31 december
Eigen vermogen	0	0
Vreemd vermogen	2.713	2.064
Resultaat boekjaar	0	
Financiële bijdrage van gemeente	199	
Risico's, kansen en ontwikkelingen		
Bron	Jaarrekening 2021	

Sociale Recherche IJssel-Vechtstreek		Zwolle	
Rechtsvorm	Gemeenschappelijke regeling		
Betrokken partijen	De gemeenten Dalfsen, Dronten, Hardenberg, Hattem, Kampen, Ommen, Olst-Wijhe, Zwartewaterland, Zwolle.		
Bestuurlijk belang	Deelname in het Algemeen Bestuur		
Bijdrage aan de gemeentelijke doelstellingen	Door deelname in de verbonden partij 'Sociale Recherche IJssel-Vechtstreek' wordt in regionaal verband gewerkt aan de bestrijding van sociale zekerheidsfraude en handhaving. Nadruk lag en ligt nog steeds op zichtbaarheid en dienstbaarheid en het leveren van maatwerk richting regiogemeenten, hetgeen tot nu toe geslaagd is. Prioriteit ligt bij de meest schade veroorzakende typen van fraude en inspanningen plegen waar dit naar verwachting het meest oplevert (samenlevingsfraude levert het meest op voor de gemeenten). Ook in 2017 wordt de regionale samenwerking op het gebied van sociale zekerheidsfraude in stand gehouden.		
Website	www.zwolle.nl		
Bedragen x € 1.000	Vermogen op 1 januari		Vermogen op 31 december
Eigen vermogen	0		0
Vreemd vermogen			
Resultaat boekjaar			54
Financiële bijdrage van gemeente			106
Risico's, kansen en ontwikkelingen			
Bron	Jaarrekening 2020 (Bijdrage = realisatie 2021)		

Veiligheidsregio IJsselland	Zwolle	
Rechtsvorm	Gemeenschappelijke regeling	
Betrokken partijen	De gemeenten Dalfsen, Deventer, Hardenberg, Kampen, Ommen, Olst-Wijhe, Raalte, Staphorst, Steenwijkerland, Zwartewaterland, Zwolle.	
Bestuurlijk belang	Deelname in het Algemeen Bestuur	
Bijdrage aan de gemeentelijke doelstellingen	In oktober 2010 is de Wet veiligheidsregio's in werking getreden. Op basis hiervan zijn in Nederland 25 veiligheidsregio's ingesteld waaronder Veiligheidsregio IJsselland (VRIJ). Veiligheidsregio IJsselland richt zich op het voorkomen en bestrijden (van de gevolgen) van branden, ongevallen, rampen en crises. Dit gebeurt in het gebied van de elf, via een gemeenschappelijke regeling, aangesloten gemeenten.	
Website	www.vrijsselland.nl	
Bedragen x € 1.000	Vermogen op 1 januari	Vermogen op 31 december
Eigen vermogen	4.617	5.887
Vreemd vermogen	32.545	34.691
Resultaat boekjaar	3.071	
Financiële bijdrage van gemeente	3.755	

<p>Risico's, kansen en ontwikkelingen</p>	<p>Nieuw voor oud Financieel uitgangspunt is dat we voor nieuw beleid geen extra middelen vragen. Hier hanteren wij het principe 'nieuw voor oud'. Een aantal ontwikkelingen leidt echter mogelijk tot kosten die niet uit de begroting gefinancierd kunnen worden. Mocht dit het geval zijn, dan zullen keuzes hierover aan het bestuur worden voorgelegd.</p> <p>Taakstellingen Veiligheidsregio IJsselland heeft nog een resterend bedrag van € 65.000 (van in totaal € 1.100.000) aan structurele taakstellingen (bestuurlijke afspraak 2014) te verwerken in de begroting. Dit vanwege een nog oplopend btw-nadeel op de vervangingsinvesteringen. Dit restant is in 2024 structureel verwerkt in de begroting.</p> <p>Vorming nieuwe Meldkamer Oost Nederland De vorming staat gepland in het eerste kwartaal van 2023. De definitieve personeels- en bedrijfsvoeringsbegroting wordt in de loop van 2022 vastgesteld. In het AB van 8 december 2021 is besloten de verwachte meerkosten van € 150.000 structureel te verwerken in de begroting 2023 en deze te verrekenen met de structureel in de begroting te verwerken bijdrage aan het financieel perspectief gemeenten van € 516.000.</p> <p>Bijdrage financieel perspectief gemeenten Conform AB-besluit van 8 december 2021 wordt de € 516.000 incidentele bijdrage financieel perspectief gemeenten van 2021 en 2022 structureel verwerkt in de begroting 2023. Onder de verrekening van de verwachte € 150.000 meerkosten vorming meldkamer Oost Nederland komt de structurele korting uit op € 366.000. Het structureel maken van deze bijdrage is gebaseerd op het uitgangspunt dat het rijk de meerkosten financiert van de taakdifferentiatie bouwsteen 1 bij de brandweer.</p> <p>Herijking gemeentelijke bijdragen Conform AB-besluit van 8 december 2021 wordt de gemeentelijke bijdrage berekend op basis van 50 procent historische bijdrage en 50 procent op basis uitkering gemeentefonds voor brandweer en rampenbestrijding. De nadeel gemeentes worden van 2023 tot en met 2025 aflopend gecompenseerd om in te groeien naar de aangepaste jaarlijkse bijdrage.</p>
<p>Bron</p>	<p>Jaarrekening 2021</p>

Verenigingen en stichtingen

Stichting LOC+	Hardenberg	
Rechtsvorm	Stichting (beherende vennoot C.V. Beheersmaatschappij LOC+)	
Betrokken partijen	De gemeente Hardenberg, AOC de Groene Welle, Alfa-college	
Bestuurlijk belang	Vertegenwoordiging in het bestuur en voor 53,27% risicodragers van het exploitatieresultaat	
Bijdrage aan de gemeentelijke doelstellingen	Het LOC in Hardenberg is een multifunctioneel gebouw waarin een grote verscheidenheid aan instellingen is gehuisvest op het gebied van cultuur, onderwijs en werk. De opzet van het gebouw is gericht op samen werken en samen wonen.	
Website	www.loc-hardenberg.nl	
Bedragen x € 1.000	Vermogen op 1 januari	Vermogen op 31 december
Eigen vermogen	0	0
Vreemd vermogen	0	0
Resultaat boekjaar	0	
Financiële bijdrage van gemeente	0	
Risico's, kansen en ontwikkelingen		
Bron		

Vereniging van Nederlandse Gemeenten	Den Haag	
Rechtsvorm	Vereniging	
Betrokken partijen	Alle gemeenten van Nederland	
Bestuurlijk belang	Vertegenwoordiging in ledenvergadering en zitting in VNG commissie gemeentefinancien	
Bijdrage aan de gemeentelijke doelstellingen	Belangenbehartiging van alle gemeenten bij andere overheden. Tweede Kamer, Kabinet en maatschappelijke organisaties zijn belangrijke gesprekspartners. Advisering aan alle leden over actuele ontwikkelingen (pro actief) en advisering aan individuele leden (op verzoek). De platformfunctie wordt uitgeoefend via de VNG-commissie, Provinciale Afdelingen, congressen, studiedagen en ledenraadplegingen. De gemeente Hardenberg is ook lid van de VNG afdeling Overijssel.	
Website	www.vng.nl/	
Bedragen x € 1.000	Vermogen op 1 januari	Vermogen op 31 december
Eigen vermogen	64.627	62.379
Vreemd vermogen	89.668	94.719
Resultaat boekjaar	624	
Financieel bijdrage van gemeente	103	
Risico's, kansen en ontwikkelingen		
Bron	Jaarrekening 2020	

Vennootschappen

Bank Nederlandse Gemeenten	Den Haag	
Rechtsvorm	Naamloze vennootschap (niet beursgenoteerd)	
Betrokken partijen	Nederlandse overheden (50% rijk / 50% gemeenten, provincies en waterschappen)	
Bestuurlijk belang	64.935 is 0,117% stemmen in de AVA	
Bijdrage aan de gemeentelijke doelstellingen	BNG Bank is de bank van en voor overheden en instellingen voor het maatschappelijk belang. De bank draagt duurzaam bij aan het laag houden van de kosten van maatschappelijke voorzieningen voor de burger.	
Website	www.bngbank.nl	
Bedragen x € 1.000	Vermogen op 1 januari	Vermogen op 31 december
Eigen vermogen	4.887.000	5.097.000
Vreemd vermogen	144.802.000	155.262.000
Resultaat boekjaar	221.000	
Ontvangen dividend	29	
Begroot dividend 2021	65	

<p>Risico's, kansen en ontwikkelingen</p>	<p>Over 2020 realiseerde BNG Bank een nettowinst na belastingen van EUR 221 miljoen (2019: EUR 163 miljoen).</p> <p>De volatiliteit op de financiële markten zal dit jaar naar verwachting groot blijven. Dat maakt het doen van voorspellingen over het verwachte nettoresultaat 2021 niet verantwoord.</p>
<p>Bron</p>	<p>Jaarrekening 2020</p>

Cogas Holding		Almelo	
Rechtsvorm	Naamloze vennootschap (niet beursgenoteerd)		
Betrokken partijen	Gemeente Almelo, Borne, Dinkelland, Hardenberg, Hof van Twente, Oldenzaal, Tubbergen, Twenterand, Wierden		
Bestuurlijk belang	650 aandelen is 12,8% stemmen in de Ava		
Bijdrage aan de gemeentelijke doelstellingen	Cogas wil een belangrijke rol spelen in het voor de klant toepasbaar maken van nieuwe technieken op het gebied van communicatie en (duurzame) energie.		
Website	www.cogas.nl		
Bedragen x € 1.000	Vermogen op 1 januari		Vermogen op 31 december
Eigen vermogen	180.505		199.111
Vreemd vermogen	95.252		95.877
Resultaat boekjaar	28.784		
Ontvangen dividend	5.120		
Begroot dividend 2021	1.300		
Risico's, kansen en ontwikkelingen	In 2020 is er een extra dividend uitkering ontvangen van 3,8 miljoen euro in verband met de verkoop van aandelen Cogas kabel.		
Bron	Jaarrekening 2020		

CSV Amsterdam B.V.	
Rechtsvorm	's-Hertogenbosch
Betrokken partijen	Zes Nederlandse provincies en 130 gemeenten.
Bestuurlijk belang	1.296 aandelen is 0,0648% stemmen in de Ava
Bijdrage aan de gemeentelijke doelstellingen	Op 9 mei 2014 is de naam van Claim Staat Vennootschap B.V. gewijzigd in CSV Amsterdam B.V.. De statuten zijn gewijzigd zodat de nieuwe organisatie nu drie doelstellingen vervult: a. namens de Verkopende Aandeelhouders van Essent een eventuele schadeclaimprocedure voeren tegen de Staat als gevolg van de WON; b. namens de Verkopende Aandeelhouders eventuele garantieclaim procedures voeren tegen RECYCLECO B.V. ("Waterland"); c. het geven van instructies aan de escrow-agent wat betreft het beheer van het bedrag dat op de escrow-rekening n.a.v. de verkoop van Attero is gestort.
Website	
Bedragen x € 1.000	Vermogen op 1 januari Vermogen op 31 december
Eigen vermogen	393 312
Vreemd vermogen	27 23
Resultaat boekjaar	-43
Ontvangen dividend	0
Begroot 2021 dividend	0
Risico's, kansen en ontwikkelingen	<p>Beleidsvoornemens: CSV zal voorlopig nog voortbestaan om op eigen kosten en risico namens Deponie Zuid B.V. (vennootschap onder Attero Holding B.V.), in overleg met de aandeelhouderscommissie, het bezwaar en/of beroep te voeren tegen de Belastingdienst ten aanzien van de naheffingsaanslag afvalstoffenbelasting. In februari 2021 heeft CSV bezwaar gemaakt tegen de naheffingsaanslag afvalstoffenbelasting. Op het moment is CSV in gesprek met de Belastingdienst over het bezwaar. Afhankelijk van de reactie van de Belastingdienst en de kans van slagen van een eventuele gerechtelijke procedure zal in overleg met Aandeelhouderscommissie van CSV de procedure al dan niet worden voortgezet. Na afwikkeling van deze bezwaar- en eventuele gerechtelijke procedure of eventuele voortijdige beëindiging van deze procedure (bijvoorbeeld door een mogelijk compromis tussen de Belastingdienst en CSV of een besluit van de Aandeelhouderscommissie de procedure niet verder voort te zetten) zal CSV kunnen worden opgeheven en de resterende liquide middelen kunnen worden uitgekeerd aan de aandeelhouders naar rato van het aandelenbelang.</p> <p>Financiële risico's:</p>

	Het risico en daarmee de aansprakelijkheid voor de aandeelhouders is relatief gering en beperkt tot de hoogte van het gestort aandelenkapitaal en het resterend werkkapitaal van deze vennootschap.
Bron	Jaarrekening 2021

Enexis Holding	s'-Hertogenbosch	
Rechtsvorm	Naamloze vennootschap (niet beursgenoteerd)	
Betrokken partijen	Zes Nederlandse provincies en 130 gemeenten	
Bestuurlijk belang	96.993 aandelen is 0,0648% stemmen in de AVA	
Bijdrage aan de gemeentelijke doelstellingen	<p>Enexis beheert (via haar dochtervennootschap Enexis Netbeheer BV) het energienetwerk in Noord-, Oost- en Zuid-Nederland voor de aansluiting van ongeveer 2,7 miljoen huishoudens, bedrijven en overheden. De netbeheerderstaak is een publiek belang, wettelijk geregeld met o.a. toezicht vanuit de Autoriteit Consument en Markt.</p> <p>De vennootschap heeft ten doel het realiseren van een duurzame energievoorziening door state of the art dienstverlening en netwerken en door regie te nemen in innovatieve oplossingen. Dit om de energietransitie te versnellen én excellent netbeheer uit te voeren.</p> <p>Deze doelen worden gerealiseerd op basis van de volgende strategieën:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Netwerk en dienstverlening tijdig gereed voor veranderingen in de energiewereld; • Betrouwbare energievoorziening; • Excellente dienstverlening: hoge klanttevredenheid en verlaging kosten; • Samen met lokale partners Nederlandse klimaatdoelen realiseren; • Innovatieve, schaalbare oplossingen om de energietransitie te versnellen. <p>De gemeente Hardenberg tracht met haar aandeelhouderschap in Enexis de publieke belangen te behartigen. De infrastructuur voor energie is een vitaal onderdeel voor onze economie en voor onze samenleving.</p>	
Website	www.enexis.nl	
Bedragen x € 1.000	Vermogen op 1 januari	Vermogen op 31 december
Eigen vermogen	4.116.000	4.241.000
Vreemd vermogen	4.635.000	5.154.000
Resultaat boekjaar	199.000	
Ontvangen dividend	45	
Begroot dividend 2021	44	

<p>Risico's, kansen en ontwikkelingen</p>	<p>Enexis is financieel gezond. Enexis heeft de Standard & Poor's (S&P) rating A+ (Stable outlook) en bij Moody's Aa3 (stable outlook).</p> <p>Het risico voor de aandeelhouders is gering omdat Enexis opereert in een gereguleerde (energie)markt, onder toezicht van de Energiekamer. Daarnaast is het risico gering in relatie tot de (intrinsieke) waarde van Enexis Holding N.V.</p> <p>Wettelijk is minimaal 40% eigen vermogen vereist, Enexis heeft op dit moment meer dan 50% eigen vermogen. Gecombineerd met de achtergestelde status van de 'Vordering op Enexis vennootschap' die loopt tot september 2019, levert dit een laag risico op voor de aandeelhouders van Enexis Holding N.V.</p> <p>Een aanvullend risico is het achterblijven van de geraamde dividendinkomsten. Het risico is echter gemitigeerd middels een overeengekomen streefwaarde van € 100 miljoen voor het jaarlijkse dividend.</p>
<p>Bron</p>	<p>Jaarrekening 2021</p>

Publiek Belang Elektriciteitsproductie BV		's Hertogenbosch	
Rechtsvorm	Besloten vennootschap		
Betrokken partijen	Zes Nederlandse provincies en 130 gemeenten		
Bestuurlijk belang	1.296 aandelen is 0,0648% stemmen in AVA		
Bijdrage aan de gemeentelijke doelstellingen	Afhandeling van alle rechten en plichten die zijn voortgekomen uit de verkoop van Essent. (namens de verkopende aandeelhouders Essent)		
Website			
Bedragen x € 1.000	Vermogen op 1 januari	Vermogen op 31 december	
Eigen vermogen	1.569	1.535	
Vreemd vermogen	73	38	
Resultaat boekjaar	-34		
Ontvangen dividend	1		
Begroot dividend 2021	0		
Risico's, kansen en ontwikkelingen	<p>Beleidsvoornemens: Ondanks dat het General Escrow fonds in juni 2016 is geliquideerd, dient de vennootschap als gevolg van contractuele verplichtingen met betrekking tot het Convenant Borging Publiek Belang Kerncentrale Borssele uit 2009 nog in stand gehouden te worden. Het bestuur van de vennootschap is in overleg met de andere contractuele partijen om na te gaan of deze contractuele verplichtingen voortijdig kunnen worden beëindigd en de vennootschap vervolgens kan worden ontbonden. Het doel is dat de vennootschap in 2022 zal kunnen worden opgeheven en de resterende liquide middelen kunnen worden uitgekeerd aan de aandeelhouders naar rato van het aandelenbelang.</p> <p>Financiële risico's: Het risico en daarmee de aansprakelijkheid voor de aandeelhouders is relatief gering en beperkt tot de hoogte van het gestort aandelenkapitaal en het resterend werkkapitaal in deze vennootschap.</p>		
Bron	Jaarrekening 2021		

Rendo Holding	Meppel	
Rechtsvorm	Naamloze vennootschap	
Betrokken partijen	Gemeenten Hogeveen, Meppel, Staphorst, Zwartewaterland, Steenwijkerland, Coevorden, Hardenberg, Westerveld en De Wolden	
Bestuurlijk belang	57 aandelen is 5,75% stemmen in de Ava	
Bijdrage aan de gemeentelijke doelstellingen	N.V. RENDO Holding streeft er naar om haar huidige sterke positie als energienetwerk-organisatie voortdurend te verbeteren. Waar mogelijk probeert zij in niches in de energiemarkt een toonaangevende speler te worden. De nabijheid van het eigen betrouwbare en veilige energienetwerk is steeds weer het vertrekpunt. Daarnaast wordt duurzaamheid een steeds belangrijker thema. Belangrijke bedrijfswaarden zijn: een snelle response, laagdrempeligheid en duurzaam ondernemen.	
Website	www.rendo.nl	
Bedragen x € 1.000	Vermogen op 1 januari	Vermogen op 31 december
Eigen vermogen	74.600	76.899
Vreemd vermogen	92.685	98.621
Resultaat boekjaar	9.555	
Ontvangen dividend	431	
Begroot dividend 2021	431	
Risico's, kansen en ontwikkelingen		
Bron	Jaarrekening 2020	

Rova	Zwolle	
Rechtsvorm	Naamloze vennootschap (niet beursgenoteerd)	
Betrokken partijen	Gemeente Dalfsen, Hardenberg, Hattem, Heerde, Kampen, Olst-Wijhe, Ommen, Raalte, Staphorst, Twenterand, Zwartewaterland, Zwolle, Meppel, Steenwijkerland, Urk, Amersfoort, Aalten, Oost Gelre, Winterswijk en Apeldoorn	
Bestuurlijk belang	816 aandelen A is 9,54% stemmen in de Ava	
Bijdrage aan de gemeentelijke doelstellingen	Voortdurend wordt gestreefd naar optimalisatie in drie centrale thema's, te weten: duurzaamheid (verbetering milieurendement; bijdrage aan gemeentelijke klimaatdoelstellingen), financiën (lagere tarieven voor de burgers; dus geen winstmaximalisatie) en maatschappij (een leefbare omgeving voor wonen en werken).	
Website	www.rova.nl	
Bedragen x € 1.000	Vermogen op 1 januari	Vermogen op 31 december
Eigen vermogen	38.203	38.966
Vreemd vermogen	51.447	53.383
Resultaat boekjaar	5.057	
Ontvangen dividend	337	
Begroot dividend 2021	350	
Risico's, kansen en ontwikkelingen		
Bron	Jaarrekening 2020	

Vitens	Utrecht	
Rechtsvorm	Naamloze vennootschap	
Betrokken partijen	Provincies en gemeenten in Friesland, Overijssel, Flevoland, Drenthe, Utrecht, Noord-Holland en Gelderland	
Bestuurlijk belang	63.007 aandelen is 1,13% stemmen in de AVA	
Bijdrage aan de gemeentelijke doelstellingen	Vitens bestaat uit meer dan 1.700 mensen die zich verbonden voelen door een passie voor water. Zij werken voortdurend aan het winnen, zuiveren en leveren van drinkwater van topkwaliteit.	
Website	www.vitens.nl	
Bedragen x € 1.000	Vermogen op 1 januari	Vermogen op 31 december
Eigen vermogen	533.300	557.100
Vreemd vermogen	1.293.000	1.340.100
Resultaat boekjaar	52.100	
Ontvangen dividend	0	
Begroot dividend 2021	0	
Risico's, kansen en ontwikkelingen		
Bron	Jaarrekening 2020	

Wadinko		Zwolle	
Rechtsvorm	Naamloze vennootschap (niet beursgenoteerd)		
Betrokken partijen	De provincie Overijssel en 24 gemeenten in de regio Zuidwest Drenthe, de Noord-Oostpolder en Overijssel		
Bestuurlijk belang	136 aandelen is 5,69% stemmen in de Ava		
Bijdrage aan de gemeentelijke doelstellingen	Wadinko is een regionale participatiemaatschappij, die de bedrijvigheid - en daarmee de werkgelegenheid - wil bevorderen in Overijssel, de Noord-Oostpolder en Zuidwest Drenthe.		
Website	www.wadinko.nl		
Bedragen x € 1.000	Vermogen op 1 januari	Vermogen op 31 december	
Eigen vermogen	68.870	65.496	
Vreemd vermogen	1.605	5.454	
Resultaat boekjaar	-3.375		
Ontvangen dividend	0		
Begroot dividend 2021	68		
Risico's, kansen en ontwikkelingen			
Bron	Jaarrekening 2020		

Beheersmaatschappij LOC+		Hardenberg	
Rechtsvorm	Commanditaire vennootschap		
Betrokken partijen	De gemeente Hardenberg, AOC de Groene Welle, Alfa-college.		
Bestuurlijk belang	Deelname als commandite voor 53,27% in eigendom opstallen		
Bijdrage aan de gemeentelijke doelstellingen	De CV beheersmaatschappij LOC+ draagt namens eigenaren en bewoners zorg voor de inrichting en instandhouding van een professionele facilitaire beheerorganisatie die zich richt op (facilitaire) ondersteuning van de primaire processen van de bewoners.		
Website			
Bedragen x € 1.000	Vermogen op 1 januari	Vermogen op 31 december	
Eigen vermogen	622	23.098	
Vreemd vermogen	0	181	
Resultaat boekjaar	-97		
Betaalde bijdrage gemeente	185		
Begroot bijdrage gemeente 2021			
Risico's, kansen en ontwikkelingen			
Bron	Jaarrekening 2020		

Samen Doen Hardenberg B.V.	Hardenberg	
Rechtsvorm	Besloten Vennootschap	
Betrokken partijen	Gemeente Hardenberg	
Bestuurlijk belang	Eigenaar –enig aandeelhouder, 100% risico dragend.	
Bijdrage aan de gemeentelijke doelstellingen	Samen Doen Hardenberg bv draagt bij aan het preventie en ondersteuning aan inwoners van de gemeente Hardenberg om zo hogere kosten als gevolg van inzet van Maatwerk te voorkomen. Samen Doen Hardenberg bv is tevens de ingang en toegang voor door gemeentelijk gefinancierde zorg in het kader van de jeugdwet of wet maatschappelijke ondersteuning. Samen Doen Hardenberg bv draagt bij aan het preventie en ondersteuning aan inwoners van de gemeente Hardenberg om zo hogere kosten als gevolg van inzet van Maatwerk te voorkomen. Samen Doen Hardenberg bv is tevens de ingang en toegang voor door gemeentelijk gefinancierde zorg in het kader van de jeugdwet of wet maatschappelijke ondersteuning.	
Website	www.hardenberg.nl	
Bedragen x € 1.000	Vermogen op 1 januari	Vermogen op 31 december
Eigen vermogen	2.458	0
Vreemd vermogen	0	648
Resultaat boekjaar	0	
Betaalde bijdrage gemeente	3.225	
Begroot bijdrage gemeente 2021	3.203	
Risico's, kansen en ontwikkelingen		
Bron	Jaarrekening 2020 (Bijdrage = 2021)	

6.9 Corona

Inleiding

Evenals in 2020 stond in 2021 zo goed als alles in het teken van de coronacrisis. In de manier van werken en in maatregelen om de nadelige effecten van de coronacrisis voor de lokale samenleving zoveel mogelijk te beperken.

De gevolgen voor de samenleving in Hardenberg waren groot:

- Ondernemers en de werknemers zijn hard getroffen (met name horeca, detailhandel en persoonlijke dienstverlening).
- Verenigingsleven en evenementen waren beperkt of niet mogelijk.
- Zwembaden, sport- en culturele voorzieningen waren deels gesloten.

Aanvullend op de landelijk maatregelen hebben wij lokale maatregelen genomen.

In de programma's hebben we de invloed van de coronacrisis beschreven. In de jaarrekening zijn de financiële gevolgen verwerkt.

Het coronavirus is een gebeurtenis die niet aan één programma of taakveld is toe te rekenen. In deze paragraaf beschrijven we op hoofdlijnen welke gevolgen de coronacrisis op onze gemeente heeft (gehad) en welke maatregelen, activiteiten en werkzaamheden zijn genomen.

Landelijke en lokale maatregelen

De landelijke coronamaatregelen waren ook in 2021 gericht op voorkomen van overbelasting van de gezondheidszorg. De maatregelen hadden economische en maatschappelijke gevolgen.

De rol van de gemeente in het bestrijden van de negatieve economische effecten van de coronacrisis is beperkt. Het Rijk is hierin met een steun- en herstellepakket van financiële regelingen leidend. De financiële regelingen in 2021 betroffen:

- Meerkostenregeling Corona 2021 Jeugdwet en Wmo 2015
- Tijdelijke Overbruggingsregeling Zelfstandige Ondernemers (TOZO)
- Tegemoetkoming vaste lasten voor ondernemers (TVL)
- Noodmaatregel Overbrugging Werkgelegenheid (NOW)
- Garantierегeling en Aanvullende Tegemoetkoming Evenementen
- Tegemoetkoming amateursportaccommodaties (TASO)
- Specifieke uitkering IJsbanen en Zwembaden (SPUK IJZ)
- Uitstel betaling belastingen voor ondernemers
- Garantie Ondernemersfinanciering (GO-C)
- Borgstelling MKB kredieten
- Klein Krediet Corona voor kleine ondernemers (KKC).

Een deel van deze regelingen moest door ons worden uitgevoerd en de besteding van het geld moet door ons worden verantwoord (via de SiSa-verantwoordingsinformatie).

We hebben vanaf het eerste begin van de crisis lokale maatregelen genomen en zijn in gesprek gegaan met de samenleving. We noemen de volgende maatregelen voor 2021:

- Korting op de bijdrage voor bedrijven investeringszone (BIZ), uitstel van betaling belastingen, uitstel van huurbetalingen, versnelde betaling van facturen.
- Lokale culturele voorzieningen (dorpshuizen en verenigingen) hebben bijdragen gekregen voor inkomstenderving en voor extra lasten.
- Wij hebben in samenwerking met het adviesbureau Avedis een meldpunt ingericht voor ondernemers. Zij kunnen hier terecht met financiële vragen die mede door het stopzetten van de corona-tegemoetkomingen kunnen ontstaan. Ook kunnen ondernemers voor vragen en adviezen terecht bij het Startershuis Doen en het Ondernemershuis voor het Vechtdal.

- Inrichting openbare ruimte: we hebben verkeersmaatregelen genomen, de verruiming van de openingstijden van supermarkten gecontinueerd, extra ruimte voor terrassen mogelijk gemaakt en mogelijkheden verruimd voor afhalen en bezorgen maaltijden.
- De controle op naleving van maatregelen vroeg veel inzet van buitengewoon opsporingsambtenaren (BOA's).

Invloed op dienstverlening en beleid(sontwikkeling)

De dienstverlening aan inwoners en ondernemers kon doorgedaan. Daarvoor zijn nieuwe vormen gebruikt, met name door digitale mogelijkheden. Uit de verantwoording in de programma's in dit jaarverslag blijkt dat de voorgenomen activiteiten en beoogde resultaten grotendeels zijn gerealiseerd.

Verbonden partijen

Verbonden partij hebben ook te maken (gekregen) met de gevolgen van de coronacrisis. Van de gemeenschappelijke regelingen waaraan wij deelnemen is de impact, zowel voor de werkzaamheden als financieel, bij de GGD het grootst. De GGD kan de meerkosten declareren bij het rijk. Bij de andere gemeenschappelijke regelingen is de financiële impact klein(er) en is geen sprake van een hogere gemeentelijke bijdrage. Veelal is sprake van uitstel van uitgaven.

Er is geen onderzoek gedaan naar het risico bij de vennootschappen, waar de gemeente aan deelneemt. Het risico dat de gemeente hier loopt is beperkt tot lagere dividenduitkeringen. Dit is in de jaarrekening verantwoord.

Rechtmatigheid subsidies en inkoopcontracten

Subsidie 75 jaar vrijheid

Eind 2020 hebben we alle organisaties, die in het kader van 75 jaar vrijheid in 2020 subsidie hadden ontvangen maar geen activiteiten hadden uitgevoerd, gevraagd of zij alsnog de geplande activiteiten in 2021 wilden gaan uitvoeren. Aangezien de meeste organisaties dat toen wel van plan waren, heeft het college op 15 december 2020 besloten de subsidies niet terug te vorderen en de organisaties de gelegenheid te bieden om de subsidie alsnog in 2021 in te zetten. Vanwege de coronamaatregelen is zijn de meeste activiteiten ook in 2021 helaas niet door gegaan. We hebben opnieuw een inventarisatie gedaan en een aantal organisaties wil de activiteiten alsnog in 2022 uitvoeren. We zullen de subsidies in 2022 terugvorderen als de activiteiten in 2022 niet worden uitgevoerd (waarbij rekening wordt gehouden met eventuele gemaakte voorbereidingskosten).

De verantwoording van de ontvangen subsidies van het V-fonds en de Provincie vindt plaats in 2022.

Overige subsidies

In het kader van het Sport- en Beweegakkoord zijn subsidies toegekend. De regeling biedt de mogelijkheid de (door coronamaatregelen vertraagde) activiteiten in een volgend jaar uit te voeren.

Subsidies voor culturele activiteiten zijn verleend. Deze subsidies worden niet teruggevorderd als vanwege de coronamaatregelen de activiteiten niet zijn doorgedaan of vertraagd.

Het college heeft besloten (in navolging van het beleid van de rijksoverheid) de niet gerealiseerde subsidieplaatsen gedurende de periode van de coronamaatregelen niet in mindering te brengen op de vast te stellen subsidie. De kinderopvang was tijdens deze periode wel open voor noodopvang en er werden dus ook wel kosten gemaakt alleen mochten niet alle kinderen worden toegelaten.

Geen wijzigingen in inkoopcontracten

Met leveranciers zijn geen gewijzigde afspraken gemaakt over prestatielevering en facturering. De werkzaamheden zijn doorgedaan en de effecten van de coronamaatregelen zijn binnen de contracten opgevangen.

Financiële gevolgen van de coronacrisis en de coronamaatregelen

We hebben de financiële gevolgen van de coronacrisis zoveel als mogelijk geïnventariseerd. We hebben gekeken naar de extra lasten, de extra gerealiseerde baten, de niet gerealiseerde lasten en de niet gerealiseerde baten.

1. Extra lasten en baten

In 2021 zijn de extra lasten € 2.080.000 (2020: € 5.737.000). De grootste post zijn de uitkeringen TOZO. Het gaat om een bedrag van bijna € 1,1 miljoen, dat volledig door het rijk wordt gecompenseerd.

De extra baten in 2021 zijn € 4.402.000 (2020: € 6.291.000). Daarvan is € 3.128.000 ontvangen van het rijk voor de uitvoering van het steun- en herstellepakket.

Overzicht extra lasten en baten (in duizenden euro's):

Taakvelden	Lasten	Baten
Burgerzaken	157	
Overhead	166	
Crisisbeheersing	6	
Openbare orde en veiligheid	34	
Onderwijsbeleid en leerlingzaken	78	
Zwembad, Theater en Sportaccommodaties	43	
Tozo	1.092	1.168
Buurt- en clubhuizen en kinderopvang	164	
Inkomensregelingen en participatie	63	
Wonen en bouwen	37	37
Wmo en Jeugdzorg	239	68
Algemene uitkering		3.128
Diverse kleine posten	1	1
Totaal	2.080	4.402

2. Niet gerealiseerde lasten

Dit betreft lagere uitgaven dan begroot. Totaal is door de coronacrisis € 1.137.000,- minder uitgegeven. Dit betreft met name kosten voor het theater, inkomensregelingen, uitvoering Wmo en Jeugdwet, leerlingenvervoer, reis- en opleidingskosten medewerkers.

Overzicht niet gerealiseerde lasten per taakveld (in duizenden euro's):

Taakvelden		bedrag
0.1	Bestuur	48
0.4	Overhead	415
2.1	Verkeer en vervoer	15
3.3	Bedrijvenloket en bedrijfsregelingen	16
3.4	Economische promotie	41
4.3	Leerlingenvervoer	50
5.3	Cultuurpresentatie, cultuurproductie en cultuurparticipatie	366
6.3	Minimabeleid	43
6.5	Arbeidsparticipatie	43
6.71	Maatwerkdienstverlening 18+ (Wmo)	50
6.72	Maatwerkdienstverlening 18- (Jeugdwet)	50
Totaal taakvelden		1.137

3. Niet gerealiseerde baten

Dit zijn minder baten ten opzichte van de vastgestelde begroting. Totaal is € 1.621.000,- minder ontvangen. Hierbij gaat het met name om lagere parkeeropbrengsten en lagere bijdragen in de beleidsvelden sport en cultuur.

Overzicht niet gerealiseerde baten per taakveld (in duizenden euro's):

Taakvelden		bedrag
0.63	Parkeerbelasting	337
0.64	BIZ	93
2.1	Verkeer en vervoer	12
3.3	Bedrijvenloket en bedrijfsregelingen	16
5.2	Sportaccommodaties	229
5.3	Cultuurpresentatie, cultuurproductie en cultuurparticipatie	490
6.3	Inkomensregelingen	444
Totaal taakvelden		1.621

De compensatie van de rijksoverheid blijkt toereikend te zijn geweest om daaruit de maatregelen te kunnen betalen, die we in 2021 hebben getroffen.

Jaarrekening 2021

7 Balans

GEMEENTE HARDENBERG BALANS 2021 / 2020.

ACTIVA (bedragen x € 1.000)	31-12-2021		1-1-2021		31-12-2020	
Vaste activa						
<i>Immateriële vaste activa</i>	10.294		8.475		8.475	
- Kosten onderzoek en ontwikkeling	27		371		371	
- Bijdrage aan activa in eigendom van derden	10.267		8.104		8.104	
<i>Materiele vaste activa</i>	180.615		174.064		174.064	
- overige investeringen met een economisch nut	145.229		137.485		137.485	
- investeringen met een economisch nut, waarvoor ter bestrijding van de kosten een heffing kan worden geheven	22.056		22.257		22.257	
- inv. in de openb. ruimte met uitsluiten een maatschappelijk nut	13.330		14.322		14.322	
<i>Financiële vaste activa</i>	16.619		17.355		10.741	
- Kapitaalverstrekkingen aan:						
- deelnemingen	13.039		13.172		6.558	
- Leningen aan:						
- deelnemingen	214		214		214	
- Overige langlopende leningen u/g	3.366		3.969		3.969	
Totaal vaste activa	207.528		199.894		193.280	
Vlottende activa						
<i>Voorraden</i>	9.144		16.048		16.048	
- onderhanden werk, waaronder gronden in exploitatie	9.144		16.048		16.048	
<i>Uitzettingen met een rentetypische looptijd korter dan 1 jaar</i>	20.629		22.370		22.370	
- Vorderingen op openbare lichamen	9.991		8.138		8.138	
- Schatkistbankieren	753		4.943		4.943	
- R.C.-verhouding niet financiële instellingen	2.259		2.302		2.302	
- Overige vorderingen	7.626		6.987		6.987	
<i>Liquide middelen</i>	1.697		533		533	
- Kassaldi	15		10		10	
- Banksaldi	1.682		523		523	
<i>Overlopende activa</i>	6.366		5.825		5.825	
- Nog te ontvangen bijdragen van het Rijk	0		0		0	
- Nog te ontvangen bijdragen van overige overheden	886		91		91	
- Nog te ontvangen bijdragen overige instellingen	6		1		1	
- Overige nog te ontvangen en vooruitbetaalde bedragen	5.474		5.733		5.733	
Totaal vlottende activa	37.836		44.776		44.776	
Totaal-generaal	245.364		244.670		238.056	

PASSIVA (bedragen x € 1.000)	31-12-2021		1-1-2021		31-12-2020	
Vaste passiva						
<i>Eigen vermogen</i>	103.871		90.534		83.920	
- Algemene reserve	59.446		57.968		51.354	
- Bestemmingsreserve dekking kap.lasten	28.629		26.947		26.947	
- Gerealiseerd resultaat	15.796		5.619		5.619	
<i>Voorzieningen</i>	12.137		10.260		10.260	
- Voorzieningen voor verplichtingen, verliezen en risico's	8.312		6.222		6.222	
- Door derden beklemde middelen	3.825		4.038		4.038	
<i>Vaste schulden met een rentetypische looptijd van 1 jaar of langer</i>	96.660		108.112		108.112	
- Onderhandse leningen van:						
- binnenlandse banken en overige financiële instellingen	96.216		107.618		107.618	
- Overige binnenlandse sectoren						
- door derden belegde gelden	1		1		1	
- waarborgsommen	443		493		493	
Totaal vaste passiva	212.668		208.906		202.292	
Vlottende passiva						
<i>Netto vlottende schulden met rente typische looptijd korter dan 1 jaar</i>	17.057		18.067		18.067	
- Kasgeldleningen	5.000		8.000		8.000	
- Banksaldi	1.177		2		2	
- Overige schulden	10.880		10.065		10.065	
<i>Overlopende passiva</i>	15.639		17.697		17.697	
- Nog te betalen bedragen	6.332		5.753		5.753	
- Nog te besteden uitkeringen Rijk	4.938		9.751		9.751	
- Nog te besteden uitkeringen overige overheden	3.594		1.377		1.377	
- Nog te besteden uitkeringen overige instellingen	78		110		110	
- Vooruitontvangen bedragen	697		706		706	
Totaal vlottende passiva	32.696		35.764		35.764	
Totaal-generaal	<u>245.364</u>		<u>244.670</u>		<u>238.056</u>	
Garantstellingen:						
Gewaarborgde geldleningen		92.130		90.728		90.728

8 Grondslagen

Correctie beginbalans 1-1-2021 LOC

De boekwaarde van de Financiële vaste activa op 1 januari 2021 is gewijzigd ten opzichte van de boekwaarde op 31 december 2020 volgens de gecertificeerde jaarrekening 2020. Er heeft een correctie plaats gehad van de waardering van de deelneming in het LOC+. Naar aanleiding van bevindingen bij de controle van de jaarrekening 2020 was de waardering van de deelneming in de jaarrekening 2020 verlaagd met een bedrag van € 6.3 miljoen. Wij hebben in 2021 onderzoek gedaan naar de juiste waardering van de deelneming volgens het Besluit Begroting en Verantwoording provincies en gemeenten (BBV). Wij hebben geconstateerd dat de jaarlijkse (kapitaal)uitkeringen in de jaarrekening 2020 ten onrechte volledig zijn aangemerkt als aflossing op de oorspronkelijke kapitaalstorting. Een deel van de jaarlijkse uitkering is een rentevergoeding. Ook hebben wij vastgesteld dat in afwijking van de waarderingmethode op grond van het BBV rekening was gehouden met een aandeel in het resultaat van het LOC+. De uitkomst van het onderzoek is dat de deelneming per 1 januari 2021 € 6,6 miljoen hoger moet worden gewaardeerd. Daarmee wordt de in 2020 verwerkte correctie teruggedraaid.

De Algemene reserve is door deze correctie van de Financiële vaste activa per 1 januari 2021 € 6,6 miljoen hoger dan de stand per 31 december 2020.

ACTIVA (bedragen x € 1.000)	Correctie beginbalans 1-1-2021	
Vaste activa		
<i>Financiële vaste activa</i>		6.614
- kapitaalverstrekking aan deelnemingen	6.614	
PASSIVA (bedragen x € 1.000)	Correctie beginbalans 1-1-2021	
Vaste passiva		
<i>Eigen vermogen</i>		6.614
Algemene reserve	6.614	

Inleiding

De jaarrekening is opgemaakt met inachtneming van de voorschriften die het BBV daarvoor geeft.

Algemene grondslagen voor het opstellen van de jaarrekening

De waardering van de activa en passiva en de bepaling van het resultaat vindt plaats op basis van historische kosten. Tenzij bij de desbetreffende balanspost anders is vermeld, worden de activa en passiva opgenomen tegen nominale waarden.

Dividendopbrengsten worden als bate opgenomen op het moment waarop de algemene vergadering van aandeelhouders daarover een besluit heeft genomen.

Personeelslasten worden in principe toegerekend aan het boekjaar waarop ze betrekking hebben. Als gevolg van het formele verbod op het opnemen van voorzieningen c.q. schulden uit hoofde van jaarlijks terugkerende arbeidskosten gerelateerde verplichtingen van vergelijkbaar volume, worden sommige personele lasten echter toegerekend aan de periode waarin uitbetaling plaatsvindt; daarbij moet worden gedacht aan componenten zoals ziektekostenpremie ten behoeve van gepensioneerden, overlopende vakantiegeld- en verlofaanspraken e.d.

Voor arbeidskosten gerelateerde verplichtingen van een jaarlijks vergelijkbaar volume wordt geen voorziening getroffen of op andere wijze een verplichting opgenomen. De referentieperiode is dezelfde als die van de meerjarenraming, te weten vier jaar. Indien er sprake is van (eenmalige) schokeffecten (bijvoorbeeld reorganisaties) dient wel een verplichting opgenomen te worden.

Impact corona crisis

In februari 2020 kregen we te maken met een uitbraak van het COVID-19 (Corona) virus. Deze uitbraak heeft maatschappelijke en economische effecten, waardoor van een crisis kan worden gesproken. De uitbraak van dit virus had financiële gevolgen voor de jaarrekening 2020 en nu ook voor de jaarrekening 2021. Ook heeft het doorwerking voor diverse beleidsterreinen van onze begroting 2022 en mogelijk voor de jaren daarna. De financiële impact voor 2021 is inzichtelijk gemaakt. We blijven onze risico's en die van onze partners voortdurend monitoren. Er is geen risico voor de continuïteit van onze gemeente. We bewaken onze liquiditeitspositie goed en nemen zo nodig maatregelen om onze taken gedurende deze crisis zo goed mogelijk te blijven uitvoeren. Wij hebben de eventuele verdere gevolgen van de Corona uitbraak in de paragraaf risico's en weerstandsvermogen betrokken.

Balans

Vaste activa

Immateriële vaste activa

Kosten onderzoek en ontwikkeling

Kosten van onderzoek en ontwikkeling worden op grond van het BBV (artikel 6o) als immateriële activa aangemerkt. Deze kosten worden geactiveerd, als aan de volgende vier voorwaarden wordt voldaan:

1. Het voornemen bestaat het actief te gebruiken of te verkopen;
2. De technische uitvoerbaarheid om het actief te voltooien staat vast;
3. Het actief in de toekomst economisch of maatschappelijk nut zal genereren;
4. De uitgaven die aan het actief zijn toe te rekenen betrouwbaar kunnen worden vastgesteld.

De kosten van onderzoek en ontwikkeling worden volledig afgeschreven in maximaal vijf jaar.

De onder de kosten van onderzoek en ontwikkeling geactiveerde voorbereidingskosten voor grondexploitaties voldoen aan de volgende voorwaarden:

1. de kosten passen binnen de kostensoortenlijst (artikel 6.2.4.) van het Besluit ruimtelijke ordening (Bro); en
2. de kosten blijven maximaal vijf jaar geactiveerd staan onder de immateriële vaste activa. Na maximaal vijf jaar hebben de kosten geleid tot een actieve grondexploitatie, dan wel worden deze afgeboekt ten laste van het jaarresultaat; en
3. plannen tot ontwikkeling van de grond waarvoor de voorbereidingskosten worden gemaakt, hebben bestuurlijke instemming, blijkend uit een raads- of - indien gedelegeerd- collegebesluit.

Bijdragen aan activa in eigendom van derden

De (te) activeren bijdragen aan activa in eigendom van derden worden gewaardeerd tegen het bedrag van de verstrekte bijdrage, verminderd met afschrijvingen. De verleende bijdragen worden afgeschreven in de periode waarin het betrokken actief van de derde op basis van de door de gemeente gestelde voorwaarden moet bijdragen aan de publieke taak.

Materiële vaste activa met economisch nut

In erfpacht uitgegeven gronden

De in erfpacht uitgegeven percelen zijn gewaardeerd tegen de eerste uitgifteprijs (i.c. de waarde die bij eerste uitgifte als basis voor de canonberekening in aanmerking is genomen). Percelen waarvan de erfpacht eeuwigdurend is afgekocht, zijn tegen een geringe registratiewaarde opgenomen.

Niet in exploitatie genomen gronden (NIEGG).

In verband met wijziging/aanpassing voorschriften BBV ingaande 2016 worden de NIEG-gronden opgenomen onder de materiële vaste activa 'voorraden en gronden'. Deze gronden zijn gewaardeerd tegen de verkrijgingsprijs (aanschaffingskosten) van de gronden dan wel zijn gewaardeerd tegen de lagere marktwaarde

Overige investeringen met economisch nut

Deze materiële vaste activa zijn gewaardeerd tegen de verkrijgings- of vervaardigingsprijs. Specifieke investeringsbijdragen van derden worden op de desbetreffende investering in mindering gebracht; in die gevallen wordt op het saldo afgeschreven. De afschrijving start in het eerstvolgende boekjaar na het moment dat het actief door de gemeente is verworven of in gebruik is genomen. Hierbij worden de in de afschrijvingstabel (opgenomen als bijlage in nota 'Waarderen en Afschrijven vaste activa 2017') vermelde afschrijvingstermijnen aangehouden. Uitgangspunt is dat alle activa worden afgeschreven op basis van de lineaire methode. Uitzonderingen op deze regel worden ter goedkeuring aan de raad voorgelegd.

Op grondbezit met economisch nut (buiten de openbare ruimte) wordt niet afgeschreven.

Bij de waardering wordt in voorkomende gevallen rekening gehouden met een bijzondere vermindering van de waarde, indien deze naar verwachting duurzaam is. Dergelijke afwaarderingen worden teruggenomen als ze niet langer noodzakelijk blijken.

Volledigheidshalve vermelden wij dat op investeringen die vóór 2008 gedaan zijn soms extra is afgeschreven zonder economische noodzaak (ter verlichting van toekomstige lasten). Ook zijn in voorkomende gevallen reserves op dergelijke investeringen afgeboekt.

Operational leasing wordt niet als actief in de balans verwerkt. Wel wordt de omvang van de langjarige verplichtingen die uit hoofde van leasing, huur en anderszins zijn aangegaan in de toelichting vermeld. Tevens kunnen deze worden betrokken in de paragraaf met betrekking tot het weerstandsvermogen. Financial lease heeft in het begrotingsjaar niet plaatsgevonden.

Investeringen in de openbare ruimte met uitsluitend maatschappelijk nut

Overeenkomstig de in oktober 2017 door de gemeenteraad vastgestelde nota 'Waarderen en Afschrijven vaste activa 2017' worden infrastructurele werken in de openbare ruimte, zoals wegen, pleinen, bruggen, viaducten en parken geactiveerd en afgeschreven. De afschrijving start in het eerstvolgende boekjaar na het moment dat het actief door de gemeente is verworven of in gebruik is genomen. Hierbij worden de in de afschrijvingstabel (opgenomen als bijlage in nota 'Waarderen en Afschrijven vaste activa 2017') vermelde afschrijvingstermijnen aangehouden. De ondergrond van deze werken wordt daarbij als integraal onderdeel van het werk beschouwd (en dus ook afgeschreven). Voor zover in het verleden (t/m 2016) in voorkomende gevallen een snellere budgettaire dekking mogelijk was, werd op dergelijke activa overigens (resultaatafhankelijk) extra afgeschreven. De boekwaarden van investeringskredieten t/m 2016 moeten dus nadrukkelijk alsnog te dekken investeringsrestanten worden gezien.

Een van de wijzigingen voorschriften BBV is dat met ingang van 2017 alle investeringen (die vanaf het begrotingsjaar 2017 of later gereedkomen) met een maatschappelijk nut geactiveerd en over de verwachte levensduur afgeschreven moeten worden. Vanaf 2017 is er dus geen versnelde afschrijving meer mogelijk.

Uitgangspunt is dat alle activa worden afgeschreven op basis van de lineaire methode. Uitzonderingen op deze regel worden ter goedkeuring aan de raad voorgelegd.

Financiële vaste activa

Kapitaalverstrekkingen aan gemeenschappelijke regelingen en leningen u/g zijn opgenomen tegen nominale waarde. Indien nodig is een voorziening voor verwachte oninbaarheid in mindering gebracht.

Participaties in het aandelenkapitaal van NV's en BV's (kapitaalverstrekkingen aan deelnemingen in de zin van het BBV) zijn gewaardeerd tegen de verkrijgingsprijs van de aandelen. Afwaardering zal plaatsvinden indien de waarde van de aandelen onverhoopt structureel daalt tot onder de verkrijgingsprijs. Tot dusver is een dergelijke afwaardering gelukkig niet noodzakelijk gebleken. De actuele waarde ligt ruim boven de verkrijgingsprijs.

Van een deelneming is krachtens artikel 1 lid d BBV sprake als de gemeente participeert in het aandelenkapitaal van een N.V. of B.V.

VLOTTENDE ACTIVA

Vorraden, waaronder bouwgronden in exploitatie

Het startpunt van een grondexploitatie is het raadsbesluit met de vaststelling van het complex, inclusief grondexploitatiebegroting. Vanaf dat moment wordt de grondexploitatie geopend en kunnen vervaardigingskosten worden geactiveerd.

De onderhanden werken grondexploitatie zijn opgenomen tegen de verkrijgings- of vervaardigingsprijs, verminderd met de opbrengst wegens verkopen. Indien de boekwaarde de marktwaarde van de grond overschrijdt, wordt een afwaardering naar de lagere marktwaarde verantwoord/wordt een voorziening voor het verwachte negatieve resultaat getroffen. De vervaardigingsprijs omvat de aanschaffingskosten van de gebruikte grond- en hulpstoffen en de overige kosten (limitatief opgesomd in de kostensoortenlijst zoals opgenomen artikel 6.2.4. van het Besluit ruimtelijke ordening), welke rechtstreeks aan de vervaardiging kunnen worden toegerekend. In de vervaardigingsprijs worden daarnaast een redelijk deel van de indirecte kosten opgenomen en is de werkelijk over vreemd vermogen betaalde rente over het boekjaar toegerekend. De rente is toegerekend over de boekwaarde van de grondexploitatie per 1 januari van het betreffende boekjaar.

Voor winstneming geldt de percentage of completion methode: voor zover gronden zijn verkocht en opbrengsten zijn gerealiseerd wordt tussentijds naar rato van de voortgang van de kosten en de opbrengsten winst genomen. Indien aan de volgende voorwaarden is voldaan, bestaat er voldoende zekerheid om winst te kunnen nemen:

1. het resultaat op de grondexploitatie kan betrouwbaar worden ingeschat; en
2. de grond (of het deelperceel) moet zijn verkocht; en
3. de kosten zijn gerealiseerd (winst wordt naar rato van de realisatie gerealiseerd)

De verliezen op grondexploitaties worden voorzien zodra deze bekend zijn. De voorziening wordt gewaardeerd op contante waarde. De disconteringsvoet die is gehanteerd in de berekening van de contante waarde ten behoeve van het treffen van een verliesvoorziening voor negatieve grondexploitaties is voor alle gemeenten gelijk gesteld aan het maximale meerjarig streefpercentage van de Europese Centrale Bank voor de inflatie binnen de Eurozone (2%)

De waardering van de in exploitatie genomen gronden is gebaseerd op de inzichten die bij het maken van de herziening bekend waren en de daarbij behorende inschatting van uitgangspunten, parameters en risico's. De uitgangspunten en parameters worden elk jaar vastgesteld bij de nota grondexploitaties. En voor de risico's verwijzen de naar de paragraaf grondbeleid.

Stelselwijziging.

Voor wat betreft de waardering van de gronden in exploitatie wordt nog melding gemaakt van een in het verleden doorgevoerde stelselwijziging (per 1-1-2012). Dit betekent nu dat investeringen in de openbare ruimte die t/m 2011 jaarlijks werden verantwoord binnen de grondexploitaties ingaande 1-1-2012 worden geactiveerd. Nader verklaard gaat dit uit van het activeren van investeringen in de openbare ruimte zoals de aanleg van wegen, riolering, openbare verlichting en brandkranen.

De begrotingssystematiek voor deze in de grondexploitaties begrepen investeringen in de openbare ruimte wordt hiermee gelijk aan de werkwijze binnen de Algemene Dienst, zoals deze al wordt toegepast bij onder meer de aanleg van riolering en ook is vastgelegd in de nota 'Waarderen en Afschrijven vaste activa 2017'.

Gerede producten worden gewaardeerd tegen de kostprijs of tegen de marktwaarde indien de marktwaarde lager is dan de kostprijs. Dat laatste doet zich met name voor indien voorraden incurant worden. De kostprijs bestaat uit de verrekenningskosten van grond- en hulpstoffen en de loon- en machinekosten die aan de vervaardiging kunnen worden toegerekend.

Vorderingen en overlopende activa

Uitzettingen met een rente typische looptijd korter dan 1 jaar; waardering vindt plaats onder aftrek van eventuele voorzieningen wegens oninbaarheid.

De vorderingen worden gewaardeerd tegen nominale waarde. Voor verwachte oninbaarheid is een voorziening in mindering gebracht. De debiteurenpositie is bij het opmaken van de jaarrekening gescreend. Conclusie is dat ultimo 2020 de posten debiteuren en de post dubieuze debiteuren juist in de jaarrekening zijn gewaardeerd. Het benodigde niveau van de voorziening dubieuze debiteuren is ultimo 2020 berekend o.b.v. gescreende posten debiteuren.

Liquide middelen en overlopende posten.

Deze activa worden tegen nominale waarde opgenomen.

Passiva

Reserves, Voorzieningen en Doeluitkeringen.

De kaderstelling voor de reserves, voorzieningen en doeluitkeringen is geformuleerd in de nota 'reserves, voorzieningen en doeluitkeringen 2017' zoals is vastgesteld in de raadsvergadering van 31 oktober 2017. De ingangsdatum van deze nota is met terugwerkende kracht bepaald op 1 januari 2017.

Voorzieningen worden gewaardeerd op het nominale bedrag van de betrokken verplichting c.q. het voorzienbare verlies. De pensioenverplichting in kader van de wet APPA is echter tenminste tegen de contante waarde van de (reeds opgebouwde) toekomstige uitkeringsverplichtingen gewaardeerd.

Doeluitkeringen worden tegen nominale waarde opgenomen.

Vaste schulden

Vaste schulden worden gewaardeerd tegen de nominale waarde, verminderd met gedane aflossingen. De vaste schulden hebben een rent typische looptijd van één jaar of langer.

Vlottende passiva

De vlottende passiva worden gewaardeerd tegen de nominale waarde.

Borg- en Garantstellingen

Voor zover leningen door de gemeente gewaarborgd zijn, is buiten telling van de balans het totaalbedrag van de geborgde schuldrestanten per einde boekjaar opgenomen. Overigens is in de toelichting op de balans nadere informatie opgenomen.

Grondslagen resultaatbepaling

Het resultaat is bepaald met inachtneming van de hiervoor vermelde waarderingsgrondslagen.

Uitgangspunt is dat baten en lasten tegen de nominale waarde worden toegerekend aan het jaar waarop zij betrekking hebben. Baten en lasten die zich manifesteren nadat de administratie is afgesloten, worden in het volgende boekjaar verwerkt. De verdeling van de kosten van de verschillende kostenplaatsen over de diverse functies/producten geschiedt via de kostenverdeelsleutels welke ook bij de begroting zijn toegepast. Baten en winsten worden slechts genomen voor zover zij op de balansdatum zijn gerealiseerd. Verliezen en risico's die hun oorsprong vinden voor het einde van het verslagjaar worden in acht genomen indien zij voor het opmaken van de jaarrekening bekend (voorzienbaar) zijn geworden.

Niet uit de balans blijvende verplichtingen

Behalve in de balans opgenomen verplichtingen, kunnen er ook verplichtingen bestaan die naar hun aard (nog) niet voor opname in de balans in aanmerking komen. Hierbij kan gedacht worden aan langlopende huur- en leasecontracten, aanspraken personeel op vakantiegeld en vakantiedagen, voorwaardelijke verplichtingen, bijvoorbeeld uit hoofde van verstrekte garanties aan derden (bijv. garantstellingsrente en aflossing van aangegane geldleningen door derden).

Gebeurtenissen na balansdatum

Alle ten tijde van het opmaken van de jaarrekening beschikbare informatie omtrent de feitelijke situatie per balansdatum is bij het opmaken van de jaarrekening in aanmerking genomen en verwerkt. Er hebben zich na het opmaken van de jaarrekening geen gebeurtenissen van betekenis voorgedaan die nadere informatie geven over de feitelijke situatie op balansdatum.

9 Toelichting op de balans

Immateriële vaste activa

Kosten onderzoek en ontwikkeling	2021	2020	Toel.
Vorbereidingskosten toekomstige exploitaties	27	371	1) 4)

Verloop kosten onderzoek en ontwikkeling	2021	2020
Boekwaarde per 1 januari	371	177
Inbreng in exploitatie genomen gronden	-344	194
Boekwaarde per 31 december	27	371

1) De overschrijdingen op dit investeringskrediet past binnen het door het gemeenteraad uitgezette beleid.

4) Betreft voorbereidingskosten toekomstige grondexploitaties welke conform de per 1 januari 2017 geldende regelgeving BBV zijn geactiveerd. Na maximaal 5 jaar moeten de kosten hebben geleid tot een actieve grondexploitatie dan wel worden afgeboekt t.l.v. het jaarresultaat.

Bijdrage activa in eigendom derden	2021	2020
Bijdrages	10.267	8.104

Verloop bijdrage activa in eigendom van derden	2021	2020
Boekwaarde per 1 januari	8.104	7.373
Investerings	2.474	1.106
Afschrijving	-243	-242
Bijdragen derden	-68	-133
Boekwaarde per 31 december	10.267	8.104

De belangrijkste investeringen zijn	Totaal Krediet	Werkelijk in 2021	Besteed t/m 2021	Toel.
Gemeentelijke bijdrage N34	2.426	43	2.387	
Privatisering sportpark De Balk	1.047	267	267	
Bijdrages sporthal De Meet	936	626	833	
Bijdrage MFA De Krim	1.650	1.517	1.650	
Totaal	6.059	2.453	5.137	

Materiële vaste activa

Onderdelen materiële vaste activa	2021	2020
Investerings met een economisch nut	145.229	137.485
Investerings met een economisch nut, waarvoor ter bestrijding van de kosten een heffing kan worden geheven	22.056	22.257
Investerings in de openbare ruimte met uitsluitend maatschappelijk nut	13.330	14.322
Totaal	180.615	174.064

Verloop van de totale materiële vaste activa	2021	2020
Boekwaarde per 1 januari	175.120	178.219
Overheveling 1)	-299	-1.544
Investerings	17.258	8.025
Desinvesteringen	-130	-148
Afschrijving / aflossing	-9.185	-8.462
Bijdragen derden	-1.093	-472
Afwaarderingen		-498
Boekwaarde per 31 december	181.671	175.120
Afwaardering gronden Heemserpoort	-1.056	-1.056
Totaal	180.615	174.064

1) Overheveling betreft:

Gronden (NIEGG) over naar gronden in exploitatie (GREX)	299	1.171
Inbreng boekwaardes van een 2-tal gebouwen in de GREX		373

Investerings met economisch nut	2021	2020
Gronden en terreinen	24.910	20.485
Afwaardering gronden Heemserpoort	-1.056	-1.056
Woonruimte en bedrijfsgebouwen	93.709	95.920
Grond, weg- en waterbouwkundige werken	11.472	6.753
Vervoermiddelen	1.512	1.761
Machines apparaten en installaties	12.233	10.826
Inventaris	1.383	1.521
Overige materiële vaste activa	1.066	1.275
Totaal	145.229	137.485

Investerings met economisch nut, waarvoor ter bestrijding van de kosten een heffing kan worden geheven	2021	2020
Riolering	22.056	22.257
Totaal	22.056	22.257

Investerings in de openbare ruimte met uitsluitend maatschappelijk nut	2021	2020
Grond, weg- en waterbouwkundige werken voor 2017	12.404	13.355
Grond, weg- en waterbouwkundige werken vanaf 2017	797	827
Overige materiële vaste activa	129	140
Totaal	13.330	14.322

Totaal materiële vaste activa	180.615	174.064
--------------------------------------	----------------	----------------

De belangrijkste investeringen zijn	Totaal Krediet	Werkelijk in 2021	Besteed t/m 2021	Toel.
Terreinaanpassing begraafplaats Gramsbergen	116	81	87	
Aankoop strategische gronden	2.000	1.087	1.087	
Uitbreiding terrein brandweer Hardenberg	116	109	109	
Aankoop gronden Slagharen en Rollepaal Dedemsvaart	3.755	3.746	3.746	
Renovatie school De Akker	623	623	623	
Nieuwbouw Professor Waterinkschool	3.670	200	3.670	
Sporthal De Citadel toegankelijkheid	100	81	81	
Theater De Voorvegter installaties	125	71	71	
Theater De Voorvegter horeca-inrichting	70	68	68	
De Matrix installaties	1.472	195	195	
Brandweer Slagharen instructieruimte	179	195	195	1)
School De Langewieke uitbreiding	327	300	300	
Kunstgrasvelden vervanging toplagen	500	488	499	
ICT core en distributie switches	182	76	76	
ICT telefonie	600	591	591	
ICT laptops	500	480	480	
Tractie vervanging maaimachines	208	222	222	1)
Parkeerinstallaties	1.155	794	823	
Riolering Broekdijk (Bruchterveld) klimaat robuust	160	92	92	3)
Riolering Balkbrug omgeving tunnel klimaat robuust	250	88	139	3)
Spindeplein herontwikkeling (riool)	1.010	420	420	2)3)
Vechtrijk Gramsbergen	1.384	163	310	3)
Extra aanlegplaatsen haventje Vechtpark	755	565	760	1)3)
Openbare verlichting 2020 / 2021	1.000	435	773	3)
Integrale aanpak Haardijk te Hardenberg	650	170	321	3)
Fietspad Rheezermaten	530	257	479	3)
Broekdijk en omgeving herinrichting	670	335	356	3)
Verbetering 3 woonstraten	1.045	649	785	3)
Tunnel Balkbrug	1.000	1.000	1.000	3)
Passantenhaven Hardenberg	250	240	240	3)
Veilige verbinding Ane-De Krim	150	130	130	3)
Realisatie fietssnelweg Hardenberg-Zwolle	-	151	151	3)4)
Riolering GREX 2021	843	714	741	3)
Openbare verlichting GREX 2021	139	83	83	3)
Hoofdstructuur GREX 2021	1.165	909	909	3)
Omgeving De Matrix verkeersveiligheidsmaatregelen	576	303	303	3)
Totaal	27.275	16.111	20.915	

1) De overschrijdingen op deze investeringskredieten passen binnen het door het gemeenteraad uitgezette beleid.

2) Voor de herontwikkeling Spindeplein is het krediet in de raadsvergadering van 7 december 2021 beschikbaar gesteld. Het beschikbare krediet is ingaande het jaar 2022 geraamd. In december 2021 is echter al de notariële akte gepasseerd en heeft overdracht plaatsgevonden van het voormalige Rabo-gebouw en is een financiële bijdrage aan ontwikkelingsmaatschappij HMO beschikbaar gesteld.

3) Betreft investeringen met maatschappelijk nut welke conform de per 1 januari 2017 geldende regelgeving BBV (art.59) zijn geactiveerd

4) Betreft voorbereidingskosten, hiervoor is bij vaststellen begroting 2022 (1^e begr.wijz. 2022) een krediet van € 938.000 beschikbaar gesteld. Conform regelgeving BBV mogen deze kosten op voorhand worden geactiveerd.

Financiële vaste activa

Kapitaalverstrekkingen aan deelnemingen	Aantal	2021	2020
Certificaten Dataland		3	3
Aandelen Cogas	650	74	74
Maatschappelijk kapitaal N.V. Rendo		26	26
Maatschappelijk kapitaal BNG	23.164	78	78
Aandelen Rova	816	93	93
Aandelen BNG	64.935	85	85
Aandelen Vitens	136	13	13
Aandelen EPZ	96.993	1	1
Aandelen Enexis	96.993	2	2
Bijdrage aan LOC		12.664	6.082
Bijdrage aan LOC correctie waardering 2020			101
Totaal		13.039	6.558

Verloop kapitaalverstrekkingen aan deelnemingen	2021	2020
Boekwaarde per 1 januari	6.558	6.457
Correctie boekwaarde 1 januari LOC	6.614	
Totaal (na correctie beginbalans)	13.172	
Investerings		
Desinvesteringen		
Ontvangen aflossingen	133-	
Bijdrage aan LOC		101
Boekwaarde per 31 december	13.039	6.558

Leningen aan deelnemingen	2021	2020
Enexis	213	213
Frauderisico onderlinge gemeenten	1	1
Totaal	214	214

Overige langlopende leningen	2021	2020
Boekwaarde per 1 januari	3.969	5.808
Uitzettingen	41	
Ontvangen aflossingen	-644	-1.839
Boekwaarde per 31 december	3.366	3.969

VLOTTENDE ACTIVA

	Saldo 2021	Voorzie- ning	Gecorr saldo 2021	Saldo 2020	Voorzie- ning	Gecorr saldo 2020
Grond en hulpstoffen:						
Onderhanden werk/ gronden in exploitatie	20.714	11.570-	9.144	28.025	11.977-	16.048
Totaal	20.714	11.570-	9.144	28.025	11.977-	16.048

	Verv. waarde 31-12-2020	Voorzien. Verlies. Complex	Boek waarde 31-12-2020	Verme.	Vermind.	Winstn.	Verver- digings- waarde 2021	Voorzien. Verlies. Complex	Balans- waarde 2021
Centrumplan Hardenberg:	5.019	4.828	191	604	1.517-		4.106	4.799	693-
Centrumplan Dedemsvaart:	234	318	84-	180	2-		412	321	91
Broeklanden	938	26	912	58	734-	90	352		352
Slagharen werkg.Moeshoek	12-	79	91-	7			5-	81	86-
Slagharen woong.Moeshoek	1.524	1.279	245	125	821-		828	1.250	422-
De Meerstal I	426-		426-	6-	127-	40	519-		519-
Haardijk II	50-		50-	56	130-	74	50-		50-
De Steenmaat	100	96	4	4	104-		-		-
Broeklanden De Kop	1.109		1.109	33			1.142		1.142
Baalder/Baalderveld	30-		30-			30	-		-
Broeklanden Zuid	5.001	1.196	3.805	1.511	524-		5.988	898	5.090
Katingerveld Balkbrug	813		813	133	3.703-	700	2.057-		2.057-
Bransveen	1.326-		1.326-	244		260	822-		822-
Sluis V Balkbrug	552-		552-	321	252-	100	383-		383-
Garstlanden III	1.048-		1.048-	134	151-	220	845-		845-
De Marke II	329-		329-	18	94-	20	385-		385-
Gezondheidspark	4.521	3.813	708	158			4.679	4.006	673
Rollepaal Oost	338-	234	572-	60	24-		302-	185	487-
Uitbreiding De Kuilen	37		37	11	3-		45		45
Marslanden II gemeentelijk	11.144		11.144	2.507	4.818-	330	9.163		9.163
Knarrenhof Hardenberg	95	108	13-	12	107-		-		-
Garstlanden IV	580		580	724	1.803-	340	159-		159-
Bransveen fase II	656		656	324	3.437-	620	1.837-		1.837-
Beukenlaan De Krim	98		98	157	35-		220		220
Locatie Hofsteeweg	267		267	156			423		423
Meerstal II	0		-	229	3-		226		226
De Wieken II	0		-	229	3-		226	30	196
t Refter	0		-	268			268		268
Totaal bouwgrond in exploitatie	28.025	11.977	16.048	8.257	18.392-	2.824	20.714	11.570	9.144

Uitzettingen met een rente-typische looptijd korter dan 1 jaar:

Soort vordering	Saldo 2021	Voorzie- ning	Gecorr saldo 2021	Gecorr saldo 2020
Vorderingen op openbare lichamen	9.991		9.991	8.138
Schatkistbankieren	753		753	4.943
R.C.-verhouding niet financiële instellingen (SVN)	2.259		2.259	2.302
Overige vorderingen	8.605	-979	7.626	6.987
Totaal (na correctie beginbalans)	21.608	-979	20.629	22.370

Berekening benutting drempelbedrag schatkistbankieren (bedragen x € 1000)

		Verslagjaar			
(1) tot en met 30 juni	Drempelbedrag	1351,80			
(1) vanaf 1 juli	Drempelbedrag	3604,80			
		Kwartaal 1	Kwartaal 2	Kwartaal 3	Kwartaal 4
(2)	Kwartaalcijfer op dagbasis buiten 's Rijks schatkist aangehouden middelen	274	480	452	478
(3a) = (1) > (2)	Ruimte onder het drempelbedrag	1.077	872	900	874
(3b) = (2) > (1)	Overschrijding van het drempelbedrag	-	-	-	-

(1) Berekening drempelbedrag

		Verslagjaar	
(4a)	Begrotingstotaal verslagjaar	180.240	
(4b)	Het deel van het begrotingstotaal dat kleiner of gelijk is aan € 500 miljoen	180.240	
(4c)	Het deel van het begrotingstotaal dat de € 500 miljoen te boven gaat	-	
Tot en met 30 juni			
'(1) = (4b)*0,0075 + (4c)*0,002 met een minimum van €250.000	Drempelbedrag	1351,80	
Vanaf 1 juli			
'(1) = (4b)*0,02 + (4c)*0,02 met een minimum van €1.000.000	Drempelbedrag	3604,80	

(2) Berekening kwartaalcijfer op dagbasis buiten 's Rijks schatkist aangehouden middelen

		Kwartaal 1	Kwartaal 2	Kwartaal 3	Kwartaal 4
(5a)	Som van de per dag buiten 's Rijks schatkist aangehouden middelen (negatieve bedragen tellen als nihil)	24.704	43.683	41.580	44.003
(5b)	Dagen in het kwartaal	90	91	92	92
(2) - (5a) / (5b)	Kwartaalcijfer op dagbasis buiten 's Rijks schatkist aangehouden middelen	274	480	452	478

Verloop vorderingen	2021	2020
Debiteuren openbare lichamen	9.991	8.138
Schatkistbankieren	753	4.943
R.C.-verhouding niet financiële instellingen (SVN)	2.259	2.302
Vorderingen Sociale Zaken	2.608	2.956
Overige debiteuren	5.965	5.002
Overige tussenrekeningen	32	76
Saldo 31 december	21.608	23.417
Voorziening dubieuze debiteuren	-979	-1.047
Saldo (na correctie beginbalans)	20.629	22.370

Liquide middelen:

Banksaldi	2021	2020
BNG	1.675	512
Rabobank	4	8
ABN	3	3
Totaal	1.682	523

Kassaldi

Kassaldi	2021	2020
Kas	15	10

Overlopende activa:

Overlopende activa	2021	2020
Nog te ontvangen bijdragen van overige overheden	892	92
Nog te ontvangen bedragen en vooruitbetaalde bedragen	5.474	5.733
Totaal	6.366	5.825

Specificatie nog te ontvangen bijdragen van overige overheden	Saldo 1-1-2021	Toevoegingen	Ontvangen Bedragen	Saldo 31-12-2021
Provincie Overijssel; Programmabudget verkeersveiligheid 2021	-	249	45	204
Provincie Overijssel; Verkeersveiligheid Broekdijk Bruchterveld	-	178		178
Provincie Overijssel; Integrale aanpak Haardijk	-	66		66
Provincie Overijssel; Mobiliteit 2019 Broeklandenweg e.d.	-	187		187
Provincie Overijssel; Subsidie crisisarrangement	2	27	26	3
Provincie Overijssel; Versnelling woningbouw		65	59	6
Provincie Overijssel; controle toegangsbewijzen (Corona)		104		104
Provincie Overijssel; Binnenschoolse cultuureducatie	1			1
Provincie Overijssel; Project Masterplan Stationsomgeving	88	49		137
Totaal uitkeringen overige overheden	91	925	130	886
St.Nat.Fonds voor vrede; vrijheid en veteranenfonds	1			1
ZonMW; Grip op verwardheid		8	3	5
Totaal overige uitkeringen	1	8	3	6
Totaal nog te ontvangen bijdragen	92	933	133	892

Specificatie nog te ontvangen bedragen en vooruitbetaalde bedragen

Nog te ontvangen posten:

Afdeling Directiestaf	
Afdeling Ruimtelijk Domein	1.321
Afdeling Dienstverlening	2.100
Afdeling Openbaar Gebied	182
Afdeling maatschappelijk Domein	993
Vooruitbetaalde posten:	854
Exploitatie overeenkomsten GREX	123
Overige tussenrekeningen	-99
Totaal	5.474

VASTE PASSIVA

Eigen vermogen:

Reserves	2021	2020
Algemene reserve	51.354	51.354
Correctie boekwaarde 1 januari LOC	6.614	
Totaal (na correctie beginbalans)	57.968	
Mutaties 2021	1.478	
Totaal algemene reserve	59.446	
Bestemmingsreserve dekking kapitaallasten	28.629	26.947
Resultaat 2021	15.796	5.619
Totaal	103.871	83.920

Voor een toelichting naar de aard en de reden van elke reserve en de toevoegingen en onttrekkingen daaraan wordt verwezen naar de onder bijlage 'reserves en voorzieningen' opgenomen overzichten

Voorzieningen:

Voorzieningen	2021	2020
Voorzieningen voor verplichtingen	8.312	6.222
Door derden bekleemde middelen	3.825	4.038
Totaal	12.137	10.260

Vaste schulden:

Specificatie vaste schulden	2021	2020
Binnenlandse banken en overige financiële instellingen	96.216	107.618
Door derden belegde gelden	1	1
Waarborgsommen	443	493
	96.660	108.112

Verloop binnenlandse banken en overige financiële instellingen

	2021	2020
Stand per 1 januari	107.618	120.209
bij: nieuw aangetrokken leningen		
af: reguliere aflossingen	-11.402	-12.591
Totaal	96.216	107.618

Specificatie waarborgsommen	2021	2020
Bankgarantie Marslanden B.V.	325	479
Bankgarantie Mien Ruyslaan Dedemsvaart	105	
Bankgarantie Café Doks	9	9
Waarborgsommen sleutels	4	5
Totaal	443	493

VLOTTENDE PASSIVA

Netto vlottende schulden met een rente-typische looptijd korter dan één jaar:

Kasgeldleningen	2021	2020
Opgenomen kasgeldleningen	5.000	8.000

Banksaldi	2021	2020
BNG	1.177	2

Overige schulden	2021	2020
Crediteuren	4.981	4.368
Schulden rijk BBZ	937	831
Loonheffing / af te dragen premies	2.259	2.130
Betaling onderweg / reservering samenleving	2.703	2.704
Overige schulden		32
Totaal	10.880	10.065

Overlopende passiva

Overige schulden	2021	2020
Nog te betalen bedragen	6.332	5.753
Nog te besteden uitkeringen Rijk	4.938	9.751
Nog te besteden uitkeringen overige overheden	3.594	1.377
Nog te besteden uitkeringen overige instellingen	78	110
Vooruit ontvangen bedragen	697	706
Totaal (na correctie beginbalans)	15.639	17.697

Nog te betalen bedragen	2021
Afdeling Directiestaf	387
Afdeling Ruimtelijk Domein	507
Afdeling Dienstverlening	1.843
Afdeling Openbaar gebied	161
Afdeling Maatschappelijk Domein	3.436
Overige tussenrekeningen	-2
Totaal	6.332

Vooruit ontvangen bedragen	2021
Afdeling Maatschappelijk Domein (Zwembaden / Voorvegter)	697
Totaal	697

Specificatie nog te besteden uitkeringen	Saldo 1-1-2021	Toevoe- gingen	Vrijval	Saldo 31-12-2021
Uitkeringen van het Rijk				
Ministerie van Infra; Verkeersveiligheid 2020-2021	207		84	123
Rijksdienst Ondernemend Ned.; Ventilatie scholen		420	52	368
Ministerie VROM; Tijdelijke Stimuleringsregeling woningbouw	57			57
Ministerie BIZA; Regeling reductie energieverbruik	564		564	0
Ministerie BIZA; Aanpak overlast gevende asielzoekers	50	50	21	79
Ministerie OCW; onderwijsachterstandenbeleid 2019-2020-2021	733	1.368	735	1.366
Ministerie SZW; TOZO 2020	7.548		5.464	2.084
Ministerie VWS; bijdrage SPUK 2019-2020-2021	592	1.126	857	861
Totaal nog te besteden uitkeringen van het Rijk	9.751	2.964	7.777	4.938

Specificatie nog te besteden uitkeringen	Saldo 1-1-2021	Toevoe- gingen	Vrijval	Saldo 31-12-2021
Uitkeringen van overige overheden				
Provincie Overijssel; ISV-2 Bodem / Geluid	11		11	0
Provincie Overijssel; Convenant Duurzaam	111			111
Provincie Overijssel; IMG project Baalder Radewijkerbeek	275		275	0
Provincie Overijssel; Brede welvaart in het Vechtdal		436	105	331
Provincie Overijssel; Verhalen langs de Vecht		25		25
Provincie Overijssel; Arbeidsmarkt Ov.2022 groendoeners		45		45
Provincie Overijssel; Snelfietstunnel Hardenberg		450	113	337
Provincie Overijssel; ISV-3 Binnenstedelijke vernieuwing	26			26
Provincie Overijssel; Tijdelijke Stimuleringsreg. woningbouw	5			5
Provincie Overijssel; Stadsarrangement actieplan centrum 2.0	34		11	23
Provincie Overijssel; Vitale Vechtparken Vechtdal	85		4	81
Provincie Overijssel; Intensivering energietoezicht	29		29	0
Provincie Drenthe; Projecten regiodeal Zuid en Oost Drenthe	322	1.200	154	1.368
Provincie Overijssel; Stadsarrangement (Spindeplein)		260		260
Provincie Overijssel; Snelfietstunnel Hardenberg		10		10
Gemeente Zwolle; Wet Educatie en Beroepsonderwijs	11	145	152	4
Regiodeal Drenthe; Inzet kansencoach		150	32	118
Regiogemeenten; Simpel switchen		55		55
Provincie Overijssel; Lokaal cultuuronderwijs		7		7
Provincie Overijssel; Gewoon Actief on Tour		10		10
Gemeente Coevorden; Regio Deal Project gezinscoaches		134		134
Provincie Overijssel; Cultuur aan de basis 2.0		31		31
Provincie Overijssel; Housing First dak- en thuisloosheid		150		150
Provincie Overijssel; Cultuurfonds kickstart		68	23	45
Provincie Overijssel; 1000 kansen kwetsbare groepen	48		48	0
Gemeente Zwolle; Wet Educatie en Beroepsonderwijs 2019	2		2	0
Provincie Overijssel; Streekconvenant 2008 - 2011	418			418
Totaal nog te besteden uitkeringen overige overheden	1.377	3.176	959	3.594
Uitkeringen overige instellingen				
VNG; Ondersteuningsprogramma Energie 2014 - 2016	41		41	0
De Veenwieken; kwaliteitsimpuls/participatiebudget	44	21		65
Sportservice Overijssel; Wereld meiden	4		4	0
Reg.Inform. en Expertise Centrum; Veilig buitengebied IJsselland	14		5	9
Sportservice Overijssel; De beste jij	4			4
ZonMW; Grip op verwardheid	3		3	0
Totaal nog te besteden uitkeringen ov.instellingen	110	21	53	78
Totaal nog te besteden uitkeringen (excl. uitkeringen Rijk)	1.487	3.197	1.012	3.672

Waarborgen

Omschrijving categorie	Oorspr. Bedrag	% Borg gingen	2021	2020
Woningbouw	207.597	50%	80.277	78.463
Zorginstellingen	3.000	100%	2.143	2.571
Alfa College (*)	9.600	100%	9.600	9.600
Overige	298	100%	110	94
Totaal	220.495		92.130	90.728

(*) De oorspronkelijke waarborg is in 2021 met 7 jaar verlengd. In 2021 heeft geen betaling plaatsgevonden wegens de verleende waarborgen.

Omschrijving categorie		% Borg gingen	2021
Woningstichting Vechtdal Wonen	Woningbouw	50%	80.277
Stichting Saxenburgh groep	Nieuwe werken		2.143
Alfa College	Bouw LOC / kasgeld en RC		9.600
St. Sportvoorziening Kruserbrink	Bouw kleedgebouw		29
Stichting Sportpark Moskou	Renovatie kantine / kleedgebouw		20
SV Gramsbergen	Nieuwbouw clubgebouw		52
Tennisvereniging Slagharen	Bouw en onderkomen		1
Voetbalvereniging EMMS	Clubgebouw		8
Totaal			92.130

Niet uit de balans blijvende verplichtingen

Omschrijving categorie	Waarde	Einddatum
Afval / inzameling goederen	3.699.791	31-5-2022
Levering aardgas	-	31-12-2022
Levering electriciteit	1.800.000	31-12-2023
Onderhoud openbare verlichting	1.500.420	31-8-2022
Levering duurzame energie en/of warmte, locatie de Kiefer	1.125.000	1-11-2026
Maatwerk vervoer, leerlingenvervoer Jeugdwet dagbesteding	4.007.904	31-7-2024
Maatwerkvoorzieningen WMO	-	31-12-2022
Huishoudelijke hulp	-	31-12-2023
Raamovereenkomst postbezorging	400.000	31-12-2023
Schoonmaakdiverse gemeentelijke gebouwen	1.015.547	31-8-2022
Soft- en hardware FIVB	171.728	31-12-2023
Soft- en hardware Iburgerzaken	171.683	31-12-2024
Soft- en hardware (GGB/DVO GGB)	492.489	1-1-2025
Aansprakelijkheidsverzekering Hardenberg	234.079	31-12-2023
Arbeidsongeschiktheidsverzekering (IPAP)	348.000	30-6-2022
WGA eigen risicodragerschap	842.031	31-12-2022
EA leaseauto's	514.370	30-11-2024

Waarborgfonds Sociale Woningbouw

De Stichting Waarborgfonds Sociale Woningbouw (WSW) is in 1983 opgericht met als doel om de toegang tot de kapitaalmarkt voor de deelnemende woningcorporaties te bevorderen. Tegen betaling van een borgstellingsvergoeding door de betreffende woningcorporaties biedt het WSW zekerheid aan de geldgevers van die woningcorporaties voor de rente- en aflossingsverplichtingen van de geborgde geldleningen. Om te voorkomen dat het WSW wordt aangesproken op zijn borgstelling zijn er verschillende vangnetten en buffers. Een corporatie die niet voldoet aan de kredietwaardigheidseisen van het WSW komt in beginsel voor sanering in aanmerking. Daarbij ontvangt deze corporatie saneringssteun, opgebracht door de sector en geaccordeerd door de minister. Het fondsvermogen van het WSW is daarna de eerste buffer om aanspraken van geldgevers op te kunnen vangen. Deze reserve kan het WSW aanvullen door het onderpand van de noodlijdende corporatie uit te winnen. De tweede buffer is de onderlinge waarborg van corporaties (het obligo). Corporaties voldoen op eerste verzoek 3,85% van hun geborgde schuldrestant aan het WSW. De derde en laatste buffer bestaat uit de achtervang van Rijk en gemeenten, die indien nodig het WSW voorzien van renteloze leningen. Deze renteloze leningen worden terugbetaald als het vermogen van het WSW weer op voldoende peil is. De renteloze leningen worden verdeeld volgens de verhouding 50% Rijk, 25% schadegemeenten en 25% alle gemeenten op basis van het relatieve aandeel.

10 Financiële verantwoording op programmaniveau

Op 23 april 2013 stelde de gemeenteraad van Hardenberg een nieuwe toekomstvisie "De gemeente Hardenberg stapt stevig op de toekomst af" vast, na een evaluatie van de oorspronkelijke toekomstvisie uit 2004. De toekomstvisie bestrijkt het tijdvak 2013 – 2023 en kent drie doelstellingen:

- samenhang in diverse gemeentelijke beleidsvelden ondersteunen;
- een helder profiel naar buiten toe creëren;
- strategische politieke keuzes maken.

Het programmaplan is opgebouwd naar de vier thema's/ programma's van Zin in de Toekomst:

- Duurzaam Hardenberg
- Landelijk Hardenberg
- Ondernemend Hardenberg
- Vitaal Hardenberg

In het vijfde programma "Zo doen we dat in Hardenberg" is beschreven hoe wij in de samenleving staan en hoe wij met de samenleving willen samenwerken.

Zin in de Toekomst is bedoeld om meer focus aan te brengen in het uitwerken van het coalitieprogramma en om een zichtbaar en herkenbaar naar buiten te zijn. Qua uitgangspunten heeft geen wijziging plaatsgevonden ten opzichte van de toekomstvisie. Zin in de Toekomst is meer een hernieuwde en frisse focus op de ambities, dan een omwenteling van gemeentelijk beleid.

Leeswijzer

Hierna wordt een overzicht gegeven van het totaal van de baten en lasten in 2020 per programma en een korte toelichting op het verloop van het begrote resultaat en de afwijkingen groter dan € 100.000 benoemd.

Aansluitend wordt in paragraaf 6 "overzicht baten en lasten met toelichting" per programma een toelichting gegeven op budgetafwijkingen per beleidsproduct, voor zover deze budgetafwijking groter is dan € 50.000. Daarbij wordt een afzonderlijke toelichting op het verschil in de baten en in de lasten gegeven. Dit tenzij sprake is van een sterke samenhang (1 op 1 relatie) tussen lasten en baten. Dit is onder meer het geval bij de grondexploitatie, maar ook bij uitgaven waarvoor een subsidie is/wordt ontvangen. In deze situaties wordt een toelichting op het saldo gegeven.

Verschillen als gevolg van een andere toerekening van kapitaallasten worden in een afzonderlijk hoofdstuk in deze jaarrekening toegelicht. Ingaande 2017 zijn de kosten bedrijfsvoering op forfaitaire basis doorbelast (begroot = werkelijk) naar de beleidsproducten, dit met uitzondering van de doorbelasting naar de grondexploitatie en de investeringskredieten (doorbelasting vindt plaats op basis van de werkelijk gemaakte uren voor de diverse complexen/ investeringskredieten).

Verder merken wij op dat bij het beleidsveld de belangrijkste oorzaken worden benoemd en toegelicht. Voor zover hiermee het verschil niet volledig wordt verklaard, betreft het de optelsom van meerdere kleinere budgetafwijkingen.

Indien bij het betreffende beleidsveld een voorstel wordt gedaan voor resultaatbestemming dan wordt dit expliciet vermeld in de toelichting op de budgetafwijking.

Volledigheidshalve merken wij op dat de bedragen in deze jaarrekening zijn afgerond op een veelvoud van duizend euro. Hierdoor kunnen afrondingsverschillen ontstaan. Wij vragen uw begrip hiervoor.

Programma (bedragen x € 1.000)	Begroting 2021 voor wijziging			Begroting 2021 na wijziging			Jaarrekening 2021		
	Baten	Lasten	Saldo	Baten	Lasten	Saldo	Baten	Lasten	Saldo
Duurzaam Hardenberg	13.520	-12.933	587	15.405	-14.156	1.249	15.472	-13.502	1.970
Landelijk Hardenberg	298	-3.993	-3.695	757	-4.522	-3.765	809	-4.283	-3.474
Ondernemend Hardenberg	13.442	-33.194	-19.753	16.659	-34.222	-17.563	23.630	-39.566	-15.937
Vitaal Hardenberg	22.460	-90.756	-68.296	25.406	-95.097	-69.692	25.900	-92.554	-66.654
Zo doen we het in Hardenberg	1.591	-12.078	-10.487	1.515	-16.082	-14.567	2.476	-16.370	-13.895
Totaal van de programma's	51.312	-152.955	-101.643	59.743	-164.080	-104.337	68.286	-166.275	-97.989
Algemene dekkingsmiddelen en onvoorzien									
Algemene Uitkering	100.647		100.647	105.518		105.518	108.045		108.045
Dividend	2.318		2.318	6.125		6.125	6.092		6.092
Lokale heffingen	16.408		16.408	16.538		16.538	16.850		16.850
Saldo financierings functie	-50	-2	-52	185	-2	183	2		2
Onvoorzien		-787	-787		-1.626	-1.626			
Totaal algemene dekkingsmiddelen en onvoorzien	119.323	-789	118.534	128.365	-1.628	126.738	130.989		130.989
Overhead	-35	-24.393	-24.427	4.354	-26.266	-21.912	2	-19.638	-19.636
Vennootschapsbelasting								-27	-27
Saldo programma's en algemene dekkingsmiddelen	170.600	-178.137	-7.537	192.462	-191.974	488	199.277	-185.940	13.337
Reserves	2.036	-734	1.302	7.150	-4.620	2.530	7.079	-4.620	2.459
Saldo na mutatie reserves	172.636	-178.871	-6.235	199.612	-196.594	3.018	206.356	-190.560	15.796
o.11 Resultaat van rekening	7.604	-1.369	6.235	12.567	-15.586	-3.018			
Saldo na mutatie reserves en inclusief resultaat	180.240	-180.240		212.180	-212.180		206.356	-190.560	15.796

11 Financiële toelichting algemeen

Onderstaand wordt ingegaan op het verloop van het begrotingssaldo en een verklaring op hoofdlijnen gegeven voor het verschil tussen het begrote en het werkelijk resultaat 2021.

Verloop begrotingssaldo 2021

In de vergadering van 3 november 2020 heeft de raad de begroting 2021, inclusief de 1e wijziging 2021, vastgesteld.

In begroting 2021 wordt geconcludeerd dat voor de komende jaren nog sprak is incidentele tekorten maar dat ook een herstel van het structureel evenwicht met ingang van 2022 kan wordt begroot. Dit is 1 jaar eerder dan in het voorjaar van 2020 was geprognosticeerd.

Het begrotingssaldo 2021 is na bedoelde raadsvergadering op de gebruikelijke momenten in de planning en control cyclus (P&C-cyclus) bijgesteld. Het verloop van het begrotingssaldo in 2021 is in onderstaand overzicht opgenomen, waarbij wordt opgemerkt dat hier het resultaat na verrekening reserves wordt bedoeld:

bedragen x € 1.000	structureel	incidenteel	totaal	totaal cumulatief
primitieve begroting 2021	-403	-4.582	-4.985	-4.985
behandeling prim.begroting raad; amendement sportpark De Balk		-215	-215	-5.200
correctie budgetoverheveling 2e berap 2019 en verkoop hulpmiddelen WMO (geen invloed begrotingsresultaat		-917	-917	-6.117
9e wijziging 2020 resultaatbestemming jaarrekening 2019 budget 2021		-118	-118	-6.235
1e wijziging 2021 ambities en bezuinigingen	626	-1.126	-500	-6.735
2e wijziging 2021 budgetoverheveling 2e bestuursrapportage 2020		-2.178	-2.178	-8.913
3e wijziging 2021 GREX Lutten woongebied De Wieken		-19	-19	-8.932
6e wijziging 2021 1e bestuursrapportage	-590	3.592	3.002	-5.930
13e wijziging 2021 2e bestuursrapportage	-225	9.173	8.948	3.018
totaal	-592	3.610	3.018	

Na de 2e bestuursrapportage 2021 werd voor 2021 een voordelig resultaat begroot van € 3 miljoen. De jaarrekening 2021 is afgesloten met een positief saldo van € 15,8 miljoen.

Een toe te lichten voordelig verschil van € 12,8 miljoen. Onderstaand is een overzicht opgenomen van de verschillen per beleidsveld groter dan € 100.000, waarmee in totaliteit een bedrag van € 12,6 miljoen is benoemd. Voor de toelichting op deze verschillen verwijzen wij u naar de toelichting zoals deze in de volgende paragraaf is opgenomen.

	Naam (bedragen x € 1.000)	Vershil
1.1	Ruimtelijke ontwikkeling	-1.611
1.2	Volkshuisvesting en woningbouw	-634
1.3	Infrastr.bereikbaarh.en verksr.veil.h.	-437
1.5	Sport en accommodaties	209
1.7	Bijstand/gemeentelijk minimabeleid	114
1.8	WMO Welzijn	-312
1.9	WMO-woonvoorzieningen	249
1.11	Maatsch.begeleiding en advies	-188
1.13	Jeugdgezondheidszorg	-353
2.1	Duurzaamheid en milieu	-544
2.3	Riolering en waterzuivering	-211
3.2	Openbaar groen en openluchtrecreatie	-137
4.1	Bedrijven en ondernemers	-583
4.2	Onderwijshuisvesting	336
4.3	Participatie en werkgelegenheid	-321
4.4	Grondexploitatie	-1.059
5.1	Bestuur en bestuursondersteuning	-439
5.4	Algemene baten en lasten	-2.423
6.1	Algemene Uitkering	-2.528
6.3	Lokale heffingen	-312
6.4	Saldo financierings functie	182
6.5	Onvoorzien	-1.626
		-12.628

12 Overzicht baten en lasten met toelichting

Programma Vitaal Hardenberg

Vitaal Hardenberg (bedragen x € 1.000)	Begroting primitief	Begroting na wijziging	Rekening	Verschil
Totaal baten	22.460	25.406	25.900	494
Totaal lasten	-90.756	-95.097	-92.554	2.544
Saldo baten en lasten	-68.296	-69.692	-66.654	3.038

- 1.1 Ruimtelijke ontwikkeling
- 1.2 Volkshuisvesting en woningbouw
- 1.3 Infrastr.bereikbaarh.en verkr.s veil.h.
- 1.4 Overige onderwijs en educatie
- 1.5 Sport en accommodaties
- 1.6 Kunst, cultuur en monumentenzorg
- 1.7 Bijstand/gemeentelijk minimabeleid
- 1.8 WMO Welzijn
- 1.9 WMO-woonvoorzieningen
- 1.10 Welzijnswerk
- 1.11 Maatsch.begeleiding en advies
- 1.12 Openbare gezondheidszorg
- 1.13 Jeugdgezondheidszorg

Hieronder wordt per beleidsveld een toelichting gegeven op de relevante verschillen.

Ruimtelijke ordening

Beleidsveld (bedragen x € 1.000)	Begroot primitief	Begroot na wijziging	Rekening	Vershil
Totaal baten	1.612	2.586	4.054	1.468
Totaal lasten	-1.246	-1.752	-1.610	143
Saldo baten en lasten	366	834	2.445	1.611

BATEN

Bestemmingsplannen

V € 40.000 INC

De gemeente Hardenberg heeft een anterieure overeenkomst gesloten met Areca Projecten over de ontwikkeling van het woongebied op de hoek Mien Ruijslaan met de Moerheimstraat. Het betreft een woongebied met een oppervlakte van 11.320 m² voor tien seniorenwoningen en vier vrijstaande woningen. Het woongebied is een particulier initiatief en de gemeente heeft door het sluiten van de overeenkomst onder andere vastgelegd dat de gemeentelijke kosten voor een bedrag van € 40.000 vergoed zullen worden. Het bedrag is in 2021 aan de gemeente betaald, de gemeentelijke kosten zijn in de jaren voor 2021 gemaakt. De woningen zijn inmiddels in aanbouw.

Bouwvergunningen bouwleges

V € 1.415.000 INC

- In april 2021 heeft de Commissie Besluit Begroting en Verantwoording (BBV) een geactualiseerde notitie gepubliceerd over de lokale heffingen. Deze notitie geeft een overzicht van alle relevante aspecten van lokale heffingen en bijbehorende voorzieningen en reserves. Daarin gaat het onder andere over de verwerking van leges omgevingsvergunningen. In die notitie staat dat leges moeten worden toegerekend aan het moment van aanvraag. Voorheen werden de legesopbrengsten verantwoord bij het verlenen van de omgevingsvergunning. Door deze wijziging moeten alle openstaande aanvragen verantwoord worden in 2021, dit heeft tot gevolg een incidentele meeropbrengst van € 1.200.000.
- Ondanks de meeropbrengsten van de leges, die gemeld zijn in de bestuursrapportages zijn er meer omgevingsvergunningen verleend dan begroot. Dit betreft een bedrag van € 215.000.

LASTEN

Bouw- en woningtoezicht

V € 182.000 INC

voorstel resultaatbestemming

€ 108.000

- De gemeenteraad heeft in 2021 het raadsvoorstel voor de aanwijzing van karakteristieke panden en de actualisatie van de welstandsnota niet behandeld. De verwachting is dat er in 2022 een nieuw voorstel aan uw raad wordt voorgelegd. Voor de actualisatie van de welstandsnota wordt voorgesteld om het budget van € 30.000 over te hevelen naar 2022.
- Eind 2021 is de opdracht voor het opstellen van de Kerkenvisie verstrekt. De uitvoering en de oplevering van de visie vindt plaats in 2022. Om de verdere uitvoering in 2022 mogelijk te maken wordt een bedrag van € 42.000 aangemerkt als resultaatbestemming.
- De gemeente Hardenberg heeft van het Rijk een bedrag van € 36.000 toegekend gekregen voor de implementatie van de Wet kwaliteitsborging (Wkb), waaronder de kosten voor de wettelijk vereiste proefprojecten. Via de decembercircularie 2021 zijn deze middelen ontvangen. Het bedrag van € 36.000 is aangemerkt als resultaatbestemming.
- Het incidentele inhuurbudget voor het behandelen van omgevingsvergunningen heeft geleid tot een voordeel van € 75.000. De reden hiervoor is dat er geen mensen met de juiste kwalificaties op de markt beschikbaar waren.

Volkshuisvesting en woningbouw

Beleidsveld (bedragen x € 1.000)	Begroot primitief	Begroot na wijziging	Rekening	Vershil	
Totaal baten		59	378	91	-287
Totaal lasten		-1.985	-2.923	-2.002	922
Saldo baten en lasten		-1.926	-2.545	-1.910	634

Stadsarrangement gemeente Hardenberg 2.0, subsidie

Budgettair neutraal

De gemeente Hardenberg heeft van de provincie Overijssel een subsidie van € 250.000 toegekend gekregen voor de uitvoering van de activiteiten in het Stadsarrangement, Actieplan Hardenberg Centrum 2.0. Dit stadsarrangement richt zich op 4 pijlers te weten: fysieke structuur en uitstraling, consument en aanbod, ondernemers en samenwerking en marketing. In 2021 is voor een bedrag van € 10.000 aan subsidiabele kosten gerealiseerd. In totaal is nog € 224.000 subsidie beschikbaar.

BATEN

Woningverbetering

N € 53.000 INC

De verstrekte geldlening aan Woningstichting Beter Wonen Vechtdal is in 2020 geheel afgelost. In de begroting 2021 stond nog een raming van € 53.000 opgenomen voor rente verstrekte geldlening.

LASTEN

Visievorming opwaardering openbare ruimte Hardenberg voorstel resultaatbestemming V € 32.000 INC

Resterende middelen dienen meegenomen te worden omdat het maken van een gewenst eindbeeld nog niet is afgerond. Het afronden van de visie is mede afhankelijk van ontwikkelingen rond de Spinde, Kastanjehof en Troubadourlocatie. De gemeente bepaalt daarin niet alleen het tempo van de planvorming. De resterende middelen gaan we in 2022 aanwenden om te komen tot een eindbeeld. Voorgesteld wordt om een bedrag van € 32.000 over te hevelen naar 2022.

Centrumplan Balkbrug

voorstel resultaatbestemming

V € 500.000 INC

In 2021 is de supermarkt van Balkbrug onderdeel geworden van de Jumbo organisatie. Voorheen was het onderdeel van PLUS. Daarnaast heeft de exploitant van de supermarkt aangrenzend grond aangekocht voor de nieuwbouw. De planvorming en de anterieure overeenkomst zijn daardoor in de tijd opgeschoven waardoor start uitvoering in 2021 niet gehaald is. In de anterieure overeenkomst met de Jumbo is afgesproken dat de gemeente maximaal € 350.000 bijdraagt in de inrichting van het (openbaar) parkeerterrein bij de Jumbo en de aansluiting van het parkeerterrein op de openbare weg. Bijdrage vindt plaats conform de afspraken, naar verwachting is dit 2023. Eind 2021 is de bestemmingsplanprocedure gestart om de nieuwbouw van de Jumbo mogelijk te maken. Indien er geen zienswijzen en bezwaren binnen komen, is het bestemmingsplan in de eerste helft van 2022 onherroepelijk.

De resterende gelden zijn bestemd voor de herontwikkeling van de kwadranten waarbij de nadruk ligt op de kwadranten Zwolseweg/Ommersweg en Zwolseweg/Meppelerweg. De voorbereiding en uitvoering vindt plaats in 2022 (€ 25.000) en 2023 (€ 125.000).

Wonen

voorstel resultaatbestemming

V € 66.000 INC

- **Stimulering sociale woningbouw.** In 2021 is gewerkt aan een plan van de versnelling van de woningbouwopgave in de gemeente Hardenberg. Stimulering van de sociale woningbouw is een belangrijk onderdeel van deze versnellingsagenda en hiervan zijn in december 2021 prestatieafspraken gemaakt met Vechtdal Wonen. De activiteiten worden uitgevoerd in 2022.
- **Wonen.** In 2021 zijn woningbouwconvenanten met de Plaatselijke Belangen geëvalueerd. Begin 2022 worden opnieuw convenanten met de Plaatselijk Belangen gesloten. Besloten is om de woonbehoefte per kern te actualiseren, deze actualisatie zal in 2022 worden uitgevoerd.

Voorgesteld wordt om voor stimulering sociale woningbouw en wonen een bedrag van € 66.000 over te hevelen naar 2022.

Stimuleringsfonds Volkshuisvesting Nederlandse gemeenten**V € 40.000 INC**

In 2021 zijn de geboekte rentelasten lager dan begroot. Een incidenteel voordeel van € 40.000.

Centrumontwikkeling Slagharen**voorstel resultaatbestemming V € 45.000 INC**

De planvorming van de civieltechnische inrichting van de openbare ruimte is afhankelijk van het woningbouwprogramma. De plannen rondom het bouwprogramma verlopen minder snel als verwacht. Het eerste deel van de civieltechnische planvorming die we in 2021 wilden afronden loopt daarom door in 2022.

Infrastr.bereikbaarh.en verksr.vuil.h.

Beleidsveld (bedragen x € 1.000)	Begroot primitief	Begroot na wijziging	Rekening	Vershil
Totaal baten	1.715	1.577	2.099	523
Totaal lasten	-9.869	-9.647	-9.733	-86
Saldo baten en lasten	-8.154	-8.070	-7.634	437

BATEN

Wegenonderhoud

V € 452.000 INC

voorstel resultaatbestemming € 400.000

Enkele onderhoudsprojecten zijn in combinatie uit gevoerd met verkeersprojecten. Hiervoor is een bijdrage van de provincie verkregen. Deze bijdragen zijn ingezet voor onderhoud aan de openbare ruimte. Het totale resultaat op wegenonderhoud over 2021 is € 424.000 positief (zie ook onder lasten).

Twee resultaatbestemmingen voor een totaalbedrag van € 400.000 zijn aangevraagd omdat bij het project "integrale herinrichting Haardijk" de voorbereiding en het participatietraject meer tijd vraagt en bij het "project Julianastraat Dedemsvaart" door late levering, van met name de bestratings-materialen, het project niet meer kon worden afgerond in 2021.

Leges kabels / leidingen

V € 51.000 INC

Er zijn dit jaar meer aanvragen binnengekomen dan was voorzien. Daardoor zijn de inkomsten ook hoger uitgevallen dan geraamd. De graaf werkzaamheden in wegen en straten die hier uit voort zijn gekomen treft u aan onder de lasten.

Openbare verlichting - schades

V € 78.000 INC

Winterse omstandigheden, in met name februari, heeft meer aanrijdschade gegeven als verwacht en er is een lichte toename van vandalisme geweest. Dit samen geeft een tekort van per saldo € 61.000 (zie ook onder lasten). Het resterende niet verhaalbare deel houdt verband met vandalisme, waarbij de daders niet te achterhalen zijn en met niet eerder gesignaleerde schades aan lichtmasten. Deze laatste categorie wordt met name nu geconstateerd bij de grootschalige vervangingen van de armaturen door energiezuinige verlichting.

Per saldo is het resultaat v.w.b. de schades openbare verlichting € 61.000 nadelig (voordeel baten € 78.000 minus lasten € 139.000).

Verkeersactiviteitenplan

N € 15.000 INC

Als gevolg van corona zijn er in 2021 minder verkeerseducatieprojecten uitgevoerd. Als gevolg hiervan is de subsidie vanuit de provincie in verhouding afgenomen.

Parkeren

N € 87.000 INC

De boetes uit de parkeergelden geven een nadeel van € 86.000. Als gevolg van de coronacrisis heeft handhaving van parkeren minder prioriteit gehad.

Tijdens de verschillende lockdowns is het bezoek aan het centrum van Hardenberg (en met name de horeca) sterk afgenomen. Hierdoor vallen de inkomsten uit het parkeren ook lager uit. Bij de 1e bestuursrapportage 2021 is daarom € 250.000 afgeraamd. Gebleken is dat deze prognose nagenoeg is uitgekomen. De parkeeropbrengsten in 2021 bedragen ruim 1.1 miljoen euro.

In december is het nieuwe parkeerbeleid ingevoerd en is het in enkele parkeergarages mogelijk gemaakt om de eerste drie uur gratis te parkeren. De effecten van dit nieuwe beleid op de parkeeropbrengsten zullen, gelet op het moment van invoering, pas in 2022 zichtbaar worden.

Opbrengst lichtmastreclame

V € 14.000 INC

V € 14.000 STR

De gemeente ontvangt inkomsten uit lichtmastreclame. Vanwege een andere wijze van verantwoorden is hier sprake van een eenmalig incidenteel voordeel. Omdat deze opbrengst niet is geraamd levert dit ook een structureel voordeel op.

Schadevergoedingen weg-meubilair

V € 22.000 INC

De gemeente claimt reparatie en/of vervangingskosten bij schades aan wegmeubilair. In 2021 heeft de gemeente meer geclaimde schades uitgekeerd gekregen dan geraamd.

LASTEN

Wegenonderhoud

N € 27.000 INC

Zie onder baten. Het totale resultaat op wegenonderhoud is in 2021 € 424.000 positief. Er is € 400.000 aangemeld voor resultaatbestemming.

Leges kabels / leidingen

N € 57.000 INC

Er zijn dit jaar meer aanvragen binnengekomen dan was te voorzien. (zie ook de inkomsten) Daardoor zijn de inkomsten ook hoger uitgevallen dan geraamd. De kabel werkzaamheden geven extra graafwerkzaamheden in de wegen en straten.

Gladheidsbestrijding

N € 39.000 INC

Met name in de eerste maanden van 2021 was het nodig vaker te strooien dan gemiddeld. Bovendien werd de prijs van het zout opgedreven door schaarste en de bijbehorende toeslagen.

Openbare verlichting - schades

N € 139.000 INC

Zie ook toelichting onder "Baten". De winterse omstandigheden, in met name februari, heeft meer aanrijdschade gegeven als verwacht en er is een lichte toename geweest van vandalisme.

Openbare verlichting - energie

N € 164.000 INC

Medio 2021 is een onderzoek gestart naar de overschrijding van het budget Elektra bij Openbare Verlichting. Conclusie is dat de budgetten Elektra en Onderhoud niet juist zijn verwerkt in 2021.

Het vervangen van de traditionele verlichting naar LED-verlichting geeft een besparing op het energieverbruik en het onderhoud.

De besparing onderhoud is op het budget Elektra verwerkt, waardoor deze te laag is geraamd. Deze budgetten zullen hersteld worden bij de 1e berap 2022.

Uit het onderzoek bleek verder dat door de overgang van Groot Verbruik naar Klein Verbruik de kosten over een aantal maanden dubbel in rekening zijn gebracht door het energiebedrijf. Deze dubbele kosten zullen in 2022 verrekend worden. Verder zijn de tarieven voor energie in de 2e helft van 2021 gestegen en inmiddels hoger dan bij de start van de verledning. Bij de 1e berap 2022 zal een voorstel volgen voor aanpassing van deze budgetten.

Bruggen, tunnels en viaducten

voorstel resultaatbestemming V € 113.000 INC

Doordat in het najaar en de winterperiode de weersomstandigheden een negatieve invloed konden hebben op de vereiste kwaliteit van opgedragen werkzaamheden, zijn deze werkzaamheden uitgesteld naar het voorjaar 2022. In dit kader is een resultaatbestemming aangevraagd ad. € 113.000.

Programma mobiliteit

V € 73.000 INC

voorstel resultaatbestemming € 60.000

De uitvoering van het programma mobiliteit is goed ter hand genomen door onder andere het opstellen van het GVVP en fietsplan. De planvorming rondom smart mobility is iets achter gebleven. In 2021 is nog geen hub gerealiseerd zoals verwacht. Hiervoor is een bedrag van € 60.000 aangemerkt als resultaatbestemming.

Verkeersactiviteitenplan

V € 12.000 INC

Als gevolg van corona zijn er in 2021 minder verkeerseducatieprojecten uitgevoerd. De subsidie vanuit de provincie is in verhouding afgenomen. Als gevolg van nieuwe systematiek is er sprake van een overgangsjaar.

Parkeren

V € 79.000 INC

Op de harde kant van onze parkeerinfrastructuur (o.a. Van Wevelinckhovenplein en de Parkeergarage Gemeentehuis) wordt de laatste jaren een beperkt positief resultaat geboekt. Wij stellen voor om bij de 2e berap 2022 met een voorstel te komen deze bedragen in lijn te brengen met de te verwachte uitgaven voor de komende jaren.

Schades wegmeubilair**V € 11.000 INC**

De gemeente claimt reparatie en/of vervangingskosten bij schades aan wegmeubilair. In 2021 heeft de gemeente minder feitelijke schadegevallen binnen gekregen als geraamd.

Verkeer: kapitaallasten**V € 18.000 INC****Vergoeding huur stalling zoutstrooiers****V € 11.000 INC**

De gemeente Hardenberg voert binnen de DVO de gladheidsbestrijding uit voor beide gemeenten. De gemeente Ommen draagt aanvullend bij aan de stalling van dit materieel.

Railvervoer: subsidiepost**V € 13.000 INC**

Voor het promoten van het openbaar vervoer gebruikt de gemeente de kanalen van de rijksoverheid. Deze post wordt daarom niet gebruikt en zal worden herzien binnen het totale budget van het openbaar vervoer.

Overige onderwijs en educatie

Beleidsveld (bedragen x € 1.000)	Begroot primitief	Begroot na wijziging	Rekening	Vershil	
Totaal baten		297	2.356	975	-1.381
Totaal lasten		-4.429	-6.480	-5.027	1.453
Saldo baten en lasten		-4.132	-4.124	-4.052	72

BATEN

Rebound traject

V € 32.000 INC

Vanuit het programma Kansen4Kinderen, pijler Welzijn uit de Regiodeal ZuidOost Drenthe is een subsidie verleend voor de inzet van de Kansencoach die niet geraamd is.

G.O.Achterstanden

N € 1.431.000 INC

De werkelijk verantwoorde doelsubsidie is lager dan in de begroting opgenomen. Dit wordt veroorzaakt doordat de kosten van het onderwijsachterstandenbeleid ook lager uitvallen en de subsidie hiervan afhankelijk is. De niet bestede subsidie wordt in 2022 deels ingezet voor Eerlijke Kansen in het primair onderwijs. De afrekening van deze subsidie vindt plaats in 2022. De verwachting is dat ongeveer € 700.000 meegenomen kan worden naar de nieuw GOAB periode 2023-2026. De dan nog resterende middelen moeten worden verrekend met het Rijk.

LASTEN

Peuterspeelzalen

V € 89.000 INC

In 2021 is er een bedrag van € 18.000 aan verstrekte subsidies 2020 (afrekening 2020) terugontvangen. De raming voor peuterspeelzalen/peuteropvang bedroeg in 2021 € 234.000. Hiervan is € 202.000 uitbetaald in 2021. Niet alle instellingen zijn volledig bevoorschot op de verleende subsidie 2021. Dit levert een voordeel op van € 32.000. Daarnaast is in 2021 € 39.000 minder uitgegeven aan inspecties en overige uitgaven.

Rebound traject

N € 39.000 INC

De Kansencoach vanuit het programma Kansen4Kinderen, pijler Welzijn uit de Regiodeal ZuidOost Drenthe is hieruit bekostigd, evenals de inzet van de projectleider voor de pilot angst en depressiviteit, onderwijs en jeugdhulp. Deze lasten zijn niet meegenomen in de begroting.

G.O.Achterstanden

V € 1.415.000 INC

Zie de verklaring bij de baten.

Vervoerskosten leerlingen

N € 89.000 INC

In 2021 is er iets meer gebruik gemaakt van het maatwerkvervoer. Wel komen de totale kosten over 2021 lager uit dan in 2020. Dit wordt veroorzaakt door het deels stilvallen van het leerlingenvervoer als gevolg van corona. De niet gereden ritten in januari en februari 2021 zijn gecompenseerd met 70% van de reguliere kosten. Voor 2022 verwachten we een groter nadeel als er geen uitval meer is door corona. In de 1e berap 2022 komen wij hierop terug.

Kindcentrum Balkbrug

V € 18.000 STR

Bij het Kindcentrum Balkbrug is een budget aanwezig van € 18.000 voor huurlasten. Dit budget is echter al jaren niet gebruikt en zal bij de 1e berap 2022 (structureel) worden afgeraamd.

Sport en accommodaties

Beleidsveld (bedragen x € 1.000)	Begroot primitief	Begroot na wijziging	Rekening	Vershil
Totaal baten	1.899	1.949	1.660	-288
Totaal lasten	-7.715	-7.413	-7.334	79
Saldo baten en lasten	-5.816	-5.465	-5.674	-209

BATEN

Totaal alle accommodaties

N € 229.000 INC

De exploitatie van de sportaccommodaties (zwembaden, sporthallen en gymzalen) heeft in het teken gestaan van de coronapandemie. Gedurende een deel van 2021 mochten gebruikers niet worden toegelaten, wat geleid heeft tot beduidend lagere baten. Ook heeft een aantal gebruikers in 2021 restitutie ontvangen van gelden, die in 2020 betaald zijn aan de gemeente, terwijl het beoogde gebruik als gevolg van de pandemie niet heeft kunnen plaatsvinden. Wij hebben specifieke uitkeringen aangevraagd en ontvangen om zodoende het wegvallen van baten (voor een deel) te compenseren. Na verrekening van de specifieke uitkeringen zijn de baten € 229.000 lager dan begroot. Over het vierde kwartaal van 2021 volgt in 2022 nog een uitbetaling van een specifieke uitkering als de aanvraag hiervoor wordt gehonoreerd.

LASTEN

Totaal alle accommodaties Elektra

V € 97.000 INC

Bij de sportaccommodaties (zwembaden, sporthallen en gymzalen) is er een incidenteel voordeel op Elektra van € 97.000. Oorzaak is gelegen in het feit dat door corona de accommodaties gedeeltelijk gesloten zijn geweest in zowel 2020 als 2021 en er minder verbruikt is. In boekjaar 2021 zijn de afrekeningen van 2020 geboekt, waarin overwegend geld terug werd ontvangen.

Totaal alle accommodaties Groot onderhoud

Wat betreft Groot onderhoud is minder uitgegeven dan begroot (€ 194.000). Grootste oorzaak is de uitstel van de renovaties van gymzalen Frits de Zwerver en Hazenbos. De reden voor uitstel van renovatie houdt verband met de verwachte ontwikkeling in leerlingenpopulatie volgens het Integraal HuisvestingsPlan Basisonderwijs en is toegelicht in het collegevoorstel dat in februari 2022 in het college wordt behandeld. Aangezien Groot onderhoud wordt verrekend met de Voorziening heeft dit geen effect op de jaarrekening.

Totaal alle accommodaties Klein onderhoud

N € 65.000 INC

Bij het klein onderhoud van de sportaccommodaties zien we een nadeel van € 65.000. Bij de zwembad Hattemat en Sporthal de Binder moest naar aanleiding van een controle door Vitens aanpassingen worden gedaan aan leidingwerk en douchesystemen (€ 17.000). Bij Sporthal de Binder is er sprake van een overschrijding van € 6.000 door diverse storingen en materialen. Daarnaast is te zien dat de budgetten bij zwembaden de Kiefer, Hattemat en Onder Ons niet of net toereikend zijn voor het standaard onderhoud, waardoor elke uitgave i.v.m. een storing, legionella en materiaalkosten leidt tot een overschrijding van het budget (€ 42.000). Voor de 1e berap zal een analyse gemaakt worden of budgetten structureel opgehoogd moeten worden.

Kunst, cultuur en monumentenzorg

Beleidsveld (bedragen x € 1.000)	Begroot primitief	Begroot na wijziging	Rekening	Vershil	
Totaal baten		874	927	386	-541
Totaal lasten		-2.101	-2.187	-1.725	462
Saldo baten en lasten		-1.228	-1.260	-1.340	-79

BATEN

Theater de Voorveghter

N € 489.000 INC

Door de coronacrisis heeft de Voorveghter in 2021 maar minimaal kunnen draaien. Dit heeft geleid tot minder opbrengsten van o.a. kaartverkoop (communicerend vat met uitkoopsommen artiesten), horeca, zaalverhuur, bijdrage vrienden en sponsoren.

Cultuureducatie

V € 22.000 INC

In het kader van de subsidieregeling 'Cultuur aan de Basis' heeft de Provincie in 2021 voor de periode 2017-2020 subsidie verleend. Dit betreft een nabetaling door de Provincie.

Subsidieloket

V € 22.000 INC

In 2020 is, in eerste instantie voor het Maatschappelijk Domein, gestart met het opzetten van een digitaal subsidieloket. Voorafgaand aan dit traject was (nog) niet bekend of de systemen en applicaties binnen de organisatie geschikt waren om koppelingen te maken en een subsidieloket in te richten. Dit bleek wel het geval. Er is een kleine aanpassing gedaan voor de website, die kosten waren gering omdat dit intern opgelost kon worden en hier extern geen expertise voor ingezet hoefde te worden.

LASTEN

Theater de Voorveghter

V € 366.000 INC

Door de coronacrisis heeft de Voorveghter in 2021 maar minimaal kunnen draaien. Hierdoor lagere uitkoopsommen artiesten (communicerend vat met opbrengst kaartverkoop), minder inhuur personeel (o.a. theatertechnici).

Cultuureducatie

N € 22.000 INC

De nabetaalde subsidie, zoals hierboven is aangegeven, is geormerkt geld en zal in het schooljaar 2021-2022 worden ingezet voor de uitvoering van het activiteitenplan 'Cultuur aan de Basis 2021-2024'. Door Corona heeft de uitvoering vertraging opgelopen en zijn er in de periode augustus t/m december 2021 nog geen uitgaven gedaan. Het is noodzakelijk om € 22.500 over te hevelen naar 2022.

Bijstand/gemeentelijk minimabeleid

Beleidsveld (bedragen x € 1.000)	Begroot primitief	Begroot na wijziging	Rekening	Vershil
Totaal baten	14.318	13.757	14.374	617
Totaal lasten	-19.428	-18.887	-19.618	-731
Saldo baten en lasten	-5.110	-5.131	-5.244	-114

BATEN

WWB-inkomensdeel (bijstand)

N € 416.000 INC

In totaal is er ca. €444.000 minder aan baten. Dit is opgebouwd uit de volgende componenten:

- € 117.000 minder aan aflossingen BBZ-levensonderhoud
- € 48.000 WWB minder ontvangen via verhaal en terugvordering
- € 28.000 IOAW/IOAZ meer ontvangen via verhaal en terugvordering

Bovenstaande afwijkingen in de drie posten zijn grotendeels te verklaren door de coronacrisis.

- €279.000 minder aan rijksbijdrage

BBZ (inclusief TOZO)

V € 897.000 INC

voorstel resultaatbestemming € 45.000

De BBZ is onderverdeeld in kapitaallasten en leenbijstand en ook is de TOZO er onder gebracht. De leenbijstand moeten we formeel beschouwen als onderdeel van de bijstand en is hierboven onder "WWB-inkomensdeel" al aan de orde geweest.

De gemeente Hardenberg verwachtte ter afwikkeling van de BBZ een bedrag van € 131.000 te ontvangen van het Rijk. In plaats van een bedrag te ontvangen moet de gemeente Hardenberg echter een bedrag van

€ 95.000 betalen aan het RIJK (nadeel € 226.000). Dit komt doordat vanwege corona veel gebruik gemaakt is van de TOZO en hierdoor veel minder gebruik is gemaakt van de BBZ (geen bevoorschotting nieuwe leningen en wel aflossing van eerder verstrekte kapitaalleningen).

De TOZO is financieel-technisch ondergebracht in de BBZ. Met betrekking tot de TOZO hebben wij ongeveer € 975.000 van het Rijk ontvangen. Dit was niet in de begroting opgenomen. Ook hebben we circa € 148.000 aan eerder verstrekte TOZO teruggevorderd. Dit resulteert in een extra inkomst (voordeel € 1.123.000). De uitkering van de TOZO is min of meer een budgettair neutraal verhaal (zie ook onder "Lasten").

Onze gemeente heeft naast middelen voor de uitkering TOZO ook middelen voor de uitvoering TOZO vanuit het Rijk ontvangen. Gedeeltelijk is de uitvoering van de TOZO, en dan met name de aanvragen, belegd bij het Regionaal Bureau Zelfstandigen (RBZ) in Zwolle. In 2022 ligt er nog veel werk op ons te wachten als het gaat om de nazorg, het terugvorderen van teveel verstrekte middelen en het rapporteren hierover. Hiervoor is geen formatie en budget beschikbaar. Daarom wordt, via resultaatbestemming, een bedrag van € 45.000 in 2022 ingezet voor verdere noodzakelijke uitvoering van de werkzaamheden van de TOZO.

Minimabeleid en schuldhulpverlening

V € 110.000 INC

Dit bedrag is opgebouwd uit meer ontvangen aflossingen van €45.000 en voor een bedrag van € 66.000 aan projectbijdrage vanuit Regiodeal Zuid Oost Drenthe (Intergenerationele armoede).

LASTEN

WWB-inkomensdeel (bijstand)

V € 242.000 INC

Op het niveau van de afzonderlijke posten zijn er verschillen ten opzichte van de begroting. Als we de uitgaven van WWB-inkomensdeel, IOAZ en IOAW (vormen samen onze uitkeringslasten) salderen zien we dat we nagenoeg conform begroting uitkomen.

Voor wat betreft de BBZ-levensonderhoud zien we dat de lasten € 242.000 lager uitvallen dan begroot.

BBZ (inclusief TOZO)**N € 1.100.000 INC**

De BBZ is onderverdeeld in kapitaallasten en leenbijstand en ook is de TOZO er onder gebracht. De leenbijstand moeten we formeel beschouwen als onderdeel van de bijstand valt onder "WWB-inkomensdeel".

Zoals al onder "Baten" aangegeven is de TOZO min of meer een budgettair-neutraal verhaal. Er is dan ook ongeveer € 1.100.000 meer uitgegeven (en binnengekomen) dan begroot. Vanwege corona en de TOZO is er weinig gebruik gemaakt van de reguliere BBZ kapitaalverstrekking.

Minimabeleid**V € 42.000 INC**

Er is €42.000 minder uitgegeven aan minimabeleid. Dit heeft te maken met het minder dan voorzien gebruik van de TONK-regeling (dit was een corona-gerelateerde regeling).

Kwijtschelding gemeentelijke belastingen**verrekening voorziening**

Er is voor een bedrag van € 93.500 minder kwijtgescholden. Dit kan worden verklaard door de verplichte toepassing van de kostendelersnorm. Op kwijtscheldingsverzoeken is de kostendelersnorm uit de Participatiewet van toepassing. De normbedragen voor de bestaanskosten in de kwijtschelding sluiten daarmee aan bij de systematiek uit de Participatiewet. Naarmate er meer kostendelende medebewoners zijn wordt het bedrag van de kwijtscheldingsnorm lager. Het recht op kwijtschelding kan hierdoor (deels) komen te vervallen. Het bedrag aan toegekende kwijtschelding kan per jaar fluctueren, daarom moet dit voordeel als incidenteel worden aangemerkt. Dit voordeel wordt voor de kwijtschelding met betrekking tot de afvalstoffen- en rioolheffing verrekend met de voorziening afval dan wel riool en daarmee is het voordeel hierop niet van invloed op het rekeningresultaat.

WMO Welzijn

Beleidsveld (bedragen x € 1.000)	Begroot primitief	Begroot na wijziging	Rekening	Vershil
Totaal baten	1.139	1.287	1.608	321
Totaal lasten	-19.021	-20.410	-20.418	-8
Saldo baten en lasten	-17.882	-19.123	-18.810	312

BATEN

Beschermd Wonen voorstel resultaatbestemming V € 76.000 INC

Het voordeel ontstaat doordat de vrijval vanuit regionale gelden 2020 hoger is uitgevallen dan geraamd.

Ons college heeft bij de besluitvorming over de regionale visie en het lokale plan besloten dat de middelen ingezet kunnen worden voor ambtelijk inzet bij de uitvoering van het lokale plan beschermd wonen.

WMO Eigen bijdrage V € 158.000 INC

Tot en met 2019 werd de inkomensafhankelijke eigen bijdrage van de huishoudelijke hulp verwerkt door de zorgaanbieders. Op de facturen die aangeleverd werden door zorgaanbieders was de eigen bijdrage al in mindering gebracht. Sinds 1 januari 2020 is het abonnementstarief in werking gesteld en wordt de eigen bijdrage apart geïnd via het CAK. In 2021 is er aangegeven dat dit zorgt voor een voordeel op de eigen bijdrage. De begroting is hierop nog niet aangepast bij een bestuursrapportage vanwege de implementatie van de nieuwe werkwijze voor huishoudelijke hulp.

Wij zien nu dat de verhouding van gebruikers huishoudelijke hulp 50% algemene voorziening en 50% maatwerkvoorziening is. Voor de algemene voorziening betalen inwoners geen eigen bijdrage, voor de maatwerkvoorziening wel. Vanuit de informatie over het aantal gebruikers van huishoudelijke hulp zal het begrootte bedrag bij de eerste bestuursrapportage van 2022 worden aangepast.

LASTEN

WMO vervoer immaterieel V € 406.000 INC

Door corona zijn veel sociale activiteiten in 2021 komen te vervallen. Met name ouderen maken gebruik van het WMO vervoer. Aangezien deze doelgroep extra kwetsbaar is voor het virus zijn zij veel thuis gebleven. Hierdoor zijn er veel minder kilometers gereden dan voor corona. Het komende jaar moet uitwijzen of deze groep inwoners weer meer gebruik gaat maken van het WMO vervoer of dat ze andere oplossingen hebben gevonden.

Inclusieve samenleving V € 16.000 INC voorstel resultaatbestemming V € 25.000

Door corona zijn veel Challenge Days niet doorgestaan. Deze Challenge Days zijn uitgesteld naar het voorjaar van 2022. We stellen voor om, via resultaatbestemming, een bedrag van € 25.000 over te hevelen naar 2022. Ook zijn er voordelen zichtbaar door het annuleren van veel activiteiten in het kader van het ouderenakkoord en de coalitie tegen eenzaamheid.

Huishoudelijke hulp N € 513.000 INC

Vanaf april 2021 worden Huishoudelijke hulp indicaties afgegeven als Algemene Voorziening of Maatwerkvoorziening. Dit levert een kostenbesparing op. De besparing die berekend is met de aantallen van december 2021 is ruim € 300.000. Echter, doordat wij te maken blijven houden met nieuwe instroom, is er opnieuw een tekort. Door de verandering in werkwijze is dit tekort dus € 300.000 lager. Zonder verandering was dit ruim € 800.000 geweest.

Wmo begeleiding/maatwerk/ZIN en Wmo begeleiding PGB V € 106.000 INC

Vanaf 2020 wordt de Wmo begeleiding verstrekt via de Open House contractering, waardoor minder PGB aanvragen zijn geweest. We hebben in 2021 meerdere acties opgepakt, waaronder de doorstroom van Wmo naar Wlz. De inzet van deze werkgroep heeft een uitstroom gerealiseerd van € 228.000,- en een potentiële uitstroom van € 236.000 in de nabije toekomst. Oorzaken hiervan zijn bewustwording, maar ook versnelling van de problematiek door corona. Daarnaast zijn er meer aflopende beschikkingen geweest, die niet verlengd zijn. Er zijn er minder verstrekte Wmo beschikkingen geweest (mogelijk nog door nasleep corona).

WMO vervoer en materieel**N € 116.000 STR**

De uitgaven op dit gebied, waaruit Wmo-hulpmiddelen zoals bijvoorbeeld rolstoelen en scootmobielen worden gefinancierd, laten een overschrijding zien. Te voorzien valt dat hierop een structureel tekort ontstaat. Ervaringscijfers leren namelijk dat er sprake is van een trendmatige stijging in de uitgaven vanwege ontwikkelingen als het langer thuis blijven wonen en de samenhangende vraag naar hulpmiddelen. Toch wordt met de leverancier van hulpmiddelen en Samen Doen gezocht naar beheersmogelijkheden, onder andere door verschillende strategische keuzes te onderzoeken. Het gaat hierbij bijvoorbeeld om het voorliggend maken van pool-hulpmiddelen en het voorsorteren op particuliere aanschaf van een hulpmiddel. De verwachting is echter dat dergelijke ingrepen niet het volledige structurele tekort zullen oplossen.

Wet Inburgering:**voorstel resultaatbestemming V € 95.000 INC**

We hebben ons in 2021 voorbereid op deze wet met de inzet van de consulent Inburgering, het beschrijven en implementeren van het werkproces en de onderhandse aanbesteding van de (nog lopende) inkoop van de drie leerroutes Inburgering. Omdat de implementatie van deze nieuwe wet nog niet is afgerond en de financiële consequenties van deze wet nog onduidelijk zijn, stellen wij voor het restantbudget van € 95.000 over te hevelen naar het jaar 2022.

Via de bestuursrapportages 2022 informeren wij u over nieuwe ontwikkelingen en financiële consequenties.

AZC Heemserpoort**Lasten: N € 70.000 INC Baten: V € 95.000 INC**

De hogere uitgaven voor de AZC hebben betrekking op de gemeentelijke belastingen (€ 46.000) en meerkosten die Publiekszaken heeft gemaakt door meer telefonische afhandelingen voor het AZC verricht te hebben (€ 21.000).

De extra uitgaven worden gedekt door de ontvangsten van het COA voor de betaalde gemeentelijke belastingen over 2 jaar. (€ 95.000)

WMO-woonvoorzieningen

Beleidsveld (bedragen x € 1.000)	Begroot primitief	Begroot na wijziging	Rekening	Verschil
Totaal baten		-	-	-
Totaal lasten	-438	-437	-686	-249
Saldo baten en lasten	-438	-437	-686	-249

Wmo Woonvoorziening

N € 250.000 STR

In de aantallen aanvragen zien we een stijging, maar wat voornamelijk opmerkelijk is, zijn de hoge bedragen (tussen € 60.000 en € 100.000 per aanvraag) die toegekend worden voor één aanvraag/voorziening vanuit bijvoorbeeld een woonunit of verbouwing. Daarmee kan één aanvraag meer of minder in de budgetrealisatie een groot verschil maken. We zien in 2021 meerdere grotere toegekende aanvragen. Dit is bekend, maar daarmee blijft deze portefeuille lastig te voorspellen (mede door de huidige huizenmarkt en dubbele vergrijzing). In 2021 is gestart met een werkgroep woningaanpassingen om mogelijk meer inzichten te krijgen en in kaart te brengen van mogelijke aanscherping van onder andere de verordening.

Welzijnswerk

Beleidsveld (bedragen x € 1.000)	Begroot primitief	Begroot na wijziging	Rekening	Verschil
Totaal baten		-	-	-
Totaal lasten	-2.164	-2.179	-2.116	63
Saldo baten en lasten	-2.164	-2.179	-2.116	63

Mantelzorg en Vrijwilligersondersteuning

V € 63.000 INC

Uit de subsidievaststellingen over 2020 is gebleken dat zowel Carinova Mantelzorgondersteuning als de RIBW Noodopvang in 2020 een deel van de subsidie niet hebben ingezet. De oorzaak hiervan is dat vanwege corona een deel van het collectieve mantelzorgaanbod niet is uitgevoerd en ook hebben er minder individuele intakes plaatsgevonden. Daarnaast is in 2020 minder gebruik gemaakt van noodopvang. De niet bestede subsidie is ten gunste van het jaar 2021 gebracht, wat voor het onderdeel Welzijnswerk een incidenteel voordeel van € 63.000 oplevert.

Mantelzorg

Voorstel resultaatbestemming

V € 50.000 INC

De gemeente Hardenberg heeft via de decembercirculaire 2021 gemeentefonds € 50.000 ontvangen om het aanbod voor thuiswonende mensen met dementie lokaal te versterken. Deze middelen worden in 2022 ingezet. Versterken van aanbod voor thuiswonende mensen met dementie is een belangrijk onderdeel van de Nationale Dementiestrategie.

Maatsch.begeleiding en advies

Beleidsveld (bedragen x € 1.000)	Begroot primitief	Begroot na wijziging	Rekening	Verschil
Totaal baten		-	-	104
Totaal lasten	-1.010	-1.040	-957	84
Saldo baten en lasten	-1.010	-1.040	-853	188

Maatschappelijke initiatieven

V € 224.000 INC

In verband met de corona pandemie zijn er minder aanvragen binnengekomen dan verwacht. Vanwege de strenge maatregelen mogen uiteraard geen grote groepen mensen bij elkaar komen, want het lastig maakt om met name voor de meest kwetsbare groepen iets te organiseren of een activiteit uit te voeren wat een maatschappelijke meerwaarde heeft.

Openbare gezondheidszorg

Beleidsveld (bedragen x € 1.000)	Begroot primitief	Begroot na wijziging	Rekening	Vershil	
Totaal baten		547	448	490	41
Totaal lasten		-1.630	-1.885	-1.907	-23
Saldo baten en lasten		-1.083	-1.436	-1.418	19

BATEN

Beheer begraafplaatsen - begraafrechten

V € 27.000 INC

De voorgaande jaren lieten een gestage afname zien van de inkomsten uit begraven en grafuitgiftes. Op basis daarvan hebben we bij de 1e bestuursrapportage de verwachte opbrengst met € 44.000 naar beneden bijgesteld. Over 2021 blijkt de afname minder fors te zijn geweest. Daardoor is er nu een incidenteel voordeel ontstaan van € 27.000.

Jeugdgezondheidszorg

Beleidsveld (bedragen x € 1.000)	Begroot primitief	Begroot na wijziging	Rekening	Vershil	
Totaal baten		-	140	58	-82
Totaal lasten		-19.720	-19.855	-19.420	435
Saldo baten en lasten		-19.720	-19.715	-19.362	353

LASTEN

Jeugd individuele voorzieningen/Jeugd PGB

N € 157.000 INC

Het nadeel op de individuele voorzieningen Jeugd en PGB Jeugd is ontstaan doordat er een groter beroep is gedaan op de gespecialiseerde jeugdhulp en PGB Jeugd.

Jeugd LTA

V € 280.000 INC

Hardenberg heeft ook een voordeel van € 280.000 op de jeugdhulp die gefinancierd wordt uit het landelijk transitiearrangement (LTA) Jeugd. Dit betreft een contract tussen de Vereniging van Nederlandse Gemeenten (VNG) en landelijk werkende jeugdhulpaanbieders met zeer specialistische functies (ernstige psychose, levensbedreigende eetstoornissen, eer gerelateerd geweld).

Lokaal inkopen Jeugdhulp

voorstel resultaatbestemming € 95.000

In 2021 is een bedrag beschikbaar gesteld om de kosten te dekken van de projectorganisatie voor de lokale inkoop 2023. In 2021 is echter maar een zeer beperkt bedrag besteed, daarom wordt voorgesteld, via resultaatbestemming, € 95.000 over te hevelen naar 2022 voor uitvoering van dit project.

Jongerenwerk

V € 174.000 INC

voorstel resultaatbestemming € 50.000

In 2021 is € 90.000 niet ingezet. Dit betreft € 60.000 aan JOP-plekken en € 30.000 aan uitgestelde zorg jongerenwerk dat door corona niet ingezet kon worden in 2021. Voorgesteld wordt, via resultaatbestemming, € 50.000 over te hevelen naar 2022 voor het plaatsen van JOP-plekken.

Ook werd jaarlijks een bedrag van € 25.000 betaald aan verwijsindex jongeren. Voor 2020 en 2021 hoeven we geen bijdrage hieraan te leveren wat een voordeel oplevert van € 50.000. Daarnaast is er door een afrekening van een subsidie over 2020 een bedrag van € 34.000 meer ontvangen dan geraamd.

CJG extra inkoop

V € 41.000 INC

Vanuit het budget CJG extra inkoop wordt jaarlijks een subsidie leerlingenzorg (schoolmaatschappelijk werk) uitgekeerd aan de basisscholen in de gemeente Hardenberg. Er is in totaal minder uitgegeven dan begroot. Dit levert eenmalig een voordeel op van € 41.000.

Programma Duurzaam Hardenberg

Duurzaam Hardenberg (bedragen x € 1.000)	Begroting primitief	Begroting na wijziging	Rekening	Vershil
Totaal baten	13.520	15.405	15.472	67
Totaal lasten	-12.933	-14.156	-13.502	654
Saldo baten en lasten	587	1.249	1.970	721

- 2.1 Duurzaamheid en milieu
- 2.2 Afvalverwijdering/verwerking
- 2.3 Riolering en waterzuivering

Hieronder wordt per beleidsveld een toelichting gegeven op de relevante verschillen.

Duurzaamheid en milieu

Beleidsveld (bedragen x € 1.000)	Begroot primitief	Begroot na wijziging	Rekening	Vershil	
Totaal baten		-	635	662	27
Totaal lasten	-2.280	-3.206	-2.689		517
Saldo baten en lasten	-2.280	-2.571	-2.027		544

LASTEN

Milieutoezicht en Handhaving

Omgevingsdienst

N € 145.000 INC

- **Uitvoering stoppersregeling varkenshouderijen (N € 48.000 INC)**
De varkenshouderijen die niet konden of wilden investeren in emissiearme stallen konden in 2005 aangeven dat zij gebruik wilden maken van de landelijke stopperregeling (een overgangsregeling). Op basis van deze regeling moesten zij voor 1 januari 2020 stoppen met hun varkenshouderij. De bedrijven die na deze datum doorgingen met hun activiteiten zijn gedwongen te stoppen. De extra kosten voor deze handhavingsactiviteiten bedroegen € 48.000.
- **Extra advisering Omgevingsdienst (N € 30.000 INC)**
Er zijn meer adviezen (Bodem, Geluid en Asbest) bij de Omgevingsdienst IJsselland uitgevraagd dan er aan uren voor deze taak zijn ingebracht. Deze kosten, groot € 30.000, zijn separaat gefactureerd.
- **Nabetaling loonkosten 2021 (N € 39.000 INC)**
De Omgevingsdienst IJsselland berekent de kosten voor de nieuwe cao en het sociaal plan door aan de partners. Dit levert een incidentele nabetaling op van € 39.000.
- **ProjectToekomstbestendig (N 18.000 INC)**
De Omgevingsdienst IJsselland brengt de extra kosten voor het project Toekomstbestendig in rekening bij de partners. Dit betekent voor de gemeente Hardenberg een incidentele nabetaling op van € 18.000.
- **Omgevingswet (N € 10.000 INC)**
De Omgevingsdienst IJsselland voert een eigen project Omgevingswet uit. De meerkosten van € 10.000 hangen samen met het uitstel van de Omgevingswet.

Programma Duurzaamheid

voorstel resultaatbestemming

V € 655.000 INC

(€ 60.000 naar 2022, € 265.000 naar 2023 en € 330.000 naar 2024)

Maart 2020 heeft de Raad het meerjarenprogramma Duurzaam Hardenberg 2020-2024 vastgesteld. De voortgang van het MJP is afhankelijk van tal van externe factoren en laten zich lastig in jaarschijven vastleggen. Dat alles bij elkaar heeft gevolgen voor de planbaarheid en het tempo van realisatie gehad, inclusief de uitgaven. Uit het meerjarenprogramma volgt dat de komende jaren de kosten voor het behalen van de duurzaamheidsambities aanzienlijk op gaan lopen. De complexiteit in bijvoorbeeld participatie en communicatie neemt steeds verder toe. In de begroting is voorzien in een duurzaamheidsbudget van € 500.000 voor respectievelijke 2021 en 2022 en € 250.000 voor 2023 en 2024. Voor de periode na 2024 is nog geen budget bepaald. De gemeentelijke ambities zijn bovendien aanzienlijk minder vrijblijvend gegeven de Klimaatwet, Warmtewet en de RES. Al met al rest er voor de programmaperiode van het MJP een gat dat we komende jaren ingevuld moeten zien te krijgen vanuit rijksbijdragen, provinciale subsidies, bijdragen netwerkbedrijven en subsidies vanuit andere partijen, zoals regio deals. Daarbij dient in ogenschouw te worden genomen dat de opgave niet eindigt na de looptijd van het huidige MJP. Voor de periode daarna zal een nieuw MJP worden opgesteld met een financieringsvoorstel.

Het gebiedsproces Windenergie Bergentheim, Kloosterhaar en Sibculo is door de Corona-pandemie in overleg met alle betrokkenen in maart 2020 stil gezet. Op 7 december heeft de gemeenteraad het college opgedragen om het gebiedsproces te beëindigen. Daarnaast heeft uw raad het college opgedragen om het gebiedsproces te evalueren.

Afvalverwijdering/verwerking

Beleidsveld (bedragen x € 1.000)	Begroot primitief	Begroot na wijziging	Rekening	Vershil
Totaal baten	6.553	7.049	6.904	-145
Totaal lasten	-5.480	-5.531	-5.420	111
Saldo baten en lasten	1.073	1.519	1.485	-34

Afvalverwijdering/verwerking

V € 70.000 INC

- Door de stijging van de oud papierprijs zijn de inkomsten € 140.000 hoger dan geraamd. Ook de uitgaven voor subsidie oud papier zijn met eenzelfde bedrag verhoogd, waardoor het effect budgettair neutraal is.
- Het incidentele nadeel van € 50.000 is te verklaren uit de lagere vergoedingen van NEDVANG (samenwerkingsverband van de verpakkende industrie) (N € 50.000)
- In de primitieve begroting voor 2021 zijn de totale verschuldigde inzamelkosten ROVA te ruim geraamd, dit levert nu een voordeel op van € 120.000.

Cleanteam

V € 126.000 INC

Een groot deel van het jaar waren er binnen de gemeente Hardenberg geen mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt te vinden. Cleanteam heeft dus lange tijd met minder mensen gedraaid dan gebruikelijk/nodig. Daardoor waren er in 2021 minder kosten voor inhuur (Larcom) en inleen.

Afvalstoffenheffing

V € 201.000 INC

De totale opbrengst van de afvalstoffenheffing laat een meeropbrengst zien van € 201.000. Dit wordt grotendeels veroorzaakt door het variabele deel. In 2021 zijn er meer restafvalcontainers aangeboden dan waar bij de begroting rekening mee is gehouden. Ook is er een volumegroei met betrekking tot het aantal woningen. Het totale aantal aanbiedingen neemt ook hierdoor toe. Daarnaast zijn de mensen wellicht meer thuis. Dit verklaart een meeropbrengst van € 173.000.

Jaarlijks zijn er aanslagen die oninbaar afgeboekt worden. In 2021 is er ruim € 17.000 oninbaar afgeboekt. Dit is bijna € 7.000 minder dan begroot. De looptijd van faillissementen en schuldsaneringen is gemiddeld 3 jaar. Oninbare bedragen kunnen daardoor per jaar fluctueren.

Bij de jaarrekening laat het vast recht afvalstoffenheffing een meeropbrengst zien van € 21.000. Er zijn voor meer woningen aanslagen opgelegd dan waar bij de begroting rekening mee is gehouden.

Verrekening voorziening

N € 440.0000 INC

De vermelde positieve verschillen hebben tot gevolg dat minder uit de voorziening afvalstoffenheffing hoeft te worden onttrokken. Deze middelen blijven dus in de voorziening beschikbaar.

Door de verrekening met de voorziening afvalstoffenheffing verloopt het totale beleidsproduct Afvalverwijdering/verwerking (inclusief kwijtschelding) zowel begroot als op rekeningbasis budgettair neutraal.

Riolering en waterzuivering

Beleidsveld (bedragen x € 1.000)	Begroot primitief	Begroot na wijziging	Rekening	Verschil
Totaal baten	6.967	7.721	7.905	185
Totaal lasten	-5.173	-5.420	-5.393	27
Saldo baten en lasten	1.794	2.301	2.513	211

Samenwerking Noordelijke Vechtstromen (SNV)

Budgettair neutraal

De gemeente Hardenberg is penvoerder van de Samenwerking Waterketen. Alle kosten die in het kader van deze samenwerking worden gemaakt worden in eerste instantie gefactureerd naar Hardenberg. Deze kosten zijn niet begroot, omdat wij deze kosten weer door factureren naar de verschillende partners. Dit wordt weer gecompenseerd aan de inkomstenkant en verloopt budgettair neutraal.

Werken voor derden

Budgettair neutraal

Dit jaar hebben we meer dan gemiddeld werken voor derden uitgevoerd, die naderhand met diezelfde derden verrekend zijn (o.a. herstelwerkzaamheden aan duikers van het waterschap, en het maken van rioolaansluitingen in het buitengebied). Deze waren zowel aan de baten- als de lastenkant niet geraamd en verloopt budgettair neutraal.

Inkomsten rioolheffing

V € 27.000 INC

De opbrengst rioolheffing is gerealiseerd. Er is een meeropbrengst van € 27.000.

Dit wordt veroorzaakt doordat er meer uitbreiding is geweest dan waar bij de begroting rekening mee is gehouden. Hierdoor zijn meer belastingplichtigen die in de heffing zijn betrokken. Daarnaast zijn er minder oninbare aanslagen afgeboekt. In 2021 is er € 20.000 oninbaar afgeboekt. Dat is € 10.000 minder dan begroot.

Overige opbrengsten

N € 29.000 INC

Hiervoor is in de begroting een raming opgenomen van € 40.000. De lagere inkomst wordt enerzijds verklaard doordat er minder rioolaansluitingen zijn aangelegd en een mindere compensatievergoeding vanuit energieleverancier voor pompuitval als gevolg van een stroomstoring.

Deltaplan Ruimtelijke Adaptatie, afhandeling impuls gelden

V € 70.000 INC

Voor de uitvoering van het Delta Plan Ruimtelijke Adaptatie (DPRA) hebben wij in 2020 namens de SNV vanuit het rijk financiële middelen gekregen in de vorm van de zogenaamde impuls gelden. Deze impuls gelden waren bedoeld voor o.a. het uitvoeren van de stresstesten en het opzetten van een communicatiecampagne. Deze middelen zijn in 2020 nog niet verdeeld over de partners. Daarom is in de begroting 2021 hiervoor een bedrag opgenomen van € 150.000. Na verdeling resteert nu nog een bedrag van € 70.000.

Diverse werkzaamheden onderhoud en verbeteringen drukrioleringsysteem

V € 35.000 INC

Als gevolg van corona heeft de aannemer die het beheer en onderhoud van het drukrioleringsysteem voor ons uitvoert een aantal werkzaamheden in 2021 niet kunnen afronden. Hierdoor resteert een bedrag van € 35.000. Het is de bedoeling dat deze werkzaamheden in 2022 alsnog worden uitgevoerd. Bij de 1e bestuursrapportage 2022 wordt voorgesteld dit bedrag vanuit de voorziening weer beschikbaar te stellen.

Energie

V € 63.000 INC

Voor energie geldt dat de facturatie niet parallel loopt met onze jaarcyclus. De jaar-afrekening daarvan komt pas eind januari binnen, en kan niet in de jaarrekening 2021 worden verwerkt. Deze jaarafrekening drukt daarom op het begrotingsjaar 2022. Daarentegen drukt de jaarafrekening van 2020 op het begrotingsjaar 2021.

In 2021 zijn de energietarieven fors gestegen. Hier is in de begroting rekening mee gehouden, maar een deel van de daadwerkelijke kosten kunnen we nu nog niet boeken. Indien nodig wordt in de 1e bestuursrapportage 2022 voorgesteld dit bedrag vanuit de voorziening weer beschikbaar te stellen.

In het GRP 2023-2027, dat eind 2022 aan de raad zal worden aangeboden, zullen we de gevolgen van de stijgende energieprijzen ook meenemen.

Toevoeging voorziening**N € 70.000 INC**

De vermelde positieve verschillen heeft tot gevolg dat minder aan de voorziening rioolheffing is toegevoegd.

Door de verrekening met de voorziening rioolheffing verloopt het totale beleidsproduct Riolering en waterzuivering (inclusief kwijtschelding) op rekeningbasis budgettair neutraal. Het verschil ten opzichte van de begroting is te verklaren doordat op begrotingsbasis nog rekening was gehouden met een bedrag van € 267.000 (korting € 10,00 op tarief) ten laste van het begrotingsresultaat. In het traject ambities en bezuinigingen is deze korting geschrapt.

Programma Landelijk Hardenberg

Landelijk Hardenberg (bedragen x € 1.000)	Begroting primitief	Begroting na wijziging	Rekening	Vershil
Totaal baten	298	757	809	51
Totaal lasten	-3.993	-4.522	-4.283	240
Saldo baten en lasten	-3.695	-3.765	-3.474	291

- 3.1 Landbouw en agribusiness
- 3.2 Openbaar groen en openluchtrecreatie
- 3.3 Recreatie en Toerisme

Hieronder wordt per beleidsveld een toelichting gegeven op de relevante verschillen.

Landbouw en agribusiness

Beleidsveld (bedragen x € 1.000)	Begroot primitief	Begroot na wijziging	Rekening	Verschil
Totaal baten		-	-	-
Totaal lasten	-483	-288	-189	99
Saldo baten en lasten	-483	-288	-189	99

LASTEN

Plattelandsvernieuwing

V € 95.000 INC

De Europese en provinciale middelen voor het subsidieprogramma Leader zijn in de periode 2016 - 2020 grotendeels besteed. Daardoor is er voor de jaren 2020 en 2021 minder gemeentelijke cofinanciering nodig. Het voordeel in 2021 van € 95.000 kan vrijvallen in de algemene reserve.

Openbaar groen en openluchtrecreatie

Beleidsveld (bedragen x € 1.000)	Begroot primitief	Begroot na wijziging	Rekening	Vershil	
Totaal baten		292	647	794	146
Totaal lasten		-3.283	-3.697	-3.706	-9
Saldo baten en lasten		-2.991	-3.049	-2.912	137

Zomerfestivals

V € 46.000 INC

Vanwege corona en de beperkte mogelijkheden hebben de geplande activiteiten geen doorgang gevonden. Dit levert eenmalig een voordeel op.

BATEN

Vechtpark subsidie

voorstel resultaatbestemming V € 122.000 INC

In de jaarrekening 2020 is door de provincie beschikbaar gestelde IMG subsidie Vechtpark definitief vastgesteld. Het nog beschikbare bedrag is nu ten gunste van de exploitatie geboekt. Echter in 2022 vinden nog voor een aantal deelprojecten afrondende werkzaamheden plaats. Het nu ten gunste van de exploitatie geboekte bedrag is aangemeld voor resultaatbestemming om e.e.a. alsnog te kunnen uitvoeren.

Kernteam Ruimte voor de Vecht

V € 50.000 INC

Zowel de lasten als de baten laten een overschrijding zien van ongeveer € 50.000. Gemeente Hardenberg is penvoerder voor het programma Ruimte voor de Vecht. De lasten voor het programma worden, na aftrek van de eigen bijdrage van gemeente Hardenberg, doorberekend aan de programmapartners. De overschrijding aan de lastenkant wordt daarmee gecompenseerd aan de batenkant.

Ecologisch bermbeheerplan

N € 20.000 INC

Er werd in 2021 nog geen subsidie toegekend voor het ecologische bermbeheerplan. Dit geeft een incidenteel nadeel van €20.000.

Saldo overige voor- en nadelen baten

N € 6.000 INC

LASTEN

Beleidsproduct: Openbaar groen en openluchtrecreatie

Openbaar groen

V € 31.000 INC

Er is per saldo in 2021 € 31.000 minder uitgegeven aan onderhoud openbaar groen. Dit is voornamelijk veroorzaakt door vertraging van de uitvoering van het bomenvervangingsplan aan de Koningsvaren in Dedemsvaart als gevolg van de kapvergunningsprocedure, waardoor de aannemer pas na de jaarwisseling kon beginnen. De uitvoering vindt dus in 2022 plaats, in de 1e berap 2022 zullen wij u hierover nader rapporteren.

Speelplaats Kotermeerstal

voorstel resultaatbestemming V € 30.000 INC

De uitgaven voor het inclusief maken van een aantal speelplaatsen viel in 2021 lager uit. Voor het inclusief maken van de speelplaats aan de Mittendorfwerf konden nog geen uitgaven worden gedaan, omdat de geplande test door de Speeltuinbende vanwege corona pas in oktober heeft plaatsgevonden. De aanbevelingen uit deze test konden niet meer op tijd worden uitgevoerd. Het daarvoor benodigde bedrag is aangemeld voor de resultaatbestemming om e.e.a. alsnog te kunnen uitvoeren.

Kernteam Ruimte voor de Vecht

N € 50.000 INC

Zowel de lasten als de baten laten een overschrijding zien van ongeveer € 50.000. Gemeente Hardenberg is penvoerder voor het programma Ruimte voor de Vecht. De lasten voor het programma worden, na aftrek van de eigen bijdrage van gemeente Hardenberg, doorberekend aan de programmapartners. De overschrijding aan de lastenkant wordt daarmee gecompenseerd aan de batenkant. Zowel de lasten als de baten waren te laag geraamd.

Medewerkers uit doelgroepen**N € 52.000 INC**

Het saldo van baten en lasten met betrekking tot medewerkers uit doelgroepen is in 2021 € 52.000 nadelig. Dit wordt in hoofdzaak veroorzaakt door hogere loonkosten als gevolg van de CAO verplichting 2021 (€ 33.000) en een correctie van inkomsten 2019, welke in 2021 is doorgevoerd (€ 38.000). Zonder beide onvoorziene zaken, zouden de kosten van de doelgroepen ruim binnen de daarvoor beschikbaar gestelde budgetten zijn opgevangen.

Snippergroen**N € 43.000 INC**

De loonkosten voor het project Snippergroen zijn hoger dan geraamd. Er komen veel aanvragen binnen. Alle binnengekomen aanvragen moeten behandeld worden, maar leiden niet allemaal tot verkoop. Als gevolg hiervan worden niet alle personele kosten gedekt. Dit leidt in 2021 tot een nadeel van € 43.000.

Ecologisch bermbeheerplan**V € 20.000 INC**

Zie toelichting onder baten.

Recreatie en Toerisme

Beleidsveld (bedragen x € 1.000)	Begroot primitief	Begroot na wijziging	Rekening	Verschil	
Totaal baten		7	110	15	-95
Totaal lasten		-228	-538	-388	150
Saldo baten en lasten		-221	-428	-373	55

BATEN/LASTEN

Vitale Vakantieparken Vechtdal

voorstel resultaatbestemming V € 28.000 INC

Naast het gemeentelijk beschikbaar gestelde budget voor vitale vakantieparken Vechtdal, is door de provincie een subsidie beschikbaar gesteld voor de uitvoering van Vitale vakantieparken Vechtdal. Met dit project willen wij meer inzicht en grip krijgen op de aard van problematiek op vakantieparken waar recreatief gebruik en investeringen achter blijven en permanente bewoning en verhuur het businessmodel lijkt te zijn. Het project is in 2021 vertraagd vanwege de Coronacrisis. De Coronacrisis heeft voor de bungalowparken veel impact. Daardoor is de aandacht voor verbeteringen minder groot en is het maken van investeringsplannen vertraagd. De beoogde maatregelen worden uitgevoerd in 2022.

Provinciale middelen: in 2021 is voor een bedrag van € 4.000 aan subsidiabele kosten gerealiseerd. De uitvoeringsperiode van de door de provincie beschikbaar gestelde middelen is verlengd tot eind 2022. In totaal is, voor verdere aanpak ingaande 2022, nog € 93.000 subsidie beschikbaar.

Gemeentelijke middelen: in de begroting 2021 is voor aanpak vitale vakantieparken een budget van € 32.000 beschikbaar gesteld. Zoals bovenstaand al is vermeld is bij de uitvoering vertraging ontstaan. Aan werkelijke kosten is dit jaar slechts € 4.000 verantwoord. Voorgesteld wordt om het resterende budget van € 28.000, voor verdere uitvoering van dit project, in 2022 weer beschikbaar te stellen.

Recreatie en Toerisme

voorstel resultaatbestemming V € 20.000 INC

Samen met het platform Gastvrij Hardenberg en Vechtdal Marketing wordt op lokaal en Vechtdal niveau gewerkt aan o.a. productontwikkeling, gastvrijheid, seizoensverlenging en ingezet op samenwerking. In 2021 waren de gevolgen van de Coronacrisis nog duidelijk aanwezig, waardoor bijvoorbeeld bijeenkomsten niet konden doorgaan. Daarnaast lag de focus van organisaties/ondernemers ook op het eigen bedrijf om de impact van corona(maatregelen) te managen. Door voorgaande is er vertraging opgelopen in de uitvoering van de gezamenlijke visie en is het verzoek om € 20.000 mee te nemen als resultaatbestemming.

Programma Ondernemend Hardenberg

Ondernemend Hardenberg (bedragen x € 1.000)	Begroting primitief	Begroting na wijziging	Rekening	Vershil
Totaal baten	13.442	16.659	23.630	6.970
Totaal lasten	-33.194	-34.222	-39.566	-5.344
Saldo baten en lasten	-19.753	-17.563	-15.937	1.626

- 4.1 Bedrijven en ondernemers
- 4.2 Onderwijshuisvesting
- 4.3 Participatie en werkgelegenheid
- 4.4 Grondexploitatie

Hieronder wordt per beleidsveld een toelichting gegeven op de relevante verschillen.

Bedrijven en ondernemers

Beleidsveld (bedragen x € 1.000)	Begroot primitief	Begroot na wijziging	Rekening	Verschil	
Totaal baten		311	1.127	336	-791
Totaal lasten		-3.319	-4.570	-3.197	1.373
Saldo baten en lasten		-3.008	-3.443	-2.860	583

LASTEN/BATEN

Regiodeal ZOD Projecten

Budgettair neutraal

De Regiodeal Zuid- en Oost Drenthe heeft in juni 2020 voor twee projectinitiatieven subsidie uitgekeerd, te weten een bedrag ad € 280.000,- voor het project 'Fablab Hardenberg' en € 98.000,- voor de eerste fase van de 'Proeftuin bloeiende toekomst voor de bloemkoolwijk'. Medio 2021 heeft Regio Deal Zuid- en Oost Drenthe € 750.000 uitgekeerd voor de eerste fase van het project IQ Boulevard en € 450.000 voor de tweede fase van de Proeftuin 'Bloemkoolwijk'. Binnen de Regiodeal Zuid- en Oost-Drenthe, is de gemeente Hardenberg penvoerder van genoemde projecten.

- Aan het project "Fablab Hardenberg" is in 2021 een bedrag van € 70.000 besteed. In totaal is nog € 170.000 subsidie beschikbaar.
- Aan het project "Proeftuin bloeiende toekomst voor de bloemkoolwijk" is de volledige subsidie besteed voor fase 1 en voor fase 2 is een bedrag van € 2.000 besteed. In totaal is nog € 448.000 subsidie beschikbaar.
- Aan het project "IQ Boulevard" zijn in 2021 geen middelen uitgegeven. In totaal is nog € 750.000 subsidie beschikbaar.

LASTEN

Detailhandel Structuurvisie

voorstel resultaatbestemming V € 167.000 INC

In het kader van de detailhandel structuurvisie dient een bedrag van € 167.000 te worden meegenomen naar 2022. Dit in verband met vertraging van de planvorming. Het gaat hierbij om de volgende zaken.

1. Herinrichting centrumplein Slagharen;
2. Uitvoering bewegwijzering Gramsbergen;
3. Toeristische bebording en fietsenstalling Balkbrug;
4. Aankleding Julianastraat Dedemsvaart

Ad.1 Plaatselijk Belang Slagharen wil graag een dorpskern creëren om samen te komen tot een levendig, kloppend hart. Onderdeel hiervan is o.a. het herinrichten van het centrumplein Herenstraat.

Ad 2. In het centrum van Gramsbergen is geen enkele bewegwijzering. Stichting ProGram, Stadsbelang Gramsbergen en omstreken, Middenstandsvereniging Eendracht Maakt Macht (EMM) en het aan de ondernemers gekoppelde fonds Maatschappelijk Ondernemend Gramsbergen (MOG) willen daar samen met de gemeente in het oude centrum van Gramsbergen passende, uniforme bewegwijzering. Uitvoering vindt plaats in 2022.

Ad 3. Samen met Plaatselijk Belang Balkbrug wordt het belangrijk gevonden dat door middel van het plaatsen van toeristische bebording Balkbrug beter tot zijn recht komt in het toeristisch netwerk zodat de lokale middenstand daar meer profijt van heeft. Daarnaast komt het plaatsen van een goede fietsenstalling bij de bushalte bij Paddy's Pub de leefbaarheid en uitstraling van het centrum ten goede.

Ad 4. Voor het centrum van Dedemsvaart wordt een groenplan opgesteld in het kader van de centrumbeleving. De verwachting is dat het groenplan het eerste kwartaal van 2022 gereed komt. Aankleding Julianastraat is onderdeel van het groenplan. Om een goede start aan het groenplan te kunnen geven wordt aan eenvoudig en snel uitvoerbare onderdelen in 2022 uitvoering gegeven.

Evenementen

voorstel resultaatbestemming V € 21.000 INC

In 2021 was voor subsidie voor evenementen € 75.000 beschikbaar. Dit bedrag is gaandeweg het jaar 2021 verdeeld over de aanvragers van evenementensubsidie. Maar enkele evenementen zijn door corona en de door het rijk afgekondigde maatregelen niet doorgedaan. De evenementen die niet door konden gaan worden nu naar verwachting uitgevoerd in 2022. Voorgesteld wordt het bedrag van € 21.000 over te hevelen naar 2022.

Economie**voorstel resultaatbestemming V € 162.000 INC**

In 2021 is de IQ Boulevard van een ambitie en een idee ontwikkeld tot een haalbare businesscase, die succesvol is ingediend voor de Regiodeal Zuid- en Oost-Drenthe. Het werven van de directeur heeft langer geduurd dan gehoopt en daardoor is vertraging opgelopen in het ontwikkelen en uitvoeren van projecten. Vanaf 2022 gaat IQ Boulevard projecten uitvoeren die bijdragen aan de doelen van de ondernemers en de beleidsdoelen van de gemeente Hardenberg. In dat kader is er de behoefte om incidentele middelen (€ 100.000), bedoeld voor de cofinanciering van projecten in 2021, mee te nemen naar 2022.

Daarnaast loopt er nog een onderzoek naar definitieve huisvesting mogelijkheden van de IQ Boulevard (€ 31.500) die in 2021 is gestart, maar in 2022 wordt uitgevoerd.

Het onderzoek afvalstromen industrieterreinen gemeente Hardenberg is voortgekomen uit het voortraject om tot een circulaire agenda voor de gemeente Hardenberg te komen. De feitelijke opdracht wordt in 2022 verstrekt en uitgevoerd (€ 30.000).

Bedrijventerreinen (blackspots)**voorstel resultaatbestemming V € 213.000 INC**

In december 2021 heeft uw raad besloten om de besluitvorming over de Bedrijventerreinenstrategie Hardenberg 2022-2027 aan te houden. De besluitvorming over de bedrijventerreinenstrategie wordt in 2022 opnieuw aan uw raad voorgelegd. Indien uw raad de strategie vaststelt dan wordt uw raad tevens gevraagd om een specifiek besluit te nemen over hoe de middelen welke voor de Blackspots gereserveerd zijn zullen worden uitgegeven in de jaren 2022 en 2023 te behoeve van de toekomstbestendigheid van de bedrijventerreinen binnen de gemeente. Beoogd is om het budget in te zetten als cofinanciering bij projecten die door ondernemers op de bedrijventerreinen (al dan niet) geïnitieerd worden om de bedrijventerreinen toekomstbestendiger te maken. Belangrijk onderdeel van het toekomstbestendiger maken van de bedrijventerreinen is het verduurzamen van de bedrijventerreinen. De middelen zullen daarbij worden ingezet als cofinanciering voor projecten die bijdragen aan het toekomstbestendiger maken van de bestaande bedrijventerreinen. Met het ter beschikking stellen van de middelen voor het toekomstbestendiger maken van de bedrijventerreinen sluiten we aan bij het beleid van de provincie inzake toekomstbestendigheid van bedrijventerreinen en zijn we in staat om initiatieven van ondernemers op dat vlak te ondersteunen.

Bedrijven investeringszone (BIZ)**Budgettair neutraal**

In verband met de coronacrisis kunnen ondernemers 100% korting krijgen op de BIZ 2021. De omvang van de gemeentelijke afdracht aan Stichting Centrummanagement blijft met betrekking tot deze regeling voor 2021 gelijk. In 2021 is € 92.000 aan korting verleend. Ook zijn er overige aanslagen uit voorgaande jaren oninbaar verklaard. Deze bedragen worden niet overgemaakt aan de stichtingen. Een negatief saldo op de BIZ leidt in deze gevallen dus niet tot een negatief saldo voor de gemeente.

Onderwijshuisvesting

Beleidsveld (bedragen x € 1.000)	Begroot primitief	Begroot na wijziging	Rekening	Vershil
Totaal baten	358	338	695	356
Totaal lasten	-4.766	-4.121	-4.813	-693
Saldo baten en lasten	-4.408	-3.782	-4.119	-336

BATEN

Huisvesting basisonderwijs

N € 107.000 INC

De gemeente ontvangt een vergoeding van de scholen in de Matrix voor het onderhoud van dit gebouw. De hoogte van de vergoeding is afhankelijk van het aantal leerlingen. De raming van deze baten is gebaseerd op de oude prognoses. Omdat de werkelijke leerlingenaantallen lager zijn, zijn de baten ook lager (€ 107.000). Op basis van nieuwe prognoses, die in 2022 opgesteld worden, komen we t.z.t. tot een nieuwe raming.

Specifieke uitkering ventilatie in scholen (SUVIS)

Budgettair neutraal

Via de SUVIS-regeling heeft de gemeente € 462.000 ontvangen van het Rijk ten behoeve van de verbetering van de ventilatie in schoolgebouwen. Het gaat om basisscholen 't Spectrum, De Ark, De Bloemenhof en De Vlinder. De middelen zijn vervolgens onder voorwaarden uitgekeerd aan de betreffende schoolbesturen, die als juridisch eigenaar verantwoordelijk zijn voor de uitvoering van de noodzakelijke maatregelen. Voor de gemeente is een en ander budgettair neutraal, maar omdat de specifieke uitkering niet geraamd was is er bij zowel de baten als de lasten sprake van een overschrijding.

LASTEN

Nieuwbouw CBS De Wiekslag

N € 97.000 INC

Met de nieuwbouw van De Wiekslag heeft Bruchterveld nu de beschikking over een modern schoolgebouw. De nieuwbouw is afgerond binnen de financiële kaders. Een onderdeel hiervan betreft een bedrag van € 97.000 incidenteel voor de sloop van het oude schoolgebouw. Anders dan het investeringskrediet voor de nieuwe school is dit incidentele bedrag niet meegegaan naar 2021, waardoor zich nu een overschrijding voordoet.

Klimaatverbetering brede school De Matrix

N € 84.000 INC

In 2021 is begonnen met de voorbereiding voor de klimaatverbetering van De Matrix. Dit is een extra last voor onderwijshuisvesting.

OZB

N € 60.000 STR

De uitvoering van het Integraal Huisvestings Plan voor het basisonderwijs heeft geleid tot de nieuwbouw van een aantal basisscholen. Een gevolg daarvan is dat de grondslag voor de OZB aanmerkelijk verhoogd is. Dit leidt tot een verhoging van de belasting op de schoolgebouwen van €60.000, die voor rekening komt van de gemeente.

Participatie en werkgelegenheid

Beleidsveld (bedragen x € 1.000)	Begroot primitief	Begroot na wijziging	Rekening	Vershil	
Totaal baten		541	396	365	-31
Totaal lasten		-12.942	-12.787	-12.434	353
Saldo baten en lasten		-12.401	-12.391	-12.069	321

LASTEN

WSW

V € 255.000 INC

Door een snellere afbouw van SW-werknemers dan voor zien, zijn de lasten € 255.000 lager dan geraamd.

Re-integratietrajecten

V € 113.000 INC

Er is € 113.000 minder uitgegeven dan begroot. Dit heeft vooral te maken met vertragingen in verschillende projecten en acties (vanwege corona). Dit zijn:

- **project Sociale Coöperatie Hardenberg** voorstel resultaatbestemming V € 20.000 INC
Dit tweearig project beoogt een aantal mensen met afstand tot de arbeidsmarkt onder begeleiding binnen een coöperatie het ondernemerschap uit te laten oefenen. Vanwege corona hebben heeft dit project vertraging opgelopen. Voorgesteld wordt, via resultaatbestemming, € 20.000 mee te nemen naar het jaar 2022.
- **Project Begeleiding van Ondernemers** voorstel resultaatbestemming V € 23.000 INC
Veel ondernemers zijn in de problemen gekomen door de corona. Daarom is er voor de periode van 1 jaar een hulp- en ondersteuningsaanbod ontwikkeld. Ondernemers kunnen hun verhaal kwijt, er wordt meegekeken naar wat de ondernemer nodig heeft en er wordt gezorgd voor een warme overdracht naar het juiste hulpaanbod. Dit project is in de 2e helft van 2021 gestart en loopt dus ook nog door in 2022. Er is ongeveer € 11.000 (van de geraamde € 35.000) aan kosten gemaakt. Voorgesteld wordt, via resultaatbestemming, € 23.000 mee te nemen naar 2022.
- **Wegwerken achterstand individuele trajecten** voorstel resultaatbestemming V € 70.000 INC
In 2021 is begonnen met het wegwerken van opgelopen achterstanden in het kader van individuele trajecten van inwoners (waaronder doelgroepers, nuggers en statushouders). Ondanks dat dit project goed is opgepakt zijn wij door allerlei redenen (zoals corona) nog niet klaar en willen dit in 2022 afmaken. Voorgesteld wordt, via resultaatbestemming, € 70.000 mee te nemen naar 2022.

Grondexploitatie

Beleidsveld (bedragen x € 1.000)	Begroot primitief	Begroot na wijziging	Rekening	Verschil
Totaal baten	12.232	14.798	22.234	7.436
Totaal lasten	-12.168	-12.745	-19.122	-6.377
Saldo baten en lasten	64	2.053	3.112	1.059

Hierna is een overzicht met de resultaten van de bouwgrondexploitatie opgenomen. Voor de verdere toelichting verwijzen wij u naar de paragraaf grondbeleid in het jaarverslag.

	begroot	werkelijk	restant
Tussentijdse winstneming	-1.800.000	-2.794.000	994.000
Aanpassen voorzieningen	-234.000	-418.000	184.000
Afsluiten complexen/winstneming:	-	85.000	-85.000
Overige resultaten	-19.000	18.000	-37.000
Totaal resultaat	-2.053.000	-3.109.000	1.056.000

Programma Zo doen we het in Hardenberg

Zo doen we het in Hardenberg (bedragen x € 1.000)	Begroting primitief	Begroting na wijziging	Rekening	Verschil
Totaal baten	1.557	5.869	2.478	-3.391
Totaal lasten	-36.471	-42.348	-36.036	6.312
Saldo baten en lasten	-34.915	-36.479	-33.558	2.921

- 5.1 Bestuur en bestuursondersteuning
- 5.2 Openbare orde en veiligheid
- 5.3 Dienstverlening en burgerzaken
- 5.4 Algemene baten en lasten

Hieronder wordt per beleidsveld een toelichting gegeven op de relevante verschillen.

Bestuur en bestuursondersteuning

Beleidsveld (bedragen x € 1.000)	Begroot primitief	Begroot na wijziging	Rekening	Vershil
Totaal baten		-	-	266
Totaal lasten	-4.297	-4.338	-4.165	173
Saldo baten en lasten	-4.297	-4.338	-3.899	439

Corona

V € 40.000 INC

Door corona heeft er geen nieuwjaarsbijeenkomst plaatsgevonden. Dat levert een incidenteel voordeel op van € 25.000. Eveneens door corona is er minder geld uitgegeven aan catering rondom raadsvergaderingen en werkbezoeken van de raad. Dit levert een incidenteel voordeel op van € 20.000,-

Accountantskosten

V € 37.000 INC

In 2021 is besloten de overeenkomst met de toenmalige accountant Baker Tilly te beëindigen. Eén van de redenen hiervoor was de (te) forse facturering voor meerwerk. Na diverse gesprekken tussen Baker Tilly en de gemeente heeft Baker Tilly besloten een gedeelte van de meerwerkkosten te crediteren. Dit heeft geleid tot een incidenteel voordeel van € 37.000.

Wethouders (ex)

V € 330.000 INC

Wachtgelduitkering (ex) wethouders.

De wachtgelduitkering aan voormalige wethouders is lager uitgevallen dan oorspronkelijk was geraamd. Doordat een aantal voormalige wethouders nog een andere dienstbetrekking hebben worden de daaruit ontvangen salariskosten gekort op de uit te keren wachtgelduitkering.

Pensioenvoorziening (ex) wethouders.

Politieke ambtsdragers in functie bouwen pensioenaanspraken op. Deze pensioenaanspraken komen ten laste van de gemeente waar zij het ambt vervullen. Gemeenten zijn verplicht op grond van artikel 44, vierde lid van het Besluit Begroting en Verantwoording (BBV) een voorziening in te stellen voor pensioenen voor wethouders. Ook voor oud-wethouders of hun nabestaanden moeten de bedragen van de pensioenaanspraken in een voorziening worden ondergebracht. De reden voor deze voorziening is dat deze verplichtingen onvoorspelbaar zijn.

Indien nodig /gewenst moet het bedrag van de voorziening acuut vrijgemaakt kunnen worden om de pensioenaanspraken over te dragen aan een ander bestuursorgaan of aan een pensioenfonds. Jaarlijks, per datum 31 december, worden door een extern bureau de actuariële berekeningen van de pensioenverplichting opgesteld die de gemeente heeft jegens haar (gewezen) wethouders en/of gepensioneerden en hun nabestaanden. De waarde van de pensioenverplichtingen moet, jaarlijks per 31-12, in de voorziening aanwezig zijn, met andere woorden, de voorziening moet op 31-12 op peil/niveau zijn. Op basis van de uitgevoerde actuariële berekeningen voor pensioenverplichting per (gewezen) wethouder is de benodigde stand van de voorziening pensioenverplichting per 31-12-2021 berekend op € 5.600.000.

Op grond van deze actuariële berekeningen en rekening houdende met het verloop (toevoegingen / onttrekkingen) van de voorziening in 2021 bedraagt het overschot binnen de voorziening per 31-12-2021 een bedrag van € 263.000. Dit bedrag is dan ook aanvullend onttrokken uit de voorziening.

Openbare orde en veiligheid

Beleidsveld (bedragen x € 1.000)	Begroot primitief	Begroot na wijziging	Rekening	Verschil	
Totaal baten		340	327	510	183
Totaal lasten		-5.516	-5.496	-5.667	-172
Saldo baten en lasten		-5.176	-5.169	-5.157	11

BOA Handhaving

V € 35.000 INC

- De gemeente Hardenberg heeft in oktober 2021 van het Ministerie van Justitie en Veiligheid een specifieke uitkering van € 50.000 toegekend gekregen voor maatregelen overlastgevendende asielzoekers voor 2021-2022. Deze uitkering was niet geraamd in de begroting 2021. In 2021 is voor een bedrag van € 21.000 aan kosten gerealiseerd. In totaal is nog € 29.000 beschikbaar.
- Op diverse posten binnen de Boa handhaving zijn kleine voordelen ontstaan, per saldo levert dit een incidenteel voordeel op van € 14.000.

Bovenstaande leidt totaal tot een incidenteel voordeel van € 35.000.

Handhaving

Specifiek toezicht en handhaving

N € 38.000 INC

Deze overschrijding is ontstaan doordat er meer juridische adviezen en onderzoeksrapporten nodig waren voor de uitvoering van de (langlopende) handhavingstaken dan voorzien.

LASTEN

Opvang zwerfdieren

N € 17.000 STR

Door inwoners worden de laatste jaren meer meldingen gedaan over zwerfdieren en andere loslopende (huis) dieren. Mogelijk dat het melden van zwerfdieren door het thuiswerken van mensen wordt versterkt. De gemeente heeft een wettelijke taak bij het opvangen van zwerfdieren. Deze taak is door de gemeente doorgezet naar een bedrijf dat is ingericht om zwerfdieren op te vangen.

Brandweerposten OZB

N € 9.000 STR

N € 4.000 INC

In 2021 bleek dat er bij Brandweerkazerne Hardenberg onterecht geen OZB in rekening werd gebracht. Dit is gecorrigeerd waardoor voor 2021 zowel het eigenarendeel als gebruikersdeel in rekening is gebracht ad € 8.000. Inmiddels zijn er afspraken met de Veiligheidsregio IJsselland gemaakt dat het gebruikersdeel (€ 4.000) rechtstreeks aan hen gefactureerd kan gaan worden. Bij de andere brandweerposten zijn wat kleinere overschrijdingen van het budget OZB, waardoor totaal een nadeel van € 13.000 ontstaat.

Brandweerposten Afschrijvingen

N € 44.000 INC

De brandweerpost Dedemsvaart is geen eigendom van de gemeente. De rol van de gemeente bij het beheer van het gebouw is in 2021 afgebouwd. In het verleden heeft de gemeente bijgedragen aan aanpassing van het gebouw, hiervoor stond nog boekwaarde op de balans. Deze is in 2021 eenmalig versneld afgeschreven. Hierdoor is sprake van een incidenteel nadeel van € 44.000.

BATEN

Brandweerkazerne Hardenberg

V € 12.000 STR

V € 16.000 INC

In 2018/2019 zijn er op verzoek van de Veiligheidsregio IJsselland bouwkundige en installatie-technische aanpassingen gedaan aan de brandweerkazerne Hardenberg. De dekking van de kapitaallast zou plaats vinden door verhoging van de huur. In 2021 is dit verwerkt waardoor een incidenteel voordeel is van € 16.000 (na-facturatie) en een structureel voordeel van € 12.000.

Problematische jeugdgroepen

V € 20.000 INC

Het project "Problematische jeugdgroepen" geeft een incidenteel voordeel van € 20.000. Hiervan is € 11.000 ontstaan door minder inzet van externen doordat de hevigheid van de jeugdoverlast afneemt. Het voordeel van € 9.000 betreft een omissie (dubbele verwerking) in de begroting.

GR Veiligheidsregio IJsselland

V € 14.000 INC

In september 2021 heeft de veiligheidsregio € 14.000 toegekend aan de gemeente. Dit betreft een teruggave als gevolg van een onderlinge verrekening door regiogemeenten van piketkosten voor het regionale team crisisbeheersing (team Bevolkingszorg).

Dienstverlening en burgerzaken

Beleidsveld (bedragen x € 1.000)	Begroot primitief	Begroot na wijziging	Rekening	Verschil	
Totaal baten		798	780	841	61
Totaal lasten		-2.197	-2.367	-2.381	-14
Saldo baten en lasten		-1.399	-1.587	-1.539	48

Huwelijken

V € 20.000 INC

Bij het inplannen van een huwelijk en reserveren van de datum worden de kosten direct in rekening gebracht en betaald. Een incidenteel voordeel van € 20.000 bij burgerzaken vloeit voort uit een hoger aantal ingeplande huwelijken. De oorzaak hiervan kan zijn dat bruidsparen verwachten in 2022 weer zonder beperkingen te kunnen trouwen.

Bevolkingsadministratie

V € 20.000 INC

Een ander incidenteel voordeel is € 20.000 bij de bevolkingsadministratie. Dit wordt veroorzaakt door een hoger aantal verstrekte Verklaringen Omtrent Gedrag en een groter aantal naturalisaties doordat er halverwege het jaar weer meer mogelijk was door de corona versoepelingen.

Reisdocumenten

V € 15.000 INC

Op verstrekte reisdocumenten is een incidenteel voordeel behaald van € 15.000. Dit zit in een hoger aantal verstrekte paspoorten, waarbij ID-kaarten verwacht waren. Ook zijn er meer ID-kaarten verstrekt aan personen onder de 14 jaar dan begroot. De reden hiervan is niet bekend.

Rijbewijzen

V € 15.000 INC

Tenslotte is er incidenteel voordeel van € 15.000 bij rijbewijzen. Dit wordt verklaard doordat de voorraad gezondheidsverklaringen later wordt aangevuld. Dit levert hierdoor wel een voordeel op in 2021.

Algemene baten en lasten

Beleidsveld (bedragen x € 1.000)	Begroot primitief	Begroot na wijziging	Rekening	Verschil	
Totaal baten		418	4.762	861	-3.901
Totaal lasten		-24.461	-30.147	-23.823	6.324
Saldo baten en lasten		-24.043	-25.385	-22.962	2.423

Binnen het totaal van de algemene baten en lasten maken we een onderscheid naar :

bedragen x € 1.000

Omschrijving	Primaire begroting	Begroting na wijziging	Werkelijk 2021	Verschil
Beheer en exploitatie overige gebouwen en gronden	854	743	844	-101
LOC	434	565	493	72
Gebouw De Stelling 7	232	228	193	35
Spindeplein gebouw vm Rabo	41	209	157	52
Niet In Exploitatie Genomen Gronden (NIEGG)	139	122	153	-31
Heffing en invordering belastingen	688	756	727	29
Stelposten (restant stelpost prijscompensatie)	-1.581	30	0	30
Overige algemene baten en lasten	363	2.638	2.232	136
Vennootschapsbelasting (VPB)	0	0	27	-27
Saldi kostenplaatsen	22.875	20.366	18.137	2.229
Eindtotaal	24.043	25.385	22.962	2.423

Beheer en exploitatie overige gebouwen en gronden

N € 101.000 INC

Beheer exploitatie Gebouwen

De kostenplaats beheer exploitatie gebouwen is een verzamelkostenplaats van meerdere objecten.

De huuropbrengsten waren € 38.000 lager dan begroot door de verkoop van voormalige school de Wissel en sloop van een woning aan de Hofsteeweg. De huuropbrengsten fluctueren jaar van jaar doordat panden worden aangekocht/verkregen en worden afgestoten. Dit betreft dan ook geen structureel nadeel. Daarnaast heeft er voor € 14.000 aan fiscale correcties plaatsgevonden (incidenteel).

Het dak van de garage aan de Moerheimstraat moest versneld vervangen worden. Verwacht werd dat het gebouw in 2021 kon worden verkocht zodat met de verkoopopbrengst de kosten voor de dakvervanging gecompenseerd konden worden. Verkoop is niet gerealiseerd in 2021, naar verwachting vindt dit plaats in 2022. Dit heeft voor 2021 geleid tot een incidenteel nadeel van € 25.000.

Kiosken Gedempte Haven

Het betreft hier gebouw Docks en het Toeristisch Informatiepunt.

Gebouw Docks zal door de WaterSportVereniging in gebruik genomen worden als havengebouw met beperkte horeca. Door de Coronacrisis is het de WaterSportVereniging niet gelukt om een horeca-ondernemer te vinden. Het is de verwachting dat dit in kwartaal 1 2022 wel lukt. In 2021 is hierdoor geen huur ontvangen en zijn kosten gemaakt voor de vaste lasten (energie, heffingen). Dit betreft een incidenteel nadeel van € 22.000.

Tevens is er geen budget geraamd voor de 'subsidie' die het Toeristisch Informatie Punt ontvangt. Dit is een structureel nadeel van € 8.000 en zal in de 1e berap meegenomen worden.

LOC

V € 14.000 STR

V € 51.000 INC

De gemeente compenseert het LOC voor onverhuurbare en niet verhuurde ruimtes tot 2025 conform de afspraken uit de Vaststellingsovereenkomst. In 2021 is er sprake van een voordeel van € 36.000. Dit voordeel is ontstaan doordat meer ruimtes zijn verhuurd en de gemeente voor incidentele verhuur compensatie ontvangt. Dit heeft geleid tot een incidenteel voordeel van € 22.000. Daarnaast is een structurele besparing op vaste lasten gerealiseerd door efficiëntieverbetering. Dit betreft een structureel voordeel van € 14.000 per jaar, dat meegenomen zal worden in de 1e berap 2022.

Verder is in de begroting rekening gehouden met een te betalen bijdrage in het exploitatietekort 2021 LOC ad € 29.000. Deze bijdrage hoeft niet te worden betaald, omdat het exploitatieresultaat door het LOC wordt verrekend met het eigen vermogen van het LOC. Overigens is op het moment van het opmaken van deze (gemeentelijke) jaarrekening nog niet bekend wat het resultaat over 2021 van het LOC is.

Huisvesting Stelling 7

V € 28.000 INC

Op de facilitaire kosten van de locatie Stelling 7 is sprake van een voordeel van € 28.000. Enerzijds is er door corona een besparing gerealiseerd door lagere bezetting, anderzijds vallen de kosten in zijn algemeenheid iets lager uit. Met het oog op het nieuwe thuis- en samenwerken wordt nog bekeken in hoeverre het noodzakelijk is deze locatie aan te houden. Vooralsnog wordt het voordeel als incidenteel aangemerkt.

Spindeplein voormalig Rabobank-pand

voorstel resultaatbestemming

V € 27.000 INC

De levering van het pand heeft in december 2021 plaatsgevonden. Tegenover de geboekte verkoopopbrengst van € 515.000 staat de afschrijving van de boekwaarde geboekt (budgettair neutraal).

Het beschikbaar gestelde budget van € 168.000 voor de voorbereiding en plankosten van de Herontwikkeling Spindeplein is in 2021 niet volledig benut. Het resterende bedrag van € 27.000 dient beschikbaar te blijven voor 2022 voor de verdere uitvoering van het project. Voorgesteld wordt om het bedrag van € 27.000 aan te merken als resultaatbestemming.

Projecten Waardering Onroerende Zaken

V € 24.000 INC

De projecten "Waarderen op oppervlakte" en "Opwerken kwaliteit BAG-WOZ" hebben een incidenteel voordeel van € 24.000 gerealiseerd. Dat is het resultaat van meer inzet van interne medewerkers, een goede inzet van softwarematige oplossingen en enkele kleine meevallers.

Stelpost prijscompensatie

Bij het opstellen van de begroting 2021 is uitgegaan van een (gemiddelde) compensatie prijsstijgingen van 1,8%.

Daarbij is bij de vaststelling van de begroting 2021 besloten om hier een korting op toe te passen van € 200.000.

Vervolgens is prudent met het toekennen van prijscompensatie omgegaan. Dat wil zeggen dat compensatie alleen in toegekend in die situaties waar prijsstijgingen onvermijdbaar zijn en veelal contractueel zijn vastgelegd. Een voorbeeld hiervan is de prijsstijging inkoop huishoudelijke hulp of jeugdzorg.

Overige algemene baten en lasten

Het verschil heeft voor € 111.000 betrekking op een lagere doorberekening rentelasten deelneming LOC. Verder wordt hier een incidentele opbrengst wegens restitutie subsidie '1000 kansen' kwetsbare groepen verantwoord van € 48.000 en een incidenteel nadeel als gevolg van een correctie BTW (€ 15.000).

Saldi kostenplaatsen**V € 2.229.000 INC****voorstel resultaatbestemming € 689.000**

De baten en lasten op kostenplaatsen hebben betrekking op kosten van activiteiten, die niet rechtstreeks aan een specifiek product (kunnen) worden toegerekend. Voorbeelden hiervan zijn de loon- en overige personeelskosten, kosten huisvesting en tractiekosten.

Van het genoemde saldo heeft € 689.000 betrekking op restant budgetten waarvan wij voorstellen om deze in 2022 weer beschikbaar te stellen om hiermee de aangegane verplichtingen te betalen.

Het resterende voordeel van € 1.540.000 wordt vooral verklaard uit:

- lagere huisvestingskosten € 237.000 (o.a. energie en onderhoud)
- lagere kosten ICT € 146.000
- lagere loonkosten en kosten inhuur personeel € 189.000 (o.a. als gevolg van vacaturevoordeel)
- lagere overige personeelskosten € 605.000 (o.a. reis- en verblijfkosten, cursus- en opleidingskosten)
- restant stelpost afrekening kosten dienstverlening Ommen € 194.000
- lagere kosten tractie € 74.000 (o.a. lagere afschrijvingskosten)
- overige voordelen € 96.000

Daarbij merken wij op dat deze voordelen voor een deel kunnen worden toegeschreven aan corona. Zo is er meer thuis gewerkt, waardoor minder reis- en verblijfkosten zijn gemaakt, cursussen, congressen en dergelijke zijn uitgesteld of niet doorgegaan en er zijn minder huisvestingskosten geweest.

De baten en lasten kostenplaatsen hebben betrekking op activiteiten die niet rechtstreeks aan een specifiek product kunnen worden toegerekend. In Hardenberg kennen we de volgende kostenplaatsen:

		Begroot primitief	Begroot na wijziging	Rekening	Vershil
7.1	Kapitaallasten	0	0	0	0
7.2	Afbouw dienstverlening aan Ommen	0	0	17	-17
7.3	Bedrijfsvoering Overig	105	112	86	25
7.4	Brede school	0	284	0	284
7.5	Concern Algemeen	2.541	735	4	731
7.6	Doorberekening naar taakvelden	-598	-598	-598	0
7.7	Facilitair	471	513	479	34
7.8	Gebiedsgericht werken	0	0	0	0
7.9	Huisvesting Binnendienst	1.872	2.100	1.914	185
7.10	Huisvesting Buitendienst	633	622	516	106
7.11	ICT	3.122	3.587	3.196	391
7.12	Loonsom	38.952	37.959	38.423	-464
7.13	Doorberekening loonsom	-28.051	-28.465	-28.676	211
7.14	Organisatieontwikkeling	625	569	402	167
7.15	Overige kosten teamkostenplaatsen	1.629	1.280	751	529
7.16	Personele budgetten Algemeen	273	366	393	-27
7.17	Tractie	1.301	1.304	1.229	74
		22.875	20.368	18.136	2.229

Hierna geven wij een toelichting op de verschillen groter dan € 50.000, met dien verstande dat we voor de toelichting op de kostenplaats kapitaallasten verwijzen naar de toelichting op het beleidsveld saldo financieringsfunctie elders in deze jaarrekening.

Brede school

Voor het project Verbetering binnenklimaat Brede School de Matrix is een raming opgenomen van € 284.000. De werkzaamheden zijn in uitvoering. De uitgaven 2021 (totaal € 84.000) zijn verantwoord op het product Onderwijshuisvesting (programma Ondernemen).

We stellen voor om via resultaatbestemming het resterende budget ad € 200.000 beschikbaar te stellen voor de verdere uitvoering en afronding van de werkzaamheden in 2022.

Concern algemeen

Het betreft hier het restant van drie stelposten:

- *Dienstverlening Ommen*. In het voorjaar 2021 werd geconstateerd dat een incidenteel voordeel van € 194.000 kan worden geboekt als gevolg van actualisering dienstverlening Ommen. Dit bedrag is voorshands gereserveerd op een stelpost bij de directie.
- *Ingroeitaakstelling*. In verband met de beëindiging van de dienstverlening aan Ommen met ingang van 1 januari 2019 is een ingroeitaakstelling vastgesteld van € 2,8 miljoen. Deze taakstelling is in een algemene taakstelling van 25% voor de teams die geen DVO of TUC met Ommen hebben. De 25% taakstelling heeft per saldo tot een structurele ruimte geleid van rond € 3,25 miljoen. Hiervan is tot en met 2021 € 2,3 miljoen ingezet voor de algemene ingroeitaakstelling. Verder is de ruimte op deze stelpost ingezet om een aantal knelpunten in de organisatie structureel op te lossen en incidenteel ingezet om teams in staat stellen de taakstelling gefaseerd te kunnen realiseren. Het restant bedrag op deze stelpost (ad € 124.000) wordt verantwoord in de toelichting op de totale loonsom
- *CAO 2021*. Eind januari 2022 is een nieuwe CAO overeengekomen met terugwerkende kracht naar 1 januari 2021. Het bedrag op deze stelpost van € 417.000 wordt ingezet ter dekking van deze nieuwe CAO (zie verder toelichting op de loonsom).

Huisvesting binnendienst

Corona en daarmee meer thuiswerken heeft geleid tot een lagere energienota (€ 47.000). Ook is minder uitgegeven voor onderhoud (€ 25.000). De geplande gevelreiniging (€ 45.000) is uitgesteld naar 2022. In de 1e berap 2022 zullen deze lasten bij het ramen van de groot onderhoudslasten alle gemeentelijke gebouwen (t.l.v. voorziening groot onderhoud gebouwen) worden meegenomen.

Vanuit het project Thuis- en samenwerken is in 2021 een budget beschikbaar gesteld voor meer groen op de werkvloer. De verplichting voor de aanschaf is in 2021 aangegaan, maar wordt (eerst) in 2022 geleverd. Voorgesteld wordt daarom om het bedrag dat hiermee gemoeid gaat (€ 55.000) via resultaatbestemming weer beschikbaar te stellen. De jaarlijkse onderhoudslasten worden binnen de bestaande begroting opgevangen.

Huisvesting buitendienst

Het voordeel is vooral te verklaren door lagere huurkosten (€ 63.000) en lagere afschrijvingskosten (€ 51.000).

De raming voor huur gebouwen kan structureel worden verlaagd met het vermelde voordeel. Dit is mogelijk omdat het nog budget betreft die vanuit de begroting bestuursdienst Ommen-Hardenberg is overgenomen voor verschuldigde huur gemeentewerven Hardenberg en Ommen. De lagere afschrijvingslasten kan worden verklaard doorat op begrotingsbasis bij de berekening van de lasten geen rekening is gehouden met restwaarde van de gemeentewerf Hardenberg. Voor de investering in zonnepanelen gemeentewerf zijn in 2021 afschrijvingslasten geraamd, echter de investering was in 2020 nog niet afgerond, hierdoor start de afschrijving pas ingaande 2022.

ICT

In 2021 is minder uitgegeven voor aanschaf hard- en software, leasekosten en onderhoud software.

Voor een deel van de besparingen (€ 245.000) wordt voorgesteld om deze via resultaatbestemming weer beschikbaar te stellen. Dit, om reden dat verplichtingen al in 2021 zijn aangegaan, maar de betreffende producten en diensten in 2022 worden geleverd.

Loonsom

Tot de loonsom worden hier ook de kosten van inhuur personeel gerekend.

Eind januari 2022 is een nieuwe CAO gesloten. De nieuwe CAO hield voor 2021 in, een loonsverhoging met 1,5% met ingang van 1 november 2021 en een eenmalige uitkering van € 1.200 per fte. De nieuwe CAO heeft voor 2021 geleid tot een "nabetaling" van € 710.000. Zonder deze nabetaling zou hier sprake zijn geweest van een voordeel van € 246.000. Een voordeel dat vooral te verklaren is uit (tijdelijk) vacaturevoordeel. Daarbij merken wij op dat in 2021 verplichtingen zijn aangegaan voor de inhuur van een aantal tijdelijke medewerkers. Deze verplichtingen eindigen in 2022. Voorgesteld wordt daarom om € 99.000 via resultaatbestemming beschikbaar te stellen voor de dekking van deze verplichtingen.

Het hier genoemde nadeel op de loonsom (ad € 464.000) kan worden opgevangen met inzet van de hiervoor genoemde stelpost(en) restant ingroeitaakstelling en CAO 2021 (totaal € 541.000).

Verder is een deel van de gevolgen CAO doorberekend in de (kost)prijs van de dienstverlening aan Ommen (€ 99.000).

Doorberekening loonsom

Dit heeft betrekking op de hogere kosten inhuur derden/loonkosten doorberekend aan Ommen € 195.000.

Organisatieontwikkeling

Corona heeft mede gezorgd, dat activiteiten in het laatste kwartaal niet plaats konden vinden. Daarnaast heeft uitstel van wetgeving voor vertraging gezorgd op de ontwikkelactiviteit 'control'. Via een resultaatbestemming wordt verzocht om 40K van het positief saldo in 2022 aan te mogen wenden om deze activiteiten af te ronden.

Overige kosten teamkostenplaatsen

Het voordeel dat hier is ontstaan is voor een groot deel toe te schrijven aan Corona. Dat wil zeggen dat er als gevolg van Corona minder reis- en verblijfkosten zijn gemaakt (€ 367.000). Ook is minder uitgegeven voor het volgen van cursussen en opleidingen (€ 92.000), adviezen derden (€ 50.000) en aanschaf bedrijfskleding (€ 49.000). Voor team EKT backoffice is een bedrag van € 50.000 begroot om de backoffice op een hoger plan te krijgen. Door corona is het niet mogelijk geweest om dit uit te voeren. Voorgesteld wordt om bedrag via resultaatbestemming beschikbaar te stellen zodat de geplande studies in 2022 gerealiseerd kunnen worden.

Tractie

Als gevolg van (ver)late aanschaf/ingebruikname nieuwe tractiemiddelen is een voordeel op de afschrijvingskosten ontstaan van (€ 71.000). In 2021 is de motorrijtuigenverzekering aanbesteed. Deze aanbesteding heeft geleid tot een premieverhoging c.q. tot een structurele kostenverhoging van € 51.000. In 2021 kon deze nog worden opgevangen door een "besparing" op de brandstofkosten. Deze waren in 2021 rond € 32.000 lager (incidenteel).

Algemene dekkingsmiddelen en overig

Algemene dekkingsmiddelen (bedragen x € 1.000)	Begroting na wijziging	Rekening	Verschil
Baten	135.515	138.068	2.552
Lasten	-6.248	-4.620	1.628
Saldo	129.268	133.448	4.180

Bedragen x € 1.000	Begroting na wijziging	Rekening	Verschil
6.1 Algemene Uitkering	105.518	108.045	2.528
6.2 Dividend	6.125	6.092	-33
6.3 Lokale heffingen	16.538	16.850	312
6.4 Saldo financieringsfunctie	183	2	-182
6.5 Onvoorzien	-1.626	-	1.626
6.6 Reserves	2.530	2.459	-71
Totaal algemene dekkingsmiddelen	129.268	133.448	4.180

Algemene Uitkering

Beleidsveld (bedragen x € 1.000)	Begroot primitief	Begroting na wijziging	Rekening	Vershil
Totaal baten	100.647	105.518	108.045	2.528
Totaal lasten	-	-	-	-
Saldo baten en lasten	100.647	105.518	108.045	2.528

Toelichting:

Algemene uitkering uit het Gemeentefonds

V € 2.528.000 INC

De gemeentefonds uitkering kan in grote lijnen worden onderscheiden naar:

- de algemene uitkering
(inclusief uitkeringen steunpakketten Corona)
- de integratie-uitkering sociaal domein

De algemene uitkering wordt berekend aan de hand van:

- de uitkeringsbasis
- de uitkeringsfactor
- de inkomstenmaatstaf
- diverse decentralisatie-/integratie uitkeringen

De uitkeringsbasis is het aantal rekeneenheden/verdeelmastaven vermenigvuldigd met het bijbehorende bedrag per eenheid. Een voorbeeld van deze rekeneenheden is het aantal inwoners, het aantal woonruimten en het aantal uitkeringsontvangers.

De uitkeringsfactor wordt berekend door de totale omvang van het gemeentefonds (landelijk) te delen door de landelijke uitkeringsbasis. Via de uitkeringsfactor wordt o.a. de groei van het gemeentefonds (het zogenaamde accres) verrekend. Opgemerkt wordt hierbij dat de groei van het gemeentefonds (het accres) gekoppeld is aan de groei van de rijksbegroting. Een hogere groei leidt tot een hoger accres, een lagere groei tot een lager accres c.q. een bijstelling van de uitkeringsfactor.

Bij de berekening van de gemeentefondsuitkering wordt rekening gehouden met de mogelijkheid voor gemeenten om zelf (eigen) inkomsten te genereren (i.c. de OZB). Deze wordt aangeduid als de inkomstenmaatstaf.

Voor decentralisatie-/integratie-uitkeringen geldt dat deze middelen weliswaar zijn/worden toegevoegd aan het gemeentefonds, maar zich niet (goed) lenen voor een verdeling via de algemene verdeelmastaven. Hoewel het hier algemene dekkingsmiddelen betreft hanteren wij hierbij als uitgangspunt dat dit "geormerkte" middelen betreft. In beginsel worden deze middelen toegevoegd aan het budget voor het betreffende taakveld. Het belangrijkste voorbeeld hiervan is de integratie-uitkering sociaal domein.

Gedurende het jaar zijn drie circulaire door de beheerders van het gemeentefonds uitgebracht, namelijk in mei, in september en in december 2021. De raming is gebaseerd op de uitkomsten van de meicirculaire.

Toelichting verschil algemene uitkering 2021.

De septembercirculaire en decembercirculaire zijn te laat gepubliceerd om de uitkomsten nog mee te kunnen nemen in de 2e bestuursrapportage 2021. Over de uitkomsten van de septembercirculaire hebben wij u geïnformeerd via het raadsvoorstel van 19 oktober 2021 (zaaknummer 250726). Over de uitkomsten van de decembercirculaire bent u geïnformeerd via de weekberichten (collegevoorstel dd 18 januari 2022, zaaknummer 270906).

De septembercirculaire leidde tot een verhoging van de algemene uitkering met € 1.605.000 en de decembercirculaire tot een verhoging met € 1.026.000. In totaal is daarmee € 2.631.000 van het hiervoor genoemde verschil verklaard. Resteert een nog te verklaren nadelig verschil van € 103.000. Dit nadelig verschil is o.a. te verklaren uit verschillen in de aantallen rekeneenheden (uitkeringsbasis).

Septembercirculaire 2021

Het voordeel betreft voor het grootste deel overschrijding van het plafond BTW compensatiefonds (€ 678.000) en een aanvulling Corona steunpakket (€ 654.000). Het resterende verschil ad € 273.000 is voor een groot deel te verklaren uit de extra toevoeging voor aanpak problematiek jeugdzorg (€ 182.000).

Als de gezamenlijke declaraties onder het plafond blijven wordt het verschil in het gemeentefonds gestort. Bij overschrijding van het plafond volgt een uitname.

Op de middelen die we via het gemeentefonds hebben ontvangen als compensatie voor de gevolgen Corona gaan wij in een afzonderlijk deel van deze jaarrekening in.

In de meicirculaire 2021 is voor acute problematiek jeugdzorg landelijk € 613 miljoen beschikbaar gesteld. Voor de VNG was hiervan een bedrag van € 55 miljoen gereserveerd voor coördinatie en informatievoorziening. In de septembercirculaire is bekend gemaakt dat de kosten worden begroot op € 3,175 miljoen, waardoor het resterende bedrag van € 51,825 miljoen via een taakmutatie wordt toegevoegd.

Decembercirculaire 2021

De uitkering 2021 is verhoogd met € 1.026.000. Hiervan heeft € 60.000 betrekking op de verhoging van de uitkeringsfactor, € 366.000 op taakmutaties, € 516.000 op het Corona steunpakket en € 75.000 op de (bijstelling van een aantal decentralisatie-/integratie-uitkeringen).

Van de bedragen voor taakmutaties betreft het grootste deel (€ 287.000) de versterking dienstverlening gemeenten. Dit naar aanleiding van de parlementaire ondervragingscommissie kinderopvangtoeslag

De rijksoverheid geeft aan dat naast de hersteloperatie voor getroffen ouders en kinderen, er ook maatregelen nodig zijn die structureel tot brede verbeteringen in beleid en uitvoering moeten leiden. Onderdeel hiervan is het versterken van de dienstverlening bij alle onderdelen van de overheid, waaronder de gemeenten. Het kabinet heeft besloten voor het versterken van de dienstverlening bij gemeenten en het extra ondersteunen van mensen in kwetsbare posities beschikbaar te stellen via diverse geldstromen.

Het betreft hier een structurele toevoeging, dat wil zeggen dat hiervoor ook in 2022 en volgende jaren middelen aan het Gemeentefonds worden toegevoegd.

Dividend

Beleidsveld (bedragen x € 1.000)	Begroot primitief	Begroting na wijziging	Rekening	Vershil
Totaal baten	2.318	6.125	6.092	-33
Totaal lasten	-	-	-	-
Saldo baten en lasten	2.318	6.125	6.092	-33

Toelichting:

Dividend

N € 33.000 INC

De gemeente heeft per 31 december 2021 aandelen in:

bedragen x € 1.000

Instelling	aantal	begroot	werkelijk	verschil
BNG	64.935	174	171	-3
Enexis	96.993	44	32	-12
Rova	816	350	337	-13
Cogas	650	5.125	5.120	-5
Rendo	57	431	431	0
Vitens	63.007	0	0	0
Wadinko	136	0	0	0
Totaal dividend		6.124	6.091	-33

De Bank Nederlandse Gemeenten (BNG) heeft in oktober 2021 via een halfjaarbericht aangegeven dat vanwege door de Europese Centrale Bank (ECB) afgekondigde dividendrestricties een deel van het dividend 2019 en het gehele dividend nog niet is uitgekeerd. Eind juli 2021 heeft de ECB aangekondigd de dividendrestricties te laten vervallen vanaf 1 oktober 2021. De BNG heeft op 4 oktober 2021 het gereserveerde dividend over beide boekjaren ter grootte van € 148 miljoen uitgekeerd.

Lokale heffingen

Beleidsveld (bedragen x € 1.000)	Begroot primitief	Begroting na wijziging	Rekening	Vershil
Totaal baten	16.408	16.538	16.850	312
Totaal lasten	-	-	-	-
Saldo baten en lasten	16.408	16.538	16.850	312

Toelichting:

OZB woningen

V € 44.000 INC

In de jaarrekening is de opbrengst OZB woningen € 44.000 hoger dan begroot na wijziging. Dit wordt voornamelijk veroorzaakt doordat er minder oninbare belastingen afgeboekt zijn dan waar in de begroting rekening mee is gehouden. In 2021 is er bijna € 6.000 oninbaar afgeboekt. Dit is € 37.000 minder dan begroot. De looptijd van een faillissement en schuldsanering is gemiddeld 3 jaar. Oninbare bedragen kunnen daardoor per jaar fluctueren.

OZB niet-woningen

N € 21.000 INC

In de jaarrekening is de opbrengst OZB niet woningen € 21.000 lager dan begroot na wijziging. Dit wordt veroorzaakt door bezwaar en beroepsprocedures, € 32.000 heeft betrekking op verminderingen voor voorgaande jaren en € 4.000 op 2021. Daarnaast zijn er minder oninbare belastingen afgeboekt dan waar met de begroting rekening mee is gehouden. In 2021 is er ruim € 8.000 oninbaar afgeboekt. Dit is bijna € 16.000 minder dan begroot. De looptijd van een faillissement en schuldsanering is gemiddeld 3 jaar. Oninbare bedragen kunnen daardoor per jaar fluctueren.

Toeristenbelasting

V € 241.000 INC

In 2021 is de definitieve aanslag over 2020 opgelegd. Er zijn ruim 1,1 miljoen overnachtingen afgerekend. Controles hebben invloed gehad op de uiteindelijke opbrengst. Hierdoor zijn later aanslagen opgelegd voor voorgaande jaren. Dit verklaart een meeropbrengst van € 241.000.

Forensenbelasting

V € 43.000 INC

De tarieven voor de forensenbelasting zijn met de inflatiecorrectie verhoogd. De heffingssystematiek voor de forensenbelasting is in 2021 voor het laatste jaar de oppervlakte van het object. Vanaf 2022 wordt er geheven naar een vast bedrag. De forensenbelasting laat een meeropbrengst zien van € 43.000. Door intensievere controles zijn er meer aanslagen opgelegd dan waar bij de begroting rekening mee is gehouden.

Saldo financieringsfunctie

Kostenplaats kapitaallasten Bedragen x € 1.000	Begroting na wijziging	Rekening	Vershil
Rente langlopende geldleningen	4.058	4.053	5
Rente rekening courant	22	-6	28
Rente investeringen	-4.263	-4.048	-215
Totaal baten/lasten	-183	-1	-182

Op deze kostenplaats worden ingaande 2017 conform (wijziging regelgeving Besluit Begroting en Verantwoording) alleen nog de rentelasten verzameld. Bij opstellen van de begroting was nog rekening gehouden met een financieringstekort van € 48 miljoen en hiermee samenhangende rentekosten van € 530.000 miljoen. In de 1e berap 2021 heeft aanpassing plaatsgevonden op basis van de werkelijke balans- / boekwaardes en is een rentevoordeel van € 511.000 ingeboekt. De rentekosten worden via een omslagpercentage verdeeld over de programma's. Op begrotings- en rekeningsbasis is het omslagpercentage berekend op 1,76% (afgerond 1,75% is verdeeld). Het verschil is te verklaren doordat op begrotingsbasis sprake is van een hogere boekwaarde (investeringen welke nog doorlopen naar het nieuwe jaar, rente wordt berekend over het beschikbare budget en niet over de werkelijke boekwaarde per 1 januari 2021).

De afschrijvingslasten worden rechtstreeks ten laste aan de diverse programma's doorberekend.

Onvoorzien

Beleidsveld (bedragen x € 1.000)	Begroot primitief	Begroting na wijziging	Rekening	Vershil
Totaal baten	-	-	-	-
Totaal lasten	-787	-1.626	-	1.626
Saldo baten en lasten	-787	-1.626	-	1.626

Toelichting:

Op de post onvoorzien resteert nog € 1.626.000. Dit bedrag heeft betrekking op:

- de stelpost compensatie ambulante jeugdzorg € 1.544.000.
- restant diverse stelposten € 82.000

In 2021 is via de algemene uitkering gemeentefonds een incidentele compensatie aanpak problematiek jeugdzorg ontvangen van € 1.544.000. Dit bedrag is - zoals wij ook hebben vermeld in de 2e bestuursrapportage 2021 - toegevoegd aan een stelpost en is ontvangen als compensatie voor tekorten van afgelopen jaar. Verder zijn de middelen toegekend voor een bepaalde inzet, waaronder de inzet van praktijkondersteuners bij huisartsen. Deze inzet hebben we uit eigen middelen (binnen de bestaande begroting) kunnen dekken.

Via de algemene uitkering Gemeentefonds worden bedragen ontvangen ter compensatie van uitvoering nieuwe taken of taakmutaties. Een voorbeeld hiervan is de hiervoor genoemde compensatie voor ambulante jeugdzorg. De ontvangen compensatie wordt in eerste aanleg aan deze stelpost toegevoegd. Na uitwerking van de gevolgen van de taakmutatie voor de gemeentebegroting kan/wordt een beroep op deze stelpost gedaan. Op deze stelpost resteert aan het eind van dit jaar nog € 82.000.

Reserves

Beleidsveld (bedragen x € 1.000)	Begroot primitief	Begroting na wijziging	Rekening	Vershil
Totaal baten	2.036	7.150	7.079	-71
Totaal lasten	-734	-4.620	-4.620	-
Saldo baten en lasten	1.302	2.530	2.459	-71

Toelichting:

Onderstaand is een specificatie opgenomen van de toevoegingen en onttrekkingen aan de algemene reserve en de reserve dekking kapitaallasten.

bedragen x € 1.000	Begroot na wijziging	Rekening	Vershil
Algemene reserve			
-toevoegingen	-1.796	-1.796	-
-onttrekkingen	5.937	5.937	-
Reserve dekking kapitaallasten			
-toevoegingen	-2.824	-2.824	-
-onttrekkingen	1.213	1.142	-71
Totaal toevoegingen / onttrekkingen	2.530	2.459	-71

Algemene reserve

De werkelijke toevoegingen en onttrekkingen hebben conform de opgenomen ramingen plaatsgevonden.

Reserve dekking kapitaallasten

Een 3-tal investeringsprojecten (Vechtpark, MFC De Krim en verbetering 3 woonstraten) zijn in 2021 niet afgerond. Dit heeft tot gevolg dat in 2021 geen werkelijke afschrijvingslasten zijn verantwoord. Dekking van deze afschrijvingslasten vanuit deze reserve heeft dan ook niet plaatsgevonden. Dit verklaard de lagere onttrekking vanuit de reserve.

Voor een verdere toelichting wordt verwezen naar bijlage 11.1 reserves en voorzieningen.

Saldo na bestemming

Beleidsveld (bedragen x € 1.000)	Begroot primitief	Begroting na wijziging	Rekening	Vershil
Totaal baten	7.604	12.567	-	-12.567
Totaal lasten	-1.369	-15.586	-	15.586
Saldo baten en lasten	6.235	-3.018	-	3.018

Toelichting:

In begroting 2021 wordt geconcludeerd dat voor de komende jaren nog sprak is incidentele tekorten maar dat ook een herstel van het structureel evenwicht met ingang van 2022 kan wordt begroot. Dit is 1 jaar eerder dan in het voorjaar van 2020 was geprognosticeerd. In de primitieve begroting is een structurele tekort voorzien van € 403.000 en een incidenteel tekort van € 5.714.000.

Het begrotingsaldo 2021 is na bedoelde raadsvergadering op de gebruikelijke momenten in de planning en control cyclus (P&C-cyclus) bijgesteld. Na de 2e bestuursrapportage 2021 werd over 2021 een voordelig resultaat geprognosticeerd van € 3.018.000, waarvan € 592.000 structureel (nadeel) en € 3.610.000 incidenteel (voordeel). Het werkelijk resultaat 2021 is uitgekomen op € 16.037.000 voordelig.

In de voorgaande pagina's in deze jaarrekening is per programma/beleidsveld een toelichting gegeven op de budgetafwijkingen, die tezamen tot dit resultaat hebben geleid.

In het financieel jaarverslag 2021 is een toelichting op het rekeningresultaat op hoofdlijnen gegeven.

Zoals hiervoor aangegeven wordt een belangrijk deel van het resultaat verklaard uit incidentele baten en lasten. In deze jaarrekening is – conform BBV – een overzicht van deze incidentele baten en lasten opgenomen.

13 Begrotingsafwijkingen en begrotingsrechtmatigheid

Aan het eind van deze jaarrekening wordt nogmaals een overzicht gegeven van de begrote en gerealiseerde baten en lasten 2021. Uit dit overzicht mag worden geconcludeerd dat er in 2021 geen sprake is geweest van begrotingsonrechtmatigheid.

Op grond van artikel 28, lid a, BBV, moet in de toelichting op de programmarekening een analyse van de afwijkingen tussen de begroting na wijziging en de programmarekening worden gemaakt.

Op grond van artikel 189, lid 3 Gemeentewet zijn alle begrotingsoverschrijdingen op de lasten (en daarmee overeenstemmende balansmutaties) onrechtmatig. Bij de afweging van de relevantie van deze onrechtmatige lasten is het criterium "passend binnen het door de raad uitgezette beleid" van belang. In geval van strijd met een wettelijke bepaling of met een door de raad genomen beslissing is duidelijk dat e.e.a. niet "passend" is. Maar voor vele andere situaties is dit minder duidelijk. Daarom is het nodig dat de gemeenteraad nader omschrijft op welke wijze dan wel onder welke omstandigheden overschrijdingen op de begrote lasten als "passend" binnen het door de raad uitgezette beleid" kunnen worden beschouwd.

In onderstaand overzicht is aangegeven bij welk(e) programma('s) sprake is van een overschrijding van de begrote lastenraming. Wij zijn van mening dat hier evenwel geen sprake is van begrotingsonrechtmatigheid, zoals uit onderstaande toelichting blijkt.

programma	afwijking	toelichting/verklaring
Saldo financieringsfunctie	€ 182.000	Dit betreft het verschil tussen de rente die is doorberekend aan de diverse programma's/ GREX en de werkelijk betaalde rentekosten. Verdelingssystematiek op basis van de rente-omslagmethode.
Dividend	€ 33.000	Betreft lagere dividenduitkeringen (minimale afwijkingen) van een 4-tal instellingen. Zie overzicht onder paragraaf 6.6 'Algemene dekkingsmiddelen'.
Reserves	€ 71.000	Betreft lagere onttrekking vanuit de reserve dekking kapitaallasten. Zie verklaring onder paragraaf "Reserves".

Bovengenoemde afwijking is passend binnen het door de raad uitgezette beleid

Programma (bedragen x € 1.000)	Begroting na wijziging			Jaarrekening			Saldo afwijking		
	Baten	Lasten	Saldo	Baten	Lasten	Saldo	Baten	Lasten	Saldo
Vitaal Hardenberg	25.406	-95.097	-69.692	25.900	-92.554	-66.654	494	2.544	3.038
Duurzaam Hardenberg	15.405	-14.156	1.249	15.472	-13.502	1.970	67	654	721
Landelijk Hardenberg	757	-4.522	-3.765	809	-4.283	-3.474	51	240	291
Ondernemend Hardenberg	16.659	-34.222	-17.563	23.630	-39.566	-15.937	6.970	-5.344	1.626
Zo doen we het in Hardenberg	5.869	-42.348	-36.479	2.478	-36.036	-33.558	-3.391	6.312	2.921
Som van de programma's	64.097	-190.346	-126.249	68.288	-185.940	-117.652	4.191	4.406	8.597
Algemene Uitkering	105.518	-	105.518	108.045	-	108.045	2.528	-	2.528
Dividend	6.125	-	6.125	6.092	-	6.092	-33	-	-33
Lokale heffingen	16.538	-	16.538	16.850	-	16.850	312	-	312
Saldo financierings functie	185	-2	183	2	-	2	-184	2	-182
Totaal algemene dekkingsmiddelen	128.365	-2	128.363	130.989		130.989	2.623	2	2.625
Saldo programma's en algemene dekkingsmiddelen	192.462	-190.348	2.114	199.277	-185.940	13.337	6.815	4.408	11.223
Onvoorzien	-	-1.626	-1.626	-	-	-	-	1.626	1.626
Totaal voor mutatie reserves	192.462	-191.974	488	199.277	-185.940	13.337	6.815	6.034	12.849
Reserves	7.150	-4.620	2.530	7.079	-4.620	2.459	-71	-	-71
Saldo na mutatie reserves	199.612	-196.594	3.018	206.356	-190.560	15.796	6.743	6.034	12.777

14 Overzicht van incidentele baten en lasten

Bedragen x € 1.000	Begroot 2021	N/V	Rekening 2021	N/V	Verschil	N/V
Structureel	-592	N	-982	N	390-	N
Incidenteel	3.610	V	16.778	V	13.168	V
Totaal	3.018	V	15.796	V	12.778	V

Onderstaand wordt een overzicht gegeven van het verloop van het incidentele resultaat.

Begrotingswijziging	Omschrijving	Bedrag x € 1.000	N/V
Primitieve begroting		4.582	N
Primitieve begroting	amendement sportpark De Balk	215	N
Primitieve begroting	corr budgetoverheveling verkoop hulpm.WMO	917	N
9e wijziging 2020	resultaatbestemming 2019 uitgaaf 2021	118	N
1e wijziging 2021	ambities en bezuinigingen	1.126	N
2e wijziging 2021	budgetoverheveling 2e berap 2020	2.178	N
3e wijziging 2021	GREX Lutten woongebied De Wieken	19	N
6e wijziging 2021	1e bestuursrapportage 2021	-3.592	V
13e wijziging 2021	2e bestuursrapportage 2021	-9.173	V
	Totaal incidenteel begroot	-3.610	V
	Verschil tussen het begrote en werkelijk resultaat	-13.168	V
	Totaal incidentele baten en lasten 2021	-16.778	V

Omschrijving	Omschrijving	Incid. baten en lasten	Incid. Bijstelling.	Tot. Begroot 2021	Rek.ver-schil	Toelichting rekeningverschil
Ruimtelijke ordening	Bouwleges ivm grote aanvragen	-325	-850		-1.500	
	Bouw- en woningtoezicht	325	255		-143	Welstandsnota, nota Kerkenvisie -107 (resultaatbestemming)
	Overige verschillen		136	-459	32	
Volkshuisvesting en woningbouw	Overige verschillen		680	680	-634	Centrumplan Balkbrug -500 en overige posten -143 (resultaatbestemming)
Infrastr.bereikbaarh.en verksr.veil.h.	Wegen (onderhoud)	-319	-600		-452	Onderhoudsprojecten - 400 (resultaatbestemming)
	Gladheidsbestrijding		100			
	Bruggen (onderhoud)		117		-112	Onderhoudsproject -112 (resultaatbestemming)
	Parkeren		102			
	Overige verschillen		-60	-660	141	Openb.verlichting energie 164
Overige onderwijs en educatie	Overige verschillen		-53	-53	-54	
Sport en accommodaties	Sportparken	215	-362		229	Sportaccommodaties minder opbrengst (Corona)
	Overige verschillen	10	-46	-183	-20	
Kunst, cultuur en monumentenzorg	Overige verschillen		38	38	79	Theater De Voorveghter per saldo 123 (Corona)
Bijstand/gemeentelijk minimabeleid	WWB-inkomensdeel		-380		266	WWB 137 BBZ 203
	Minima beleid schuldhulpverlening		203	-177	-152	
WMO Welzijn	Lokale integratie nieuwkomers		160			WMO -252
	Preventie sociaal domein	200	50			
	Wet Inburgering		107		-96	(resultaatbestemming)
	Overige verschillen	20	-70	467	-332	Beschermd wonen 76 en inclusieve samenleving 25 (resultaatbestem) WMO -390
WMO-woonvoorzieningen	Overige verschillen				-1	
Welzijnswerk	Overige verschillen	50		50	-63	
Maatsch.begeleiding en advies	Maatschappelijke initiatieven	330	-25	305	-188	Subsidie controle toegangsbewijzen (Corona) 104

Omschrijving	Omschrijving	Incid. baten en lasten	Incid. Bijstelling.	Tot. Begroot 2021	Rek.ver-schil	Toelichting rekeningverschil
Openbare gezondheidszorg	Overige verschillen		44	44	-19	
Jeugdgezondheidszorg	Jeugd- jongerenwerk		120	120	-353	
Duurzaamheid en milieu	Project Duurzaamheid	602	80		-655	Duurzaam H'berg 655 (resultaatbestem.)
	Milieutoezicht en handhaving		94		145	
	Windpark Kloosterhaar / Bergentheim		100			
	Overige verschillen	16	38	930	-34	
Afvalverwijdering/verwerking	Kosten afvalinzameling				34	
Riolering en waterzuivering	Riolering		-46		-141	
	Overige verschillen		150	104	-70	Deltaplan Ruimt.adaptatie 70
Landbouw en agribusiness	Landbouw natuurontwikkeling	315	-162	153	-99	

Openbaar groen en openluchtrecreatie	Kernteam Ruimte voor de Vecht	50	-107			
	Openbaar groen	275	-10		-31	
	Speelplaats Kotermeer		100		-30	(resultaatbestemming)
	Overige verschillen		-10	298	-76	Subsidie Vechtpark 122
Recreatie en Toerisme	Exploitatie haven Vechtpark		112		-28	Vitale Vak.parken Vechtdal 28 (resultaatbestem.)
	Overige verschillen	30	14	156	-27	Platform Gastvrij H'berg 20 (resultaatbestemming)
Bedrijven en ondernemers	Structuurvisie	250	-153		-167	Detailh.struukturvisie 167 (resultaatbestem.)
	Economische beleid algemeen	525	282		-162	Economie 162 (resultaatbestem.)
	Regiodeals	750				
	Bedrijfshuisvesting		213		-213	Black spots 213 (resultaatbestem.)
	Overige verschillen	75	108	2.050	-41	Evenementen 20 (resultaatbestemm.)
Onderwijs huisvesting	Overige verschillen	81	-652	-571	276	
Participatie en werkgelegenheid	WSW		-300		-255	
	Reintegratietrajecten		316	16	-66	

Omschrijving	Omschrijving	Incid. baten en lasten	Incid. Bijstelling.	Tot. Begroot 2021	Rek.ver-schil	Toelichting rekeningverschil
Grondexploitatie	Bouwgrondexploitatie		-2.034	-2.034	-1.059	Resultaat GREX
Bestuur en bestuursondersteuning	Overige verschillen		67	67	-439	Pensioenvoorziening wethouders 330
Openbare orde en veiligheid	Overige verschillen		31	31	-25	
Dienstverlening en burgerzaken	Verkiezingen		190	190		
	Overige verschillen				-48	
Algemene baten en lasten	Stelposten	500	1.683			Bezuin.opdracht beëindiging dienstverlen. Ommen
	Spindeplein		168			
	Overige verschillen	1.148	795	4.294	-2.405	saldi kostenplaatsen
Algemene Uitkering	Uitkering Gemeentefonds		-5.155	-5.155	-2.528	
Dividend	Overige verschillen		-3.866	-3.866	33	
Lokale heffingen	Overige verschillen		-130	-130	-312	Toeristenbelasting 241
Saldo financierings functie	Overige verschillen		-235	-235	182	
Onvoorzien	Stelposten		1.236	1.236	-1.626	
Reserves	Algemene reserve	415	-4.556			
	Reserve dekking kapitaallasten	319	2.505		71	
	Overige verschillen	-25	25	-1.317		
	Totaal	5.832	-9.443	-3.611	-13.168	

15 Overzicht specificatie algemene dekkingsmiddelen

Hiervoor in de programmarekening is reeds ingegaan op de algemene dekkingsmiddelen en zijn de grotere verschillen toegelicht.

In dit hoofdstuk wordt een specificatie gegeven van alle algemene dekkingsmiddelen

Algemene dekkingsmiddelen	Begroting voor wijziging	Begroting na wijziging	Jaarrekening	Vershil
1. Lokale middelen, waarvan de besteding niet gebonden is	16.408.000	16.538.000	16.849.904	311.904
2. Algemene uitkeringen	100.647.000	105.517.500	108.045.165	2.527.665
3. Dividend	2.318.000	6.124.500	6.091.955	-32.545
4. Saldo financieringsfunctie	-52.059	183.350	1.754	-181.596
Totaal algemene dekkingsmiddelen	119.320.941	128.363.350	130.988.778	2.625.428

Bedragen in €	Begroting voor wijziging	Begroting na wijziging	Jaarrekening	Vershil
OZB Gebruikers /Niet-Woningen 2017	7.997.500	8.297.500	8.276.235	-21.265
OZB Eigenaren/Woningen 2017	6.611.500	6.441.500	6.485.659	44.159
Woonforensenbelasting	385.500	385.500	428.819	43.319
Toeristenbelasting	1.212.000	1.212.000	1.453.171	241.171
Hondenbelasting	201.500	201.500	206.020	4.520
Totaal lokale middelen	16.408.000	16.538.000	16.849.904	311.904

Algemene uitkering specificatie

Omschrijving	Eenheden	Bedrag per eenheid	Bedrag
Sociaal			
Bijstandontvangers (3 jaarsgem. T-1;-2;-3)	810	2.181,49	1.767.007
Eenouderhuishouden	1.436	922,23	1.324.322
Eenpersoonshuishouden	6.964	58,67	408.578
Huishoudens	25.844	91,92	2.375.580
Inwoners	61.357	162,99	10.000.577
Jongeren < 18 jaar	12.956	791,27	10.251.694
Ouderen > 64 jaar	11.715	107,66	1.261.237
Ouderen 75-85 jaar	3.722	26,5	98.633
Huishouden met laag inkomen	7.231	31,42	227.198
Huishouden met laag inkomen (drempel)	4.556	758,69	3.456.516
Minderheden	890	332,54	295.961
Uitkeringsontvangers	3.984	88,11	351.030
Loonkostensubsidie	116	1.973,19	228.890
Jeugdigen gezinnen armoedrisico	1.062,3920	274,82	291.967
Gem.gestand.inkomen huishouden	14.773,2000	-140,10	-2.069.725
Gem.gestand.inkomen hh kinderen	3.800,1900	-548,14	-2.083.036
Ouders psychisch medicijngebruik	446,2072	4.044,26	1.804.578
Eenpersoonshuishoudens meer kinderen	597,0000	1.431,18	854.414
Gezinnen met bijstand	214,0000	737,80	157.889
Eenouderhuish.bijstand	165,3333	1.954,21	323.096
Uitker.ontv. - bijstandontv.	3.174,0000	1.186,83	3.766.998

Wajong	1.184,0000	878,03	1.039.588
Medicijngebruik met drempel	9.672,7174	381,09	3.686.176
Re-integratie klassiek	1,8250	417.700,17	762.303
Inwoners < 65 jaar	49.642,0000	4,21	208.993
Inwoners 65 - 75 jaar	6.690,0000	0,19	1.271
Inwoners > 85 jaar	1.303,0000	0,19	248
Eenpersoonshh 65 - 75 jaar	1.153,0000	16,36	18.863
Eenpersoonshh 75 - 85 jaar	1.175,0000	65,34	76.775
Eenpersoonshh > 85 jaar	620,0000	114,42	70.940
Huish laag inkomen 65 - 75 jaar	690,4272	128,32	88.596
Huish laag inkomen 75 - 85 jaar	430,7081	512,88	220.902
Huish laag inkomen > 85 jaar	154,1284	896,30	138.145
Gem.gestand. Inkomen 65 - 75 jaar	2.129,9716	117,20	249.633
Gem.gestand. Inkomen 75 - 85 jaar	1.328,7366	468,85	622.978
Gem.gestand. Inkomen > 85 jaar	475,4870	820,47	390.123
Bedden	103.844	0,85	88.267
Functie			
Lokaal klantenpotentieel	59.960	47,48	2.846.901
Regionaal klantenpotentieel	41.660	27,08	1.128.153
Leerlingen V.O.	3.094	370,50	1.146.475
Leerlingen so/vso	1.065	230,78	245.725
Basisleerlingen met gewicht 0,3	312	-1.828,21	-570.402
Basisleerlingen met gewicht 1,2	206	-2.869,1	-591.035

Fysiek			
Bedrijfsvestigingen	6.253	75,82	474.102
Bewoonde oorden	1.013	31,59	32.001
ISV (a) stadsvernieuwing	0,001019977	6.135.717,72	6.258
ISV (b) herstructurering	0,000516332	3.765.730,9	1.944
Kernen	25	9.155,16	228.879
Kernen bodem factor buiten beb. kom	25	14.878,30	371.958
kernen met minstens 500 adressen	8	60.339,27	482.714
Omgevingsadressendichtheid	15.114	59,98	906.557
Oeverlengte bodem factor totale gem.	520.300	0,1172	60.979
Oeverl. dichth.factor bodem factor tot.gem.	10.066	5,8200	58.584
Oppervlakte land	31.211	41,19	1.285.581
Land bodem factor totale gemeente	31.211	26,89	839.264
Oppervlakte binnenwater	504	38,10	19.202
Geindex. opp.beb. buiten beb. kom	309	1.525,03	471.234
Geindex. opp.beb. in beb. kom	357	3.089,49	1.102.948
Opp. bebouwing woonkern	357	2.303,13	822.217
Opp. bebouwing buitengebied	309	1.937,15	598.579
Geindexeerde totale opp.beb.	665	588,37	391.266
Woonruimten	26.751	58,62	1.568.144

Woonruimten bodem factor in beb. kom	26.751	50,79	1.358.683
woz-waarde niet woningen (in mln.)	1042,65	380,05	396.259
Vast bedrag			251.114

SUB-TOTAAL 58.691.491

Uitkeringsfaktor			1,691
------------------	--	--	-------

Sub-totaal inclusief uitkeringsfaktor 99.247.311

Inkomensmaatstaf OZB:			-7.018.135
------------------------------	--	--	------------

Overige bestanddelen van de algemene uitkering:	
SUPPLETIEUITKERINGEN:	
IUSD	8.134
DECENTRALISATIE-UITKERINGEN:	
Gezond in de Stad	43.329
Einde lening inburgering	8.164
Combinatiefuncties	304.332
Voorschoolse voorziening peuters	133.003
Inkomstendering gem. (covid-19)	13.000
Centrale stemopneming	18.571
Armoedebestrijding kinderen	201.568
Herorientatie zelfstandigen	22.749
Jeugdhulp kinderen AZC	109.355
Fac.besluit opvangcentra	254.931
Kerkenvisie	75.000
Jeugd aan zet	10.000
Maatschappelijke begeleiding	52.140
Versterken aanbod dementie	50.000
Brede aanpak dak- en thuisloosheid	32.051
Versterken omgevingsveiligheid	17.000
Extra kosten verkiezingen Covid-19	77.550
Cultuurmiddelen	352.512
Vergunningverlening, toezicht en handhaving	261.698
Inburgering	98.973
Totaal Algemene uitkering 2020	94.373.236

INTEGRATIEUITKERING SOCIAAL DOMEIN	
Voogdij 18+	4.243.717
Participatie	9.158.346
Totaal Deelfonds Sociaal Domein 2019	13.402.063

Algemene uitkering	2021		94.373.236
3e steunpakket Corana	2020	Inkomst 2021	211.455
Verrekening Algemene uitkering	2018 / 2019		24.596
Verrekening Algemene uitkering	2020		33.815
Totaal ontvangst Algemene uitkering			94.643.102
Totaal ontvangst Deelfonds Sociaal Domein	2021		13.402.063
Totaal			108.045.165

16 Overzicht verloop post voor onvoorziene uitgaven

In de primitieve begroting 2021 is een stelpost voor onvoorziene uitgaven (opvang structurele tegenvallers) opgenomen van € 200.000. Dit bedrag is in de 2e bestuursrapportage 2021 afgeraamd en is vrijgevallen in het (begrotings)resultaat 2021.

Verder zijn in de begroting 2021 een aantal (algemene) stelposten opgenomen geweest. Het betreft de volgende posten:

bedragen x € 1.000	primitieve begroting 2021	Begroting 2021 na 1e berap 2021	Begroting 2021 na 2e berap 2021	Rekening 2021	verschil
- nog functioneel te ramen bedragen	-504	-25	0	0	0
- nieuw beleid	719	0	0	0	0
- taakstelling ontvlechting BOH	-1.800	82	0	0	0
- prijscompensatie	100	874	30	0	30
- nog in te vullen bedragen alg.uitkering Gemeentefonds	583	1.801	1.626	0	1.626
- stelposten afval en riool	-3.422	-3.422	-3.422	-3.422	0

De stelpost nog functioneel te ramen is bij de 1e berap (6e begrotingswijziging) 2021 grotendeels ingezet, de resterende raming is in de 2e berap (13e begrotingswijziging) ten laste van het begrotingsresultaat afgeboekt. De stelpost nieuw beleid is bij de 1e begrotingswijziging 2021 al bijna volledig ingezet.

Stelpost met betrekking tot de taakstelling ontvlechting; in de afgelopen jaren zijn maatregelen genomen om deze taakstelling voortvloeiende uit de ontvlechting voor de begroting 2021 en volgende jaren te realiseren. De invulling van deze taakstelling is in 2021 (in 1e berap verwerkt) gelukt.

De stelpost prijscompensatie is in 2021 (2e berap 2021) grotendeels ingezet voor compensatie prijsstijging afdeling Openbaar Gebied, Maatschappelijk Domein en voor prijsstijging i.v.m. hercontractering ICT.

De stelpost nog in te vullen bedragen algemene uitkering Gemeentefonds betreft in hoofdzaak het opgenomen budget voor Jeugdzorg.

17 WNT-verantwoording 2021 gemeente Hardenberg

De WNT is van toepassing op de gemeente Hardenberg. Het voor de gemeente Hardenberg toepasselijke bezoldigingsmaximum is € 209.000 en betreft het regulier bezoldigingsmaximum.

1. Bezoldiging topfunctionarissen

1a. Leidinggevende topfunctionarissen met dienstbetrekking en leidinggevende topfunctionarissen zonder dienstbetrekking vanaf de 13^e maand van de functievervulling

Gegevens 2021 (bedragen x € 1)	I.A.A. Oostmeijer - Oosting	F.G.S. Droste
Functiegegevens	Secretaris	Griffier
Aanvang en einde functievervulling in 2020	01/01 – 31/12	01/01 – 31/12
Omvang dienstverband (als deeltijdfactor in fte)	1	1
Dienstbetrekking	ja	ja
Bezoldiging		
Beloning plus belastbare onkostenvergoedingen	112.803	98.104
Beloningen betaalbaar op termijn	21.675	18.687
<i>Subtotaal</i>	<i>134.478</i>	<i>116.791</i>
Individueel toepasselijke bezoldigingsmaximum	209.000	209.000
-/- Onverschuldigd betaald en nog niet terugontvangen bedrag	N.v.t.	N.v.t.
Totale bezoldiging	134.478	116.791
Reden waarom de overschrijding al dan niet is toegestaan	N.v.t.	N.v.t.
Toelichting op de vordering wegens onverschuldigde betaling	N.v.t.	N.v.t.
Gegevens 2020 (bedragen x € 1)	I.A.A. Oostmeijer - Oosting	F.G.S. Droste
Functiegegevens	Secretaris	Griffier
Aanvang en einde functievervulling in 2019	01/01 - 31/12	01/01 – 31/12
Omvang dienstverband (als deeltijdfactor in fte)	1	1
Dienstbetrekking?	ja	ja
Bezoldiging		
Beloning plus belastbare onkostenvergoedingen	114.336	96.377
Beloningen betaalbaar op termijn	20.305	17.305
<i>Subtotaal</i>	<i>134.641</i>	<i>113.682</i>
Individueel toepasselijke bezoldigingsmaximum	201.000	201.000
Totale bezoldiging	134.641	113.682

1b. Leidinggevende topfunctionarissen zonder dienstbetrekking in de periode kalendermaand 1 t/m 12

Niet van toepassing in 2021

1c. Toezichthoudende topfunctionarissen

Niet van toepassing in 2021.

1d. Topfunctionarissen met een totale bezoldiging van € 1.700 of minder

Niet van toepassing in 2021.

1e Topfunctionaris met een totale bezoldiging van meer dan € 1.700

Niet van toepassing in 2021.

1f. Topfunctionaris met een totale bezoldiging van meer dan € 1.700 waarop de anticumulatie bepaling van toepassing is

Niet van toepassing in 2021.

1g. Topfunctionaris met een totale bezoldiging van € 1.700 of minder waarop de anticumulatiebepaling van toepassing is

Niet van toepassing in 2021.

2. Uitkeringen wegens beëindiging dienstverband aan topfunctionarissen

Niet van toepassing in 2021.

3. Overige rapportageverplichtingen op grond van de WNT

Naast de hierboven vermelde topfunctionarissen zijn er geen overige functionarissen met een dienstbetrekking die in 2021 een bezoldiging boven het individueel toepasselijke drempelbedrag hebben ontvangen.

18 Bijlagen

Bijlage: reserves en voorzieningen

Omschrijving (Bedragen x € 1.000)	Saldo per 31-12-2020	Correctie 1-1-2021	Gecorrigeerd saldo 1-1-2021	Bestem result. 2020	Toevoeg.	Onttrek.	Dekking kap.lst	Saldo per 31-12-2021
Reserves algemeen								
Algemene reserve	51.354	6.614	57.968	5.619	1.796	5.937		59.446
Resultaat nog te bestemmen	5.619		5.619	-5.619	15.796			15.796
Totaal reserves algemeen	56.973	6.614	63.587		17.592	5.937		75.242
Bestemmingsreserves								
Reserve dekking kapitaallasten	26.947		26.947		2.824		1.142	28.629
Totaal reserve dekking kpl	26.947		26.947		2.824		1.142	28.629
Voorzieningen Algemene dienst								
Voorziening pensioenen wethouders	5.880		5.880		120	400		5.600
Voorziening groot onderhoud gebouwen					2.635	298		2.337
Totaal voorziening Algemene dienst	5.880		5.880		2.755	698		7.937
Voorzieningen Exploitatieovereenkomsten								
Voorziening Marslanden I	183		183		9	2		190
Voorziening Mollincksvaart	159		159		26	1		184
	342		342		35	3		374
Door derden beklemde middelen								
Voorziening afvalstoffenheffing	1.166		1.166		50	4		1.212
Voorziening rioolheffing	2.872		2.872		130	389		2.613
Totaal door derden beklemde middelen	4.038		4.038		180	393		3.825
TOTAAL RESERVES	83.920	6.614	90.534		20.416	5.937	1.142	103.871
TOTAAL VOORZIENINGEN	10.260		10.260		2.970	1.094		12.136
TOTAAL GENERAAL	94.180	6.614	100.794		23.386	7.031	1.142	116.007

		Raming	Werkelijk bedrag
<u>Algemene reserve</u>			
Programma:	Toevoegingen		
Duurzaam Hardenberg	Programmageden duurzaam	600	600
Landelijk Hardenberg	Leader, gemeentepark D'vrt, visienota spelen	175	175
Ondernemend Hardenberg	Detailh.structuurvisie, Pak je kans Fonds, soc.coöperatie	382	382
Vitaal Hardenberg	Onderhoud wegen, Samen Door, beschermd wonen	332	332
Zo doen wij het in Hardenberg	Verdeeldienst; organisatieontwikkeling	307	307
Totaal		1.796	1.796
Programma	Onttrekkingen		
Duurzaam Hardenberg	Programmabudget, asbestdaken, omgevingswet	266	266
Landelijk Hardenberg	Landschap, natuurspeelplaats, vitale parken	205	205
Ondernemend Hardenberg	Detailhandel, Black spots, economisch beleid	1.090	1.090
Vitaal Hardenberg	Parkeerplaatsen, innovatieproject brug	161	161
	Meerkosten nieuw contract WMO hulpmiddelen	502	502
	Wonen, sport, preventie WMO welzijn	705	705
Zo doen wij het in Hardenberg	Vastgoednota, voorziening onderhoud gebouwen	2.020	2.020
Algemene dekkingsmiddelen	Laptops, dekking kapitaallasten en eenmalige kosten	620	620
	WOZ kwaliteitsslag BAG	45	45
Bedrijfsvoering	Diverse organisatiebudgetten	323	323
Totaal		5.937	5.937
<u>Bestemmingsreserve dekking kapitaallasten</u>			
Programma:	Toevoegingen		
Landelijk Hardenberg	Verduurzaming De Koppel	30	30
Vitaal Hardenberg	Verbetering 3 straten en Broekdijk	394	394
	Privatisering sport	1.300	1.300
Zo doen wij het in Hardenberg	Herontwikkeling Spindeplein	510	510
Algemene dekkingsmiddelen	Aanschaf laptops	590	590
		2.824	2.824
Programma	Onttrekkingen		
Vitaal Hardenberg	De Gashouder Dedemsvaart	15	15
	Zwembad De Slag Hardenberg	179	179
	Kanovereniging Hardenberg	10	10
	Vechtpark Hardenberg	26	2
	Verbetering 3 straten	11	
	MFA De Krim	30	
	Fietspad Rheezermaten	6	
Bedrijfsvoering	Gemeentewerf Hardenberg	100	100
	Gemeentehuis Hardenberg	836	836
		1.213	1.142

RESERVES PER PROGRAMMA

Algemene reserve (bedragen x € 1.000)	Stand per 1 januari 2021	€	51.354
	correctie beginbalans	€	6.614
	vermeerderingen	€	7.415
	verminderingen	€	5.937
	Stand per 31 december 2021	€	59.446
Kostenplaats	714910000		
Programma	-		
Doel	Het vormen van een financiële buffer voor het opvangen van risico's, waarvoor geen bestemmingsreserve of voorziening is gevormd of die ontoereikend blijken		
Correctie beginbalans	Correctie deelneming LOC € 6.614		
Vermeerderingen	Resultaat jaarrekening 2020 € 5.619 en budgetoverheveling 2e bestuursrapportage 2021 € 1.796.		
Verminderingen	Nieuw contract hulpmiddelen WMO (8e wijz. 2020) € 502, aanschaf laptops tlv Corona budget € 620, resultaatbestemming jaarrekening 2020 € 2.795 en storting voorziening onderhoud gebouwen (vastgoednota) € 2.020.		
Bijzonderheden	<p>Voor de beoordeling van de toereikendheid van de algemene reserve hanteert de gemeente de zogenaamde ratio weerstandsvermogen. Hierbij wordt de beschikbare weerstandscapaciteit afgezet tegen de benodigde weerstandscapaciteit.</p> <p>De benodigde weerstandscapaciteit is gelijk aan de som van de risico's. Deze risico's worden 2 maal per jaar in beeld gebracht, bij de begroting en bij de jaarrekening.</p> <p>De gemeente Hardenberg streeft naar een ratio weerstandsvermogen van 1,0 tot 1,4 (keer de som van de risico's = benodigde weerstandscapaciteit). Dat wil zeggen, dat de algemene reserve dan een voldoende omvang heeft.</p>		

Reserve dekking kapitaallasten (bedragen x € 1.000)	Stand per 1 januari 2021	€	26.947
	vermeerderingen	€	2.824
	verminderingen	€	1.142
	Stand per 31 december 2021	€	28.629
Kostenplaats	726100000		
Programma	Diverse		
Doel	Opgang kapitaallasten van investeringen met een economisch nut		
Vermeerderingen	conform 10e wijz 2020 verbetering 3 straten € 319, 11e wijz. 2020 herinrichting Broekdijk € 75, 6e wijz. 2021 aanschaf laptops € 590, 10e wijz. 2021 verduurzaming De Koppel € 30, 13e wijz. 2021 privatisering sportpark De Balk / De Boekweit € 1.300 en 14e wijz. herontwikkeling Spindeplein € 510.		

Verminderingen	Dit bedrag wordt per jaar bepaald, afhankelijk van de hoogte van de raming van de kapitaallasten: - investering gashouder € 15 - investering gemeentewerf € 100 - investering gemeentehuis € 836 - investering de Slag € 179 - investering Vechtpark € 2 - investering Kanovereniging € 10
Bijzonderheden	Op moment dat een actief volledig vervalt worden de beschikbare middelen vanuit deze reserve ook ineens aangewend.

VOORZIENINGEN ALGEMENE DIENST

voorziening pensioenen wethouders (bedragen x € 1.000)	Stand per 1 januari 2021	€	5.880
	vermeerderingen	€	120
	verminderingen	€	400
	Stand per 31 december 2021	€	5.600
Kostenplaats	754001015		
Programma	Betrokken bestuur		
Doel	Bekostiging opgebouwde pensioenaanspraken wethouders		
Vermeerderingen	Bespaarde rente € 118 Ingehouden pensioenpremie € 2		
Verminderingen	Uitbetaalde pensioenaanspraken € 137. Op grond van actuariele berekeningen 31-12-2021 vrijvaal voorziening € 263.		
Bijzonderheden	Invoering landelijk pensioenfonds politieke ambtsdragers.		

Voorziening groot onderhoud gebouwen	Stand per 1 januari 2021	€	0
	vermeerderingen	€	2.635
	verminderingen	€	298
	Stand per 31 december 2021	€	2.337
Kostenplaats	774620150		
Programma	Ondernemend		
Doel	Schommelingen, ten opzichte van het 10-jaars-gemiddelde in het beheersysteem, in de onderhoudskosten gemeentelijke gebouwen behorende tot de algemene dienst op te kunnen vangen.		
Vermeerderingen	2021 eenmalige storting van € 2.020 om voorziening op niveau te brengen. Jaarlijkse toevoeging o.g.v. onderhoudsplan € 615.		
Verminderingen	Werkelijke lasten groot onderhoud € 298.		
Bijzonderheden			

Voorzieningen exploitatieovereenkomsten

Voorziening Marslanden I	Stand per 1 januari 2021	€	183
	vermeerderingen	€	9
	verminderingen	€	2
	Stand per 31 december 2021	€	190
	744830060		
	Ondernemend		
Doel	De voorziening is ingesteld ter dekking van het voorzienbare verlies		
Vermeerderingen	Aansluiting met de wijziging exploitatietekort		
Verminderingen			
Bijzonderheden			

Voorziening Mollincksvaart	Stand per 1 januari 2021	€	159
	vermeerderingen	€	26
	verminderingen	€	1
	Stand per 31 december 2021	€	184
	744830050		
	Ondernemend		
Doel	De voorziening is ingesteld ter dekking van het voorzienbare verlies		
Vermeerderingen	Aansluiting met de wijziging exploitatietekort		
Verminderingen			
Bijzonderheden			

DOOR DERDEN BEKLEMDE MIDDELEN

Voorziening afvalstoffenheffing (bedragen x € 1.000)	Stand per 1 januari 2021	€	1.166
	vermeerderingen	€	50
	verminderingen	€	4
	Stand per 31 december 2021	€	1.212
Kostenplaats	754721010		
Programma	Duurzaam en bereikbaar		
Doel	Egalisatie van de tarieven afvalstoffenheffing. Dit in relatie tot de sterk fluctuerende lasten afvalstoffenverwijdering/-verwerking		
Vermeerderingen	Eventuele voeding vindt plaats ten laste van de gewone dienst en bestaat op rekeningbasis uit het verschil tussen de werkelijke baten en lasten op dit product. Totaal begrote / werkelijke toevoeging € 50.		
Verminderingen	Eventuele onttrekking vindt plaats ten laste van de gewone dienst en bestaat op rekeningbasis uit het verschil tussen de werkelijke baten en lasten op dit product; primitief is rekening gehouden met een onttrekking. Totaal begrote onttrekking € 447, werkelijk onttrokken € 4.		
Bijzonderheden			

Voorziening riool: rioolrechten (bedragen x € 1.000)	Stand per 1 januari 2021	€	2.872
	vermeerderingen	€	130
	verminderingen	€	389
	Stand per 31 december 2021	€	2.613
Kostenplaats	754722030		
Programma	Duurzaam en bereikbaar		
Doel	Verrekening saldo kosten riolering en opbrengst rioolrechten		
Vermeerderingen	Eventuele voeding vindt plaats ten laste van de gewone dienst en bestaat op rekeningbasis uit het verschil tussen de werkelijke onderhoudskosten en kapitaallasten en de opgenomen ramingen hiervoor. Totaal begrote / werkelijke toevoeging € 130.		
Verminderings	Eventuele onttrekking vindt plaats ten laste van de gewone dienst en bestaat op rekeningbasis uit het verschil tussen de werkelijke baten en lasten op dit product; primitief is rekening gehouden met een onttrekking. Totaal begrote / werkelijke onttrekking € 389.		
Bijzonderheden			

Bijlage modelstaat A en B

Modelstaat A

De modelstaten A over de kwartalen van het voorafgaande jaar worden normaliter eenmaal per jaar als onderdeel van de financieringsparagraaf bij de begroting en het jaarverslag naar de toezichthouder verzonden. De liquiditeitspositie heeft betrekking op de financiering met een rentetypische looptijd van korter dan een jaar. De liquiditeitspositie is het saldo van (a) de vlottende of korte schulden, zoals ook schulden in rekening-courant en in bewaring zijnde kasgelden van derden en (b) de vlottende middelen zoals kasgelden en tegoeden in rekening-courant. De liquiditeitspositie heeft betrekking op het gehele openbaar lichaam, zoals ook op diensten zoals het grondbedrijf, exclusief interne schuldverhoudingen. De gemiddelde liquiditeitspositie van de 3 kwartaal maanden wordt getoetst aan het bedrag van de kasgeldlimiet. De kasgeldlimiet heeft betrekking op het totaal van de begroting van het voorafgaande jaar naar de stand van 1 januari. Als de gemiddelde liquiditeitspositie van 3 achtereenvolgende kwartalen de kasgeldlimiet overschrijdt, dan dient de betrokken decentrale overheid de 3 kwartaalrapportages toe te zenden aan de toezichthouder, zo enigszins mogelijk ruim voorafgaand aan de 3e overschrijding, met daarbij een plan om weer te voldoen aan de kasgeldlimiet.

Berekening (bedragen x € 1.000)

Stappen (1-4)	1 Vlottende schuld	2 Vlottende middelen	3 Netto vlottende (+) of overschot middelen (-)
(1) - (2) = (3)			
1e kwartaal	12.329	10.118	2.211
2e kwartaal	9.943	6.906	3.037
3e kwartaal	1.800	-468	2.268
4e kwartaal	3.757	1.049	2.708
Stappen (5-9)	Variabelen		Bedragen
(5)	Kasgeldlimiet		15.320
(6a) = (5 > 4)	Ruimte onder de kasgeldlimiet		
	1e kwartaal		13.109
	2e kwartaal		12.283
	3e kwartaal		13.052
	4e kwartaal		12.612
(6b) = (4 > 5)	Overschrijding van de kasgeldlimiet		
	1e kwartaal		0
	2e kwartaal		0
	3e kwartaal		0
	4e kwartaal		0
Berekening kasgeldlimiet			
(7)	Begrotingstotaal		180.240
(8)	Percentage regeling		8,50%
(5) = (7) x (8)	Kasgeldlimiet		15.320

Modelstaat B

Modelstaat B wordt eenmaal per jaar als onderdeel van de financieringsparagraaf bij de begroting en het jaarverslag naar de toezichthouder verzonden. Op deze staat wordt over het renterisico van de komende vier jaren gerapporteerd. Het renterisico heeft betrekking op de vaste schuld en op het bedrag waarover renterisico wordt gelopen. Naast de renteherzieningen zijn hiervoor ook de aflossingen van belang, want het renterisico wordt verkleind door aflossingen in de tijd te spreiden. Het renterisico heeft betrekking op het gehele openbaar lichaam, zoals ook op diensten zoals het grondbedrijf. Het renterisico wordt getoetst aan het bedrag van de renterisiconorm. De renterisiconorm heeft betrekking op het totaal van de begroting van uitsluitend het komende jaar.

RENTERISICONORM (bedragen x € 1.000)

	W2021	B2022	B2023	B2024
1. Renteherziening				
2. Aflossingen	11.402	12.152	10.901	10.152
3. Renterisico (1+2)	11.402	12.152	10.901	10.152
4. Renterisiconorm	37.997	38.992	35.849	34.756
5a. Ruimte onder renterisiconorm (4>3)	25.195	25.195	25.195	25.195
5b. Overschrijding renterisiconorm (3>4)				
4a. Begrotingstotaal	189.986	194.962	179.243	173.780
4b. Percentage regelingen	20%	20%	20%	20%
4. Renterisiconorm	37.997	38.992	35.849	34.756

Bijlage: IMG-verantwoording

IMG verantwoording gemeente Hardenberg 2021									
	Beschikking -nummer provincie	Project afgerond / eindveran t- woording Ja-nee	In de verlenings- beschikking opgenomen subsidie voor dit project	Besteed tlv provinciale middelen jaar 2021 (conform baten/lasten stelsel)	Besteed tlv gemeentelijk e middelen jaar 2021 (conform baten/lasten stelsel)	Cumulatief besteed tlv provinciale middelen t/m jaar 2021 (conform baten/lasten stelsel)	Cumulatief besteed tlv gemeentelijke middelen t/m jaar 2021 (conform baten/lasten stelsel)	Geplande einddatum	Optionele toelichting op één van de voorgaande kolommen
Aard controle	D1	D1	R	R	R	R	R	D1	D1
Stationsomgeving	2011/016751 9	nee	2.200.000	49.096		677.262	771.760	31-12-2024	

Bijlage: SISA

SiSa bijlage verantwoordingsinformatie 2021 op grond van artikel 3 van de Regeling informatieverstrekking sisa - d.d. 1-3-2022

Verstrekker	Uitkeringscode	Specifieke uitkering Juridische grondslag Ontvanger	Indicator	Indicator	Indicator	Indicator	Indicator	Indicato
JenV	A7	Regeling specifieke uitkering tijdelijke ondersteuning toezicht en handhaving Gemeenten	Besteding (jaar T-1, 15-31 december 2020)	Besteding (jaar T, 1 januari-30 september 2021)	Project afgerond in (jaar T)? (Ja/Nee)	Besteding (jaar T) (gedeeltelijk verantwoord o.b.v. voorlopige toekenningen? (Ja/Nee)	Eventuele toelichting als bij de vorige indicator "nee" is ingevuld	
			<i>Aard controle R</i> Indicator: A7/01 € 2.760	<i>Aard controle R</i> Indicator: A7/02 € 36.325	<i>Aard controle n.v.t.</i> Indicator: A7/03	<i>Aard controle n.v.t.</i> Indicator: A7/04	<i>Aard controle n.v.t.</i> Indicator: A7/05	
JenV	A8	Regeling eenmalige specifieke uitkering voor gemeenten i.v.m. het treffen van maatregelen [...] criminaliteit veroorzaakt door asielzoekers in 2021 en 2022 Gemeenten	Besteding (jaar T) uitvoering projectplan - zelfstandige uitvoering	Cumulatieve besteding uitvoering projectplan (t/m jaar T) - inclusief uitvoering door derden	Besteding (jaar T) (gedeeltelijk) verantwoord o.b.v. voorlopige toekenningen? (Ja/Nee)	Toelichting op projecten die afwijken van voorlopige toekenning	Project afgerond (Ja/Nee)	Volledig zelfstandige uitvoering (Ja/Nee)
			<i>Gerealiseerd</i> <i>Aard controle R</i> Indicator: A8/01 € 21.016	<i>Gerealiseerd</i> <i>Aard controle R</i> Indicator: A8/02 € 21.016	<i>Aard controle n.v.t.</i> Indicator: A8/03	<i>Aard controle n.v.t.</i> Indicator: A8/04	<i>Aard controle n.v.t.</i> Indicator: A8/05	<i>Aard controle n.v.t.</i> Indicator: A8/06
JenV	A12B	Incidentele bijdrage ondersteuning naleving controle op coronatoegangsbewijzen Veiligheidsregio's	Naam veiligheidsregio	Besteding (jaar T)	Besteding volgens besluit van de veiligheidsregio uitgevoerd (Ja/nee)	Cumulatieve besteding (t/m jaar T)	Eindverantwoording (Ja/Nee)	
			<i>Aard controle n.v.t.</i> Indicator: A12B/01 Ijsselland	<i>Aard controle R</i> Indicator: A12B/02 € 104.000	<i>Aard controle n.v.t.</i> Indicator: A12B/03	<i>Aard controle n.v.t.</i> Indicator: A12B/04	<i>Aard controle n.v.t.</i> Indicator: A12B/05	

FIN	B2	Regeling specifieke uitkering gemeentelijke hulp gedupeerden toeslagenproblematiek	Besteding (T-1) - betreft nog niet verantwoorde bedragen over 2020	Aantal (potentieel) gedupeerden (als gemeld door Uitvoeringsorganisatie Herstel Toeslagen aan de gemeente) (jaar T)	Cumulatief aantal (potentieel) gedupeerden (als gemeld door Uitvoeringsorganisatie Herstel Toeslagen aan de gemeente) (t/m jaar T)	Besteding (jaar T) werkelijke kosten van onderdeel c (artikel 3)	Cumulatieve besteding (t/m jaar T) werkelijke kosten van onderdelen c (artikel 3)	Gemeenten					
									Aard controle R Indicator: B2/01	Aard controle R Indicator: B2/02	Aard controle R Indicator: B2/03	Aard controle R Indicator: B2/04	Aard controle n.v.t. Indicator: B2/05
									€ 0	0	0	€ 0	€ 0
									Normbedragen voor a, b en d (Ja/Nee) (vanaf 2021) Nee: reeks 1 / Ja: reeks 2	Normbedrag voor e (Ja/Nee) (vanaf 2021) Nee: indicator B2/13 en B2/14 / Ja: indicator B2/21 en B2/22	Eindverantwoording (Ja/Nee)		
									Aard controle n.v.t. Indicator: B2/06	Aard controle n.v.t. Indicator: B2/07	Aard controle n.v.t. Indicator: B2/08		
									Ja	Ja	Nee		
									Reeks 1	Reeks 1	Reeks 1	Reeks 1	
									Aantal uitgewerkte plannen van aanpakken (jaar T) Keuze werkelijke kosten	Cumulatief aantal uitgewerkte plannen van aanpakken (t/m jaar T) Keuze werkelijke kosten	Besteding (jaar T) werkelijke kosten van onderdeel a, b en d (artikel 3) Keuze werkelijke kosten	Cumulatieve besteding (t/m jaar T) werkelijke kosten van onderdelen a, b en d (artikel 3) Keuze werkelijke kosten	
									Aard controle D2 Indicator: B2/09	Aard controle n.v.t. Indicator: B2/10	Aard controle R Indicator: B2/11	Aard controle n.v.t. Indicator: B2/12	
									Besteding (jaar T) werkelijke kosten van onderdeel e (artikel 3)	Cumulatieve besteding (t/m jaar T) werkelijke kosten van onderdelen e (artikel 3)			
Keuze werkelijke kosten	Keuze werkelijke kosten												
Aard controle R Indicator: B2/13	Aard controle n.v.t. Indicator: B2/14												
Reeks 2	Reeks 2	Reeks 2	Reeks 2	Reeks 2	Reeks 2								
Normbedrag onderdeel a x aantal (potentieel) gedupeerden	Normbedrag onderdeel a x aantal (potentieel) gedupeerden cumulatief (t/m jaar T)	Normbedrag onderdeel b x aantal plannen van aanpak	Normbedrag onderdeel b x aantal plannen van aanpak (t/m jaar T)	Normbedrag onderdeel d x aantal nazorgtrajecten	Normbedrag onderdeel d x aantal nazorgtrajecten (t/m jaar T)								
Keuze normbedragen	Keuze normbedragen	Keuze normbedragen	Keuze normbedragen	Keuze normbedragen	Keuze normbedragen								
Aard controle R Indicator: B2/15	Aard controle n.v.t. Indicator: B2/16	Aard controle R Indicator: B2/17	Aard controle n.v.t. Indicator: B2/18	Aard controle R Indicator: B2/19	Aard controle n.v.t. Indicator: B2/20								
€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0								
Normbedrag onderdeel e (afhankelijk van aantal (potentieel) gedupeerde), indien nog niet eerder opgegeven (jaar T)	Normbedrag onderdeel e (afhankelijk van aantal (potentieel) gedupeerde), indien nog niet eerder opgegeven (t/m jaar T)												
Keuze normbedragen	Keuze normbedragen												
Aard controle R Indicator: B2/21	Aard controle n.v.t. Indicator: B2/22												
€ 0	€ 0												

BZK	C1	Regeling specifieke uitkering Reductie Energiegebruik	Eindverantwoording (Ja/Nee)	Aantal woningen dat bereikt is met het project (t/m jaar T)	Aantal woningen waar energiebesparende maatregelen plaatsvinden (t/m jaar T)			
			<i>Aard controle n.v.t. Indicator: C1/01</i>	<i>Aard controle n.v.t. Indicator: C1/02</i>	<i>Aard controle n.v.t. Indicator: C1/03</i>			
			Ja	17.186	11.527			
			Projectnaam/nummer per project	Besteding (jaar T) per project	Bestedingen (jaar T) komen overeen met ingediende projectplan (Ja/Nee)	Besteding (jaar T) aan afwijkingen		
			<i>Aard controle n.v.t. Indicator: C1/04</i>	<i>Aard controle R Indicator: C1/05</i>	<i>Aard controle n.v.t. Indicator: C1/06</i>	<i>Aard controle R Indicator: C1/07</i>		
			1 Advies per brief	€ 27.038	Ja			
			2 Vouchers	€ 319.048	Ja			
			3 Informatiebijeenkomsten	€ 0	Ja			
			4 Advies	€ 0	Ja			
			5 Waterzijdig inregelen CV	€ 163.717	Ja			
			6 Monitoren, bijsturen en leren	€ 290	Ja			
			7 Makelaars- en kredietverstrekkersarrangement	€ 42.030	Ja			
			8 Overig / Samenhang activiteiten	€ 5.638	Ja			
			9 Slim Wonen App	€ 8.339	Ja			
			10					
			Kopie projectnaam/nummer	Cumulatieve totale bestedingen (t/m jaar T)	Toelichting op afwijkingen	Project afgerond in (jaar T)? (Ja/Nee)		
			<i>Aard controle n.v.t. Indicator: C1/08</i>	<i>Aard controle n.v.t. Indicator: C1/09</i>	<i>Aard controle n.v.t. Indicator: C1/10</i>	<i>Aard controle n.v.t. Indicator: C1/11</i>		
			1 Advies per brief	€ 94.360		Ja		
			2 Vouchers	€ 412.071		Ja		
			3 Informatiebijeenkomsten	€ 1.432		Ja		
			4 Advies	€ 11.132		Ja		
			5 Waterzijdig inregelen CV	€ 195.209		Ja		
			6 Monitoren, bijsturen en leren	€ 4.685		Ja		
7 Makelaars- en kredietverstrekkersarrangement	€ 141.840		Ja					
8 Overig / Samenhang activiteiten	€ 6.166		Ja					
9 Slim Wonen App	€ 27.591		Ja					
BZK	C32	Regeling specifieke uitkering ventilatie in scholen	Beschikingsnummer /naam	Besteding (jaar T)	Cumulatieve besteding (t/m jaar T)	Start bouwactiviteiten uiterlijk 31 augustus 2022 (Ja/Nee)	Toelichting (verplicht als bij start bouwactiviteiten (indicator 04) 'Nee' is ingevuld)	Eindverantwoording (Ja/Nee)
			<i>Aard controle n.v.t. Indicator: C32/01</i>	<i>Aard controle R Indicator: C32/02</i>	<i>Aard controle n.v.t. Indicator: C32/03</i>	<i>Aard controle D2 Indicator: C32/04</i>	<i>Aard controle n.v.t. Indicator: C32/05</i>	<i>Aard controle n.v.t. Indicator: C32/06</i>
			1 SUVIS21-00743478	€ 224.246	€ 224.246	Ja		Nee
			2 SUVIS21-01179421	€ 0	€ 0	Ja		Nee
			3 SUVIS21-01658131	€ 70.470	€ 70.470	Ja		Nee
			4 SUVIS21-01658142	€ 150.000	€ 150.000	Ja		Nee
			5 SUVIS21-01658156	€ 136.365	€ 136.365	Ja		Nee
			6					

BZK	C41B	Regeling specifieke uitkering flexibele inzet woningbouw SiSa tussen medeoverheden	Hieronder per regel één provincie(code) selecteren en in de kolommen ernaast de verantwoordingsinformatie voor die provincie invullen	Besteding (jaar T) aan flexibele ondersteuning, capaciteit en expertise	Cumulatieve besteding (t/m jaar T) aan flexibele ondersteuning capaciteit en expertise	Cumulatieve cofinanciering (t/m jaar T)	Aantal projecten dat (in jaar T) is geholpen met middelen	Aantal projecten dat cumulatief (t/m jaar T) is geholpen met middelen		
			<i>Aard controle n.v.t. Indicator: C41B/01</i>	<i>Aard controle R Indicator: C41B/02</i>	<i>Aard controle n.v.t. Indicator: C41B/03</i>	<i>Aard controle R Indicator: C41B/04</i>	<i>Aard controle n.v.t. Indicator: C41B/05</i>	<i>Aard controle n.v.t. Indicator: C41B/06</i>		
			1 030004 Provincie Overijssel	€ 96.000	€ 96.000	€ 0	3	3		
			2							
			3							
			4							
			5							
			Kopie provinciecode	Cumulatief aantal (t/m jaar T) woningen dat in deze projecten wordt gerealiseerd	Eindverantwoording (Ja/Nee)					
			<i>Aard controle n.v.t. Indicator: C41B/07</i>	<i>Aard controle n.v.t. Indicator: C41B/08</i>	<i>Aard controle n.v.t. Indicator: C41B/09</i>					
			1 030004 Provincie Overijssel	143	Ja					
2										
3										
4										
5										
BZK	C62	Specifieke uitkering aan gemeenten voor de bekostiging van de kwijtschelding van gemeentelijke belastingen van gedupeerden door de toeslag enaffaire	Aantal gedupeerden (artikel 1, lid 2)	Berekening bedrag uitvoeringskosten	Gederfde opbrengsten (jaar T) die voortvloeien uit het kwijtschelden van gemeentelijke belastingen	Eindverantwoording (Ja/Nee)				
			<i>Aard controle R Indicator: C62/01</i>	<i>Aard controle R Indicator: C62/02</i>	<i>Aard controle R Indicator: C62/03</i>	<i>Aard controle n.v.t. Indicator: C62/04</i>				
			0	€ 0	€ 0	Nee				
OCW	D8	Onderwijsachterstandenbeleid 2019-2022 (OAB) Gemeenten	Besteding (jaar T) aan voorzieningen voor voorschoolse educatie die voldoen aan de wettelijke kwaliteitseisen (conform artikel 166, eerste lid WPO)	Besteding (jaar T) aan overige activiteiten (naast VVE) voor leerlingen met een grote achterstand in de Nederlandse taal (conform artikel 165 WPO)	Besteding (jaar T) aan voorschoolse educatie met bevoegde gezagsorganen van scholen, houders van kindcentra en peuterspeelzalen (conform artikel 167 WPO)	Opgebouwde reserve ultimo (jaar T-1)				
			<i>Aard controle R Indicator: D8/01</i>	<i>Aard controle R Indicator: D8/02</i>	<i>Aard controle R Indicator: D8/03</i>	<i>Aard controle R Indicator: D8/04</i>				
			€ 706.987	€ 20.929	€ 12.251	€ 820.000				
			Hieronder per regel één gemeente(code) selecteren en in de kolommen ernaast de verantwoordingsinformatie voor die gemeente invullen	Aan andere gemeenten (in jaar T) overgeboekte middelen (lasten) uit de specifieke uitkering onderwijsachterstandenbeleid Bedrag	Hieronder per regel één gemeente(code) selecteren en in de kolommen ernaast de verantwoordingsinformatie voor die gemeente invullen	Aan andere gemeenten (in jaar T) overgeboekte middelen (baten) uit de specifieke uitkering onderwijsachterstandenbeleid Bedrag				
			<i>Aard controle n.v.t. Indicator: D8/05</i>	<i>Aard controle R Indicator: D8/06</i>	<i>Aard controle n.v.t. Indicator: D8/07</i>	<i>Aard controle R Indicator: D8/08</i>				
1										

OCW	D14	Regeling specifieke uitkering inhalen COVID-19 gerelateerde onderwijsvertragingen	Besteding (jaar T) maatregelen artikel 3, lid 2, a t/m e samen opgeteld	Besteding (jaar T) voor tijdelijke extra huur van bestaande huisvesting indien deze extra huisvesting nodig is voor de uitvoering van maatregelen die scholen of gemeenten in het kader van het Nationaal Programma Onderwijs nemen	Besteding (jaar T) voor ambtelijke capaciteit van de gemeente of inkoop van expertise voor de uitvoering van het Nationaal Programma Onderwijs	Opgebouwde reserve ultimo (jaar T-1)
			<i>Aard controle R</i> <i>Indicator: D14/01</i>	<i>Aard controle R</i> <i>Indicator: D14/02</i>	<i>Aard controle R</i> <i>Indicator: D14/03</i>	<i>Aard controle R</i> <i>Indicator: D14/04</i>
			€ 0	€ 0	€ 0	€ 0
			Hieronder per regel één gemeente(code) selecteren en in de kolommen ernaast de verantwoordingsinformatie voor die gemeente invullen	Aan andere gemeenten (in jaar T) overgeboekte middelen (lasten) uit de specifieke uitkering gemeenten t.b.v. het Nationaal Programma Onderwijs	Hieronder per regel één gemeente(code) selecteren en in de kolommen ernaast de verantwoordingsinformatie voor die gemeente invullen	Van andere gemeenten (in jaar T) overgeboekte middelen (baten) uit de specifieke uitkering gemeenten t.b.v. het Nationaal Programma Onderwijs
	<i>Aard controle n.v.t.</i> <i>Indicator: D14/05</i>	<i>Aard controle R</i> <i>Indicator: D14/06</i>	<i>Aard controle n.v.t.</i> <i>Indicator: D14/07</i>	<i>Aard controle R</i> <i>Indicator: D14/08</i>		
	1					
IenW	E20	Regeling stimuleringsverkeersmaatregelen 2020-2021 Provincies en Gemeenten	Besteding (jaar T)	Cumulatieve besteding (t/m jaar T)	Cumulatieve cofinanciering (t/m jaar T)	Project afgerond (alle maatregelen) in (jaar T) (Ja/Nee)
			<i>Aard controle R</i> <i>Indicator: E20/01</i>	<i>Aard controle n.v.t.</i> <i>Indicator: E20/02</i>	<i>Aard controle R</i> <i>Indicator: E20/03</i>	<i>Aard controle n.v.t.</i> <i>Indicator: E20/04</i>
			€ 172.389	€ 277.643	€ 135.243	Nee
			Naam/nummer per maatregel	Per maatregel, maatregel afgerond in (jaar T)? (Ja/Nee)	De hoeveelheid opgeleverde verkeersveiligheids-maatregelen per type maatregel (stuks, meters)	Eventuele toelichting, mits noodzakelijk
			<i>Aard controle n.v.t.</i> <i>Indicator: E20/05</i>	<i>Aard controle n.v.t.</i> <i>Indicator: E20/06</i>	<i>Aard controle n.v.t.</i> <i>Indicator: E20/07</i>	<i>Aard controle n.v.t.</i> <i>Indicator: E20/08</i>
			108 Aanleg van een kruispuntplateau ETW-ETW aantal in st	Nee	1	wordt in 2022 gerealiseerd
			109 Aanleg van verticale elementen voor korte rechtstanden aantal in st	Ja	2	
			112 Inrichten van een schoolzone door snelheidsbeïnvloedende maatregelen aantal in st	Nee	0	wordt in 2022 gerealiseerd
			119 Aanleg van een fietsoversteek (middeneiland), alleen bij een kruispunt aantal in st	Ja	2	opgenomen in SISA 2020
			121 Aanleg van een uitritconstructie van zijstraat GOW naar 30 km/uur zone aantal in st	Nee	1	wordt in 2022 gerealiseerd
122 Aanleg van een kruispuntplateau ETW-ETW aantal in st	Nee	4	laatste plateau wordt in 2022 gerealiseerd			
	7					

SZW	G2	Gebundelde uitkering op grond van artikel 69 Participatiewet gemeentedeel 2021 Alle gemeenten verantwoord voor hier het gemeentedeel over (jaar T), ongeacht of de gemeente in (jaar T) geen, enkele of alle taken heeft uitbesteed aan een Openbaar lichaam opgericht op grond van de Wgr	Besteding (jaar T) algemene bijstand Gemeente I.1 Participatiewet (PW) <i>Aard controle R</i> <i>Indicator: G2/01</i>	Baten (jaar T) algemene bijstand (exclusief Rijk) Gemeente I.1 Participatiewet (PW) <i>Aard controle R</i> <i>Indicator: G2/02</i>	Besteding (jaar T) IOAW Gemeente I.2 Wet inkomensvoorziening oudere en gedeeltelijk arbeidsongeschikte werkloze werknemers (IOAW) <i>Aard controle R</i> <i>Indicator: G2/03</i>	Baten (jaar T) IOAW (exclusief Rijk) Gemeente I.2 Wet inkomensvoorziening oudere en gedeeltelijk arbeidsongeschikte werkloze werknemers (IOAW) <i>Aard controle R</i> <i>Indicator: G2/04</i>	Besteding (jaar T) IOAZ Gemeente I.3 Wet inkomensvoorziening oudere en gedeeltelijk arbeidsongeschikte gewezen zelfstandigen (IOAZ) <i>Aard controle R</i> <i>Indicator: G2/05</i>	Baten (jaar T) IOAZ (exclusief Rijk) Gemeente I.3 Wet inkomensvoorziening oudere en gedeeltelijk arbeidsongeschikte gewezen zelfstandigen (IOAZ) <i>Aard controle R</i> <i>Indicator: G2/06</i>
			€ 10.965.417 Besteding (jaar T) Bbz 2004 levensonderhoud Gemeente I.4 Besluit bijstandverlening zelfstandigen 2004 (levensonderhoud) (Bbz 2004) <i>Aard controle R</i> <i>Indicator: G2/07</i>	€ 215.619 Baten (jaar T) Bbz 2004 levensonderhoud Gemeente I.4 Besluit bijstandverlening zelfstandigen 2004 (levensonderhoud) (Bbz 2004) <i>Aard controle R</i> <i>Indicator: G2/08</i>	€ 743.812 Baten (jaar T) WWIK (exclusief Rijk) Gemeente I.6 Wet werk en inkomen kunstenaars (WWIK) <i>Aard controle R</i> <i>Indicator: G2/09</i>	€ 27.895 Besteding (jaar T) Loonkostensubsidie o.g.v. art. 10d Participatiewet Gemeente I.7 Participatiewet (PW) <i>Aard controle R</i> <i>Indicator: G2/10</i>	€ 122.698 Baten (jaar T) Loonkostensubsidie o.g.v. art. 10d Participatiewet (excl. Rijk) Gemeente I.7 Participatiewet (PW) <i>Aard controle R</i> <i>Indicator: G2/11</i>	€ 710 Gederfde baten die voortvloeien uit kwijtschelden schulden gebundelde uitkering Participatiewet in (jaar T) Gemeente Participatiewet (PW) <i>Aard controle R</i> <i>Indicator: G2/12</i>
			€ 59.584 Mutaties (dotaties en vrijval) voorziening dubieuze debiteuren als gevolg van kwijt te schelden schulden gebundelde uitkering Participatiewet (jaar T) Gemeente Participatiewet (PW) <i>Aard controle D2</i> <i>Indicator: G2/13</i>	€ 67.246 Volledig zelfstandige uitvoering (Ja/Nee) <i>Aard controle n.v.t.</i> <i>Indicator: G2/14</i>	€ 0	€ 1.162.188	€ 4.506	€ 7.091
			€ 4.964	Ja				
SZW	G3	Besluit bijstandverlening zelfstandigen 2004 (exclusief levensonderhoud beginnende zelfstandigen) gemeentedeel 2021 Besluit bijstandverlening zelfstandigen (Bbz) 2004 Alle gemeenten verantwoord voor hier het gemeentedeel over (jaar T), ongeacht of de gemeente in (jaar T) geen, enkele of alle taken heeft uitbesteed aan een Openbaar lichaam opgericht op grond van de Wgr.	Besteding (jaar T) kapitaalverstrekking <i>Aard controle R</i> <i>Indicator: G3/01</i>	Baten (jaar T) kapitaalverstrekking (exclusief Rijk) <i>Aard controle R</i> <i>Indicator: G3/02</i>	Baten vanwege vóór 1 januari 2020 verstrekt kapitaal (exclusief Rijk) <i>Aard controle R</i> <i>Indicator: G3/03</i>	Besteding (jaar T) Bob <i>Aard controle R</i> <i>Indicator: G3/04</i>	Baten (jaar T) Bob (exclusief Rijk) <i>Aard controle R</i> <i>Indicator: G3/05</i>	Besteding (jaar T) onderzoekskosten artikel 52, eerste lid, onderdeel b, Bbz 2004 (Bob) <i>Aard controle R</i> <i>Indicator: G3/06</i>
			€ 17.403 BBZ vóór 2020 – levensonderhoud (exclusief BOB) Gederfde baten die voortvloeien uit kwijtschelden schulden levensonderhoud BBZ in (jaar T) (exclusief BOB) <i>Aard controle R</i> <i>Indicator: G3/07</i>	€ 2.901 BBZ vóór 2020 – kapitaalverstrekking (exclusief BOB) Gederfde baten die voortvloeien uit kwijtschelden van achterstallige betalingen kapitaalverstrekingen BBZ in (jaar T) (exclusief BOB) <i>Aard controle R</i> <i>Indicator: G3/08</i>	€ 141.784 BBZ vóór 2020 – levensonderhoud en kapitaalverstrekingen (BOB) Gederfde baten die voortvloeien uit kwijtschelden schulden levensonderhoud BBZ en achterstallige betalingen kapitaalverstrekingen BOB in (jaar T) <i>Aard controle R</i> <i>Indicator: G3/09</i>	€ 0 BBZ vanaf 2020 – kapitaalverstrekking Gederfde baten die voortvloeien uit kwijtschelden van achterstallige betalingen kapitaalverstrekingen BBZ in (jaar T) <i>Aard controle R</i> <i>Indicator: G3/10</i>	€ 0 Volledig zelfstandige uitvoering (Ja/Nee) <i>Aard controle n.v.t.</i> <i>Indicator: G3/11</i>	€ 0
			€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	Ja	

SZW	G4	Tijdelijke overbruggingsregeling zelfstandig ondernemers (Tozo) _gemeentedeel 2021	Welke regeling betreft het?	Besteding (jaar T) levensonderhoud	Besteding (jaar T) kapitaalverstreking	Baten (jaar T) levensonderhoud	Baten (jaar T) kapitaalverstreking (aflossing)	Baten (jaar T) kapitaalverstreking (overig)
		Alle gemeenten verantwoorden hier het gemeentedeel over Tozo (jaar T), ongeacht of de gemeente in (jaar T) geen, enkele of alle taken heeft uitbesteed aan een Openbaar lichaam opgericht op grond van de Wgr	Aard controle n.v.t. Indicator: G4/01	Aard controle R Indicator: G4/02	Aard controle R Indicator: G4/03	Aard controle R Indicator: G4/04	Aard controle R Indicator: G4/05	Aard controle R Indicator: G4/06
			1 Tozo 1 (1 mrt tot 1 juni 2020)	€ 611	€ 0	€ 88.943	€ 0	€ 0
			2 Tozo 2 (1 juni tot 1 oktober 2020)	€ 106	€ 0	€ 27.869	€ 14.381	€ 0
			3 Tozo 3 (1 oktober 2020 tot 1 april 2021)	€ 619.313	€ 60.513	€ 14.013	€ 591	€ 0
			4 Tozo 4 (geldend van 1 april 2021 tot 1 juli 2021)	€ 271.040	€ 4.657	€ 851	€ 0	€ 0
			5 Tozo 5 (geldend van 1 juli tot 1 oktober 2021)	€ 133.651	€ 1.743	€ 782	€ 0	€ 0
			Kopie regeling	Aantal besluiten levensonderhoud (jaar T)	Aantal besluiten kapitaalverstreking (jaar T)	Volledig zelfstandige uitvoering (Ja/Nee)		
			Aard controle n.v.t. Indicator: G4/07	Aard controle R Indicator: G4/08	Aard controle R Indicator: G4/09	Aard controle n.v.t. Indicator: G4/10		
			1 Tozo 1 (1 mrt tot 1 juni 2020)	0	0	Ja		
			2 Tozo 2 (1 juni tot 1 oktober 2020)	1	0	Ja		
			3 Tozo 3 (1 oktober 2020 tot 1 april 2021)	59	8	Ja		
			4 Tozo 4 (geldend van 1 april 2021 tot 1 juli 2021)	76	2	Ja		
			5 Tozo 5 (geldend van 1 juli tot 1 oktober 2021)	41	3	Ja		
			Levensonderhoud - Gederfde baten die voortvloeien uit kwijtschelden schulden levensonderhoud Tozo in (jaar T)	Levensonderhoud- Mutaties (dotaties en vrijval) voorziening dubieuze debiteuren (jaar T) als gevolg van kwijt te schelden schulden levensonderhoud Tozo	Kapitaalverstrekingen - Gederfde baten die voortvloeien uit kwijtschelden van achterstallige betalingen op kapitaalverstrekingen Tozo in (jaar T)			
			Aard controle R Indicator: G4/11	Aard controle D2 Indicator: G4/12	Aard controle R Indicator: G4/13			
			€ 0	€ 0	€ 0			
			Kopie regeling	Besteding (jaar T) kapitaalverstreking Tozo buitenland (gemeente Maastricht)	Baten (jaar T) kapitaalverstreking Tozo buitenland (gemeente Maastricht), aflossing	Baten (jaar T) kapitaalverstreking Tozo buitenland (gemeente Maastricht), overig	Uitvoeringskosten (jaar T) uitvoering Tozo buitenland (gemeente Maastricht)	
			Aard controle n.v.t. Indicator: G4/14	Aard controle R Indicator: G4/15	Aard controle R Indicator: G4/16	Aard controle R Indicator: G4/17	Aard controle R Indicator: G4/18	
			1 Tozo 1 (1 mrt tot 1 juni 2020)					
			2 Tozo 2 (1 juni tot 1 oktober 2020)					
			3 Tozo 3 (1 oktober 2020 tot 1 april 2021)					
			4 Tozo 4 (geldend van 1 april 2021 tot 1 juli 2021)					
			5 Tozo 5 (geldend van 1 juli tot 1 oktober 2021)					
SZW	G12	Kwijtschelden publieke schulden SZW-domein hersteloperatie kinderopvangtoeslagaffaire_gemeentedeel	Gederfde baten die voortvloeien uit kwijtschelden schulden Bijzondere bijstand in (jaar T)	Gederfde baten die voortvloeien uit kwijtschelden schulden Wet Inburgering van 13 september 2012 in (jaar T)	Aantal gedupeerden (zoals omschreven in artikel 1 van de Regeling specifieke uitkering compensatie van de kosten die verband houden met het kwijtschelden van publieke schulden binnen het SZW-domein van de hersteloperatie kinderopvangtoeslagaffaire toeslagen)			
		Alle gemeenten verantwoorden hier het gemeentedeel (jaar T), ongeacht of de gemeente in (jaar T) geen, enkele of alle taken heeft uitbesteed aan een Openbaar lichaam opgericht op grond van de Wgr	Aard controle R Indicator: G12/01	Aard controle R Indicator: G12/02	Aard controle n.v.t. Indicator: G12/03			
			€ 9.633	€ 0	53			

VWS	H4	Regeling specifieke uitkering stimulerings sport Gemeenten	Ontvangen Rijksbijdrage (jaar T)	Totale werkelijke berekende subsidie				
			<i>Aard controle R</i> <i>Indicator: H4/01</i>	<i>Aard controle n.v.t.</i> <i>Indicator: H4/02</i>				
			€ 934.457	€ 695.447				
			Activiteiten	Totale werkelijke berekende subsidie per project (jaar T)	Werkelijke besteding voor de activiteiten inclusief btw x 17,5% (jaar T) Onroerende zaken	Werkelijke besteding voor de activiteiten inclusief btw x 17,5% (jaar T) roerende zaken	Werkelijke besteding voor de activiteiten inclusief btw x 17,5% (jaar T) overige kosten	Toelichting - Verplicht als het een activiteit betreft welke NIET in de toekenning meegenomen is
			<i>Aard controle n.v.t.</i> <i>Indicator: H4/03</i>	<i>Aard controle R</i> <i>Indicator: H4/04</i>	<i>Aard controle R</i> <i>Indicator: H4/05</i>	<i>Aard controle R</i> <i>Indicator: H4/06</i>	<i>Aard controle R</i> <i>Indicator: H4/07</i>	<i>Aard controle n.v.t.</i> <i>Indicator: H4/08</i>
			1 1.1 nieuwbouw	€ 113.530	€ 113.530			
			2 1.2 renovatie	€ 94.503	€ 94.503			
			3 1.3 onderhoud	€ 146.803	€ 146.803			
			4 2.1 aankoop	€ 30.779		€ 30.779		
			5 2.2 dienstverlening door derden	€ 70.710		€ 70.710		
6 2.3 beheer en exploitatie	€ 146.720		€ 146.720					
7 3.0 overige kosten	€ 36.404			€ 36.404				
8 3.1 mengpercentage	€ 55.998			€ 55.998				
9								
VWS	H8	Regeling Sportakkoord 2020-2022	Beschikingsnummer	Totaal bedrag volgens beschikking	Besteding aanstellen sportformateur (jaar T)	Besteding uitvoering sportakkoord (jaar T)	Cumulatieve besteding aanstellen sportformateur (t/m jaar T)	Cumulatieve besteding uitvoering sportakkoord (t/m jaar T)
			<i>Aard controle n.v.t.</i> <i>Indicator: H8/01</i>	<i>Aard controle n.v.t.</i> <i>Indicator: H8/02</i>	Gerealiseerd <i>Aard controle R</i> <i>Indicator: H8/03</i>	Gerealiseerd <i>Aard controle R</i> <i>Indicator: H8/04</i>	Gerealiseerd <i>Aard controle n.v.t.</i> <i>Indicator: H8/05</i>	Gerealiseerd <i>Aard controle n.v.t.</i> <i>Indicator: H8/06</i>
			1 1061439-1037867	€ 170.285	€ 1.724	€ 106.052	€ 24.070	€ 146.052
			2					
			3					
			4					
			Kopie beschikingsnummer	Eindverantwoording (Ja/Nee)				
			<i>Aard controle n.v.t.</i> <i>Indicator: H8/07</i>	<i>Aard controle n.v.t.</i> <i>Indicator: H8/08</i>				
			1 1061439-1037867	Nee				
			2					
3								
4								

VWS	H16	Regeling Specifieke uitkering ijsbanen en zwembaden	Betreft jaar	Beschikingsnummer / naam	Totale besteding		
			<i>Aard controle n.v.t. Indicator: H16/01</i>	<i>Aard controle n.v.t. Indicator: H16/02</i>	<i>Aard controle R Indicator: H16/03</i>		
			1 2020	SPUKJZ21207	€ 93.011		
			2 2021	SPUKJZ21R2043	€ 175.665		
			Naam locatie	Totale toezegging per locatie	Besteding per locatie	Verschil toezegging vs. Besteding per locatie (automatisch berekend)	Betreft jaar?
			<i>Aard controle n.v.t. Indicator: H16/04</i>	<i>Aard controle R Indicator: H16/05</i>	<i>Aard controle R Indicator: H16/06</i>	<i>Aard controle n.v.t. Indicator: H16/07</i>	<i>Aard controle R Indicator: H16/08</i>
			1 Zwembad de Hattemat	€ 38.146	€ 38.146	€ 0	2020
			2 De Kiefer	€ 54.865	€ 54.865	€ 0	2020
			3 Zwembad de Hattemat	€ 49.244	€ 49.244	€ 0	2021
			4 De Slag	€ 94.678	€ 94.678	€ 0	2021
			5 De Kiefer	€ 31.743	€ 31.743	€ 0	2021
			6				
LNV	L5B	Regiodeals 3 ^e tranche	Hieronder per regel één code selecteren en in de kolommen ernaast de verantwoordingsinformatie voor die medeoverheid invullen	Kenmerk/beschikingsnummer	Betreft pijler	Besteding per pijler (jaar T)	Cofinanciering per pijler (jaar T)
		SiSa tussen medeoverheden	<i>Aard controle n.v.t. Indicator: L5B/01</i>	<i>Aard controle n.v.t. Indicator: L5B/02</i>	<i>Aard controle n.v.t. Indicator: L5B/03</i>	<i>Aard controle R Indicator: L5B/04</i>	<i>Aard controle R Indicator: L5B/05</i>
			1 030004 Provincie Overijssel	2021/0027773	Project 8: Beleven en Bewegen	€ 0	€ 0
			2 030004 Provincie Overijssel	2021/0027773	Project 9: Zwemmen in de Vecht	€ 0	€ 0
			3 030004 Provincie Overijssel	2021/0027773	Project 6: Haven Hardenberg (varen op de Vecht)	€ 951.665	€ 0
			4 030004 Provincie Overijssel	2021/0027773	project 4 Fietspad Hardenberg - Rheeze	€ 429.271	€ 105.000
			Hieronder verschijnt de code conform de keuzes gemaakt bij indicator L5B/01 In de kolommen hiernaast de verantwoordingsinformatie voor die medeoverheid invullen	Totale cumulatieve besteding per pijler (t/m jaar T)	Totale cumulatieve cofinanciering per pijler (t/m jaar T)	Toelichting	
			<i>Aard controle n.v.t. Indicator: L5B/06</i>	<i>Aard controle n.v.t. Indicator: L5B/07</i>	<i>Aard controle n.v.t. Indicator: L5B/08</i>	<i>Aard controle n.v.t. Indicator: L5B/09</i>	
			1 030004 Provincie Overijssel	€ 0	€ 0		
			2 030004 Provincie Overijssel	€ 0	€ 0		
			3 030004 Provincie Overijssel	€ 951.665	€ 0		Besteding 2020 is €100.601 en besteding 2021 is € 851.064
			4 030004 Provincie Overijssel	€ 429.271	€ 105.000		Besteding 2020 is € 172.800 en besteding 2021 is € 256.471
			Totale cumulatieve uitvoeringskosten (t/m jaar T)	Totale compensabele BTW (t/m jaar T)	Eindverantwoording (Ja/Nee)		
			<i>Aard controle n.v.t. Indicator: L5B/10</i>	<i>Aard controle R Indicator: L5B/11</i>	<i>Aard controle n.v.t. Indicator: L5B/12</i>		
			€ 1.208.136	€ 199.850	Nee		

DRE	DRE10C	Regiodeal Zuid-Oost Drenthe	Hieronder per regel één beschikingsnummer en in de kolommen ernaast de verantwoordingsinformatie	Welk project betreft het	Totale besteding in jaar T ten laste van regiodealmiddelen via provincie	Correctie t.o.v. jaar T-1 van verantwoorde totale besteding ten laste van regiodealmiddelen via provincie	Cumulatieve totale besteding tot en met jaar T ten laste van regiodealmiddelen via provincie	Toelichting
		SiSa tussen medeoverheden - provinciale middelen Drenthe	<i>Aard controle n.v.t. Indicator: DRE10C/01</i>	<i>Aard controle n.v.t. Indicator: DRE10C/02</i>	<i>Aard controle R Indicator: DRE10C/03</i>	<i>Aard controle R Indicator: DRE10C/04</i>	<i>Aard controle n.v.t. Indicator: DRE10C/05</i>	<i>Aard controle n.v.t. Indicator: DRE10C/06</i>
1			202001500-00883400	Fablab Hardenberg	€ 70.000		€ 110.000	
2			202001500-00883400	Proeftuin Bloeiende toekomst voor de bloemkoolwijk	€ 82.000		€ 98.000	
3			202003840-00916699	Jeugdhulp gewoon dichtbij	€ 86.400		€ 86.400	
4			202101421-00944582	Pijler wonen - Bloeiende toekomst voor Bloemkoolwijken in Emmerhout en Norden. Het betreft een vervolgproject die in samenwerking met de gemeente Emmen wordt uitgevoerd.	€ 2.179		€ 2.179	
5			202101421-00944582	Pijler werken -IQ BLVD	€ 0		€ 0	
			Kopie beschikingsnummer	Kopie Projectnaam/nummer	Eindverantwoording (Ja/Nee) Als u kiest voor 'ja', betekent dit, dat hiervoor alle besteding is afgerond en u er de komende jaren geen besteding meer voor wilt verantwoorden			
			<i>Aard controle n.v.t. Indicator: DRE10C/07</i>	<i>Aard controle n.v.t. Indicator: DRE10C/08</i>	<i>Aard controle n.v.t. Indicator: DRE10C/09</i>			
1			202001500-00883400	Fablab Hardenberg	Nee			
2			202001500-00883400	Proeftuin Bloeiende toekomst voor de bloemkoolwijk	Ja			
3			202003840-00916699	Jeugdhulp gewoon dichtbij	Nee			
4			202101421-00944582	Pijler wonen - Bloeiende toekomst voor Bloemkoolwijken in Emmerhout en Norden. Het betreft een vervolgproject die in samenwerking met de gemeente Emmen wordt uitgevoerd.	Nee			
5			202101421-00944582	Pijler werken -IQ BLVD	Nee			
6								

Bijlage EMU-saldo	T-1	T	T+1
	2021	2022	2023
Omschrijving	x € 1000,-	x € 1000,-	x € 1000,-
	Volgens realisatie tot en met sept. 2021, aangevuld met raming resterende periode	Volgens begroting 2022	Volgens meerjarenraming in begroting 2022
1. Exploitatiesaldo vóór toevoeging aan c.q. onttrekking uit reserves (zie BBV, artikel 17c)	4.510	-5.778	-1.958
2. Mutatie (im)materiële vaste activa	28.014	14.440	-4.279
3. Mutatie voorzieningen	94	-825	-190
4. Mutatie voorraden (incl. bouwgronden in exploitatie)	-624	-320	-329
5. Verwachte boekwinst bij verkoop effecten en verwachte boekwinst bij verkoop (im)materiële vaste activa	0	0	0
Berekend EMU-saldo	-22.786	-20.723	2.460

Bijlage: Overzicht naar taakvelden

o. Bestuur en ondersteuning	Begroting			Begroting na wijziging			Jaarrekening			Verschil		
	Baten	Lasten	Saldo	Baten	Lasten	Saldo	Baten	Lasten	Saldo	Baten	Lasten	Saldo
Bedragen x € 1.000												
0.1 Bestuur		-2.745	-2.745		-2.791	-2.791	264	-2.664	-2.400	264	128	391
0.10 Mutaties reserve	2.036	-734	1.302	7.150	-4.620	2.530	7.079	-4.620	2.459	-71		-71
0.11 Resultaat van rekening	7.604	-1.369	6.235	12.567	-15.586	-3.018				-12.567	15.586	3.018
0.2 Burgerzaken	798	-2.197	-1.399	780	-2.367	-1.587	841	-2.381	-1.539	61	-14	48
0.3 Beheer overige gebouwen en gronden	305	-2.003	-1.699	351	-2.217	-1.866	758	-2.597	-1.840	407	-380	27
0.4 Overhead	-35	-24.393	-24.427	4.354	-26.266	-21.912	2	-19.638	-19.636	-4.352	6.628	2.276
0.5 Treasury	2.273	-237	2.036	6.315	-238	6.077	6.099	-125	5.974	-216	113	-103
0.61 OZB woningen	6.612	-75	6.537	6.468	-169	6.299	6.525	-164	6.362	58	5	63
0.62 OZB niet-woningen	7.998	-355	7.642	8.298	-355	7.942	8.276	-355	7.921	-21		-21
0.63 Parkeerbelasting	1.448		1.448	1.202		1.202	1.115		1.115	-88		-88
0.64 Belastingen overig	202	-258	-56	202	-257	-56	206	-247	-41	5	10	15
0.7 Algemene uitkering en overige uitkeringen Gemeentefonds	100.647		100.647	105.518		105.518	108.045		108.045	2.528		2.528
0.8 Overige baten en lasten	143	519	662	26	-3.819	-3.793	58	-2.171	-2.112	32	1.648	1.680
0.9 Vennootschapsbelasting (VpB)								-27	-27		-27	-27
<i>Totaal o. Bestuur en ondersteuning</i>	<i>130.030</i>	<i>-33.847</i>	<i>96.183</i>	<i>153.230</i>	<i>-58.686</i>	<i>94.544</i>	<i>139.268</i>	<i>-34.989</i>	<i>104.280</i>	<i>-13.962</i>	<i>23.697</i>	<i>9.736</i>

1. Veiligheid	Begroting			Begroting na wijziging			Jaarrekening			Verschil		
	Baten	Lasten	Saldo	Baten	Lasten	Saldo	Baten	Lasten	Saldo	Baten	Lasten	Saldo
Bedragen x € 1.000												
1.1 Crisisbeheersing en brandweer	241	-4.251	-4.011	244	-4.090	-3.846	272	-4.134	-3.862	28	-43	-16
1.2 Openbare orde en veiligheid	99	-1.264	-1.165	83	-1.405	-1.322	229	-1.495	-1.266	146	-90	56
<i>Totaal 1. Veiligheid</i>	<i>340</i>	<i>-5.516</i>	<i>-5.176</i>	<i>327</i>	<i>-5.495</i>	<i>-5.168</i>	<i>501</i>	<i>-5.629</i>	<i>-5.128</i>	<i>174</i>	<i>-133</i>	<i>40</i>

2. Verkeer en vervoer	Begroting			Begroting na wijziging			Jaarrekening			Verschil		
	Baten	Lasten	Saldo	Baten	Lasten	Saldo	Baten	Lasten	Saldo	Baten	Lasten	Saldo
Bedragen x € 1.000												
2.1 Verkeer en vervoer	264	-8.202	-7.938	368	-8.073	-7.705	981	-8.255	-7.274	613	-182	431
2.2 Parkeren	3	-1.605	-1.602	6	-1.514	-1.507	3	-1.435	-1.431	-3	79	76
2.3 Recreatieve havens	7	-1	6		-1	-1		-1	-1		-1	-1
2.4 Economische havens en waterwegen		-27	-27		-27	-27		-24	-24		4	4
2.5 Openbaar vervoer		-34	-34		-34	-34		-20	-20		14	14
<i>Totaal 2. Verkeer en vervoer</i>	<i>274</i>	<i>-9.869</i>	<i>-9.596</i>	<i>374</i>	<i>-9.648</i>	<i>-9.273</i>	<i>985</i>	<i>-9.735</i>	<i>-8.750</i>	<i>610</i>	<i>-87</i>	<i>524</i>

3. Economie	Begroting			Begroting na wijziging			Jaarrekening			Verschil			
	Bedragen x € 1.000	Baten	Lasten	Saldo	Baten	Lasten	Saldo	Baten	Lasten	Saldo	Baten	Lasten	Saldo
3.1 Economische ontwikkeling			-1.517	-1.517		-1.791	-1.791		-1.134	-1.134		657	657
3.2 Fysieke bedrijfsinfrastructuur	1.646		-1.041	605	1.744	-1.394	350	5.241	-2.770	2.471	3.497	-1.376	2.121
3.3 Bedrijvenloket en bedrijfsregelingen	311		-2.101	-1.791	1.224	-2.778	-1.554	340	-2.080	-1.740	-883	698	-185
3.4 Economische promotie	1.603		-345	1.258	1.603	-400	1.202	1.889	-300	1.589	286	100	387
<i>Totaal 3. Economie</i>	<i>3.559</i>	<i>-5.004</i>	<i>-1.445</i>	<i>4.570</i>	<i>4.570</i>	<i>-6.363</i>	<i>-1.793</i>	<i>7.470</i>	<i>-6.284</i>	<i>1.187</i>	<i>2.900</i>	<i>79</i>	<i>2.980</i>

4. Onderwijs	Begroting			Begroting na wijziging			Jaarrekening			Verschil			
	Bedragen x € 1.000	Baten	Lasten	Saldo	Baten	Lasten	Saldo	Baten	Lasten	Saldo	Baten	Lasten	Saldo
4.1 Openbaar basisonderwijs		2	-299	-297	2	-294	-292		-278	-278	-2	16	14
4.2 Onderwijshuisvesting		356	-4.432	-4.077	336	-3.792	-3.456	695	-4.514	-3.819	359	-721	-363
4.3 Onderwijsbeleid en leerlingzaken		286	-2.502	-2.216	2.346	-4.507	-2.162	964	-3.083	-2.119	-1.382	1.424	43
<i>Totaal 4. Onderwijs</i>		<i>644</i>	<i>-7.233</i>	<i>-6.590</i>	<i>2.684</i>	<i>-8.594</i>	<i>-5.910</i>	<i>1.659</i>	<i>-7.874</i>	<i>-6.216</i>	<i>-1.025</i>	<i>719</i>	<i>-306</i>

5. Sport, cultuur en recreatie	Begroting			Begroting na wijziging			Jaarrekening			Verschil			
	Bedragen x € 1.000	Baten	Lasten	Saldo	Baten	Lasten	Saldo	Baten	Lasten	Saldo	Baten	Lasten	Saldo
5.1 Sportbeleid en activering		1.756	-5.912	-4.156	1.747	-5.870	-4.123	1.513	-5.767	-4.254	-234	103	-131
5.2 Sportaccommodaties		142	-1.802	-1.660	202	-1.544	-1.342	147	-1.567	-1.420	-54	-23	-78
5.3 Cult.presentatie, -productie en -partic.		857	-2.320	-1.463	888	-2.358	-1.470	350	-1.932	-1.583	-538	425	-113
5.4 Musea		14	-58	-44	14	-58	-43	22	-56	-33	8	2	10
5.5 Cultureel erfgoed		2	-159	-156	2	-160	-158	14	-152	-138	12	8	20
5.6 Media			-1.435	-1.435		-1.495	-1.495		-1.468	-1.468		27	27
5.7 Openbaar groen en (openlucht) recreatie		287	-3.520	-3.234	678	-4.121	-3.444	798	-4.146	-3.348	120	-25	95
<i>Totaal 5. Sport, cultuur en recreatie</i>		<i>3.059</i>	<i>-15.207</i>	<i>-12.148</i>	<i>3.531</i>	<i>-15.605</i>	<i>-12.074</i>	<i>2.844</i>	<i>-15.087</i>	<i>-12.243</i>	<i>-687</i>	<i>517</i>	<i>-170</i>

6. Sociaal domein	Begroting			Begroting na wijziging			Jaarrekening			Verschil		
	Baten	Lasten	Saldo	Baten	Lasten	Saldo	Baten	Lasten	Saldo	Baten	Lasten	Saldo
Bedragen x € 1.000												
6.1 Samenkracht en burgerparticipatie	56	-4.531	-4.475	107	-5.010	-4.903	287	-4.572	-4.285	180	438	618
6.2 Wijkteams		-2.878	-2.878	8	-3.826	-3.819	10	-3.851	-3.841	2	-24	-22
6.3 Inkomensregelingen	14.318	-19.428	-5.110	13.757	-18.887	-5.131	14.374	-19.618	-5.244	617	-731	-114
6.4 Begeleide participatie	369	-10.640	-10.271	225	-10.179	-9.954	196	-9.972	-9.776	-30	207	178
6.5 Arbeidsparticipatie	173	-2.302	-2.130	171	-2.608	-2.437	169	-2.462	-2.293	-2	145	144
6.6 Maatwerkvoorziening (WMO)		-1.782	-1.782		-1.795	-1.795	3	-2.161	-2.158	3	-366	-363
6.71 Maatwerkdienstverlening 18+	1.094	-13.390	-12.296	1.234	-13.420	-12.187	1.455	-13.386	-11.931	221	34	255
6.72 Maatwerkdienstverlening 18-		-17.662	-17.662		-17.954	-17.954		-17.827	-17.827		127	127
6.82 Geëscaleerde zorg 18-		-317	-317		-312	-312		-301	-301		11	11
Totaal 6. Sociaal domein	16.010	-72.931	-56.921	15.501	-73.990	-58.490	16.493	-74.149	-57.656	992	-159	834

7. Volksgezondheid en milieu	Begroting			Begroting na wijziging			Jaarrekening			Verschil		
	Baten	Lasten	Saldo	Baten	Lasten	Saldo	Baten	Lasten	Saldo	Baten	Lasten	Saldo
Bedragen x € 1.000												
7.1 Volksgezondheid		-2.904	-2.904	90	-2.989	-2.899	33	-2.894	-2.860	-57	95	39
7.2 Riolering	6.967	-5.173	1.794	7.721	-5.420	2.301	7.905	-5.393	2.513	185	27	211
7.3 Afval	6.553	-5.480	1.073	7.049	-5.531	1.519	6.904	-5.420	1.485	-145	111	-34
7.4 Milieubeheer		-2.115	-2.115	635	-3.044	-2.409	662	-2.512	-1.850	27	531	558
7.5 Begraafplaatsen en crematoria	547	-602	-55	448	-576	-128	483	-590	-108	34	-14	20
Totaal 7. Volksgezondheid en milieu	14.067	-16.274	-2.207	15.944	-17.559	-1.615	15.988	-16.808	-820	44	751	795

8. VHROSV	Begroting			Begroting na wijziging			Jaarrekening			Verschil		
	Baten	Lasten	Saldo	Baten	Lasten	Saldo	Baten	Lasten	Saldo	Baten	Lasten	Saldo
Bedragen x € 1.000												
8.1 Ruimte en leefomgeving	112	-848	-736	171	-1.041	-870	226	-1.048	-822	55	-7	49
8.2 Grondexploitatie (niet-bedrijventerreinen)	10.587	-11.127	-541	13.055	-11.564	1.491	16.993	-16.355	637	3.938	-4.791	-853
8.3 Wonen en bouwen	1.559	-2.384	-825	2.793	-3.635	-841	3.929	-2.602	1.327	1.135	1.033	2.168
Totaal 8. VHROSV	12.258	-14.359	-2.101	16.019	-16.240	-221	21.148	-20.005	1.143	5.129	-3.765	1.364

Totaal:	180.240	-180.240		212.180	-212.180		206.356	-190.560	15.796	-5.824	21.620	15.796
----------------	----------------	-----------------	--	----------------	-----------------	--	----------------	-----------------	---------------	---------------	---------------	---------------

Bijlage IV - Beleidsindicatoren

Taakveld	Indicator	Eenheid	Bron
o. Bestuur en ondersteuning	Formatie	Fte per 1.000 inwoners	Eigen gegevens
		2018	6,3*
		2019	8,70
		2020	9,53
		2021	8,27
Omschrijving:			
Ruimte voor evt. toelichting	Het betreft hier cijfers van de BOH		

Taakveld	Indicator	Eenheid	Bron
o. Bestuur en ondersteuning	Bezetting	Fte per 1.000 inwoners	Eigen gegevens
		2018	6,5*
		2019	8,8
		2020	8,9
		2021	8,9
Omschrijving:			
Ruimte voor evt. toelichting	*Het betreft hier cijfers van de BOH		

Taakveld	Indicator	Eenheid	Bron
o. Bestuur en ondersteuning	Apparaatskosten	Kosten per inwoner	Eigen begroting
		2018	*
		2019	€ 49.203.803
		2020	€ 49.610.925
		2021	€ 49.631.187
Omschrijving:			
Ruimte voor evt. toelichting	*Door de ontvlechting van de BOH is hier geen goede berekening mogelijk		

Taakveld	Indicator	Eenheid	Bron
o. Bestuur en ondersteuning	Externe inhuur	Kosten als % van totale loonsom + totale kosten inhuur externen	Eigen begroting
		2018	21,65*
		2019	18,96
		2020	14,59
		2021	15,93
Omschrijving:			
Ruimte voor evt. toelichting	*Het betreft hier de cijfers van de BOH		

Taakveld	Indicator	Eenheid	Bron
o. Bestuur en ondersteuning	Overhead	% van totale lasten	Eigen begroting
		2018	1,65%*
		2019	9,11%
		2020	12,61%
		2021	10,34%
Omschrijving:			
Ruimte voor evt. toelichting	*De overhead zat in 2018 nog voornamelijk in de BOH		

Taakveld	Indicator	Eenheid	Bron
1. Veiligheid	Verwijzingen Halt	Aantal per 1.000 jongeren	Bureau Halt
		2018	9
		2019	7
		2020	6
		2021	
Omschrijving:	Het aantal verwijzingen Halt per 1.000 inwoners van 12 tot 18 jaar. Jongeren van 12 tot 18 jaar die een licht strafbaar vergrijp plegen, worden door de politie of leerplichtambtenaren naar Bureau Halt verwezen voor een passende Halt-straf. Zij krijgen leeropdrachten en er volgen gesprekken met de jongere en de ouders. Op deze manier kunnen jongeren rechtzetten wat zij fout hebben gedaan, zonder dat zij in aanraking komen met het Openbaar Ministerie.		
Ruimte voor evt. toelichting			

Taakveld	Indicator	Eenheid	Bron
1. Veiligheid	Winkeldiefstallen	Aantal per 1.000 inwoners	CBS
		2018	1,3
		2019	1,7
		2020	1,1
		2021	1
Omschrijving:			
Ruimte voor evt. toelichting			

Taakveld	Indicator	Eenheid	Bron
1. Veiligheid	Geweldsmisdrijven	Aantal per 1.000 inwoners	CBS
		2018	3,0
		2019	3,1
		2020	2,5
		2021	3,7
Omschrijving:	Het aantal geweldsmisdrijven. Voorbeelden van geweldsmisdrijven zijn seksuele misdrijven, levensdelicten zoals moord en doodslag en dood en lichamelijk letsel door schuld (bedreiging, mishandeling, etc.).		
Ruimte voor evt. toelichting			

Taakveld	Indicator	Eenheid	Bron
1. Veiligheid	Diefstallen uit woning	Aantal per 1.000 inwoners	CBS
		2018	2,6
		2019	1,4
		2020	1,0
		2021	0,9
Omschrijving:			
Ruimte voor evt. toelichting			

Taakveld	Indicator	Eenheid	Bron
1. Veiligheid	Vernielingen en beschadigingen (in de openbare ruimte)	Aantal per 1.000 inwoners	CBS
		2018	4,4
		2019	4,1
		2020	3,7
		2021	5,1
Omschrijving:	<p>"Hieronder vallen brandstichting, alle vormen van vernieling en misdrijven tegen de openbare orde en het openbaar gezag. Voorbeelden van misdrijven tegen de openbare orde en tegen het openbaar gezag zijn opruiing, huis-, computer- en lokaalvredebreuk, deelneming aan een criminele of terroristische organisatie, openlijke geweldpleging, godslastering, discriminatie en het doen van een valse aangifte. Omdat het delict mensenhandel vaak onder dezelfde feitcode geregistreerd wordt als het delict mensensmokkel worden deze twee delicten samengeteld en weergegeven bij de gewelds- en seksuele misdrijven."</p>		
Ruimte voor evt. toelichting			

Taakveld	Indicator	Eenheid	Bron
3. Economie	Funcziemenging	%	LISA
		2018	51,9
		2019	52,3
		2020	52,3
		2021	
Omschrijving:	<p>De functiemengingsindex (FMI) weerspiegelt de verhouding tussen banen en woningen, en varieert tussen 0 (alleen wonen) en 100 (alleen werken). Bij een waarde van 50 zijn er evenveel woningen als banen.</p>		
Ruimte voor evt. toelichting			

Taakveld	Indicator	Eenheid	Bron
3. Economie	Vestigingen (van bedrijven)	Aantal per 1.000 inwoners in de leeftijd van 15 t/m 64 jaar	LISA
		2018	135,4
		2019	137,5
		2020	142,8
		2021	
Omschrijving:	Het aantal vestigingen van bedrijven, per 1.000 inwoners in de leeftijd van 15-65 jaar.		
Ruimte voor evt. toelichting			

Taakveld	Indicator	Eenheid	Bron
4. Onderwijs	Absoluut verzuim	Aantal per 1.000 leerlingen	DUO
		2018	2,7
		2019	1,9
		2020	1,9
		2021	
Omschrijving:	"Er wordt gesproken van absoluut verzuim als een leerplichtige en/of kwalificatieplichtige jongere niet op een school of instelling staat ingeschreven. De periodeaanduiding '2019' staat voor schooljaar '2018/2019'."		
Ruimte voor evt. toelichting	Betreft inschrijvingen. Leerplicht ziet er op toe dat alle leerlingen staan ingeschreven. Leerlingen die DUO als absoluut verzuim hanteert, zijn bij teamleerplicht bekend.		

Taakveld	Indicator	Eenheid	Bron
4. Onderwijs	Relatief verzuim	Aantal per 1.000 leerlingen	DUO
		2018	18
		2019	20
		2020	n.n.b.
		2021	
Omschrijving:	"Er is sprake van relatief verzuim als een jongere wel op een school staat ingeschreven, maar gedurende een bepaalde tijd de lessen/praktijk verzuimt. Ook veelvuldig te laat komen kan hiertoe worden gerekend. De periodeaanduiding '2019' staat voor schooljaar '2018/2019'."		
Ruimte voor evt. toelichting	Leerlingen die zijn ingeschreven maar de school niet bezoeken, staan bekend als relatief verzuim. Denk aan luxe verzuim, spijbelen, te laat komen. Op deze meldingen gaat team leerplicht meteen in.		

Taakveld	Indicator	Eenheid	Bron
4. Onderwijs	Vroegtijdig schoolverlaters zonder startkwalificatie (vsv-ers)	% deelnemers aan het VO en MBO onderwijs	Ingrado
		2018	1,4
		2019	1,5
		2020	1,2
		2021	
Omschrijving:	"Het percentage van het totaal aantal leerlingen van het VO en MBO (12 - 23 jaar) dat voortijdig, dat wil zeggen zonder startkwalificatie, het onderwijs verlaat. De periodeaanduiding ""2019"" staat voor schooljaar ""2018/2019""."		
Ruimte voor evt. toelichting			

Taakveld	Indicator	Eenheid	Bron
5. Sport, cultuur en recreatie	Niet sporters	%	Gezondheidsenquête (CBS / RIVM)
		2018	<i>n.n.b.</i>
		2019	<i>n.n.b.</i>
		2020	55,4
		2021	
Omschrijving:	Het percentage niet-wekelijkse sporters t.o.v. de bevolking van 19 jaar en ouder. Bevolking van 19 jaar en ouder dat niet minstens één keer per week aan sport doet.		
Ruimte voor evt. toelichting	Het onderzoek wordt om de 4 jaar uitgevoerd.		

Taakveld	Indicator	Eenheid	Bron
6. Sociaal domein	Banen	Aantal per 1.000 inwoners in de leeftijd 15 - 64 jaar	LISA
		2018	678,8
		2019	691,0
		2020	699,8
		2021	
Omschrijving:	Onder een baan wordt een vervulde positie verstaan. Dit betreffen zowel fulltimers, parttimers als uitzendkrachten. De indicator betreft het aantal banen per 1.000 inwoners in de leeftijd van 15 tot en met 64 jaar.		
Ruimte voor evt. toelichting			

Taakveld	Indicator	Eenheid	Bron
6. Sociaal domein	Jongeren met een delict voor de rechter	% 12 t/m 21 jarigen	Verwey Jonker Instituut - Kinderen in Tel
		2018	1
		2019	0
		2020	0
		2021	
Omschrijving:	Het percentage jongeren (12 t/m 21 jaar) dat met een delict voor de rechter is verschenen.		
Ruimte voor evt. toelichting			

Taakveld	Indicator	Eenheid	Bron
6. Sociaal domein	Kinderen in uitkeringsgezin	% kinderen tot 18 jaar	Verwey Jonker Instituut - Kinderen in Tel
		2018	4
		2019	3
		2020	3
		2021	
Omschrijving:	Percentage kinderen tot 18 jaar die in een gezin leven dat van een bijstandsuitkering moet rondkomen. Bijstandshuishouden is een huishouden waarvan minimaal één lid een bijstandsuitkering ontvangt. Onder bijstand wordt hier uitkeringen aan huishoudens op grond van de Wet werk en bijstand (WWB, tot 2015) en de Participatiewet (vanaf 2015) en het Besluit bijstandsverlening zelfstandigen 2004 (Bbz) verstaan. Tot en met 2015 zijn de cijfers van deze indicator afkomstig van het Verwey-Jonker Instituut - Kinderen in Tel. De cijfers vanaf 2016 zijn afkomstig van het CBS.		
Ruimte voor evt. toelichting			

Taakveld	Indicator	Eenheid	Bron
6. Sociaal domein	Werkloze jongeren	% 16 t/m 22 jarigen	Verwey Jonker Instituut - Kinderen in Tel
		2018	2
		2019	2
		2020	2
		2021	
Omschrijving:	Personen van 16 t/m 22 jaar die als werkzoekende staan ingeschreven bij het UWV WERKbedrijf en tegelijkertijd geen baan hebben als werknemer volgens de Polisadministratie. Tot en met 2015 zijn de cijfers van deze indicator afkomstig van het Verwey-Jonker Instituut - Kinderen in Tel. De cijfers vanaf 2016 zijn afkomstig van het CBS.		
Ruimte voor evt. toelichting			

Taakveld	Indicator	Eenheid	Bron
6. Sociaal domein	Netto arbeidsparticipatie	% van de werkzame beroepsbevolking ten opzichte van de beroepsbevolking	CBS
		2018	70,5
		2019	70,7
		2020	69,5
		2021	
Omschrijving:	Het percentage van de werkzame beroepsbevolking ten opzichte van de (potentiële) beroepsbevolking.		
Ruimte voor evt. toelichting			

Taakveld	Indicator	Eenheid	Bron
6. Sociaal domein	Personen met een bijstandsuitkering	Aantal per 10.000 inwoners	CBS
		2018	193,3
		2019	181,6
		2020	341,3
		2021	249
Omschrijving:	Het aantal personen met een uitkering op grond van de Wet werk en bijstand (WWB, t/m 2014) en de Participatiewet (vanaf 2015). De uitkeringen (leefgeld) aan personen in een instelling, de elders verzorgden, zijn niet inbegrepen. Ook de uitkeringen aan dak- en thuislozen zijn niet inbegrepen.		
Ruimte voor evt. toelichting			

Taakveld	Indicator	Eenheid	Bron
6. Sociaal domein	Lopende re-integratievoorzieningen	Aantal per 10.000 inwoners van 15 - 64 jaar	CBS
		2018	307,5
		2019	179,3
		2020	197,7
		2021	
Omschrijving:	Het aantal re-integratievoorzieningen, per 10.000 inwoners in de leeftijd van 15-64 jaar.		
Ruimte voor evt. toelichting			

Taakveld	Indicator	Eenheid	Bron
6. Sociaal domein	Jongeren met jeugdhulp	% van alle jongeren tot 18 jaar	CBS
		2018	10,3
		2019	11,6
		2020	11,8
		2021	10,2
Omschrijving:	Het percentage jongeren tot 18 jaar met jeugdhulp ten opzicht van alle jongeren tot 18 jaar. Jeugdhulp is de hulp en zorg zoals deze bedoeld en beschreven is in de Jeugdwet (2014). Het betreft hulp en zorg aan jongeren en hun ouders bij psychische, psychosociale en/of gedragsproblemen, een verstandelijke beperking van de jongere, of opvoedingsproblemen van de ouders.		
Ruimte voor evt. toelichting			

Taakveld	Indicator	Eenheid	Bron
6. Sociaal domein	Jongeren met jeugdbescherming	% van alle jongeren tot 18 jaar	CBS
		2018	1,3
		2019	1,2
		2020	1,4
		2021	1,3
Omschrijving:	"Jongeren met jeugdbescherming betreft jongeren tot 18 jaar die op enig moment in de verslagperiode een maatregel door de rechter dwingend opgelegd hebben gekregen. Jeugdbescherming is een maatregel die de rechter dwingend oplegt. Dat gebeurt als een gezonde en veilige ontwikkeling van een kind of jeugdige wordt bedreigd en vrijwillige hulp niet of niet voldoende helpt. Een kind of jongere wordt dan onder toezicht gesteld of onder voogdij geplaatst. In uitzonderlijke gevallen wordt de hulp of zorg voortgezet tot de leeftijd van 23 jaar."		
Ruimte voor evt. toelichting			

Taakveld	Indicator	Eenheid	Bron
6. Sociaal domein	Jongeren met jeugdreclassering	% van alle jongeren van 12 tot 23 jaar	CBS
		2018	0,3
		2019	0,3
		2020	0,2
		2021	0,2
Omschrijving:	<p>Het percentage jongeren (12-23 jaar) met een jeugdreclasseringsmaatregel ten opzichte van alle jongeren (12-23 jaar). Jeugdreclassering is een combinatie van begeleiding en controle voor jongeren vanaf 12 jaar, die voor hun 18e verjaardag met de politie in aanraking zijn geweest en een proces-verbaal hebben gekregen. Indien de persoonlijkheid van de dader of de omstandigheden waaronder het misdrijf is begaan daartoe aanleiding geven, bijvoorbeeld bij jongvolwassenen met een verstandelijke beperking, kan het jeugdstrafrecht eveneens worden toegepast op jongvolwassenen in de leeftijd 18 tot en met 23 jaar. De jongere krijgt op maat gesneden begeleiding van een jeugdreclasseringswerker om te voorkomen dat hij of zij opnieuw de fout ingaat. Jeugdreclassering kan worden opgelegd door de kinderrechter of de officier van Justitie. Jeugdreclassering kan ook op initiatief van de Raad voor de Kinderbescherming in het vrijwillige kader worden opgestart. De begeleiding kan doorlopen tot de jongere 23 jaar wordt.</p>		
Ruimte voor evt. toelichting			

Taakveld	Indicator	Eenheid	Bron
6. Sociaal domein	Cliënten met een maatwerkarrangement WMO	Aantal per 10.000 inwoners	GMSD
		2018	Geen data
		2019	Geen data
		2020	Geen data
		2021	
Omschrijving:	<p>Aantal per 10.000 inwoners in de betreffende bevolkingsgroep. Een maatwerkarrangement is een vorm van specialistische ondersteuning binnen het kader van de Wmo. Voor de Wmo-gegevens geldt dat het referentiegemiddelde gebaseerd is op 327 deelnemende gemeen</p>		
Ruimte voor evt. toelichting	Geen cijfers beschikbaar		

Taakveld	Indicator	Eenheid	Bron
7. Volksgezondheid en Milieu	Omvang huishoudelijk restafval	Kg/inwoner	CBS
		2018	101
		2019	94
		2020	n.n.b.
		2021	
Omschrijving:	Niet gescheiden ingezameld huishoudelijk afval.		
Ruimte voor evt. toelichting			

Taakveld	Indicator	Eenheid	Bron
7. Volksgezondheid en Milieu	Hernieuwbare elektriciteit	%	RWS
		2018	7,7
		2019	12,1
		2020	n.n.b.
		2021	
Omschrijving:			
Ruimte voor evt. toelichting			

Taakveld	Indicator	Eenheid	Bron
8. Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening, Stedelijke Vernieuwing	Gemiddelde WOZ waarde	Duizend euro	CBS
		2018	208
		2019	221
		2020	229
		2021	239
Omschrijving:	Gemiddelde WOZ waarde		
Ruimte voor evt. toelichting			

Taakveld	Indicator	Eenheid	Bron
8. Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening, Stedelijke Vernieuwing	Nieuw gebouwde woningen	Aantal per 1.000 woningen	Basisregistratie adressen en gebouwen
		2018	7,1
		2019	9,7
		2020	14,4
		2021	
Omschrijving:	Nieuw gebouwde woningen, exclusief overige toevoegingen, zoals transformaties.		
Ruimte voor evt. toelichting			

Taakveld	Indicator	Eenheid	Bron
8. Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening, Stedelijke Vernieuwing	Demografische druk	%	CBS
		2018	75,8
		2019	75,7
		2020	75,6
		2021	75,4
Omschrijving:	Het aantal personen van 0 tot 20 jaar én 65 jaar of ouder per honderd personen van 20 tot 65 jaar.		
Ruimte voor evt. toelichting			

Taakveld	Indicator	Eenheid	Bron
8. Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening, Stedelijke Vernieuwing	Gemeentelijke woonlasten eenpersoonshuishouden	In Euro's	COELO
		2018	701
		2019	706
		2020	723
		2021	713
Omschrijving:	Het gemiddelde totaalbedrag in euro's per jaar dat een éénpersoonshuisouden betaalt aan woonlasten.		
Ruimte voor evt. toelichting			

Taakveld	Indicator	Eenheid	Bron
8. Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening, Stedelijke Vernieuwing	Gemeentelijke woonlasten meerpersoonshuishouden	In Euro's	COELO
		2018	747
		2019	747
		2020	764
		2021	752
Omschrijving:	Het gemiddelde totaalbedrag in euro's per jaar dat een meerpersoonshuisouden betaalt aan woonlasten.		
Ruimte voor evt. toelichting			

Lijst met afkortingen

AB	Algemeen Bestuur
AED	Automatische Externe Defibrillator
APPA	Algemene Pensioenwet Politieke Ambtsdragers
APV	Algemene plaatselijke verordening
AVA	Algemene Vergadering van Aandeelhouders
AVG	Algemene verordening gegevensbescherming
AZC	Asielzoekerscentrum
BBV	Besluit begroting en verantwoording
BBZ	Besluit bijstandsverlening zelfstandigen
BIBOB	Bevordering integriteitsbeoordelingen door het openbaar bestuur
BIZ	Bedrijven Investeringszone
BIO	Baseline Informatiebeveiliging
BNG	Bank Nederlandse Gemeenten
BOA	Buitengewoon Opsporingsambtenaar
BOH	Bestuurdienst Ommen Hardenberg
BRAVO	Bewegen, Roken, Alcohol, Voeding en Ontmoeting
CEO	Clïëntervaringsonderzoek
COELO	Centrum voor onderzoek van de economie van de lagere overheden
CBS	Centraal bureau voor de statistiek
CROW	Centrum voor Regelgeving en Onderzoek in de Grond-, Water- en Wegenbouw en de Verkeertechniek
CV	Commanditaire Vennootschap
DB	Dagelijks Bestuur
DPIA	Data privacy impact analyse
DPRA	Delta Plan Ruimtelijke Adaptatie
DVO	Dienstverleningsovereenkomst
DSO	Digitaal Stelsel Omgevingswet
DSV	Detailhandel structuurvisie
EMU	Economische en monetaire unie
ENSIA	Eenduidige Normatiek Single Information Audit
Fido	Financiering decentrale overheden
GFT	Groente, Fruit en Tuinafval
GGD	Gemeenschappelijke gezondheidsdienst
GOAB	Gemeentelijk onderwijs achterstanden beleid
GREX	Grondexploitatie
GRP	Gemeentelijk rioleringsplan
GVVP	Gemeentelijke verkeer en vervoerplan
HCA	Human Capital Agenda
HTSM	High Tech Systemen en Materialen
IHP	Integraal huisvestingsplan onderwijs
IMG	Investeren met Gemeenten

IKC	Integraal Kind Centrum
IP	Informatiepunt
JOGG	Jongeren op Gezond Gewicht
JGZ	Jeugdgezondheidszorg
LOC	Lokaal opleidingen centrum
LKS	Loonkostensubsidie
MFC	Multifunctioneel Centrum
MFA	Multifunctionele Accommodatie
MJP	Meerjarenprogramma
MKB	Midden en Klein Bedrijf
MMA	Meld Misdaad Anoniem
NAC	Natuuractiviteitencentrum
NIEGG	Niet in Exploitatie genomen gronden
NOW	Noodmaatregel Overbrugging Werkzaamheden
NSQ	Netto schuld quote
ODIJ	Omgevingsdienst IJsselland
OZB	Onroerende zaakbelasting
PGB	Persoon Gebonden Budget
POC	Percentage of Completion
RE-ACT	Response on negative Attitude (of youth)
RES	Regionale Energiestrategie
RIEC	Regionale Informatie- en Expertise Centra
RMC	Regionale meld en coördinatiefunctie
ROC	Regionaal opleidingscentrum
ROVA	Regionaal Orgaan Verwijdering Afvalstoffen
RRE	Regeling Reductie Energiegebruik
RSJ	Regionaal Serviceteam Jeugd
RTC	Regionaal Techniek Centrum
SISA	Single Information Single Audit
SPUK	Specifieke uitkering
SROI	Social Return on Investment
SW	Sociale werkvoorziening
SUVIS	Specifieke uitkering ventilatie in scholen
TOZO	Tijdelijke Overbruggingsregeling Zelfstandige Ondernemers
TUC	Tijdelijke Uitbesteding Contracten
TVW	Transitievisie Warmte
VHROSV	Volkshuisvesting, ruimtelijke ordening en stedelijke vernieuwing
VNG	Vereniging van Nederlandse Gemeenten
VO	Voortgezet onderwijs
Vpb	Vennootschapsbelasting
VPB	Vennootschapsbelasting
VRIJ	Veiligheidsregio IJsselland

VTH	Vergunningverlening, Toezicht en Handhaving
VTH-UP	VTH uitvoeringsprogramma
VTE	Vrijetijdseconomie
VVE	Voor- en vroegschoolse educatie
Wkb	Wet kwaliteitsborging voor het bouwen
Wlz	Wet Langdurige Zorg
Wmo	Wet maatschappelijke ondersteuning
Won	Wet onafhankelijk Netbeheer
Woz	Wet onroerende zaakbelastingen
Wpg	Wet Publieke Gezondheid
Wsw	Wet sociale werkvoorziening
Wmo-zin	Wmo zorg in natura
ZIN	Zin in de Toekomst